

SEAsia

CS

1254

.P35

1933x

OHIO UNIVERSITY LIBRARY ATHENS
OHIO

ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕

สมเด็จพระราชบิดา บรมพงศาภิมุขฯ

ทรงพระนิพนธ์

เจ้าจอมมารดาอ่อน รัชกาลที่ ๕

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ

พระเจ้าพี่นางเธอ พระองค์เจ้าอรประพันธ์รำไพ

กรุงเทพฯ พ. ศ. ๒๕๑๖

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ ไทยเกษม

Vernon R. Alden Library
David K. Wyatt Southeast Asia Collection

หนังสือเล่มนี้เป็นหนึ่งในชุดของสมุดส่วนตัวของ
ท่านศาสตราจารย์เดวิด วิทยาง
อัจฉริยะบุคคลทางประวัติศาสตร์หรือเขียนตะวันออกเฉียงใต้
ของสมุดอัลเดนแห่งมหาวิทยาลัยโอไฮโอ
ได้รับเกียรติและความไว้วางใจให้เป็นที่เก็บ เผยแพร่ผลงานอันยิ่งใหญ่
และอมตะของท่าน เพื่อเป็นแหล่งความรู้แก่บรรดาอาจารย์ นักศึกษา
และผู้ใฝ่รู้จากมหาวิทยาลัยแห่งนี้สืบต่อไป

OHIO UNIVERSITY

David K. Wyatt

ราชบัณฑิตยสถาน ๕

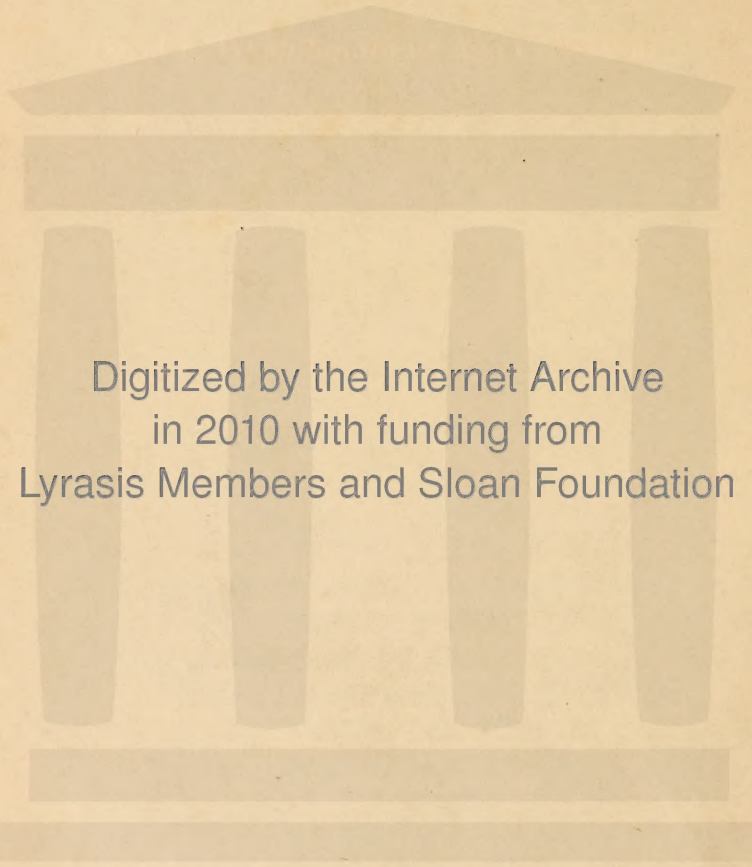
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ราชบัณฑิตยสถาน ๕

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์...

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
Lyrasis Members and Sloan Foundation

ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕

สมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุขฯ

ทรงพระนิพนธ์

เจ้าจอมมารดาอ่อน รัชกาลที่ ๕

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ

พระเจ้าพี่นางเธอ พระองค์เจ้าอรประพันธ์รำไพ

กรุงเทพฯ พ. ศ. ๒๔๗๖

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทยเขมม

OHIO UNIVERSITY LIBRARY ATHENS OHIO

S.E.
ASIA
CS
1254
P35
1933X

คำนำ

เจ้าจอมมารคำอ่อน รัชกาลที่ ๕ แจกความมายังหอสมุดสำหรับ
พระนครว่าในงานพระราชทานเพลิงพระศพ พระเจ้าพนางเธอ พระองค์เจ้า
อรประไพธำไพ ในเดือนมีนาคม ปีนี้ เจ้าจอมมารคำอ่อน จะพิมพ์
หนังสือแจกในงานนั้นสักเรื่องหนึ่ง ขอให้หอสมุดเลือกเรื่องหนังสืออัน
เกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระเจ้าพระยาบรม
มหาประยูรวงศ์ (ทิศ บุณนาค) หนังสือประเภทที่เป็นเรื่องราวติดต่อกัน
หอสมุดได้รวบรวมพิมพ์ไปแล้วมากเรื่องหาไม่ได้อยู่แล้ว หากจะมีข้างก็เป็น
จดหมายเหตุการณ์ก่อนกระแท่นอันยังไม่ได้รวบรวมเข้าเป็นเรื่องเป็นราว
กันไปพบเขาเรื่องหนึ่ง คือ ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ มีเรื่องราวของพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเจ้าพระยาทิพากรนามมา
แล้วอยู่มาก ได้ส่งไปให้เจ้าจอมมารคำอ่อนพิจารณาถ้าพอใจ จึงพิมพ์ขึ้น
เป็นสมุดเล่มนี้

หนังสือราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ นี้ สมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศา-
ภิมขทรงพระนิพนธ์ไว้ด้วยลายพระหัตถ์ของพระองค์เองตลอดทั้งเรื่อง มี
วันเดือนขทรงจดไว้ท้ายเรื่องว่า “เขียนเสร็จณวังบูรพาภิรมย์ วันที่ ๑๔
กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๕” และมีลายทรงเซ็นพระนามว่า “ภาณุรังษี”
หนังสือเรื่องนี้ได้มาเมื่อสมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมขทิวงคตแล้ว
พร้อมกับหนังสือราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ อันได้พิมพ์ไปแล้วในงานหน้าพระ
ศพพระองค์ท่านครบ ๑๐๐ วัน

หนังสือเรื่องนทกรพระนิพนธ์ไว้กว่า ๑๗ ปีแล้ว สายสกุลชั้น
 หลับ ๆ คงจะได้เปลี่ยนแปลงไปมาก หากหอสุมทศกฐินบนที่กลวงไว้ที่
 เชิงสุมทศก็เห็นว่ายุบคดียังไม่ได้เพราะมากมายด้วยกัน แม้ที่ทราชชึก
 อยู่แล้วเช่นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเจ้านายบางพระองค์ข้างท่าน
 อันเปลี่ยนพระนามและนามไป และบางท่านเพิ่มสายสกุลชั้น อันรู้จัก
 กันแพร่หลาย ก็ไม่ได้ขึ้นทักเคิมลง ด้วยเกรงจะไม่ใช่ที่พอใจของผู้ที่
 สืบไปไม่ถึง แม้นามสกุลเจ้านายที่ใช้ "ฉกรรจ์เทพฯ" ต่อท้ายก็ปล่อยไว้
 ตามเดิม ให้เป็นหนังสือแต่งในสมัยนั้นเสียทีเดียว

หอสุมทศสำหรับพระนคร

วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๖

สารบัญบอกหน้า เรื่องราชินิกลรัชกาลที่ ๕

(ตามลำดับชั้น)

อธิบายเริ่มต้น	หน้า	๑
๙๕ บทที่ ๑.	”	๓
พระบรมชนกทางพระชนก. คือ กรมหมื่นมาตยาพิทักษ์		
ฝ่ายพระบรมขรพบุรุษ. เป็นพระบรมวงศ์จักรี	”	๓
พระบรมชนกทางพระชนก. คือ กรมหมื่นมาตยาพิทักษ์		
ฝ่ายบรรพสตรี. เป็นราชินิกลรัชกาลที่ ๓.	”	๓
พระบรมชนกทางพระชนนน้อย. ฝ่ายพระพบุรุษ. สักกลอำมาตยาภิรมย์.	”	๔
อธิบายความสัมพันธ์ในราชินิกลรัชกาลที่ ๓.	”	๔
พระบรมชนกทางพระชนนน้อย. ฝ่ายบรรพสตรี. สักกล		
ชาวสวนยางเขน.	”	๖
๙๕ บทที่ ๒.	”	๗
พระบรมวงศ์จักรี. ทางพระชนก. ที่เป็น อ. ชั้น ๒.	”	๗
ราชินิกลรัชกาลที่ ๓. ทางพระชนก. ที่เป็น อ. ชั้น ๒.	”	๘
อธิบายเรื่องนามพระยารัตนจักร (หงส์ทอง) ต้นสาย		
ราชินิกลรัชกาลที่ ๕. ทางพระชนน. คือ สักกลอำมาตยาภิรมย์.		
ที่เป็น ร. ชั้น ๒.	”	๘
๙๕ บทที่ ๓.	”	๑๐
พระบรมวงศ์จักรี. ทางพระชนก. ที่เป็น อ. ชั้น ๓.	”	๑๐

อธิบายต้นสายราชินิกุลรัชกาลที่ ๒. ทางพระชนก.	หน้า ๑๑
สายราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ทางพระชนกที่เขน อ. ชัน ๓.	„ ๑๒
สายราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ที่เขน ร. ชัน ๓.	„ ๑๓
๕ ๕ จนชัน ๔	„ ๑๔
สายทางพระชนกที่เขน อ. ชัน ๔.	„ ๑๕
สายท่านม่วงที่เขน ร. ชัน ๔.	„ ๑๗
สายท่านม่วงที่เขน อ. ชัน ๔. สายเขย	„ ๑๗
สายท่านขันที่เขน ร. ชัน ๔	„ ๑๘
สายท่านขันที่เขน อ. ชัน ๔. สายเขยเกี่ยวทางราชินิกุล รัชกาลที่ ๓ ด้วย.	„ ๑๙
สายท่านขันที่เขน อ. ชัน ๔. สายเขยทางท่านทออยู่ภรรยา ของสามท่านขัน.	„ ๒๐
สายท่านขันที่เขน อ. ชัน ๔. สายเขยทางท่านกลั่นภรรยา พระยาจฟ้า (นาม)	„ ๒๑
สายเจ้าจอมมารดาขอมที่เขน ร. ชัน ๔.	„ ๒๑
สายท่านหม่าที่เขน ร. ชัน ๔.	„ ๒๒
สายพระสันทรพิมล (ทองพูน) ที่เขน ร. ชัน ๔.	„ ๒๒
สายท่านพิมที่เขน ร. ชัน ๔.	„ ๒๒
สายพระเทพเพชรรัตน (นาค) ที่เขน ร. ชัน ๔.	„ ๒๓
สายเจ้าจอมมารดาเอนที่เขน ร. ชัน ๔.	„ ๒๓

ขุนขัน ๕.

หน้า ๒๓

สายทางพระชนกทีเขน อ. ชัน ๕.

,, ๒๓

สายท่านแจ่ม, ดิตาท่านม่วง ทีเขน ร. ชัน ๕.

,, ๒๖

สายท่านม่วงทีเขน อ. ชัน ๕. สายเขย.

,, ๒๗

สายท่านการะเกยทีเขน ร. ชัน ๕.

,, ๒๗

สายจมนราชามาตยทีเขน ร. ชัน ๕.

,, ๒๗

สายพระยาประชาชีพ (เทพา) ทีเขน ร. ชัน ๕.

,, ๒๘

สายพระยาราชสภากวี (ปลา) ทีเขน ร. ชัน ๕.

,, ๒๘

สายนายน้อยทีเขน ร. ชัน ๕.

,, ๓๐

สายน้องพระยาสรเสนา (คัม) ทีเขน อ. ชัน ๕.

สายเขยทีเกยวแก่ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ทางพระนมรถ

,, ๓๐

สายท่านทองอยู่, ทีเขน อ. ชัน ๕. สายเขย

,, ๓๑

สายพระยาจฟ้า (สิน) ทางท่านกลิ่น, ทีเขน อ. ชัน ๕.

สายเขย.

,, ๓๓

สายท้าวศรีสัศตยานุรักษ์ (น้อย) ทางท่านหม่า, ทีเขน

ร. ชัน ๕.

,, ๓๔

สายพระสุนทรพิมล (ทองพูน) ทีเขน ร. ชัน ๕.

,, ๓๔

สายท่านพม. ทีเขน ร. ชัน ๕.

,, ๓๕

สายพระยาอิศรานภาพ (ขุนแผนน้อย). ทางพระยาเพชรรัตน

(นาค) และท่านฉิมหรือรอด. ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ทีเขน

ร. ชัน ๕.

,, ๓๕

สายท่านแสง. นื่องพระยาอิศรานภาพ (ขุนเดรนน้อย)	
^๕ ที่เขน ร. ^๕ ชั้น ๕. เหมือนกัน.	หน้า ๓๘
สายกรมหลวงวรคัคคาพิศาล. ทางเจ้าจอมมารคาเอม	
^๕ ที่เขน ร. ^๕ ชั้น ๕.	„ ๓๘
^๕ ขุนชน ^๕ ๖	„ ๔๐
สายทางพระชนก. ^๕ ที่เขน อ. ^๕ ชั้น ๖.	„ ๔๐
สายท่านเอม. อิตาท่านแจ่ม. ^๕ ที่เขน ร. ^๕ ชั้น ๖.	„ ๔๒
สายท่านทรัพย์. ภรรยาางวางแดง. ^๕ สามีท่านเอม.	
^๕ ที่เขน อ. ^๕ ชั้น ๖. สายเขย.	„ ๔๓
สายพระชนนน้อย. ตามลำคัซในท่านแจ่ม.	„ ๔๓
สายท่านม่วง. ^๕ ที่เขน อ. ^๕ ชั้น ๖. สายเขย.	„ ๔๓
สายท่านการะเกษ. ^๕ ที่เขน ร. ^๕ ชั้น ๖.	„ ๔๔
สายท่านเพอง. ^๕ ทางมารดาท่านพัก. ภรรยาพระยานรานุกิจ	
(เนียม) ^๕ ที่เขน อ. ^๕ ชั้น ๖. สายสะโท	„ ๔๔
สายหมื่นราชามาตย ^๕ ที่เขน ร. ^๕ ชั้น ๖.	„ ๔๕
สายพระยาประชาชีพ (เทพา) ^๕ ที่เขน ร. ^๕ ชั้น ๖.	„ ๔๕
สายพระยามหานภาพ (พิณ) ^๕ บุตรพระยาราชสุภาวดี (ปลา)	
^๕ ที่เขน ร. ^๕ ชั้น ๖.	„ ๔๖
สายพระพลสงคราม (เทศ) ^๕ เหมือนกัน ^๕ ที่เขน ร. ^๕ ชั้น ๖.	„ ๔๗
สายพระยาประชาชีพ (เหมือน) ^๕ เหมือนกัน ^๕ ที่เขน ร. ^๕ ชั้น ๖.	„ ๔๘
สายหนเงิน. ^๕ เหมือนกัน ^๕ ที่เขน ร. ^๕ ชั้น ๖.	„ ๔๘

สายท่านพักทอง. เหมือนกันที่เป็น ร. ชั้น ๖.	หน้า ๔๕
สายพระยาจำแสนยบดี (เทศ) สามี่ท่านพักทอง. ที่เป็น อ. ชั้น ๖. สายเขย.	” ๔๕
สายบุตรและธิดาพระยาราชนิกุล (ปลา) ที่เป็น ร. ชั้น ๖. ในสายที่ย่อยๆ อีก.	” ๕๑
สายน้องพระยาสุรเสนา (คัม) ที่เป็น อ. ชั้น ๖. สายเขย ที่เกี่ยวแก่ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓	” ๕๒
สายท่านทองอยู่ที่เป็น อ. ชั้น ๖. สายเขย	” ๕๔
สายพระยาจุฬาทู (สัน) ทางท่านกลั่นที่เป็น อ. ชั้น ๖. สายเขย.	” ๕๖
สายเจ้าจอมมารดาพัน. ทางท่านหม่าที่เป็น ร. ชั้น ๖.	” ๕๘
สายท่านแสง. ภรรยาจางวางหนุราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ที่เป็น ร. ชั้น ๖.	” ๖๐
สายพระยาวิเศษสังฆาตา (โต) ที่เป็น ร. ชั้น ๖.	” ๖๑
สายท่านจัน. ภรรยาจางวางพ่วง. ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ที่เป็น ร. ชั้น ๖.	” ๖๒
สายพระพลึงพู่. ภรรยาพระยาพิไชยสงคราม (อ้า) ที่เป็น ร. ชั้น ๖.	” ๖๓
สายพระยาพิไชยสงคราม (อ้า) ที่เป็น อ. ชั้น ๖. สายเขย.	” ๖๔
สายนายวงษ์บุตรพระยาอิศรานุภาพ (ขุนเดรน้อย) ที่เป็น ร. ชั้น ๖.	” ๖๗

สายพระนมสำฤทธิ. ภรรยาหม่อมราชวงศ์สุทร่าย ที่เข็ญ	
ว. ชัน ๖.	หน้า ๖๘
สายพระนมปรุก. ภรรยานายเสด็จรรักษา. ที่เข็ญ	
ว. ชัน ๖.	„ ๖๘
สายหม่อมมยุขง. ภรรยาหม่อมเจ้ากุลหลาย. ที่เข็ญ	
ว. ชัน ๖.	„ ๖๘
สายหม่อมเจ้าสนทยา. พระโอรสกรมหลวงวรศักดิ์คาศิลาศ.	
ที่เข็ญ ว. ชัน ๖.	„ ๖๘
ชัน ๖.	„ ๗๐
สายพระชนกชันนร่วมนัน. คือ สมเด็จพระเทพศิรินทราบรม	
ราชินีในรัชกาลที่ ๔ ซึ่งเข็ญ ว. ชัน ๗.	„ ๗๐
สายพระองค์เจ้าพรรณรายในรัชกาลที่ ๔ ที่เข็ญ อ. ชัน ๗.	
ทางพระชนกและสายเข็ญ.	„ ๗๗
สายท่านเอมกษินายปาน. ที่เข็ญ ว. ชัน ๗.	„ ๗๘
สายท่านเอมกษินางวางแดง. ที่เข็ญ ว. ชัน ๗.	„ ๘๐
สายท่านม่วง. ที่เข็ญ อ. ชัน ๗. สายเข็ญ.	„ ๘๐
สายท่านทรพิย์. ภรรยาจางวางแดง. ที่เข็ญ อ. ชัน ๗.	
สายเข็ญ.	„ ๘๐
สายสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี. ทางพระชนน. ที่เข็ญ	
ว. ชัน ๗. แจงอยู่ในทางพระชนก.	„ ๘๐
สายท่านเปี่ยมทางท่านการะเกษ. ที่เข็ญ ว. ชัน ๗.	„ ๘๐

สายท่านพัก. ภรรยาพระยานานุกิจ (เนียม) ที่เขื่อน อ. ชั้น ๗.	
สายเขย.	หน้า ๘๒
สายอื่น ๆ ทางท่านชั้น. ที่เขื่อน ร. ชั้น ๗.	,, ๘๓
สายพระยาราชสุภาวดี (पाल) ที่เขื่อน ร. ชั้น ๗.	,, ๘๔
สายพระยาประชาชีพ (เหมือน) ที่เขื่อน ร. ชั้น ๖.	,, ๘๕
สายท่านพักทอง. ที่เขื่อน ร. ชั้น ๗.	,, ๘๖
สายพระยาจำแสนยบดี (เดช) ที่เขื่อน อ. ชั้น ๗. สายเขย.	,, ๘๑
สายพระยาราชสุภาวดี (पाल) ที่เขื่อน ร. ชั้น ๗. สายย่อย ๆ	,, ๘๒
สายน้องพระยาสุรเสนา (คัม) ที่เขื่อน อ. ชั้น ๗.	
สายเขยที่เกี่ยวแก่ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓	,, ๘๔
สายท่านทองอยู่. ที่เขื่อน อ. ชั้น ๗. สายเขย.	,, ๘๕
สายท่านแสง. ภรรยาจางวางหนุ. ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓	
ที่เขื่อน ร. ชั้น ๗.	,, ๑๐๐
สายพระยาวิเศษสังฆาภา (โต) ที่เขื่อน ร. ชั้น ๗	,, ๑๐๐
สายท่านจันภรรยาจางวางพ่วงราชินิกุลรัชกาลที่ ๓	
ที่เขื่อน ร. ชั้น ๘.	,, ๑๐๒
สายพระพลึงพี่ภรรยาพระยาพิไชยสงคราม (อ่ำ)	
ที่เขื่อน ร. ชั้น ๗.	,, ๑๐๓
สายพระยาพิไชยสงคราม (อ่ำ) ที่เขื่อน อ. ชั้น ๖. สายเขย	,, ๑๐๓
สายนายวงศ์บุตรพระยาอิศรานุภาพ (ขุนแผนน้อย) ที่เขื่อน	
ชั้น ร. ๗.	,, ๑๐๕

สายพระนมลำดับที่จักไปกล่าวในทางสมเด็จพระเจ้าพาคกรมพระ จักรพรรดิพงศ์ มีแต่คำอธิบาย.	หน้า ๑๐๖
สายพระนมปริกที่เขียน ร. ชั้น ๗.	,, ๑๐๖
สายหม่อมเจ้าสนทยาในกรมหลวงวรศักดิ์กาพิศาล ที่เขียน ร. ชั้น ๗.	,, ๑๐๖
๕๕ ขนชั้น ๘.	,, ๑๐๗
อธิบายถึงสายพระชนก. จักไม่กล่าวพระนามมาก จักกล่าว แต่สายที่ร่วมกันกับสายพระชนนี. ที่เขียน ร. ชั้น ๘.	,, ๑๐๗
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอและพระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ ๕ ซึ่ง เขียน ร. ชั้น ๘. จำแนกตามพระมารดาและเจ้าจอมมารดา เป็นสาย ๆ	,, ๑๐๘
๑) ในสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ.	,, ๑๐๘
๒) ในสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์.	,, ๑๑๐
๓) ในสมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา.	,, ๑๑๐
๔) ในพระนางเจ้าสุชมาลัยมารศรี.	,, ๑๑๒
๕) ในพระองค์เจ้าทักษิณชลา.	,, ๑๑๓
๖) ในพระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าอุบลรัตนนารีนาค.	,, ๑๑๓
๗) ในพระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าเสาวภาคย์นารีนาค.	,, ๑๑๓
๘) ในพระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์.	,, ๑๑๔
๙) ในเจ้าถนอมรัตน์ พระราชชายา.	,, ๑๑๕
๑๐) ในเจ้าคุณหม่อมมารดาแพ.	,, ๑๑๖

๑๑) ในเจ้าจอมมารตาแข.	หน้า ๑๑๗
๑๒) ในเจ้าจอมมารตาแสง.	„ ๑๑๘
๑๓) ในเจ้าจอมมารตาสุต.	„ ๑๑๙
๑๔) ในเจ้าจอมมารตาคล้าย.	„ ๑๒๐
๑๕) ในเจ้าจอมมารตามรกฏ.	„ ๑๒๑
๑๖) ในเจ้าจอมมารตาอ้อย.	„ ๑๒๒
๑๗) ในเจ้าจอมมารตาอ่วม.	„ ๑๒๓
๑๘) ในเจ้าจอมมารตาแฉ่ม.	„ ๑๒๓
๑๙) ในเจ้าจอมมารตาเจิม.	„ ๑๒๔
๒๐) ในเจ้าจอมมารตาพิขิติม.	„ ๑๒๕
๒๑) ในเจ้าจอมมารตาบัว.	„ ๑๒๖
๒๒) ในเจ้าจอมมารตาโหมต.	„ ๑๒๗
๒๓) ในเจ้าจอมมารตาจัน.	„ ๑๒๗
๒๔) ในเจ้าจอมมารตาสาย.	„ ๑๒๘
๒๕) ในเจ้าจอมมารตาเรือน.	„ ๑๒๙
๒๖) ในเจ้าจอมมารตาหวาด.	„ ๑๒๙
๒๗) ในเจ้าจอมมารดาทิพเกสร.	„ ๑๓๑
๒๘) ในเจ้าจอมมารดาเนือง.	„ ๑๓๑
๒๙) ในเจ้าจอมมารดาอ่อน.	„ ๑๓๒
๓๐) ในเจ้าจอมมารดาพร้อม.	„ ๑๓๕
๓๑) ในเจ้าจอมมารดาวงค์.	„ ๑๓๕

๓๒) ในเจ้าจอมมารดาเส.	หน้า ๑๓๗
๓๓) ในเจ้าจอมมารดาเกสร	,, ๑๓๗
๓๔) ในเจ้าจอมมารดาชุ่ม.	,, ๑๓๘
๓๕) ในเจ้าจอมมารดาเอี่ยม.	,, ๑๔๐
๓๖) ในเจ้าจอมมารดาเหม.	,, ๑๔๐
๓๗) ในเจ้าจอมมารดาเลื่อน.	,, ๑๔๑
๓๘) ในเจ้าจอมมารดาจิว.	,, ๑๔๑
<p>พระองค์เจ้าและหม่อมเจ้าในสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระ จักรพรรดิพงศ์. ซึ่งเป็น ร. ชั้น ๘ จำแนกตาม หม่อมมารดาเป็นสาย ๆ</p>	
๑) ในหม่อมสว่าง ซายา.	,, ๑๔๔
๒) ในหม่อมทัญทิม,	,, ๑๔๖
๓) ในหม่อมจิบ.	,, ๑๔๗
๔) ในหม่อมเอม.	,, ๑๔๗
๕) ในหม่อมพลัก.	,, ๑๔๘
๖) ในหม่อมเลื่อม.	,, ๑๕๐
๗) ในหม่อมผื่อน.	,, ๑๕๐
๘) ในหม่อมผาด.	,, ๑๕๐
๙) ในหม่อมชัช.	,, ๑๕๑
<p>พระองค์เจ้าและหม่อมเจ้าในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา ภาณุพันธุวงศ์วรเดช ซึ่งเป็น ร. ชั้น ๘. จำแนก ตามหม่อมมารดาเป็นสาย ๆ</p>	
	,, ๑๕๒

๑) ในหม่อมแม่. ชายา	หน้า ๑๕๒
๒) ในหม่อมเลี่ยม.	,, ๑๕๓
๓) ในหม่อมสุน.	,, ๑๕๓
๔) ในหม่อมลัษ.	,, ๑๕๔
๕) ในหม่อมเล็ก.	,, ๑๕๕

หม่อมเจ้าในสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระนริศรานุวัดติวงศ์
ซึ่งเป็น อ. ชั้น ๘. จำแนกตามหม่อมมารดา

เป็นสาย ๆ ,, ๑๕๖

๑) ในหม่อมปลื้ม. ชายา	,, ๑๕๖
๒) ในหม่อมมาลัษ.	,, ๑๕๘
๓) ในหม่อมโต.	,, ๑๕๘

สายท่านเอมกับนายปานที่เป็น ร. ชั้น ๘. ,, ๑๕๙

สายนายนาคนาคสามีสักที่เป็น อ. ชั้น ๘. สายเขย ,, ๑๖๑

สายท่านเอมกับจางวางแดงที่เป็น ร. ชั้น ๘. ,, ๑๖๒

สายทรัพย์ภรรยาจางวางแดงที่เป็น อ. ชั้น ๗. สายเขย. ,, ๑๖๒

สายสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี ที่เป็น ร. ชั้น ๘. ,, ๑๖๓

แจ้งอยู่ในทางพระชนก มีแต่อธิบาย ,, ๑๖๓

สายท่านเขยมทางท่านการะเกย. ที่เป็น ร. ชั้น ๘. ,, ๑๖๓

สายท่านพิภรรยาพระยานานุกิจ (เนียม) ที่เป็น อ. ชั้น ๗. ,, ๑๖๔

สายเขย. ,, ๑๖๔

สายอื่น ๆ ทางท่านบนที่เป็น ร. ชั้น ๘. ,, ๑๖๕

สายพระยาประชาชีพ (เหมือน) ^๕ ที่ ^๕ เป็น ร. ^๕ ชั้น ๘.	หน้า ๑๖๕
สายท่านพักทอง. ทาง ^๕ เลอน ^๕ ที่ ^๕ เป็น ร. ^๕ ชั้น ๘.	,, ๑๖๖
สายพระยาจ้านแสน (เทศ) ^๕ ที่ ^๕ เป็น อ. ^๕ ชั้น ๘. สายเขย.	,, ๑๖๖
สายพระยาราชสวาทิ (ปาด) ^๕ ที่ ^๕ เป็น ร. ^๕ ชั้น ๘. สายย่อย ๆ	,, ๑๖๗
สายน้องพระยาสุรเสนา (คัม) ^๕ ที่ ^๕ เป็น อ. ^๕ ชั้น ๓. สายเขย	
^๕ ที่ ^๕ เกี่ยว ^๕ แก่วา ^๕ ชิน ^๕ นิ ^๕ ก ^๕ ล ^๕ ร ^๕ ช ^๕ ก ^๕ า ^๕ ล ^๕ ที่ ๓	,, ๑๖๘
สายท่านทองอยู่. ^๕ ที่ ^๕ เป็น อ. ^๕ ชั้น ๘. สายเขย.	,, ๑๖๘
สายท่านแสงภรรยาางวางหนุ. ^๕ วา ^๕ ชิน ^๕ นิ ^๕ ก ^๕ ล ^๕ ร ^๕ ช ^๕ ก ^๕ า ^๕ ล ^๕ ที่ ๓ ^๕ ที่ ^๕ เป็น	
ร. ^๕ ชั้น ๘.	,, ๑๗๐
สายพระยาวิเศษสังฆาตา (โต) ^๕ ที่ ^๕ เป็น ร. ^๕ ชั้น ๘.	,, ๑๗๑
สายพระพิเลียงพี. ภรรยาพระยาพิไชยสงคราม (อ้า)	
^๕ ที่ ^๕ เป็น ร. ^๕ ชั้น ๘.	,, ๑๗๔
สายอื่น ๆ ^๕ ที่ ^๕ เป็น ร. ^๕ ชั้น ๘. ^๕ ไม่ ^๕ มี ^๕ ท ^๕ ว ^๕ ก ^๕ ล ^๕ ว.	,, ๑๗๕
^๕ ข ^๕ น ^๕ ข ^๕ น ๕.	,, ๑๗๕
สายสมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลก. ^๕ ที่ ^๕ เป็น ร. ^๕ ชั้น ๕.	,, ๑๗๕
สายสมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์ ^๕ ที่ ^๕ เป็น ร. ^๕ ชั้น ๕.	,, ๑๗๕
สายสมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรี. ^๕ ที่ ^๕ เป็น ร. ^๕ ชั้น ๕.	,, ๑๗๖
สายกรมหลวงจันทบุรี. ^๕ ที่ ^๕ เป็น ร. ^๕ ชั้น ๕.	,, ๑๗๗
สายกรมหลวงราชบุรี. ^๕ ที่ ^๕ เป็น ร. ^๕ ชั้น ๕.	,, ๑๗๕
สายกรมหลวงปราจีน. ^๕ ที่ ^๕ เป็น ร. ^๕ ชั้น ๕.	,, ๑๘๐
สายกรมหลวงนครไชยศรี. ^๕ ที่ ^๕ เป็น ร. ^๕ ชั้น ๕.	,, ๑๘๑

สายกรมหมื่นชัมพร. ที่เข็น ร. ชั้น ๕.	หน้า ๑๘๒
สายกรมหมื่นกำแพงเพชร. ที่เข็น ร. ชั้น ๕.	„ ๑๘๔
สายกรมหมื่นพิไชย. ที่เข็น ร. ชั้น ๕.	„ ๑๘๕
สายกรมหมื่นสิงห์. ที่เข็น ร. ชั้น ๕.	„ ๑๘๖
สายกรมหมื่นไชยา. ที่เข็น ร. ชั้น ๕.	„ ๑๘๗
สายกรมหมื่นไชยนาท. ที่เข็น ร. ชั้น ๕.	„ ๑๘๘
สายกรมหมื่นอนุวงศ์จักรพรรดิ. ที่เข็น ร. ชั้น ๕.	„ ๑๘๙
สายพระองค์เจ้าออสการ์นุทิศ. ที่เข็น ร. ชั้น ๕.	„ ๑๙๑
สายพระองค์เจ้าประภาวสถิติ.	„ ๑๙๒
สายหม่อมเจ้าครุฑไวยวธินัน. ที่เข็น ร. ชั้น ๕.	„ ๑๙๓
สายหม่อมเจ้าคนเขยวรนุช. ที่เข็น ร. ชั้น ๕.	„ ๑๙๔
สายหม่อมเจ้าทศศิริวงศ์. ที่เข็น ร. ชั้น ๕.	„ ๑๙๕
สายหม่อมเจ้าขยบุตร. ที่เข็น ร. ชั้น ๕.	„ ๑๙๖
สายพระองค์เจ้าเฉลิมเขตรมงคล.	„ ๑๙๗
สายหม่อมเจ้าทิพสัมพันธ์อยู่ในหน้า	„ ๑๙๘
อธิบายถึงสายที่ไม่มี ร. ชั้น ๕.	„ ๑๙๘
สายท่านม่วงที่เข็น ร. ชั้น ๕.	„ ๑๙๙
สายพระชนนีน้อย. ที่เข็น ร. ชั้น ๕.	„ ๑๙๙
สายท่านขุ่น. ที่เข็น ร. ชั้น ๕.	„ ๑๙๙
สายอื่น ๆ ที่เข็น ร. ชั้น ๕. และ อ. ชั้น ๕. ไม่มีเวลาน	„ ๒๐๐

ชั้น ๕
ชั้น ๑๐.

หน้า ๒๐๑

สายหม่อมเจ้ากมลปราโมทย์. พระธิดากรมหลวงจันทบุรี.

มีอยู่แต่สายเดียว. ที่เขน ร. ชั้น ๑๐.

,, ๒๐๑

แผนสายราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ เทียบ ๑๐ ชั้นเป็นตัวอย่าง

,, ท้ายเล่ม

ว่าด้วยบรรพชน

(ตามลำดับเรื่อง)

- บรรพชนราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ชนชั้น. หน้า ๑
- พระบรรพชนทางพระชนก. คือ สมเด็จพระบรมราชา มาคามหยิกกา
เอือ. กรมหมื่นมาตยาพิทักษ์. ฝ่ายบรรพบุรุษ. ทว่าด้วย
พระบรมราชวงศ์จักรี. ,, ๓
- พระบรรพชนทางพระชนก. คือ กรมหมื่นมาตยาพิทักษ์. ฝ่าย
บรรพสตรี. ทว่าด้วยราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ คือ สกกุลแขก
ชาติสัน. และสกกุลชาวสวนวัดหนึ่ง. ,, ๓
- บรรพชนทางพระชนนีน้อย. ฝ่ายบรรพบุรุษ. ทว่าด้วยสกกุล
อำมาตย์รามัญ. ที่เกี่ยวกับสกกุลทองมอญ. ,, ๔
- บรรพชนของท่านฝั่ง. ที่คิดมาจากเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓
ว่าด้วยราชตระกูลกรุงเก่าและสกกุลทองมอญ. ,, ๕
- บรรพชนของหม่อมราชวงศ์ท่าย. นางห้ามกรมหลวงวรศักดิ์กา
พิศาล. ว่าด้วยราชตระกูลกรมพระราชวังหลัง. ,, ๓๘
- บรรพชนของท่านถิ่น. ภรรยาพระยาจุฬา (นาม) ว่าด้วย
สกกุลเดกอมัต. แขกชาติเปอร์เซีย. เกี่ยวกับ
ราชินิกุลรัชกาลที่ ๒. ที่ ๓. และที่ ๕. ,, ๕๗
- บรรพชนของพระยาพิไชยสงคราม (อ้า) ว่าด้วยสกกุลคฤหบดี. ,, ๖๓

พระบรมพจน์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. ว่าด้วย
บรมราชวงศ์จักรี. และราชินิกุลรัชกาลที่ ๔ คือ สกกุล
พระชนกเงิน. หน้า ๗๓

บรมพจน์ของพระองค์เจ้าพรณราย. ว่าด้วยทางหม่อมมารดา.
มาแต่สกกุลเชื้อสายจีน. ,, ๗๗

บรมพจน์ของหลวงฤทธิชัยเวร (พค) ว่าด้วยเนื่องมาแต่
บรมราชวงศ์จักรี. และราชินิกุลรัชกาลที่ ๒. ที่ ๓.
ที่ ๔. ที่ ๕. สัมพันธกับสกกุลอื่นอีกหลายสาย. ,, ๘๗

บรมพจน์ของหม่อมเจ้าคำรบในกรมขุนวรจักรษ์. ว่าด้วยบรมพจน์
ของกรมขุนวรจักรษ์. สืบลงมาถึงสกกุลปราโมทย์ ณ กรุงเทพฯ
และราชตระกูลวังหลัง. ,, ๑๐๒

บรมพจน์ของพระไอยกาเขมม. ว่าด้วยราชินิกุลรัชกาลที่ ๒
คือ สจวิตกุล. ,, ๑๑๑

บรมพจน์ของเจ้าคุณจอมมารดาสดั. ว่าด้วยราชินิกุลรัชกาล
ที่ ๒ คือ สกกุลบางช้าง. สัมพันธกับสกกุลบนาก. ,, ๑๑๒

บรมพจน์ของเจ้าจอมมารดาจัน. รัชกาลที่ ๔ เจ้าจอมมารดา
ของพระองค์เจ้าทกษิณษา. ว่าด้วยตระกูลตราด. ,, ๑๑๓

พระบรมพจน์ของพระอรรคชายาเธอ ๓ พระองค์ ว่าด้วยพระ
บรมพจน์กรมหมื่นเกษมทรภักดี. สืบลงมาถึงเป็นสกกุล
ลาววัลย์ ณ กรุงเทพฯ และสกกุลเจ้าจอมมารดาจัน.
มาแต่จีน ,, ๑๑๔

บรรพชนของเจ้าคารารคมี. พระราชชายา. ว่าด้วยสกุล ณเชียงใหม่.	หน้า ๑๑๕
บรรพชนของเจ้าจอมมารตาแพ. ว่าด้วยราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ กับสกุลขุนนางและสกุลเงิน	” ๑๑๖
บรรพชนของเจ้าจอมมารตาแข. ว่าด้วยสกุลหม่อมไกรสร. รัชกาลที่ ๑	” ๑๑๗
บรรพชนของเจ้าจอมมารตาแสง. ว่าด้วยสกุลกัลยาณมิตร	” ๑๑๘
บรรพชนของเจ้าจอมมารตาสัก. ว่าด้วยสกุลกมลจันทร์	” ๑๑๙
บรรพชนของเจ้าจอมมารตาสับ. ว่าด้วยสกุลเกตุทัต.	” ๑๒๐
บรรพชนของเจ้าจอมมารตามรกต. ว่าด้วยสกุลเพ็ญกุล	” ๑๒๑
บรรพชนของเจ้าจอมมารตาย้อย. ว่าด้วยสกุลอิศรางกูร ณกรุงเทพ ฯ	” ๑๒๒
บรรพชนของเจ้าจอมมารตาอ่วม. ว่าด้วยมาแต่เชื้อสายจีน แซ่เล่า	” ๑๒๓
บรรพชนของเจ้าจอมมารตาแหม่ม. ว่าด้วยสกุลกัลยาณมิตร	” ๑๒๔
บรรพชนของเจ้าจอมมารตาเจิม. ว่าด้วยสกุลจังหวัดลพบุรี	” ๑๒๔
บรรพชนของเจ้าจอมมารคาทิม. ว่าด้วยสกุลพระยาอภัย ตรีภามาตย์ (ทิศ)	” ๑๒๕
บรรพชนของเจ้าจอมมารคาบัว. ว่าด้วยสกุลชาวบ้านบางเขน	” ๑๒๖
บรรพชนของเจ้าจอมมารคาโหมค. ว่าด้วยราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ กับสกุลขุนนางและสกุลเงิน	” ๑๒๗

บรรพชนของเจ้าจอมมารคางน.	ว่าด้วยสกุลพระยาธรรมา	
ปวิหิต		หน้า ๑๒๗
บรรพชนของเจ้าจอมมารคาสาย.	ว่าด้วยสกุลกุดสมจันทร์	,, ๑๒๘
บรรพชนของเจ้าจอมมารคาวาด.	มาแต่ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓	
และที่ ๕ และรามัญหงสา.		,, ๑๒๙
บรรพชนของเจ้าจอมมารคาทิเพกสร.	ว่าด้วยสกุลฉะเชิงเทรายุ.	,, ๑๓๑
บรรพชนของเจ้าจอมมารคาเนอง.	ว่าด้วยสกุล สนิทวงศ์	
ณกรุงเทพ ฯ		,, ๑๓๒
บรรพชนของเจ้าจอมมารคาอ้อน.	ว่าด้วยราชินิกุลรัชกาลที่ ๒	
กับสกุลขนานาก และราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ อีกทางหนึ่ง.		,, ๑๓๓
บรรพชนของเจ้าจอมมารคาวงศ์.	ว่าด้วยสกุลเจ้าพระยาธรรมา	
ฉิกรณ (สัมบุญ)		,, ๑๓๕
บรรพชนของเจ้าจอมมารคาแล.	ว่าด้วยสกุลพระยาอัมรินทร์กามาตย์ (คิค)	,, ๑๓๗
บรรพชนของเจ้าจอมมารคาเกสร.	ว่าด้วยสกุลสนิทวงศ์	
ณกรุงเทพ ฯ		,, ๑๓๗
บรรพชนของเจ้าจอมมารคาชุ่ม.	ว่าด้วยสกุลไกรฤกษ์	,, ๑๓๘
บรรพชนของเจ้าจอมมารคาเอี่ยม.	ว่าด้วยราชินิกุลรัชกาลที่ ๒	
และสกุลขนานากและราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ อีกทางหนึ่ง.		,, ๑๔๐
บรรพชนของเจ้าจอมมารคาเหม.	ว่าด้วยสกุลอมตยกุล	,, ๑๔๐

บรรพชนของเจ้าจอมมารคาเดือน. ว่าด้วยสกุลพระอินอากาศ เป็นสกุลจีน	หน้า ๑๔๑
บรรพชนของเจ้าจอมมารทาจิว. ว่าด้วยสกุลกบฏเจ้า ณครุงเทพ ฯ และอธิบายเรื่องวงบรรพชาภิรมย์	,, ๑๔๑
บรรพชนของหม่อมราชวงศ์สว่าง. ว่าด้วยสกุลศิริวงศ์ ณครุงเทพ ฯ	,, ๑๔๕
บรรพชนของหม่อมทวิชิตม. ว่าด้วยสกุล ณมหาไชย.	,, ๑๔๖
บรรพชนของหม่อมจิบ. ว่าด้วยสกุลจางวางฉิม	,, ๑๔๗
บรรพชนของหม่อมเอม. ว่าด้วยสกุลนายบุศและอธิบาย เรื่องนางทามพระราชทาน.	,, ๑๔๗
บรรพชนของหม่อมพลก. ว่าด้วยสกุลจางวางพิท.	,, ๑๔๘
บรรพชนของหม่อมเลื่อม. ว่าด้วยสกุลชาวกรุงเก่า.	,, ๑๕๐
บรรพชนของหม่อมเฟื่อน. ว่าด้วยสกุลชาวบ้านบางเขน.	,, ๑๕๐
บรรพชนของหม่อมผาค. ว่าด้วยสกุลปลาดวงศ์ ณครุงเทพ ฯ และราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ และที่ ๕. - ด้วย	,, ๑๕๐
บรรพชนของหม่อมบุษ. ว่าด้วยสกุลไพฑูร ณครุงเทพ ฯ	,, ๑๕๑
บรรพชนของหม่อมแมน. ว่าด้วยราชินิกุลรัชกาลที่ ๒. กษัตริย์บุรุษ. และสกุลจีน	,, ๑๕๓
บรรพชนของหม่อมเลี่ยม. ว่าด้วยสกุลศุภสุทธิ ชาวเพชรบุรี	,, ๑๕๓
บรรพชนของหม่อมสนั่น. ว่าด้วยสกุลขี้ก้อยงักชาวแม่กลอง	,, ๑๕๓
บรรพชนของหม่อมลย์. (สกุลท่านผู้หญิงกตัญญู)	,, ๑๕๔

บุรพชนของหม่อมเล็ก. ว่าด้วยสกุลยงใจยุทธ.	หน้า ๑๕๕
บุรพชนของหม่อมเปี่ยม. ว่าด้วยสกุลศิริวงศ์ นครุงเทพ ฯ	,, ๑๕๖
บุรพชนของหม่อมมาลัย.	,, ๑๕๘
บุรพชนของหม่อมโต. ว่าด้วยสกุลงอนรอด นครุงเทพ ฯ	,, ๑๕๙
บุรพชนของสกุลไชยพันธ์ ร. ชั้น ๘ สัมพันธ์หลายสาย.	,, ๑๖๒
บุรพชนของหม่อมคัททริน. ว่าด้วยสกุล ฉพินธุโลก.	,, ๑๖๕
บุรพชนของหม่อมเจ้าประสงค์สม. ว่าด้วยสกุล ไชยพันธ์ นครุงเทพ ฯ	,, ๑๖๖
บุรพชนของพระองค์เจ้าเฉลิมเขตวมงคล. ว่าด้วยทาง พระบิดา พระบรมราชจักรีวงศ์และราชินิกุลรัชกาลที่ ๒. ที่ ๓. ที่ ๔. และที่ ๕. ทางหม่อมมารการาชินิกุล รัชกาลที่ ๒. และสกุลขุนนาง.	,, ๑๖๗
บุรพชนของหม่อมเจ้าอัยยรสมาน. ว่าด้วยสกุล เทวะกุล นครุงเทพ ฯ และสุจริตกุล. อันเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๖.	,, ๑๖๘
บุรพชนของหม่อมขจรและหม่อมมลออง.	,, ๑๖๙
บุรพชนของหม่อมอ่อน. ว่าด้วยสกุลพระสุพรรณพิจิตร. และเส็นวงศ์ นครุงเทพ ฯ.	,, ๑๘๐
บุรพชนของหม่อมชน. ว่าด้วยสกุลกัลยาณมิตร.	,, ๑๘๑
บุรพชนของหม่อมเจ้าประวาศสวัสดิ์. และหม่อมเจ้าสุมล- มาลัย. ว่าด้วยสกุลโสณกุล นครุงเทพ ฯ.	,, ๑๘๒

บุรพชนของหม่อมเจ้าทิพสมพันธ์. ว่าด้วยทางพระบิดาเป็น บรมราชจักรีวงศ์. และราชินิกุลรัชกาลที่ ๒. ที่ ๓. ที่ ๔. ที่ ๕. ทางหม่อมมารดาเป็นสกุลคฤสุทธิ์.	หน้า ๑๘๓
บุรพชนของหม่อมกิม. ว่าด้วยสกุลจีน	,, ๑๘๓
บุรพชนของหม่อมแล่ม. ว่าด้วยสกุลจีน.	,, ๑๘๓
บุรพชนของหม่อมเมียน. ว่าด้วยสกุลชาวเมืองเพชรบุรี.	,, ๑๘๔
บุรพชนของหม่อมช้อย. ว่าด้วยสกุลหลวงอำนาจ (ปู่)	,, ๑๘๔
บุรพชนของหม่อมแจ่ม. ว่าด้วยสกุลชาวเมืองเพชรบุรี.	,, ๑๘๔
บุรพชนของพระองค์เจ้าประภาวสิต. ว่าด้วยทางพระบิดา และหม่อมมารดาเป็นบรมราชจักรีวงศ์ และราชินิกุล รัชกาลที่ ๒. ที่ ๓. ที่ ๔. ที่ ๕.	,, ๑๘๕
บุรพชนของหม่อมเจ้าวรรณวิไลย. ว่าด้วยสกุลกฤดากร ณกรุงเทพฯ.	,, ๑๘๕
บุรพชนของหม่อมเทียม	,, ๑๘๖
บุรพชนของหม่อมเจ้าพร้อมเพราพรรณ. ว่าด้วยบิดากุล	,, ๑๘๖
บุรพชนของหม่อมชน. ว่าด้วยราชินิกุลรัชกาลที่ ๒. และสกุลขุนนางกับสกุลจีน	,, ๑๘๗
บุรพชนของหม่อมจง. และหม่อมสวง. พี่น้องกัน สกุล พลเรือน.	,, ๑๘๘
บุรพชนของหม่อมเลน. และหม่อมเลน. พี่น้องแฝดว่า ด้วยสกุลชาวอิตาลีเดิมมารดาเป็นไทย.	,, ๑๘๘

บรรพชนของหม่อมอิทธิสิทธิ์เบท. ว่าด้วยสกุลชาวเยอรมัน	หน้า ๑๘๘
บรรพชนของหม่อมสฤก. ว่าด้วยสกุล ไทพวู นครกรุงเทพ ฯ	,, ๑๘๐
บรรพชนของหม่อมจี่.	,, ๑๘๐
บรรพชนของหม่อมไย	,, ๑๘๑
บรรพชนของหม่อมกิมไหล	,, ๑๘๑
บรรพชนของ หม่อมทวน. ว่าด้วยราชินิกุลรัชกาลที่ ๒.	
และสกุลขุนนาก.	,, ๑๘๒
บรรพชนของหม่อมจรัส.	,, ๑๘๒
บรรพชนของหม่อมสฤก.	,, ๑๘๓
บรรพชนของหม่อมชาย.	,, ๑๘๓
บรรพชนของหม่อม ^๕ บัน.	,, ๑๘๔
บรรพชนของหม่อมแทน.	,, ๑๘๔
บรรพชนของหม่อมสาย.	,, ๑๘๔
บรรพชนของหม่อมจี่.	,, ๑๘๕
บรรพชนของหม่อม ^๕ เลอน. ว่าด้วยสกุลสัทคันธกรุงเทพ ฯ	
และสกุลแซก ^๕ สันพิทักษ์สายเขยราชินิกุลรัชกาลที่ ๓.	,, ๑๘๕
บรรพชนของหม่อมสนม. ว่าด้วยสกุล ฌมหาไชย.	,, ๑๘๖
บรรพชนของหม่อมสุวรรณ.	,, ๑๘๖

ว่าด้วยประวัติบุคคล

ที่กล่าวไว้มาก ๆ (ตามลำดับเรื่อง)

พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก.	หน้า ๗
ประวัติพระยารัตนจักร (หงส์ทอง)	” ๑๐
พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย.	” ๑๐
พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว.	” ๑๕
ประวัติพระยาราชสุภาวดี (ปาล)	” ๑๘
ประวัติพระยารามัญวงศ์ (จักรมอญ)	” ๑๙
พระประวัติกรมหมื่นมาตยาพิทักษ์.	” ๒๔
พระประวัติสมเด็จพระยาสุรสารัตนราชประยูร.	” ๒๔
ประวัติพระยาวิเศษสังฆาตกา (โต)	” ๓๔
พระประวัติสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี.	” ๔๐
ประวัติท้าวภณฑิลาจารย์ (ทับทิม)	” ๔๒
ประวัติพระยาจำแลนยบดี (เดช)	” ๕๐
พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรเจ้าอยู่หัว.	” ๕๕
ประวัติพระยาพิไชยสงคราม (อ่ำ)	” ๖๓
ประวัติพระยาศักดิ์ทิพเกษรฤทธิ (ทัน)	” ๖๔
พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.	” ๗๐
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงวิสุทธิกระษัตริย์	” ๗๑
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์.	” ๗๑
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช	” ๗๒

ย

พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.	หน้า ๗๕
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าพากรมขุนชัชฌิโกัญญา.	„ ๗๗
พระประวัติสมเด็จพระเจ้าพากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์.	„ ๗๘
ประวัติพระอินทรเทพ (ทัย)	„ ๑๐๓
พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.	„ ๑๐๕

ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕

คำว่า “ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕” นั้น คือเชื้อสายอันเป็นพระวงศ์
ของสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินีพระบรมราชชนนี ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การที่เจ้านาย
สายราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ นี้มี ๒ ทาง คือ ฝ่ายพระชนกทาง ๑ ฝ่ายพระ
ชนนีทาง ๑ แต่พระชนกของสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี เป็นขัตติย
ราชสกุล ไม่เหมือนพระชนกของสมเด็จพระศรีสุริเยศฯ จึงไม่ควร
จักนับว่าพระชนกสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี เป็นราชินิกุลรัชกาล
ที่ ๕ ด้วย จักนับแต่ฝ่ายพระชนนีว่าเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ แต่ทางเดียว
ทางฝ่ายพระชนก พระบรมบุรุษชั้นแรกสืบต่อกันไป เป็นพระ
บรมราชวงศ์จักรและราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ คือ สกลดงช้าง ตำบลอัมพวา
พระบรมพฤฒชั้นแรกสืบต่อกันไป เป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ทาง ๒ ทาง
จักนับองค์พระพระชนกว่าเป็นชนที่ ๕ สายเชื้อของราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ให้
ทรงชนกนทีใดสักขยชั้นไว้ในราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ นั้น และจัก
ไม่บรรยายกิ่งก้านสาขาให้ยืดยาวไปทางพระชนกนั้น เพราะกล่าวโดย
พิสดารในเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ แล้ว

ยศคน จักกลบยักกล่าวถึงทางฝ่ายพระชนนีตามความมุ่งหมายที่จักกล่าว
โดยพิสดาร บุรพชนชั้นแรกฝ่ายชนกของพระชนนีไม่ทราบเค้าเงื่อนว่ามา
แต่ทางใด เป็นแต่ทราบว่าคนไทยชาวสวนบางเขนจังหวัดพระนคร สืบสาย
ต่อดลมาจากชนกของพระชนนีนั้น สายนี้คงนับว่าเป็นราชินิกุลรัชกาล

ที่ ๕ ทางชนกของพระชนนีไม่มีเรื่องราวที่จะกล่าวให้พิสดารต่อไปอีก

บุรพชนชั้นแรกฝ่ายชนนของพระชนนีนั้น (ทราบว่า) สืบสายมาจากสกุลอำมาตย์รามัญ ชั้นแรกอำมาตย์รามัญสัมพันธ์กับไทยสกุลใดไม่ปรากฏ ครั้นต่อมาสัมพันธ์กับไทยสกุลชาวสวนบางเขนจังหวัดพระนคร (จะเป็นสกุลเดียวกับสกุลทางชนกของพระชนนีด้วยหรืออย่างไรทราบไม่ได้) สืบสายต่อลงมาถึงชนกของพระชนนีนั้น สายนี้คงนับว่าราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ทางชนนของพระชนนี อันมีเรื่องราวที่จะกล่าวให้พิสดารต่อไป

ชนกและชนนของพระชนนีที่ ๒ นั้นก็นับว่าเช่นราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ชั้นที่ ๔ และองค์พระชนนีนั้นก็คงนับว่าเช่นราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ตามลำดับ

เหตุฉะนั้น สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ นั้น ถ้าจะนับตามลำดับชั้นราชินิกุลจนกว่าแล้วไซ้รก็ถือว่าชั้นที่ ๖ อันสืบสายมาจากพระบรมราชวงศ์จักรีกับราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ และที่ ๓ และสกุลอำมาตย์รามัญ กับสกุลไทยชาวสวนบางเขน ซึ่งเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ นั้น สัมพันธ์กันมาแต่ชั้นคนจนมืองานสาขาสืบต่อกันมา แล้วมีสกุลอื่น ๆ เข้าสัมพันธ์กันอีกเล่า จึงแยกย้ายออกเป็นหลายสกุลหลายสาย ดังจะปรากฏต่อไปตามลำดับ

ก่อนที่จะกล่าวถึงนามบุคคลทั้งหลายต่อไปนี้ บางแห่งบางคนสมควรจักได้ทราบว่าเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง และระยะชั้นราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ว่าเป็นชนใด ๆ ทั้งว่าเป็นชายหรือสวามีของราชินิกุล หรือเป็นสกุลอื่นชนใด ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำหน้าหรือต่อท้ายนามบุคคลนั้น ๆ ด้วย จึงจะทำ

ไทเข้าใจแจ่มแจ้งขึ้น การที่จะเขียนไปได้ตามคำเขื่อนั้นก็มากมายนัก
จึงจำกัดแต่เป็นอักษรย่อดังนี้ —

ช. แปลว่าเป็น “ผู้ชาย”

ญ. แปลว่าเป็น “ผู้หญิง”

ร. แปลว่าเป็น “ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕” ชั้นนี้ ๆ

ข. แปลว่าเป็น “เชยราชินิกุลรัชกาลที่ ๕” ชั้นนี้ ๆ

ส. แปลว่าเป็น “สะใภ้ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕” ชั้นนี้ ๆ

อ. แปลว่า “สกุลอื่น สายของเชยหรือของสะใภ้ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕” ชั้นนี้ ๆ

ชั้น ๑.

พระบรมพชนทางพระชนก พระบรมพรหมเป็นพระบรมราชวงศ์จักรี
มาแต่หม่อมเจ้าขั้ว คือ ที่สมญาว่า “เจ้าแม่วัดคัสัต” เป็นราชตระกูลครั้ง
ทรงทวารวดี (กรุงเก่า) สืบต่อมาถึงสมเด็จพระมหาชนก ซึ่งทรง
พระนามว่า “ทองดี” เดิมมีพระนามบรรพตาคือว่า “พระอักษรสมบรม”
เสมียนครากรมมหาคไทย มีพระราชเคหะสถานอยู่ณกรุงทวารวดี
(กรุงเก่า) ใกล้ขอมเพชร อันวัดสุวรรณคาวรามเป็นเครื่องหมายอยู่
ที่กรุงเก่าในทุกวันนี้ นับตามลำดับชั้นราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ เป็น ร. ชั้น ๑
ทางพระชนก แต่เมื่อเป็นขัตติยราชสกุลก็ไม่นับทางพระชนกเป็นราชินิกุล
รัชกาลที่ ๕ นควยแล้ว กนขเป็น อ. ชั้น ๑

บรรพตครทางพระชนก เป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ มาแต่ไทย
ชาวบางเขือกหนง จังหวัดนครบุรี ไต่ สืบต่อมาถึง อ. ชั้น ๑ นามไม่

ปรากฏ เป็นสกุลแซกชาติสืบมาแต่เจ้าพระยาจักรี (แซก) ครั้นอนัน
 มบุตร คือ พระยาราชวังสัน (หวัง) ซึ่งเดิมเป็นพระยาชลบุรียุก่อนเมื่อ
 รัชกาลที่ ๑ เป็นพระยาราชวังสันแล้ว ตั้งเคหสถานอยู่ริมวัดหงส์
 นัยคัมภีร์ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ตามที่จดไว้แล้วนั้น เช่น อ. ชน ๑ และ
 สกตชาวสวนวัดหนังนั้น สืบต่อกันมาที่ "ช" นัยเช่น อ. ชน ๑ เหมือน
 กัน (ความพิสดารแจ้งอยู่ในเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ นั้นแล้ว)

บรรพชนทางพระชนนี ฝ่ายชนกของพระชนนีนั้น เป็นอันไม่คง
 กล่าว จักกล่าวไว้แต่ฝ่ายชนก ที่ว่าบรรพบุรุษเป็นสกุลอำมาตย์รามัญนั้น
 ตั้งแต่ชนต้น ๆ ตลอดลงมาจนถึงชนที่ ๑ ก็ยังไม่ปรากฏนาม เช่นแต่ทว่า
 เป็นผู้ ๑ ในสกุลอำมาตย์รามัญ เข้าใจว่าจะเป็นสกุลท้าวทรงกันดาล
 (ทองคำ) ที่สมญาว่า "ทองมอญ" บางทีถึงชนที่ ๒ จะเป็นญาติสนิท
 ของท้าวทรงกันดาล (ทองมอญ) ที่เคียวก็เป็นได้ เหตุว่าท้าวทรงกันดาล
 (ทองมอญ) นั้นก็เป็นไปอีกาของพระชนกในสมเด็จพระเทพศิรินทราบรม
 ราชินี ความสัมพันธ์กันในระหว่างราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ และ ที่ ๕ ย่อม
 พัวพันกันอยู่เป็นหลายสาย จักขออธิบายถึงความพัวพันกันดังนี้ -

พระยาราชวังสัน (หวัง) เชื้อแซกชาติสืบ เป็นชนกของพระชนนี
 ในสมเด็จพระศรีสุริยาโลภ พระชนนีเพียง มีน้องนางร่วมชนนี (จักกล่าว
 แต่) ผู้ ๑ คือ "ท่านปล้อง" ซึ่งเป็นภรรยาพระยาพิทลุง (ทองขาว)
 ผู้เป็นบุตรพระยาพิทลุง (ขุน ที่สมญาว่าคางเหล็ก) เป็นเชื้อแซกชาติสืบ
 ไปด้วย มีภรรยาเป็นธิดารามัญชื่อ "ท่านแค้น" คือ มารดาพระยา
 พิทลุง (ทองขาว) นั้น และท่านแค้นนั้นเป็นพนางต่างมารดาของท้าวทรง

กันศาล (ทองมอญ) ซึ่งเป็นภรรยาหม่อมเจ้าองค์ ๑ ในราชตระกูลกรุงเก่า
มีบุตรและธิดาหลายคน จักยกขึ้นกล่าวในต้นแต่ผู้ ๑ คือ หม่อมราชวงศ์
ทิพย์ ซึ่งเป็นพระอักษรสัมบัต ส่วนท่านปล้องกับพระยาพัทลุง (ทองขาว)
นั้น มีธิดา (จักยกขึ้นกล่าวแต่คนเดียวเหมือนกัน) คือ "ท่านผ่อง" ที่
เป็นภรรยาหม่อมราชวงศ์ทิพย์ มีบุตรและธิดาหลายคน จักกล่าวในต้นแต่

คน ๑ คือ เจ้าจอมมารดาทรพิชัย ซึ่งเป็นเจ้าจอมมารดาของพระชนกในสมเด็จพระ
พระเทพศิรินทราวรมราชินี เหตุฉะนั้นทักกล่าวว่าบุรพบุรุษ ของพระชนก
ที่เป็นรามัญ จึงอาจเป็นสกุลเดียวกับสกุลทองมอญได้ช่วยประการฉะ
นี้ บัดนี้ จักขอสำเนาบุรพชนของหม่อมราชวงศ์ทิพย์ ทักไว้ในเรื่อง
ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ มากล่าวไว้ด้วย จะได้แจ่มแจ้งชัดเจนนั่น

บุรพชนของท่านผ่องได้กล่าวมาแล้ว บัดนี้จักกล่าวถึงบุรพชนของ
พระอักษรสัมบัต (หม่อมราชวงศ์ทิพย์) ผู้เป็น ข. ชั้น ๓ ไว้ด้วย บุรพชนทาง
บิดาท่าจะเป็นราชตระกูลกรุงทวารวดี (กรุงเก่า) นั้นต้นสายมาแต่พระเจ้า
แผ่นดินพระองค์ใดไม่ทราบแน่ ซึ่งมีพระราชโอรสต้องเป็นพระองค์เจ้าต่าง
กรม หรือไม่ได้ทรงกรมองค์ใดองค์หนึ่ง จะเป็นใครและพระนามอะไร
ทราบไม่ได้เหมือนกัน พระองค์เจ้าองค์นั้น มีพระโอรสเป็นหม่อมเจ้า
(ไม่ทราบนาม) จักถามล้าคืบเป็น อ. ชั้น ๑. หม่อมเจ้าองค์นั้นต่อมาตั้ง

เคหะฐานอยู่ต่อท้ายเขยั้งหัวทักกรุงเก่า ทางมารดาเป็นสกุลรามัญ ต้นสาย
จะเป็นใครก็ไม่ได้ทราบ แต่เป็นมอญผู้ ๑ มีบุตรธิดา ๓ คน ร่วมมารดา

ท่านคือ -

ที่ ๑. ข. ชื่อ "ชวน" เป็นเจ้าพระยารามจักรวงศ์ ครั้งกรุงธนบุรี

เป็นบิดาท่านทองป้อน มารดาพระยาตรีศูทเทพ (ทองเพ็ง)

ที่ ๒. ญ. ซอ "ทองคำ" ได้มีบรรพชาศกคเป็นท้าวทรงกนิทกาลและมีสมญาปรากฏว่า "ทองมอญ" คำว่า "ทอง" ก็หมายความว่า "ทองคำ" นั่นเอง แต่ตัดคำว่า "คำ" พยางค์ท้ายออกเสีย เดิมคำว่า "มอญ" เขาเปลี่ยนแทรกท้าย เพื่อให้ทราบว่าเป็นมอญ

ที่ ๓. ญ. ซอ "แค้น" เป็นภรรยาพระยาพิฑล (ขุน "คางเหล็ก") ทั้ง ๓ คนนี้ นับว่าเป็น อ. ชั้น ๑

ถ้าบรรพชนทางชนกของพระชนนีในสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินีที่เห็นรามัญ เป็นสกุลเดียวกับสกุลทองมอญจริงแล้ว นำจากจุดสกุลทองมอญ ว่าเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ด้วย แต่เมื่อยังไม่มีหลักฐานพอ จึงยกไว้เป็นสกุลก่อน เมื่อจะเทียบชั้นตามลำดับราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ในสายทองมอญนั้นจึงเป็นดังนี้

ท่านแค้น ภรรยาพระยาพิฑล (ขุน. ที่สมญาว่า "คางเหล็ก") เป็น อ. ชั้น ๑

ท่านทองคำ เป็นท้าวทรงกนิทกาล (สมญาว่าทองมอญ) เป็นนางห้ามหม่อมเจ้า (ไม่ทราบนาม) ราชตระกูลรุ่งเก่าเป็น อ. ชั้น ๑

ส่วนบรรพชนทางพระชนนีฝ่ายบรรพสตรีนั้น ตั้งแต่ชนต้น ๆ ตลอดลงมาจนถึงชนที่ ๑ ก็ยังไม่ปรากฏนามเหมือนกัน เป็นแต่ที่ทราบว่าเป็นสกุลไทยชาวสวนบางเขนจังหวัดพระนคร ชั้นที่ ๑ คงเป็นภรรยาของรามัญผู้ ๑ ซึ่งเห็นชนที่ ๑ ทั้ง ๒ นับว่าเป็น ว. ชั้น ๑.

ชั้น ๒.

๕ คน ดังลำดับ อ. ชั้น ๒ ต่อไป

ทางพระชนก สมเด็จพระมหาชนก ซึ่งทรงพระนามว่า "ทองดี" อ. ชั้น ๑, มีพระมหาชนนทรงพระนามว่า "ดาวเรือง" เป็นพระราชชายา นับเป็น อ. ชั้น ๑ เหมือนกัน สมเด็จพระมหาชนกกับพระมหาชนน มีพระราชโอรสและธิดาหลายพระองค์ ในทันเจกกล่าวแก่พระองค์เดียว —

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เสด็จทรงพระนามว่า "ทองดี" ได้ทรงกำรงำเนินการศึกหลายชั้น ถึงที่สุดก่อนที่จะเสด็จ เสด็จถวัลยราชสมบัติ เป็นสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก เสด็จประทับอยู่ ณ คุกฐานของสมเด็จพระมหาชนก ที่ตั้งอยู่ใกล้ขอมเพ็ชรกรุงเก่า เมื่อทรงรับตำแหน่งยกกระบัตรจังหวัดราชบุรี เสด็จออกไปประทับอยู่ ณ เมืองราชบุรี เมื่อทรงมีสมเด็จพระบรมราชินีนาถแล้ว ย่อมเสด็จไปอยู่ ณ เสด็จสถานพระอรุณคัมภีร์ ที่ตำบลอัมพวาข้างข้าง จังหวัดสมุทรสงคราม ย่างเป็นธรรมดา ครั้นเสด็จเข้ามารับราชการในสมัยกรุงธนบุรี มีพระราชคฤหาสน์อยู่ ณ ตำบลลุมพินีวัง โขสภารามข้างใต้ คือ เป็นอยู่หรือหลวงราชธานี จังหวัดธนบุรี เหนือในทุกวัน เมื่อเสด็จเสด็จถวัลยราชสมบัติแล้วประทับในพระราชวังเดิมกรุงธนบุรี ครั้นสถาปนาพระนครมีพระราชวังฟ้ากษัตริย์ออก ตั้งเป็นกรุงรัตนโกสินทร์แล้ว เสด็จประทับอยู่ในพระบรมมหาราชวัง ณ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน พระราชมณฑลไชยสถานเก่า ตลอดจนถึงกาลเสด็จสวรรคต ตามทางราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ จักตามระเบียบไว้ว่าเป็น อ. ชั้น ๒.

บรรพสตรีทางพระชนก คือ พระยาราชาวังสัน (หวัง) สกุลแซกชาติ
สุนทรเจ้าพระยาจักรี (แซก) มีภรรยาชื่อท่านชู่. สกุลชาวสวนวัดหนึ่ง
ทั้ง ๒ เป็นราชันนิกุลรัชกาลที่ ๓ ทางพระชนกนัยเป็น อ. ชั้น ๑ ดังกล่าว
แล้วมริกา ๓ รวมชนนเดยวกัน คือ

ที่ ๑. ญ. นามว่า, “เพ็ง” คือ พระชนนของสมเด็จพระศรีสุริยาโดย

ที่ ๒. ญ. นามว่า, “ปลอญ” ผู้แรกสัมพันธกับสกุลแซกสุน ชาว
พทลง คือ พระยาพทลง (ทองขาว)

ที่ ๓. ญ. นามว่า “รอก” ภายหลังเป็นพระนมในพระบาทสมเด็จพระ
พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

และพระยาราชาวัสัย (หวัง) อ. ชั้น ๑ มีภรรยาสกุลอื่น ๆ อีก
(ตามที่ไต่ทราบไว้) ๒ คน (ไม่ทราบชื่อ) นัยเป็น อ. ชั้น ๑ ทั้ง ๒ คน
ทั้งมีบุตรและธิดา คือ —

ที่ ๑. ช. นามว่า, “น้อย” (สายพระยาฟ้าราชมนตรี)

ที่ ๒. ญ. นามว่า, “สาต” (สายพระยาไกรโกษา (สองเมือง))

บรรดาบุตรและธิดาพระยาราชาวังสัน (หวัง) ทั้งปวง ที่เป็นราชันนิกุล
รัชกาลที่ ๓ นัยเป็น อ. ชั้น ๒. เพราะเป็นทางพระชนกที่ไม่ได้เข้าเกณฑ์
นัยเป็นราชันนิกุลรัชกาลที่ ๕ นี้

บุตรชนทางพระชนนี บุตรบุษย์สกุลอำมาตย์รามัญที่เป็น ร. ชั้น ๑
(ไม่ทราบชื่อ) มีภรรยาสกุลและชื่อไม่ทราบ จักทดลองไว้ว่าเป็น
ส. ชั้น ๑ มีบุตร (ตามที่ทราบได้) ๑ คน กล่าวว่าเป็น “เจ้า
กรมกษัตริย์มอญกรมอาทมาต” แต่ชื่อตัวและนามบรรพชาศักรักกันไม่ได้แน่

นอน กล่าวเตือน ๆ ไว้แต่ว่าชื่อ พระยาจักราเพชร “หงส์ทอง”
 และว่า “พระยาจักรา” เป็นนามบรรดาศักดิ์ “เพชรหงส์ทอง”
 เป็นชื่อตัว ทำให้มีความสงสัยอยู่ นามเดิมที่ว่า “เพชรหงส์-
 ทอง” ก็ไม่น่าเชื่อ เหตุว่าชนเก่า ๆ ย่อมจะไม่มีนามเดิมซ้ำซ้ำยักยาว
 เช่นนั้น จึงสันนิษฐานว่าจะชื่อ “ทอง” อย่างมากจะเป็นได้ก็เพียงว่า
 “หงส์ทอง” เมื่อเป็นมอญบางที่จักสมญาเป็นฉายาเข้าปากกับนามเดิม
 เป็นสองพยางค์ได้เช่น “ทองมอญ” แท้จริงน่าจะเชื่อว่า “ทอง”
 เฉย ๆ แต่เมื่อความเองจากจังหวัดหงสาวดี หรือเป็นเชื้อสายของผู้โอน
 มาจากหงส์นั้น จักเรียกแต่ว่าหงส์เป็นฉายา ซึ่งหมายความว่า เป็นมอญ
 นำหน้า เช่นฉายาว่ามอญ ท้ายชื่อ ทอง, ของท้าวทรงกันดาลนั้น
 ก็เป็นได้ แต่คำว่า “เพชร” เดิมข้างหน้าอีกพยางค์ ๑ เห็นว่าจักเกิน
 ไป บางที่จักเรียกปะปนกันกับนามบรรดาศักดิ์เดิม ซึ่งนายหงส์ทอง
 ได้เคยเป็น “สติงคายเพชร” หรืออะไร ๆ ที่มีคำว่า “เพชร” อยู่แต่
 ก่อนเป็นพระยารัตนจักรก็เช่นได้ ส่วนนามบรรดาศักดิ์คิดว่า เป็นพระยาจักรา
 นั้นก็ควรหนัก นำจักขาดพยางค์ต้นหรือหลังไป อาศัยหลักที่ว่า
 เป็นรามัญอย่าง ๑ และว่าเป็นเจ้ากรมกองมอญอาทมาตอีกอย่างหนึ่ง จึง
 สันนิษฐานว่าเห็นจะเป็น “พระยารัตนจักร” เจ้ากรมกองมอญอาสานั้น
 ตรงตัวกัน ถ้าเป็นดงนนไชร์ บางทีนามตำแหน่งพระยารัตนจักร เดิม
 จักเรียกว่า “พระยาเพชรจักร” หรือ “จักรเพชร” ก็เป็นได้ เพราะ
 ศัพท์ว่า “เพชร” และ “รัตน” ก็เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จักแก้
 เพชร เป็น รัตน ในภายหลัง ทว่า “พระยาจักร” เห็นจะขาดคำ

“รัตน” หรือ “เพชร” ข้างหน้าหรือข้างหลัง และเลยเดิมสระอา
ข้างท้ายกลายเป็น “จักรา” เกินไป ทั้งคำว่า “เพชร” นั้นเอง
เอาไปเติมนำชื่อตัวเกินไปว่า “เพชรหังสทอง” ด้วย ทำให้เกิดยุ่งไป
จึงเป็นอันยุติคดีความท่านผู้ขึ้นชั้นเขนยตร ร. ชั้น ๑ มี ๑ คน คือ—

ช. ชื่อว่า, “หังสทอง” สกกลอำมาตย์รามัญ เดิมเป็นสมิง
ทนายเพชร ภายหลังได้เป็นพระยารัตนจักร เจ้ากรมอาทมาต ใน
กองมอญอาสา ๖ เหล่า เป็น ร. ชั้น ๒ คือ เป็นต้นเคาของราชินิกุล
รัชกาลที่ ๕ ฝ่ายพระชนนี ตามที่ปรากฏชื่อเป็นคนแรก

ส่วนบรรพตราชทางพระชนนี สกกลชาวสวนยางเขน ร. ชั้น ๑ ที่
ไม่ทราบชื่อนั้น สืบต่อมาถึง ร. ชั้น ๒ ก็ไม่ทราบชื่อเหมือนกัน แต่
ทราบว่าต้องเป็นธิดา เพราะท่านผู้นี้ได้เป็นภรรยาพระยารัตนจักร
(หังสทอง) นับเป็น ร. ชั้น ๒

ชั้น ๓

ยัตินดงลำดัย ร. ชั้น ๓ ต่อไป

ทางพระชนก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก อ. ชั้น ๒
มีพระบรมราชินีนาถ คือ สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี เสด็จทรง
พระนามว่า “นาก” พระบรมพชนเป็นสกกลชาวบางช้าง คำปลอ้มพวา
จึงหวัคัสมทรสสงคราม ซึ่งต่อมาเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ นับเป็น อ.
ชั้น ๒ เหมือนกัน มีพระราชโอรสและธิดาหลายพระองค์ นับเป็น อ.
ชั้น ๓ ในทันทีกล่าวแต่พระองค์เดียว คือ—

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เสด็จทรงพระนามว่า

ประชาชนหลาย” มีบุตรและธิดาหลายคน (จักกล่าวแต่) ธิดาผู้ ๑ คือ—
ญ. ชื่อ “ชู่” ภาษาชาวบางช้าง เรียกกันว่า “ท่านยาย
เจ้าชู่” มีบุตรและธิดาหลายคน (จักกล่าวแต่) ธิดาผู้ ๑ คือ—

สมเด็จพระบุรีศรีสุริยาศมทานาคานารี เติมทรงพระนามว่า “มาก”
เป็นพระชนนีของสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี นับว่าเป็น อ. ชั้น ๑
มีโอรสและธิดาถึง ๑๐ องค์ ทั้งสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีด้วย
ล้วนนับเป็น อ. ชั้น ๒

บุรพสตรีทางพระชนก พระชนนีเพ็ง อ. ชั้น ๒ ราชินิกุลรัช-
กาลที่ ๓ เป็นชายาของพระชนกนั้น คือ พระยานนทบุรี เป็น อ. ชั้น ๒
ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ทางพระชนก มีพระธิดา ๑ องค์ คือ—

สมเด็จพระศรีสุราลัย ทรงพระนามว่า “เรียม” นับเป็น อ.
ชั้น ๓ เติมเป็นพระสนมเอกในรัชกาลที่ ๒ มีฐานันดรศักดิ์ว่า เจ้าจอม
มารดาในพระองค์เจ้าทรงกรม ภายหลังมีพระอิสริยยศศักดิ์ เป็นสมเด็จพระ
พระบรมราชชนนีพระพันยศหลวงในรัชกาลที่ ๓ ตามพระนามที่กล่าวแล้ว

ท่านปล้อง อ. ชั้น ๒ ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ น้องนางร่วมชนนี
ของพระชนนีเพ็ง, เป็นภรรยาพระยาพิฑล (ทองขาว) อ. ชั้น ๒
สกุล. เขกสนพิฑล มีบุตรและธิดาหลายคน (จักกล่าวแต่) ธิดาผู้ ๑ คือ—

ญ. ชื่อ “ผ่อง” เป็นไวยิกา ของพระชนกในสมเด็จพระเทพ
ศรีนทราบรมราชินี ทางพระชนกนับเป็น อ. ชั้น ๓

พระนมรอก อ. ชั้น ๒ ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ น้องนางร่วมชนนี
ของพระชนนีเพ็ง, เป็นภรรยาพระยาศรีสุรราช (เงิน) อ. ชั้น ๒

สกฺล^๕อน^๕ อันเป็นสายเชยทางราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ซึ่งจักไต่กล่าว

ต่อไป มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ —

ที่ ๑ ช. ชอ “บุญม” เป็นมหาดเล็กหลวง

ที่ ๒ ญ. ชอ “ลิม” เป็นท้าวศรีสัจจา

ทั้ง ๒ นี้ในทางนี้ นับเป็น อ. ชั้น ๓ เพราะเป็นทางพระชนก

บุตรและธิดานายน้อยและท่านสาک น้อยยาและน้อยนางต่างชนนี้

ของพระชนนึ่ง เป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ อันนับว่าเป็น อ. ชั้น ๓

จักไม่กล่าว เพราะเหตุผลที่จะต้องเกี่ยวของน้อย และไต่กล่าวโดย

พิสดารในเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ นั้นแล้ว

บัดนี้ จักกล่าวถึงทางพระชนนี ซึ่งเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๕

ชั้น ๓ ต่อไปดังนี้

พระยารัตนจักร (หงส์ทอง) สกฺล^๕อำมาตย์รามัญนั้น มีภรรยา

(ที่ไม่ทราบชื่อ) เป็นสกฺล^๕ชาวสวนบางเขน ตามซึ่งกล่าวไว้แล้วว่าทาง

พระชนนีนับเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ทั้งฝ่ายบรมบุรุษและบรมสตรี เหตุ

นั้นทั้ง ๒ คนนี้ นับว่าเป็น ร. ชั้น ๒ และจักกล่าวรวมกันไปที่เดียว

ไม่ต้องแยกสายฝ่ายบุรุษและสตรีอีกต่อไป

พระยารัตนจักร (หงส์ทอง) มีภรรยามากหลาย ต่างมีบุตร

และธิดามากเหมือนกัน ต่างออกไปเป็นหลายสาย จักกล่าวถึงสาย

บุตรและธิดาของภรรยาที่เป็นสกฺล^๕ชาวสวนบางเขน ร. ชั้น ๒ ก่อน (ตาม

ที่ทราบแต่ว่า) มีธิดา ๔ คน คือ —

ที่ ๑ ญ. ชอ “ม่วง” คือ โยธิดาของพระชนนี

ท ๒. ญ. ชื่อ “บัน” มีสามสี่กลอน

ท ๓. ญ. ชื่อ “ขอม” เป็นเจ้าขอมมารดาในรัชกาลที่ ๑

ท ๔. ญ. ชื่อ “หมา” มีสามสี่กลอน

ภรรยาของพระยารัตนจักร (หงส์ทอง) สี่กลอน ๆ (ตามแต่ที่ไตรภพ)

อีก ๖ คน (ไม่ทราบชื่อทั้งนั้น) นับว่าเป็น ส. ชั้น ๒ ต่างมีบุตรและ

ธิดาทอง

(๑) ภรรยาคน ๑ มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ —

ท ๑. ญ. ชื่อ “ชี” ไม่มีสายต่อ

ท ๒. ช. ชื่อ “ทองพูน” เป็นพระสุนทรพิมล กรมพระคลัง

มหาสมยัค

ท ๓. ญ. ชื่อ “พิม” มีสามสี่กลอน

(๒) ภรรยาคน ๑ มีบุตร ๑ คน คือ —

ช. ชื่อ “นาค” เป็นพระเทพเพชรรัตน์ กรมล้อมพระราชวัง

ฝ่ายพระราชวังบวร

(๓) ภรรยาคน ๑ มีธิดา ๑ คน คือ —

ญ. ชื่อ “นก” ไม่มีสายต่อ

(๔) ภรรยาคน ๑ มีธิดา ๑ คน คือ —

ญ. ชื่อ “เพ็ง” เป็นเจ้าจอมละครรัชกาลที่ ๒ ทวันาง

บาทยัน ไม่มีสายต่อ

(๕) ภรรยาคน ๑ มีธิดา ๑ คน คือ —

ญ. ชื่อ “เฮม” เป็นเจ้าจอมละครรัชกาลที่ ๒ ทวันางบุษบา

ภายหลังเป็นเจ้าจอมมารการมหลวงวรศักดิ์กาฬิศาล, เติมทรงพระนาม
ว่า " พระองค์เจ้าอรุณวงศ์ "

(๖) ภรรยาคน ๑ มีธิดา ๑ คน คือ —

ญ. ชื่อ " เกษ " เป็นพนักงานเฝ้าหอพระ ในพระบรมมหาราชวัง ไม่มีสายต่อ

บรรดาบุตรและธิดาพระยารัตนจักร (หงส์ทอง) ทั้งปวงเป็น ว. ชั้น ๓
ถึงแม้ว่ามีมารดาไม่ไกลเป็นสกุลบางเขน ก็นับว่าเป็น ว. ชั้น ๓
เพราะเป็นบุตรและธิดา ว. ชั้น ๒ ทางพระชนนี

ชั้น ๔

ย. ถึงลำดับ ว. ชั้น ๔ ต่อไป

ทางพระชนก พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาไลย อ. ชั้น ๓
มีพระบรมราชินีนาถและพระราชชายา ทั้งพระสนมเอกโท ต่างชั้นชั้น
อันมาก ต่างมีสมเด็จพระบรมราชโอรส ทั้งพระราชโอรสและธิดา
มากหลาย เมื่อจกนขตามระเบียบที่จัดไว้ในทางราชินิกุลรัชกาลที่ ๕
แล้ว ก็ล้วนเป็น อ. ชั้น ๔ จักกล่าวพระนามพระราชโอรสและ
ธิดาไว้ในที่นี้ ฉะเพาะแต่จักต้องต่อสายและเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดในพระชนก
สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี เช่น ในพระสนมเอกองค์ ๑ คือ
สมเด็จพระศรีสุภาลัย มีพระราชโอรสและธิดา ๓ พระองค์ คือ —

ที่ ๑. ช. คือ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เติมทรง
พระนามว่า " พระองค์เจ้าทศ " แต่ก่อนนั้นมพระอิสริยยศศักดิ์เป็น
หม่อมเจ้าในรัชกาลที่ ๑ แล้วเป็นพระองค์เจ้าฝ่ายพระราชวังบวร

ครั้งถึงรัชกาลที่ ๒ เป็นพระเจ้าลูกยาเธอในพระบรมมหาราชวัง ต่อ
มาไท่ทรงกรมเป็นกรมหมื่นเฉยภูยาภิเษกกับหม่อมเจ้าประทัยย้อยกับสมเด็จพระ
บรมชนกนาถจนพระราชวังเดิมกรุงธนบุรี ซึ่งบัดนี้เป็นโรงเรียนนายเรือ
ราชนาว จังหวัดธนบุรีไท่ ถึงรัชกาลที่ ๒ ประทับณวังท่าตลาดทำพระ
จังหวัดพระนคร ตลอดถึงไท่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ จึงเสด็จเข้า
ไปประทับอยู่ในพระบรมมหาราชวัง

ที่ ๒. ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าบอม”

ที่ ๓. ช. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าหนุ่ยคำ”

ทั้ง ๓ พระองค์นี้ นัยตามลำดับที่ไม่ใช่เป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๕
ทางพระชนกด้วยแล้ว เป็น อ. ชั้น ๔ ส่วนทางสายพระชนนีเพิ่งต่อลงไป
นี้จึงไม่กล่าวมาก จะกล่าวแต่ที่สัมพันธ์ในราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ เท่านั้น

บุคคลนี้ ก็น่าจะถึงบุตรและธิดา ท่านน้อง กับ พระอักษรสมบัติ

(หม่อมราชวงศ์ทวย) ซึ่งนับว่าทั้ง ๒ นั้นเป็น อ. ชั้น ๓ ต่อไปคือ —

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “บอม” ไม่มีสายต่อ

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “ฉิม” ต่อมาเปลี่ยนเป็นชื่อ “รอด” ภายหลัง

เป็นสะใภ้ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ด้วย

ที่ ๓. ญ. ชื่อ “ทวย” เป็นพระสนมเอกในรัชกาลที่ ๓

และเป็นเจ้าจอมมารทวยพระชนกของสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี

ที่ ๔. ญ. ชื่อ “น้อย”

ที่ ๕. ช. ชื่อ “แขก”

ที่ ๖. ๗. ๗๐ "ฝรั่ง"

ทั้ง ๖ คนนั้นเป็น อ. ชั้น ๔ เพราะเป็นทางพระชนก
 ส่วนสายอื่น ๆ อันเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ นั้น จักไม่กล่าว
 เหมือนกัน เหตุว่าไ้กล่าวไว้พิศดารในเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ นั้น
 แล้ว ถึงแม้ว่าบางคนจักเกี่ยวเป็นเชยหรือสะโงะโงะในราชินิกุลรัชกาล
 ที่ ๕ นี้ด้วยก็ นามก็คงจักมีปรากฏอยู่ในลำดับที่ถึงเวลาเกี่ยวของ
 นั้น ๆ ไม่ฉะนั้นจักต้องกล่าวช้านามอีกยาวไป
 ยดนี้ จักกลยกล่าวถึงทางพระชนนีในราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ซึ่ง
 เป็นชั้น ๔ ต่อไป คือ -

(๑) ท่านม่วง ร. ชั้น ๓ (ธิดาพระยารัตนจักร (หงส์ทอง))
 เป็นภรรยาผู้ใด ชื่อไร สกตใด ยังทราบไม่ได้ ท่านผู้นั้นช. เป็น
 ชั้น ๓ มีบุตรและธิดา ทราบได้แต่ธิดาผู้ ๑ คือ -

ญ. ชื่อ "แจ่ม" ผู้เป็นชนนีของพระชนนีในสมเด็จพระเทพ-
 ศรีนทรายรมราชินี เป็น ร. ชั้น ๔ เพราะเป็นธิดา ร. ชั้น ๓
 อนึ่ง สามีท่านม่วงนั้น มีภรรยาอีกคน ๑ ชื่อ "ทองอยู่"
 สกต (ใดไม่ทราบ) บ้านอยู่ข้างเขนเหมือนกัน เป็น อ. ชั้น ๓ ทาง
 เขย มีธิดา ๓ คน คือ -

ที่ ๑. ญ. ชื่อ "บุญจัน"
 ที่ ๒. ญ. ชื่อ "บุญเรือง" ไม่มีสายสืบ แต่ท่านผู้นั้นในชั้น
 เดียวกันเป็นผู้ที่มีอายุมาก มีชีวิตอยู่ได้ถึงรัชกาลที่ ๕ ฌทำยด
 ยางเขน ในภายหลังแก่ผู้เดียว ในชั้นพระราชโอรสของสมเด็จพระ

เทพศิรินทราวรมราชินี ได้ทรงเรียกว่า “คุณทวคน้อย” เมื่อดง
อนิจกรรมในรัชกาลที่ ๕ จึงได้รับพระราชทานโกศราชินีกุลเป็น
เกียรติศักดิ์ และพระราชทานเพลิงที่เมรุวัดเทพศิรินทราวาส

ที่ ๓. ญ. ซอ “บุญนาค” ไม่มีสายลับ

ทั้ง ๓ คนนต้องเป็น อ. ชั้น ๔ เพราะเป็นสายเขย

(๒) ท่านขุน ร. ชั้น ๓ (ธิดาพระยารัตนจักร (หงส์ทอง))

เป็นภรรยาพระยาสุรเสนา (คุ้ม) สกฤต สรุคุปต์ เป็น ข. ชั้น ๓ มี
บุตรและธิดา ๕ คน คือ —

ที่ ๑. ญ. ซอ “การเกษ”

ที่ ๒. ข. ซอ (ตัวไม่ทราบ) เป็นหมั้นราชามาศย์

ที่ ๓. ข. ซอ “เทพา” เป็นพระยาประสาชพิริยาล ปลัด

ทูลฉลองกรมนา

ที่ ๔. ข. ซอ “ปาล” เป็นพระยาราชสุภาวดี

ที่ ๕. ข. ซอ “น้อย”

ทั้ง ๕ คนนเป็น ร. ชั้น ๔ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๓

อนึ่ง เมื่อดวงพระยาราชสุภาวดี (ปาล) นั้น เหมเป็นมหาดเล็ก

หลวง แล้วได้เป็นนายจัน (มีซอ) หุ้มแพรและหลวงศักดิ์นายเวร

ถึงเจ้าหมื่นสรรเพือกอกก ในกรมมหาดเล็ก ตามลำดับ ต่อมาใน

รัชกาลที่ ๓ โปรดให้ไปรับราชการกระทรวงมหาดไทย เป็นพระ

ศรีสีหะเทพ ปลัดทูลฉลอง ภายหลังจึงไปเป็นพระยาราชสุภาวดี กรม

พระสุรัสวดี ซึ่งในเวลานั้นยากยิ่งมิใช่เล่น เพราะเกี่ยวแก่สารบาญชี

พลเกณฑ์คนเขากองทัพทเป็นกรสำคัญ ท่านผู้ใดรับราชการศึกสงครามโดยกล้าหาญแข็งแรงเป็นหลายคราว ตั้งแต่ยังอยู่ในกรมมหาดเล็กมาแล้ว เช่น ครองเวียงจันทน์เป็นขบถและครั้งที่พญวนเป็นต้น จนได้เป็นบุตรเขยท่านแม่ทัพ คือ เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์) (แต่เสียยศที่ไม่ได้สายสืบในทางนั้น) เพราะเหตุนั้นจึงได้โปรดให้ย้ายไปเป็นปลัดทูลฉลองในกรมมหาดไทยและในกรมสุรัสวดีเป็นลำดับมา นับว่าเป็นผู้ที่เชิดชูราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ได้ผู้ ๑ ซึ่งเมื่อถึงอนิจกรรมในรัชกาลที่ ๔ ได้พระราชทานโกศและโปรดให้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ ๕ แต่เมื่อยังดำรงพระอิสริยยศ เป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าฟ้าดวงกรณ์ ทรงเป็นเจ้าภาพและทรงขาว เมื่อพระราชทานเพลิงศพ เพราะจะทรงยกย่องความกตัญญูซึ่งมีชื่อเสียงในราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ดังกล่าวแล้ว

บดิน ถึงลำดับจกต้องกล่าวถึงสายเขยซึ่งเป็นพี่น้อง ของพระยาสุรเสนา (คุ้ม) สามท่านชั้น ร. ชั้น ๓ ชื่อ "มะโตก" เดิมเป็นหลวงบำเรอภักดีแต่ครั้งกรุงเก่า ในรัชกาลกรุงธนบุรีได้เป็นพระยารามัญวงศ์สมญาว่า "จักรีมอญ" ได้ควบคุมกองมอญเก่าใหม่ทั้งสิ้นในสมัยนั้น ครั้นถึงรัชกาลที่ ๑ กรุงรัตนโกสินทร ต้องประหารชีวิตพร้อมภพพระยาสุรรักษ์ เมื่อคราวกรุงธนบุรีเป็นจลาจล จึงโปรดให้พระยาแจ้ง เป็นพระยามหาโยธาควบคุมกองมอญแทนพระยารามัญวงศ์ แต่นั่นต่อไป บิดาพระยาสุรเสนา (คุ้ม) คือ พระยารามัญวงศ์ (มะโตก) มีสมญาว่าจักรีมอญ เป็นสกุลรามัญเก่าครั้งกรุงทวาราวดี

(กรุงเก่า) จักเป็นมอญเก่าพวกโตขึ้นโตไม่ปรากฏ เพราะมีหลาย
ชั้นหลายพวก สืบมาถึงชั้นบิดาพระยาสุรเสนา (คุ้ม) มีบุตรและธิดา
ร่วมมารดาด้วยกัน ๔ คน คือ —

ที่ ๑. ช. ชื่อ “คุ้ม” เป็นพระยาสุรเสนา คือ สามิท่านบน
ร. ชั้น ๓ นั้น

พระยาสุรเสนา (คุ้ม) ผู้ขึ้น สันนิษฐานว่าเป็นคนละคนกับพระยา
สุรเสนา (คุ้มฉายาแขนง) ตามที่ปรากฏว่าเป็นน้องเจ้าพระยามหา
เสนา (ปลัด) ซึ่งสืบสายมาแต่สกุลแขนงนั้น

ที่ ๒. ช. ชื่อ “เงิน” เป็นพระยาศรีสุรราช คือ สามิพระนมรถ
อ. ชั้น ๓ ราชนิกุลรัชกาลที่ ๓ ทางพระชนกที่กล่าวไว้แล้ว

ที่ ๓. ช. ชื่อ “บุญ” เป็นพระยาพรหม

ที่ ๔. ญ. ชื่อ “กลิ่น” เป็นภรรยาพระยาจุฬาราชมนตรี
(นาม) ราชนิกุลรัชกาลที่ ๓ ชั้น ๕ สายนายน้อยน้องยาต่างชั้น
ของพระชนนึ่ง, ในต้นพระยาจุฬา (นาม) เป็น อ. ชั้น ๓.

บรรดาพี่น้องพระยาสุรเสนา (คุ้ม) ทั้ง ๓ คนนี้เป็น อ. ชั้น ๓ เพราะ
เป็นสายเขย ทั้ง ๓ คนนี้มีบุตรและธิดาสืบสาย (ตามที่ทราบแต่ ๒ สาย).

(๑) พระยาศรีสุรราช (เงิน) มีบุตรและธิดาในพระนมรถ ได้
กล่าวทางพระชนกแล้ว แต่ในทางนั้นเป็น อ. ชั้น ๔ ในภรรยา
อีกคน ๑ ชื่อ “ทองอยู่” เป็น อ. ชั้น ๓ (กล่าวว่าเป็นญาติกับพระ
นมรถด้วยเหมือนกัน) มีบุตรและธิดาอีก ๘ คน คือ :—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “พิมพ์เสน”

ที่ ๒. ญ. ชอ " คดี "

ที่ ๓. ญ. ชอ " ขำ "

ที่ ๔. ช. ชอ " นุช " เป็นเส้มียนตรา (กรมโตไม้ทราย)

ที่ ๕. ญ. ชอ " ดวง "

ที่ ๖. ญ. ชอ " หุ่น " อยู่กับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

มีสายข้อ.

ที่ ๗. ญ. ชอ " ใจ "

ที่ ๘. ช. ชอ " ทรพย์ " เป็นหลวงเจริญ (อะไรก็ไม่ทราบ)

(๒) ท่านกลัน ภรรยาพระยาสุฟ้า (นาม) ราชินิกุล รัชกาล

ที่ ๓ มีบุตร ๑ คน คือ :-

ช. ชอ " สีน " เดิมเป็นหลวงราชเศรษฐี ภายหลังเป็นพระยาสุฟ้าราชมนตรี เสด็จปฏิบัติไต่กล่าวไว้ในเรื่องราชินิกุล รัชกาลที่ ๓ โดยพิสดารแล้ว.

บรรดาบุตรและธิดาของพี่น้องพระยาสุรเสนา (คุ่ม) ทั้งปวงเหล่านี้ เป็น อ. ชั้น ๓ เพราะเป็นสายเขย.

บุตรคนแรกชื่อนกกล่าวถึง ร. ชั้น ๓ ต่อไปตามลำดับ.

(๓) เจ้าจอมมารดาข้อม ร. ชั้น ๓ (ธิดาพระยารัตนจักร (หงส์ทอง)) เป็นพระสนมในรัชกาลที่ ๑, อ. ชั้น ๒ เป็น ข. ชั้น ๓ มีพระราชธิดา ๑ พระองค์ คือ :-

ญ. ทรงพระนามว่า " พระองค์เจ้าเวโร " ไม่มีสายสาย เป็น ร. ชั้น ๔ เพราะเจ้าจอมมารดาเป็น ร. ชั้น ๓.

(๔) ท่านหม่า ร. ชั้น ๓ (ธิดา พระยารัตนจักร (หงส์ทอง))
เป็นภรรยาใครไม่ทราบ เป็น ข. ชั้น ๓ มีธิดา (ที่ทราบ) ๑ คน คือ :—
ญ. ชื่อ “น้อย” เป็นท้าวศรีศยานุรักษ์ ท้าวนางฝ่ายพระ
ราชวงษ์วร เป็น ร. ชั้น ๔ เพราะเป็นธิดา ร. ชั้น ๓.

ขคนจกกล่าวถึงบุตรและธิดาพระยารัตนจักร (หงส์ทอง) ใน
ภรรยาสกุลอื่นต่อไป.

พระสุนทรพิมล (ทองพน) ร. ชั้น ๓ (บุตรพระยารัตนจักร (หงส์
ทอง)) มีภรรยา (ชื่อใดไม่ทราบ) เป็น ส. ชั้น ๓ มีบุตรและธิดา ๗
คน คือ.—

ที่ ๑. ข. ชื่อ “กลิน”

ที่ ๒. ข. ชื่อ “นุช” ไม่ทราบสายสืบ.

ที่ ๓. ญ. ชื่อ “นก”

ที่ ๔. ญ. ชื่อ “กลีบ” ต้นตำหนัก (ใครไม่รู้) ไม่มีสายสืบ.

ที่ ๕. ญ. ชื่อ “นม”

ที่ ๖. ญ. ชื่อ “น่วม” เดิมเป็นเจ้าจอมในรัชกาลที่ ๓ ภาย
หลังเป็นนางห้ามกรมพระพิพิธโภคภูเบนทร์ (รัชกาลที่ ๒) ไม่มี
สายสืบ.

ที่ ๗. ญ. ชื่อ “พักทอง”

ทั้ง ๗ คนนเป็น ร. ชั้น ๔ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๓.

ญ. ท่านพิม ร. ชั้น ๓ (ธิดาพระยารัตนจักร (หงส์ทอง)) เป็น
ภรรยาพระมวงครัติน (ทองเงิน) สกุล (ใครไม่ทราบ) เป็น ข. ชั้น ๓

มธิดา (ตามทศรายน) ๑ คน คือ.—

ญ. ชอ “จัน” เป็น ร. ชั้น ๔ เพราะเป็นธิดา ร. ชั้น ๓.

พระเทพเพชรรัตน์ (นาค) ร. ชั้น ๓ (บุตรพระยารัตนจักร (หงส์ทอง)) มีภรรยาชอ “ฉิม” หรือ “รอด” อ. ชั้น ๔ เป็นธิดาท่านม่วงราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ที่โตกล่าวไว้แล้วในทางพระชนก ในทันทีท่านฉิมเป็น ส. ชั้น ๓ มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ.—

ท ๑. ช. ชอ “ขุนเฉนน้อย” เป็นพระยาอัครนาถภาพ.

ท ๒. ญ. ชอ “แสง” เดิมเป็นเจ้าจอมในรัชกาลที่ ๒ ครั้นถึงรัชกาลที่ ๓ พระราชทานหม่อมไกรสรซึ่งเดิมเป็นกรมหลวงวิเศษ—
รณเรศร์ (รัชกาลที่ ๑).

ทั้ง ๒ คนเป็น ร. ชั้น ๔ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๓.

เจ้าจอมมารดาेम ร. ชั้น ๓ (ธิดาพระยารัตนจักร (หงส์ทอง)) เป็นพระสนมในรัชกาลที่ ๒ ร. ชั้น ๓ มีพระราชโอรส ๑ พระองค์ คือ.—

ช. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าอรุณวงศ์” เดิมเป็นกรมหมื่นวรศักดิ์พิศาล ภายหลังเป็นกรมหลวง พระนามกรมเหมือนกัน เป็น ร. ชั้น ๔ เพราะเจ้าจอมมารดาเป็น ร. ชั้น ๓.

ชั้น ๕

ยศคนดงลำคย ร. ชั้น ๕ ต่อไป.

ทางพระชนก พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว อ. ชั้น ๔ มีพระสนมเอกโทต่างชั้นเป็นอันมาก ต่างมีพระราชโอรสและธิดามากหลาย เป็นทางพระชนกล้วนนับว่าเป็น อ. ชั้น ๕ จักกล่าวพระนาม

พระโอรสและธิดาในต้นแต่ที่จักต้องก่อสร้าง และเก็บของใกล้ชิดใน
สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินีเท่านั้น.

พระสนมเอกผู้ ๑ คือเจ้าจอมมารคณาทรพย์ ราชินิกุล รัชกาล
ที่ ๓ ตามระเบียบขนบเป็น อ. ชั้น ๕ มีพระราชโอรสและธิดา ๒ พระองค์
คือ.—

ที่ ๑. ช. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าศิริ” เติบโตเมื่อพระราช
บิดายังไม่ได้เสด็จสวรรคตราชสมบัติ มีอิสริยยศคือเป็นหม่อมเจ้าแล้ว
เปลี่ยนเป็นพระองค์เจ้าขนตามพระราชประเพณี เมื่อเป็นพระเจ้าลูกยา
เธอในรัชกาลที่ ๓ ได้ทรงกรมเป็นกรมหมื่นมาตยาพิทักษ์ ในรัชกาล
ที่ ๕ มีพระอิสริยยศคือกำหนดพระนามกรมว่า สมเด็จพระราชมาตา
มัยกาเธอ เมื่อรัชกาลที่ ๒ ประทับอยู่ณวังพระราชบิดา ครั้นถึง
รัชกาลที่ ๓ ประทับอยู่ณวังจันทน์พระนครจนกำลัซังเป็นโรงเรียนราชิน
อยู่คน (เดิมสมญาว่าสุนันทาลัย) ตลอดถึงกาลสิ้นพระชนม์ไปใน
รัชกาลที่ ๓ นั้น สมเด็จพระราชมาตามัยกาเธอ กรมหมื่นมาตยา
พิทักษ์พระองค์นี้ คือองค์พระชนกของสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี
ที่กล่าวแล้ว และในระเบียบราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ นี้ ได้กล่าวไว้ว่า
ทางพระชนกจักไม่จักเป็นราชินิกุลด้วยแล้ว ก็ต้องเป็นจดลงว่าเป็น ช.
ชั้น ๕ เพราะเป็นพระภคินีของพระชนนี ผู้ซึ่งจักนับว่าเป็นราชินิกุล
รัชกาลที่ ๕ นี้ ฉะเพาะแต่ในทางพระชนนีของสมเด็จพระเทพศิรินทราบ
รมราชินีเท่านั้น.

ที่ ๒. ฉ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าละม่อม” เติบโตเมื่อพระ

อิสตรียศกษัตริย์หม่อมเจ้า และเปลี่ยนเป็นพระองค์เจ้า เช่นพระเชษฐา
 ครนลงรัชกาลที่ ๕ ไททรงกรมเป็นกรมพระสัการัตนราชประยูร มี
 พระอิสตรียศกษัตริย์หม่อมเจ้าพระนามกรมว่าพระเจ้ามุไหยิกาเธอ ต่อมา
 เลื่อนเป็นกรมสมเด็จพระ มีเจ้ากรมเป็นพระยา ซึ่งภายหลังเปลี่ยน
 พระนามเป็นสมเด็จพระเจ้ามุไหยิกาเธอ กรมพระยาสัการัตนราช ประยูร
 เติมพระทัยอยู่ณวังพระราชบิดา ครนลง รัชกาลที่ ๓ ประทับณพระ
 ทำหนักกษัตริย์สมเด็จพระศรีสุวาลัย ในพระบรมมหาราชวัง และใน
 รัชกาลที่ ๕ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประทับอยู่
 ณพระตำหนักสวนกุหลาบ ซึ่งขบคนเป็นสถานที่อยู่ของกรมทหารบก
 ราชที่ ๑ (มหาดเล็กรักษาพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัว) แห่ง ๑ แต่ก่อนกาลใดได้ถึงฉวยราชสมบัติขึ้น ได้เสด็จ
 ออกมาประทับอยู่ณวัดสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธออยู่ณที่นั้น ทั้งได้เสด็จไป
 ประทับอยู่ชั่วคราวณวังนันทอุทยาน ซึ่งขบคนอยู่ในสถานบริเวณราชนา
 ในกาลประสูติกรมขุนสุพรรณภาควดี แต่ครั้ง รัชกาลที่ ๔ ในที่นั้น
 ครนลงรัชกาลที่ ๕ เสด็จประทับณตำหนักตอกตามเดิม ต่อมาเมื่อจัก
 สถาปนาพระที่นั่งใหม่ในหมู่พระตำหนักตอกนั้น จึงได้เสด็จย้ายสถานไป
 ประทับอยู่ณพระที่นั่งพิมานวิทยาลัยในหมู่พระที่นั่งสุลลิตมहाปราสาท เหตุ
 นั้นจึงสมญานามว่า “ทูลกระหม่อมปราสาท” ด้วย ต่อมาเมื่อไม่ได้
 เสด็จอยู่ที่นั้นแล้ว เรียกกันว่า “ทูลกระหม่อมแก้ว” ภายหลังมีพระ
 กำหนดขึ้นที่ประทับใหม่ อันสร้างขึ้นสำหรับพระเพาะพระองค์ ณที่
 เดิมเป็นตำหนักของกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ (พระองค์เจ้าวิลาศ) พระ

ราชธิดาพระองค์ใหญ่ในรัชกาลที่ ๓ ซึ่งตั้งอยู่ที่ถนนวิเวกพระที่นั่ง
 พیمانรติยาทางทิศใต้ ประทับอยู่ตลอดมาจนถึงกาลเสด็จสวรรคต
 สมเด็จพระบรมราชาธิบดีทรงราชประยูรพระองค์นี้ ตามระเบียบที่จัดไว้ใน
 ทางราชินิกุล รัชกาลที่ ๕ เช่น อ. ชั้น ๕ และถึงแม้ว่าไม่เกี่ยว
 แก่ทางพระชนนด้วยก็ดี แต่ก็เป็นหลักฐานสำคัญอันมีพระเดชพระคุณ
 ยิ่งใหญ่หลวงอยู่ในราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ นี้ เหตุว่าสมเด็จพระเชษฐา
 เป็นพระชนกในสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี คือกรมหมื่นมาตยา-
 พิทักษ์นั้น สิ้นพระชนม์ไปแล้วแต่ยังอยู่ในรัชสมัยวชิร สมเด็จพระ
 บรมราชาธิบดีทรงเป็นประธาน ทรงอภิบาลบำรุงรักษาราชินิกุล
 รัชกาลที่ ๕ นี้ แทนพระองค์พระชนกและสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี
 สืบต่อมาชั่วกาลนาน.

ถ้าখনลงบรรพสัทธิทางพระชนาไม่จำเป็นต้องกล่าวซ้ำอีก เหตุ
 ว่าร่วมสายกันทั้ง ๒ ฝ่ายแล้ว ส่วนสายอื่น ๆ ในทางพระชนกอีกนั้น
 ได้กล่าวไว้โดยพิสดารในเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ แล้ว จักยกมา
 กล่าวอีกก็จักเป็นการซ้ำซากมากไป เพราะในเรื่องราชินิกุลรัชกาล
 ที่ ๕ นี้ ก็มุ่งหมายแต่จักกล่าวในทางพระชนนของสมเด็จพระเทพ-
 ศิรินทราบรมราชินีให้พิสดาร โดยเหตุว่ายังไม่ได้กล่าวไว้ในเรื่อง
 ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ นั้น บัดนี้จึงขอกล่าวสืบในทางนั้นต่อไป.

ทางพระชนน ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ซึ่งเป็นชั้น ๕ ดังนี้
 ท่านแจ่ม ร. ชั้น ๕ (ธิดาท่านม่วง) เป็นภรรยานายขี้สกล
 ยางเขนนั่นเอง จักร่วมสกุลเดียวกันกับท่านม่วงหรือเป็นสกุลอื่นก็ไม่

ทราบ อย่างไรก็ตามก็ต้องนับว่าเป็นราชินิกตรชกาลที่ ๕ เพราะชนกของ
พระชนนี ถ้าเป็นสกุลอื่นก็ต้องมีสายราชินิกตรชกาลที่ ๕ ไปอีกทาง ๑
แต่บุตรพจนไม่ทราบแน่จึงไม่กล่าวไว้ ท่านทั้ง ๒ นี้ (ตามที่ทราบว่า)
มีธิดา ๓ คน คือ.—

- ที่ ๑. ญ. ชื่อ “อิม” ไม่มีสามีสายสืบ
- ที่ ๒. ญ. ชื่อ “เอม” มีสายสืบในสกุลบางเขน
- ที่ ๓. ญ. ชื่อ “นอย” คือองค์พระชนนีของสมเด็จพระเทพ—

ศิรินทรายรมราชินี.

ทั้ง ๓ นี้เป็น ร. ชั้น ๕ เพราะเป็นธิดา ร. ชั้น ๔.

อนึ่งส่วนสายสามี่ท่านม่วงทางท่านทองอยู่ผู้เป็นภรรยาอีกผู้ ๑ ซึ่ง
เป็นสายเขยนั้น มีผู้สืบสายอยู่แต่สายเดียวคือท่านบุญจันทร์ อ. ชั้น ๔
ท่านผู้เป็นภรรยาผู้ใดไม่ทราบอีก ทั้ง ๒ นี้บุตร (ตามที่ทราบว่า) คน
๑ คือ.—

ช. ชื่อ “ติศ” เป็นหลวงกิจจานุรักษ์นยเป็น อ. ชั้น ๕ เพราะ
เป็นสายเขย.

(๑) ท่านการเกษ ร. ชั้น ๔ (ธิดาท่านชั้น) เป็นภรรยาเสมีน
ตราแก้ว (จักเป็นเสมีนตรากรมโตไม่ทราบ สกุลโตก็ไม่ทราบเหมือน
กัน) เป็น ข. ชั้น ๔ มีบุตร ๑ คน คือ.—

ช. ชื่อ “เนียม” เป็นพระยานรานุกิมนตรี กรมพระสุรัสวดี
ฝ่ายพระราชวังบวร เป็น ร. ชั้น ๕ เพราะเป็นบุตร ร. ชั้น ๔.

(๒) ท่านวาทามาตย์ ร. ชั้น ๔ (บุตรท่านชั้น) มีภรรยา

(ไม่ทราบชื่อ) เป็น ส. ชั้น ๔ มีบุตร (ที่ทราบ) ๑ คน คือ—

ช. ชื่อ “พิณ” เป็น ร. ชั้น ๕ เพราะเป็นบุตร ร. ชั้น ๕.

(๓) พระยาประชาชีพวิบาล (เทพา) ร. ชั้น ๕ (บุตรท่าน
บัน) มีภรรยา (ที่ทราบ) ๕ คน ต่างสกุลกันเป็น ส. ชั้น ๕.

๑) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “ป้อม” มีธิดา ๒ คน คือ—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “เหม”

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “หงษ์”

๒) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “เหมือน” มีธิดา ๑ คน คือ—

ญ. ชื่อ “ยม” เป็นพระนมในรัชกาลที่ ๕.

๓) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “ปราง” มีธิดา ๑ คน คือ—

ญ. ชื่อ “ปุก” เป็นพระพลึงในรัชกาลที่ ๕.

๔) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “ดี” มีบุตร ๑ คน คือ—

ช. ชื่อ “เปลียน” เดิมเป็นมหาดเล็กแล้วเป็นหลวงเทพานุพนธ์

ตั้งบ้านอยู่จังหวัดนครราชสีมา.

บรรดาบุตรและธิดาพระยาประชาชีพ (เทพา) ทั้งปวง เป็น ร.
ชั้น ๕ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๕.

(๔) พระยาราชสุภาวดี (पाल) ร. ชั้น ๕ (บุตรท่านบัน)
มีภรรยา (ที่ทราบ) ๑๐ คน ต่างสกุลกันเป็น ส. ชั้น ๕

๑) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “ข้า” มีบุตรและธิดา ๔ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “พิณ” เป็นพระยามหาเทพ จางวางกรมพระ

ตำรวจพลพิน.

ที่ ๒. ญ. ชื่อ "อำภน"

ที่ ๓. ญ. ชื่อ "ลูกอิน"

ที่ ๔. ช. ชื่อ "เทศ" เป็นพระพลสงครามจังหวัดกำแพงเพชร.

๒) ภรรยาคน ๑ ชื่อ "ทองคำ" มีบุตรคน ๑ คือ—

ช. ชื่อ "เหมือน" เคยเป็นมหาดเล็ก แล้วมีบรรดาศักดิ์ใน

กรมเนนตามลำคั้งถึงหลวงเทศนายเวร และพระยาประสิทธิ์ศุภการ กำกับ
ศาลมรฎก ภายหลังเป็นพระยาพระเจ้าพิทยาลงกรณ์พลจัตวากรมนา.

๓) ภรรยาคน ๑ ชื่อ "นาค" มีธิดา ๑ คน คือ—

ญ. ชื่อ "หนูจัน"

๔) ภรรยาคน ๑ ชื่อ "ทองคำ" เป็นธิดาพระยาเมืองจันทร์

เชื้อสายนครศรีธรรมราชนครสุท เป็นญาติกับเจ้าจอมมารดาดวงคำในรัชกาล

ที่ ๔ มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ "ฟักทอง"

ที่ ๒. ช. ชื่อ "นกลึก" เป็นนายสิบเอกกรมทหารมหาดเล็ก.

๕) ภรรยาคน ๑ ชื่อ "หุ่น" มีธิดา ๒ คน คือ—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ "วัน"

ที่ ๒. ญ. ชื่อ "ลูกจัน"

๖) ภรรยาคน ๑ ชื่อ "แบน" มีธิดา ๑ คน คือ—

ญ. ชื่อ "ทบทม" เป็นเจ้าจอมในรัชกาลที่ ๔ และเป็นเส้มย่น

หลวงในพระบรมมหาราชวังด้วย.

๗) ภรรยาคน ๑ ชื่อ "แพง" มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “ขอม”

ที่ ๒. ช. ชื่อ “ครุฑ” เป็นพระพลีเชิงรัชกาลที่ ๕.

๘) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “จิต” มีธิดา ๑ คน คือ,—

ญ. ชื่อ “พวง”

๙) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “ยอด” มีบุตรคน ๑ คือ,—

ช. ชื่อ “บัว” เป็นนายสืบเอกกรมทหารมหาดเล็ก.

๑๐) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “จิว” มีบุตรคน ๑ คือ,—

ช. ชื่อ “โต” เป็นนายสืบโทกรมทหารมหาดเล็ก.

บรรดาบุตรและธิดาพระยาราชสรวาท (ปลา) ทั้งปวง เป็น ร.

ชั้น ๕ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๔.

(๕) นายน้อย ร. ชั้น ๔ (บุตรท่านชั้น) มีภรรยา (ไม่ทราบชื่อ)

เป็น ส. ชั้น ๔ มีธิดา ๒ คน คือ,—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “สาธ” ไม่ทราบสายสืบ.

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “พลอย” ไม่ทราบสายสืบ.

บุตรนายน้อย ๒ คนนี้ เป็น ร. ชั้น ๕ เพราะเป็นบุตร ร. ชั้น ๔.

มีคนดงลากัยสายเขยทางน้องพระยาสุรเสนา (คุ้ม) สามีท่านชั้น

ร. ชั้น ๓ ดังนี้.

นายบุญมีราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ (บุตรพระยาศรีสุรราช (เงิน)

กับพระนมรอก) มีภรรยา (ไม่ทราบชื่อ) ในทางนี้ทั้ง ๒ คนเป็น อ.

ชั้น ๔ มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ,—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “บุญมาก” เป็นพนักงานเฝ้าหอพระในพระบรม

มหาราชาวงษ์ ไม่มีสายสืบ.

ที่ ๒. ช. ซอ "สี่"

ที่ ๓. ช. ซอ "สังข์"

ท้าวศรีสุทธา (เดิม) ราชนิกุลรัชกาลที่ ๓ (ธิดาพระยาศรีสุรราช
(เงิน) กษัตริย์มรอต) เป็นภรรยา นายปาน ในทางนี้ทั้ง ๒ คนเป็น อ.

ชั้น ๕ มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ.—

ที่ ๑. ญ. ซอ "กลีบ" เป็นท้าวทองกีบม้าตำแหน่งท้าววิเศษนอก.

ที่ ๒. ช. ซอ "พน"

บรรดาหลานพระยาศรีสุรราช (เงิน) กษัตริย์มรอตทั้งปวงในชั้น
เป็น อ. ชั้น ๕ เพราะเป็นบุตรและธิดา อ. ชั้น ๕.

ส่วนบุตรและธิดาพระยาศรีสุรราช (เงิน) กษัตริย์มรอตอยู่นั้น

(๑) พิมพ์ อ. ชั้น ๕ (ธิดาท่านทองอยู่) เป็นภรรยาหม่อม
ราชวงศ์เลียง (กรมไต่ไม่ทราบ) บุตรและธิดาดังแก่กรรมหมดสายสืบ.

(๒) คลี อ. ชั้น ๕ (ธิดาท่านทองอยู่) เป็นภรรยาหลวง
สุเรนทรวชิต (ชื่อตัวไม่ทราบ) เป็น อ. ชั้น ๕ มีบุตร ๑ คน คือ.—

ช. ซอ "น่ม"

(๓) ขำ อ. ชั้น ๕ (ธิดาท่านทองอยู่) เป็นภรรยาพระยาสุภา
รัตนราชประยูร (น่ม) เจ้ากรม (คนแรก) ในสมเด็จพระยา

สุภาวดี เป็น อ. ชั้น ๕ มีบุตรและธิดา ๕ คน คือ.—

ที่ ๑. ญ. ซอ "กลีบ"

ที่ ๒. ญ. ซอ "พลบ"

ที่ ๓. ช. ชื่อ “เฉย” ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๔. ช. ชื่อ “ปลีก” เป็นจางวาง (ใครไม่ทราบ)

ที่ ๕. ฉ. ชื่อ “วัน”

(๔) เสมียนตราช อ. ชั้น ๔ (บุตรท่านทองอยู่) มีภรรยา ๔ คนต่างสกุลกัน เป็น ช. ชั้น ๔.

(๑) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “ปุ๋ย” มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ.—
ที่ ๑. ฉ. ชื่อ “หมี”

ที่ ๒. ช. (ไม่ทราบชื่อ) ไม่ทราบสายสืบ.

(๒) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “หน่าย” มีธิดา ๑ คน คือ.—
ฉ. ชื่อ “โหมค”

(๓) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “หา” มีบุตร ๑ คน คือ.—
ช. ชื่อ “เพื่อน” ไม่ทราบสายสืบ.

(๔) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “ทข” มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ.—
ที่ ๑. ช. ชื่อ “กรับ” ไม่ทราบสายสืบ.

ที่ ๒. ฉ. ชื่อ “สิน” ไม่ทราบสายสืบ.

(๕) ทัง อ. ชั้น ๔ (ธิดาท่านทองอยู่) เป็นภรรยาจางวาง คล้าย (จางวางใครไม่ทราบ) อ. ชั้น ๔ มีบุตรและธิดา ๔ คน

คือ.—

ที่ ๑. ฉ. ชื่อ “ไผ่” เป็นท้าวทองกีบม้าตำแหน่งท้าววิเศษนอก.

ที่ ๒. ช. ชื่อ “อิม”

ที่ ๓. ฉ. ชื่อ “ท้วน” ไม่มีสายสืบ.

ที่ ๔. ช. ชื่อ “แย้ม”

(๖) ชั้น อ. ชั้น ๔ (ธิดาท่านทองอยู่) เป็นภรรยาชายอื่น อ.

ชั้น ๔ มีธิดา ๓ คน คือ.—

ที่ ๑. ฉ. ชื่อ “สัมฤทธิ” หมกสายสืบ.

ที่ ๒. ฉ. ชื่อ “วอน” หมกสายสืบ

ที่ ๓. ฉ. ชื่อ “พลอย” หมกสายสืบ.

(๗) หลวงเจริญ (ทัพย์) อ. ชั้น ๔ (บุตรท่านทองอยู่)

มีภรรยาชื่อ “ทัพย์” อ. ชั้น ๔ บุตรีธิดา (ไม่ทราบ)

บรรดาหลานพระยาศรีสุวราช (เงิน) ทั้งปวงเป็น อ. ชั้น ๕
เพราะเป็นบุตรและธิดา อ. ชั้น ๔.

พระยาฯ (สิน) ตามลำดับชั้นเป็น อ. ชั้น ๔ (บุตรท่านกลิ่น
ภรรยาพระยาฯ (นาม)) มีภรรยา ๒ คนเป็น อ. ชั้น ๔.

ภรรยาคน ๑ ชื่อ “แพ” มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ.—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “สัน” เกิมเป็นหลวงราชเศรษฐี แล้วได้เป็น

พระยาฯ ราชมนตรี (สืบสกุล).

ที่ ๒. ฉ. ชื่อ “ละม้าย”

ที่ ๓. ฉ. ชื่อ “เล็ก” ไม่มีสายสืบ.

ภรรยาคน ๑ ชื่อ “แดง” มีบุตรและธิดา ๔ คน คือ.—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “เสม” เป็นหลวงศรีเนาวรัตน์.

ที่ ๒. ช. ชื่อ “สุก” เป็นหลวงราชมนตรี ไม่มีสายสืบ.

ที่ ๓. ฉ. ชื่อ “สายหยด” ไม่มีสายสืบ

ท ๔. ญ. ชื่อ “ ย้อย ” ไม่มีสายลับ.

บรรดาทูลานท่านกลัน เป็น อ. ชั้น ๕ เพราะเป็นบุตรและธิดา อ. ชั้น ๕ เพราะเป็นสายเขยทางพระยาสุรเสนา (คัม).

ท้าวศรีสัตยานุรักษ์ (น้อย) ร. ชั้น ๕ (ธิดาท่านหม่า) เป็นภรรยาหม่อมมนเรนทรราชา เป็น ข. ชั้น ๕ มีบุตรและธิดา (ที่ทราบ) ธิดา ๑ คน คือ.—

ญ. ชื่อ “ พน ” มีศักดิ์เป็นเจ้าจอมมารกา ในพระบรมราชจักรีวงศ์กาลที่ ๔ เป็น ร. ชั้น ๕ เพราะเป็นธิดา ร. ชั้น ๕.

กลัน ร. ชั้น ๕ (บุตรพระสุนทรพิมล (ทองพูน)) มีภรรยา (ใครไม่ทราบ) เป็น ส. ชั้น ๕ มีธิดา ๑ คน คือ.—

ญ. ชื่อ “ แสง ”

นก ร. ชั้น ๕ (ธิดาพระสุนทรพิมล (ทองพูน)) เป็นภรรยา นายกลัน เป็น ข. ชั้น ๕ มีบุตร ๑ คน คือ.—

ช. ชื่อ “ ทิม ” เป็นนายกวทหุ้มแพรกรมมหาดเล็ก.

พิททอง ร. ชั้น ๕ (ธิดาพระสุนทรพิมล (ทองพูน)) เป็นภรรยา พระยาสุรบดินทร์ (โน้ว) ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยนาท หลานพระศรีวิโรจน์ (หม่อมราชวงศ์อ่อน) สกุลทองมอญสายเขยราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ เป็น ข. ชั้น ๕ มีบุตร ๑ คน คือ.—

ช. ชื่อ “ โท ” เดิมเป็นมหาดเล็กหลวง แล้วเป็นนายพินิชหุ้มแพร และนายจ่ายวดในกรมมหาดเล็ก ต่อมาเป็นจ่าฝูง (ก่อน) รักษาองค์ชาย (หลัง) รักต้องคู่ขวา ทั้งสองตำแหน่งแล้วเป็นพระยา

ข้าเรือกักเกล้า เสด็จในกระทรวงวัง ภายหลังจึงเป็นพระยาวิเศษสังฆาภา
(กำกัณฐ์) กระทรวงกลาโหม.

บรรดาบุตรและธิดาพระสุนทรพิมล (ทองพูน) ทั้งปวง เป็น ร.
ชั้น ๕ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๔.

จัน ร. ชั้น ๔ (ธิดาท่านพิม) เป็นภรรยาจางวางพ่วง บุตร
ท่านน้อยราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ เป็น ข. ชั้น ๔ มีบุตรและธิดา ๕ คน
คือ.—

ที่ ๑. ข. ชื่อ “พุ่ม” เดิมเป็นมหาดเล็กข้าหลวงเดิมใน
รัชกาลที่ ๕ ต่อมาได้เป็นพระพิบูลย์ไธสวรรย์กรมชาวที่ ภายหลังเป็น
พระยาพิทักษ์ภยาตกรมรักษาพระองค์.

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “บาง” เป็นพระนมในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา
ภาณุพันธุวงศ์วรเดช.

ที่ ๓. ญ. ชื่อ “เจิม” เป็นคนเชิญพระกลด ในสมเด็จพระ—
เทพศิรินทราบรมราชินี ไม่มีสายสืบ.

ที่ ๔. ข. ชื่อ “อ่อน” เดิมเป็นมหาดเล็กในรัชกาลที่ ๕
ภายหลังเป็นพระพิบูลย์ไธสวรรย์กรมชาวที่.

ที่ ๕. ข. ชื่อ “เอี่ยม” เป็นมหาดเล็กข้าหลวงเดิมในรัชกาล
ที่ ๕.

บรรดาบุตรและธิดาจันเป็น ร. ชั้น ๕ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร.
ชั้น ๔.

พระยาอัครานุภาพ (ขุนเฉนน้อย) ร. ชั้น ๔ (บุตรพระเทพ—

เพชรรัตน (นาค) และท่านฉิมหรือรอกราชินิบุรุษรัชกาลที่ ๓) มีภรรยา ๑๑ คน ต่างสกุลกัน ล้วนเป็น ส. ชั้น ๔ ตำแหน่งบุตรและธิดา (ตามท ทราย) ดังนี้—

(๑) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “งว” มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “พง” เป็นเจ้าจอมอยู่งานในรัชกาลที่ ๓ ไม่มีสายสืบ.

ที่ ๒. ช. ชื่อ “วัน” ไม่ทราบบสายสืบ.

ที่ ๓. ญ. ชื่อ “สินดา” ไม่มีสายสืบ.

(๒) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “จิด” มีบุตร ๒ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “พน” เป็นมหาดเล็ก ไม่มีสายสืบ.

ที่ ๒. ช. ชื่อ “พวง” เป็นมหาดเล็ก ไม่มีสายสืบ.

(๓) ภรรยาคน ๑ (ไม่ทราบชื่อ) มีธิดา ๒ คน คือ—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “เจียม” ไม่มีสายสืบ

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “อิม.”

(๔) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “สกุ” มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “เปรม” ไม่ทราบบสายสืบ

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “พู่” เป็นพระพลอยงในสมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงวิสุทธิกระษัตริย์.

(๕) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “ปราง” มีธิดา ๑ คน คือ—

ญ. ชื่อ “แย้ม” พระสนมในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นละครตัววิหณา ไม่มีสายสืบ.

(๖) ภรรยาคน ๑ ชื่อ "กลิน" มีบุตร ๑ คน คือ.—

ช. ชื่อ "เอม" เป็นพระเพลิงในรัชกาลที่ ๕

(๗) ภรรยาคน ๑ ชื่อ "ทรัพย์" มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ.—

ที่ ๑. ช. ชื่อ "แจ็ก" ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๒. ญ. ชื่อ "หุ่ญ."

(๘) ภรรยาคน ๑ ชื่อ "เทศ" มีบุตรคน ๑ คือ.—

ช. ชื่อ "วงษ์" เป็นมหาดเล็กฝ่ายพระราชวังบวร.

(๙) ภรรยาคน ๑ ชื่อ "รอก" มีธิดา ๑ คน คือ.—

ญ. ชื่อ "สัมฤทธิ" เป็นพระนมในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระย-

ภาณุพันธุ์วงศ์วรเดช.

(๑๐) ภรรยาคน ๑ ชื่อ "คำ" มีธิดา ๑ คน คือ.—

ญ. ชื่อ "ทิม" เป็นพระนมในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงวิสุทธิ-

ภรรยาตรี ไม่มีสายสืบ.

(๑๑) ภรรยาคน ๑ ชื่อ "ข้า" มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ.—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ "ปรีก" เป็นพระนมในรัชกาลที่ ๕ และเป็น

เจ้าชรัวยายกรมหมื่นกำแพงเพชรในรัชกาลที่ ๕ ด้วย ภายหลังอยู่

ในวังนั้นจนถึงอนิจกรรม ได้รับพระราชทานโกศราชินีกุลประดับศพ

เป็นเกียรติยศ ที่แปลกกว่าผู้อื่นในชั้นเดียวกันนี้

ที่ ๒. ช. ชื่อ "วัง" เป็นนายครัวเจียรนายเวรกระทรวงวัง ไม่มี

สายสืบ.

บรรดาบุตรและธิดาพระยาอิศรานุภาพ (ขุนแผนน้อย) ทั้งปวง เป็น

ร. ชั้น ๕ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๔ และเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ทวยท่งสิน.

ท่านแดง ร. ชั้น ๔ (ธิดาพระเทพเพชรรัตน์ (นาค) และท่านฉิมหรือชอชราชนิกุลรัชกาลที่ ๓) เป็นภรรยาหม่อมไกรสร (หรือซึ่งเดิมเป็นนางห้ามกรมหลวงวชิรธรณเรศวรนั่นเอง) ในรัชกาลที่ ๑ เป็น

ข. ชั้น ๔ มีธิดา ๑ คน คือ.—

ญ. ชื่อ “บุษยงส์” เดิมเป็นหม่อมเจ้า ต้องตกศักดิ์ภายหลังตามบิดา.

บรรดาบุตรและธิดาท่านแดง เป็น ร. ชั้น ๕ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๔.

กรมหลวงวรศักดิ์กาพิศาล (พระองค์เจ้าอรุณวงศ์ในรัชกาลที่ ๒ ร. ชั้น ๔ (พระโอรสเจ้าจอมมารคาเอม)) มีนางห้ามต่างสกุลหลายคน ต่างมีพระโอรสและธิดา จะยกขึ้นกล่าวนามพอเป็นตัวอย่างทั้งหม่อมเทศน์พนธ์ทางอินทวัย คือนางห้ามคนหนึ่งชื่อหม่อมราชวงศ์ทาบธิดาหม่อมเจ้าฉัตร ในกรมหมื่นนราเทเวศร์ เป็น ส. ชั้น ๕ มีพระโอรสและธิดา ๒ องค์ คือ.—

ที่ ๑. ญ. ทรงนาม “หม่อมเจ้าฉอฮั่น”

ที่ ๒. ช. ทรงนาม “หม่อมเจ้าสนทยา”

ทั้ง ๒ องค์นั้นเป็น ร. ชั้น ๕ เพราะเป็นพระโอรสและธิดา ร. ชั้น ๔. กาลนี้ไท่กล่าวถึงราชตระกูลทาง กรมพระราชวังหลัง ในนามของหม่อมราชวงศ์ทาบ นางห้ามกรมหลวงวรศักดิ์กาพิศาล ร. ชั้น ๔

ษณ์แล้ว สัมควรจักบรรยายบรรพชนในทางนั้นพอทราบเค้าไว้สำหรับสาย
 ษณ์ ๆ ที่โตมาสัมพันธ์ในราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ นี้ พระบรมชนกของกรม
 พระราชวังหลังทรงรัตนโกสินทร์ เริ่มมาแต่พระบรมบรรพชนในพระ
 บรมราชวงศ์จักรี ตามลำดับที่กล่าวมาแล้ว ทางนั้นมาแยกสายจาก
 สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาเทพสุขาวดี ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าสา”
 ษณ์เป็นพระบรมเชษฐภคินีในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทั้ง
 ๒ พระอรหันต์เป็น อ. ษณ์ ๒ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาเทพสุขาวดี มี
 พระภักดีคือพระอินทรภักษ์ ครั้นรัชกาลกรุงเก่า มีนามเดิมว่า
 “หม่อมเสม” ทั้ง ๒ นี้มีพระโอรสในทันจีกกล่าวแต่พระองค์เดียว คือ
 กรมพระราชวังหลังทรงพระนามว่า “ทองอิน” เดิมมีฐานันดรศักดิ์
 เป็นพระยาสุริยภักย์ ผู้สำเร็จราชการจังหวัดกันทรราษีมา ครั้นถึง
 รัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีพระอิสริยยศศักดิ์เป็นสมเด็จพระ
 เจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมพระอนรภักษ์เทเวศร์ ภายหลังได้เป็นกรมพระ
 ราชวังบวรสถานพิมุขฝ่ายหลัง นับว่า เป็น อ. ษณ์ ๓ และกรมพระ
 ราชวังหลังนามนางสนมเป็นอันมาก นับว่า เป็น อ. ษณ์ ๓ เหมือนกัน
 พระโอรสและธิดาในพระชายาคือหม่อมทองอยู่ที่เรียกกันว่าท่านข้างในนี้
 มี ๕ องค์ เป็นพระองค์เจ้าทุกองค์ พระโอรสได้ทรงกรม ๓ องค์ด้วย
 กัน จึงเรียกกันว่า “เจ้าสามกรม” โอรสและธิดาของพระองค์เจ้า
 สามกรมนับเป็นหม่อมเจ้า และสืบบุตรและธิดาเลือนศักดิ์ชั้นนอกชั้น ๑
 ตามลำดับเป็นหม่อมเจ้า ส่วนพระโอรสและธิดากรมพระราชวังหลังใน
 นางหามอัน ๆ มีศักดิ์เป็นแต่เพียงหม่อมเจ้า และหม่อมเจ้าเหล่านี้มี

บุตรและธิดาสืบมากี่เป็นแต่หม่อมราชวงศ์ ส่วนหม่อมราชวงศ์ตาบง
ห้ามกรมหลวงวรศักดิ์ภาพิศาล เป็นหม่อมราชวงศ์พระยาศักการมพระ
ราชวังหลัง ไม่ใช่หม่อมราชวงศ์พระนันทา เพราะเป็นบิดาหม่อม
เจ้าคัตยบุตรกรมหมื่นนราเทเวศร์พระโอรสใน กรมพระราชวังหลัง องค์แรก
ในหม่อมทองอยู่ผู้เป็นชายานัน.

ชั้น ๖

ยศนี้ถึงกาลที่จกกล่าวใน ร. ชั้น ๖ ต่อไป.

ทางพระชนก สมเด็จพระราชมาตามไถยกาเธอ กรมหมื่นมาตยา-
พิทักษ์ พระนามเดิมว่า “ พระองค์เจ้าศิริ ” ตามที่จกไว้ว่าเป็น อ.
ชั้น ๕ มีนางห้ามมากต่างสกุลกัน นับเป็น อ. ชั้น ๕ เหมือนกัน ต่างมี
พระโอรสและธิดาหลายพระองค์ ล้วนนับเป็น อ. ชั้น ๖ ตามระเบียบ
เว้นไว้แต่พระชนนน้อยองค์เดียวที่เข่น ร. ชั้น ๕ นั้น ในทันจกไม่กล่าว
นามนางห้ามกับทั้งพระโอรสและธิดาอื่น ๆ อีก เพราะได้กล่าวไว้ใน
เรื่องราวชินนิทราศกาสถ ๓ โดยพิสดารแล้ว จกกล่าวแต่ผู้ที่ได้สัมพันธ์
ในทางพระชนนด้วยเท่านั้น มิฉะนั้นจะซ้ำซากยืดยาวไป ขอผู้อ่าน
อย่าได้เข้าใจว่าเป็นการต้อรอนอย่างหนึ่งอย่างใดเลย.

กรมหมื่นมาตยาพิทักษ์องค์พระชนกกับพระชนนน้อย ร. ชั้น ๕ มี
พระธิดาองค์เดียว คือ...

สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี เสด็จทรงพระนามว่า “ หม่อม
เจ้ารำเพย ” อันสมเด็จพระโอยกาธิราชพระราชทานพระนามในเมื่อ
เวลาถวายอยู่งานพัก เมื่อรัชกาลที่ ๕ พระราชทานสมมตยาภิเษกเป็น

พระราชเทวี ทรงพระนามว่า “พระนางเธอ พระองค์เจ้าวิมลเพ็ญภวราชมัย”
 ครั้นถึงรัชกาลที่ ๕ ดำรงพระอิสริยยศกษัตริย์เป็นสมเด็จพระบรมราชชนนี มี
 พระนามว่า “กรมสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี” ตามพระราชประเพณี
 ภายหลังเปลี่ยนเป็น “สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี” พระองค์ไ้
 พระชนกและพระชนนีแต่เมื่อยังทรงพระเยาว์ อยู่ในรัชกาลที่ ๓ ได้เสด็จ
 เข้ามาประทับอยู่ในพระบรมมหาราชวังกับสมเด็จพระขุมาลา คือ สมเด็จพระ
 พระยาสุรการักษราชประยูร ๑ พระตำหนักคึกซึ้งเดิมเป็นพระตำหนักของ
 สมเด็จพระศรีสุริยาไสย ต่อมาไปประทับอยู่กับกรมหลวงวรเสรฐสุภา
 ชงเดิมทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าขจร” ในรัชกาลที่ ๓ เพื่อทรง
 ศึกษากับขจรวิธและพระราชประเพณี ๑ ตำหนักนั้นจำอยู่ในพระบรมมหา
 ราชวังนั่นเอง ครั้นถึงรัชกาลที่ ๔ เสด็จมาประทับอยู่สำนักเดิม ๑
 ตำหนักกัก ในสมัยเมื่อมีพระอิสริยยศกษัตริย์เป็นพระราชเทวีแล้ว มีที่
 ประทับพักเดิมอยู่ที่ชานพักพระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในหมู่พระราชมณเฑียร
 เก่า ต่อมาประทับณพระที่นั่งจันทรทิพโยภาค ในหมู่พระอภิเนาว์ราชธานี
 เวศน์พระราชมณเฑียรใหม่สวนขวา ภายหลังโปรดให้สร้างที่ประทับใน
 หมู่พระตำหนักคึกหลัง ๑ เรียกว่า “พระตำหนักหอ” คึกคอกับหลังเดิม
 ออกหลัง ๑ เรียกว่า “พระที่นั่งศรีตลาภิรมย์” ในบริเวณนั้น เป็นที่
 สำหรับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จมาประทับพักอยู่ได้ และ
 มีที่เสด็จออกข้างหน้าโคกขุย และพระที่นั่งศรีตลาภิรมย์ทั้งพระตำหนักหอ
 กัก ตำหนักอื่น ๆ ในหมู่พระตำหนักคึกเดิมนี้ทุกที่ ตั้งอยู่ณสถาน
 ซึ่งเป็นหมู่พระที่นั่งกรมมหาปราสาททุกวันนี้ สมเด็จพระเทพศิรินทราบรม

ราชินี ประทับอยู่ณพระตำหนักทองนั้น จนถึงกาลเสด็จสวรรคตใน
รัชกาลที่ ๔ นั้นเอง

ลำดับนี้ ถึงบรรพสตรีทางพระชนกไม่ต่องกล่าวอีก จักกล่าวแต่
ทางพระชนนี ร. ชั้น ๖ ต่อไป

ท่านเฮม ร. ชั้น ๕ (ธิดาท่านแจ่ม) มีสามี ๒ คน คนแรก
ชื่อ “ปาน” สกฺต (โตไม่ทราย) แต่อยู่ในคำขบขางเขนเหมือนกัน
นับเป็น ข. ชั้น ๕ มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “หนู”

ที่ ๒. ช. ชื่อ “พน” โตขึ้นพระเทพศิรินทราวมาตย์ เจ้ากรม

พระอัฐิ ในสมเด็จพระเทพศิรินทราวรมราชินี ภายหลังเรียกว่ากรม
กองการกศัล

สามีท่านเฮมคนหลัง ชื่อ “แตง” สกฺต (โตไม่ทราย) เป็น
จางวางในพระองค์เจ้าอิศราพงษ์ พระโอรสกรมพระราชวังบวรมหาดคีภพล
เสด็จรัชกาลที่ ๓ เป็น ข. ชั้น ๕ มีธิดา ๒ คน คือ—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “ทิม” เกิมเป็นคนค้ำหนักของสมเด็จพระ

พระยาศุภารัตนราชประยูร ต่อมาโตขึ้นท้าวไม่มีนาม เรียกว่าท้าว
ทิม, ภายหลังเป็นท้าวภคชาสารนฤกษ์ ตำแหน่งพระคลังใน เมื่อ
ป่วยและถึงอนิจกรรม ท้าวบวรพาภิรมย์ ใ้รับพระราชทานโกศราชินี
กุลเป็นเกียรติศักดิ์ พระราชทานเพลิงที่วัดเทพศิรินทราวาศี (ไม่มีสายสืบ)

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “พลับ” เกิมอยู่กับสมเด็จพระยาศุภารัตน

ราชประยูร แล้วออกไปมีสามี ภายหลังเป็นแม่แก่พันทงานเฝ้าพระ

บรมอัฐิพระทนต์จักรมหาปราสาท

บรรดาบุตรและธิดาท่านเอม เป็น ร. ชั้น ๖ เพราะเป็นบุตร
และธิดา ร. ชั้น ๕

อนึ่ง จางวางแดง ข. ชั้น ๕ สามิท่านเอมคนที่ ๒ นั้น มกรรยา
อีกคน ๑ ชื่อ ทวพย, สกฺล (โตไม่ทราบ) เป็น อ. ชั้น ๕ มีบุตร
๔ คน คือ —

- ที่ ๑. ข. ชื่อ “ทข” ไม่มีสายสืบ
- ที่ ๒. ข. ชื่อ “นอย”
- ที่ ๓. ฉ. ชื่อ “ปรัก” ไม่มีสายสืบ
- ที่ ๔. ข. ชื่อ “จัน”

ทั้ง ๔ คนนี้ เป็น อ. ชั้น ๖ เพราะเป็นบุตร ข. ชั้น ๕ สายเขย
พระชนนี นอย ร. ชั้น ๕ (ธิดาท่านแจ่ม) เป็นนางห้ามกรม
หมื่นมาตยาพิทักษ์ พระชนก มีพระธิดา ๑ องค์ คือ —

สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี ทรงพระนามว่า “พระองค์
เจ้ารำเพยภมราภิรมย์” ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ นั้น
ถ้าจะนับตามลำดับชั้นราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ นี้ด้วยแล้วไซ้ ก็เป็น ร.
ชั้น ๖ พระประวักษและเหตุผลได้กล่าวแล้วในทางพระชนกนั้น

อนึ่ง สายเขยทางท่าน “บุญจัน” ที่มีสายสืบนั้น คือ หลวง
กิจจานุรักษ์ (ทิศ) (บุตรท่านบุญจัน) มีภรรยาชื่อ “แพ” สกฺล
ชาวบางเขนอีกพวก ๑ ทั้ง ๒ คนนี้เป็น อ. ชั้น ๕ มีธิดาคามที่ทราบ
ว่ามี ๒ คน คือ —

ท ๑. ญ. ชอ "เขื่อน"

ท ๒. ญ. ชอ "ขม" ไม่มีสายสับ

ทง ๒ คนน เดิมเป็นพระพลียงในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพลวงวิสุทธิ
กษัตริย์ ภายหลังเป็นพระพลียงในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวง
วรเทษ

บรรดาบุตรและธิดา พลวงกิจจานุรักษ์ (คิล) ทั้งปวง เป็น
อ. ชน ๖ สายเขย

พระยานรานกิจ (เนียม) ร. ชน ๕ บุตรท่านการเกษ มีภรรยา
๒ คนต่างสกุลกัน เป็น ส. ชน ๕

ภรรยาคน ๑ ชอ "พก" มีธิดา ๒ คน คือ -

ท ๑. ญ. ชอ "เขียม"

ท ๒. ญ. ชอ "ปริก" เป็นเต้าแก่ไม่มีสายสับ

ภรรยาคน ๑ ชอ "ปุก" มีบุตรคน ๑ คือ -

ช. ชอ "โต" เดิมเป็นมหาดเล็กหลวง แล้วมีบรรดาศักดิ์

ในกรมพระตำรวจตามลำดับ เป็นพระอินทราภิบาล, พระยาพรหมา
ภิบาล, และพระยาวิชิตราช

บรรดาหลานท่านการเกษ ร. ชน ๔ ทั้งปวง เป็น ร. ชน ๖

เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชน ๕

อนึ่ง ท่านพก ส. ชน ๕ ภรรยาพระยานรานกิจ (เนียม) ร. ชน ๕

นั้น ภรรยาชอ "เฟ้ง" เป็น อ. ชน ๔ ท่านเฟ้งมีน้องนางคน ๑

ชอ "เพอง" ท่านเพอง เป็นภรรยาเจ้าพระยาธรรมมาธิกรณวิบุ

(สมัยญ) ทั้ง ๒ คนเป็น อ. ชั้น ๔ เหมือนกัน มีบุตร ๒ คน ๆ ๑
ชื่อ "เทศ" เป็นพระยาภูบาลบรรเทิง มีภรรยาชื่อ งว. ทั้ง ๒ คน
เป็น อ. ชั้น ๕ มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ —

ท ๑. ช. ชื่อ "ศุข" หมกสายสีย

ท ๒. ช. ชื่อ "คง" หมกสายสีย

ท ๓. ญ. ชื่อ "เกษ"

บุตรท่านเพอง อ. ชั้น ๔ อีกคน ๑ ชื่อ "ช้าง" เป็นพระยา
ยาเรือภักดี มีภรรยาชื่อ "กลา" ทั้ง ๒ คนเป็น อ. ชั้น ๕ มี
บุตรและธิดา ๓ คน คือ —

ท ๑. ญ. ชื่อ "พุ่ม"

ท ๒. ญ. ชื่อ "พน" เป็นเจ้าจอมในรัชกาลที่ ๓ หมกสายสีย

ท ๓. ช. ชื่อ (ไม่ทราบ) เป็นจำช่วงไฟประทีป หมกสายสีย

บรรดาหลานท่านเพอง อ. ชั้น ๔ ทั้งปวงเป็น อ. ชั้น ๖ เพราะ
เป็นบุตรและธิดา อ. ชั้น ๕ สายสะโกล

นายพิณ ร. ชั้น ๕ (บุตรหมื่นราชามาตย์) มีภรรยาชื่อ "อัม"

ส. ชั้น ๕ มีบุตรและธิดา (ไม่ทราบ) หมกสายสีย

เหม ร. ชั้น ๕ (ธิดาพระยาประชาชีพ (เทพา)) เป็นภรรยา

นายสละ ข. ชั้น ๕ มีบุตรและธิดา (ไม่ทราบ) หมกสายสีย

หงส์, ร. ชั้น ๕ (ธิดาพระยาประชาชีพ (เทพา)) เป็นภรรยา

พระพลสงคราม (เทศ) จังหวัดกำแพงเพชร ร. ชั้น ๕ (บุตรพระยา

ราชสุภาวดี (पाल)) มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ —

ที่ ๑. ญ. ชอ "จู๋"

ที่ ๒. ช. ชอ "จอห์น" หมกสายสืบ

ที่ ๓. ญ. ชอ "เปา"

พระนมม ร. ชั้น ๕ (ธิดาพระยาประชาชีพ (เทพา)) เป็น
ภรรยาหม่อมเจ้าหน่อกในพระองค์เจ้า (องค์โตไม่ทราบ) เป็น อ. ชั้น
๕ มีบุตรและธิดาเป็นหม่อมราชวงศ์ (ใครบ้างไม่ทราบ) หมกสายสืบ

พระพิเลียงปุก ร. ชั้น ๕ (ธิดาพระยาประชาชีพ (เทพา)) เป็น
ภรรยานายกล่อม เป็น ข. ชั้น ๕ มีบุตรและธิดา (ไม่ทราบ) หมก
สายสืบ

หลวงเทพานพูน (เปลี่ยน) ร. ชั้น ๕ (บุตรพระยาประชาชีพ
เทพา) มีภรรยาชอช้า เป็น ส. ชั้น ๕ มีบุตร ๑ คน คือ —

ช. ชอ "เฉลิม" เป็นมหาดเล็กหลวง แล้วเป็นหลวงทวี-
วัฒนานุกการ (ถึงแก่กรรมในหน้าที่ราชการ)

บรรพกาลานพระยาประชาชีพ (เทพา) ร. ชั้น ๕ ทั้งปวงเป็น ร.
ชั้น ๖ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๕

พระยามหานภาพ (พิณ) ร. ชั้น ๕ (บุตรพระยาราชสุภาวดี
(ปาด)) มีภรรยา ๒ คนต่างสกุลกัน เป็น ส. ชั้น ๕

ภรรยาคน ๑ ชอโนรี มีบุตรและธิดา ๖ คน คือ —

ที่ ๑. ญ. ชอ "ตลับ"

ที่ ๒. ช. ชอ "กลิ้ง" เป็นหลวงอภัยพิทักษ์

ที่ ๓. ช. ชอ "ผิง" ไม่มสายสืบ

ที่ ๔. ๗. ๗๐ “คำ” เป็นพระยาอินทราภิบาล

ที่ ๕. ๗. ๗๐ “รว”

ที่ ๖. ๗. ๗๐ “นอม”

ภรรยาคน ๑. ๗๐ “เมือง” มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ —

ที่ ๑. ๗. ๗๐ “แยม”

ที่ ๒. ๗. ๗๐ “จัน”

ที่ ๓. ๗. ๗๐ “บุญรอด”

บรรดาบุตรและธิดาพระยามหาณภาพ (พิน) ทั้งยังเป็น ร. ชั้น

๖ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๕

อำภัน ร. ชั้น ๕ (ธิดาพระยาราชนครินทร์ (ปาด)) เป็นภรรยา
หลวงรัตนสมบัติ กระทรวงพระคลัง (ชื่อตัวไม่ทราบ) หมกบุตรและ
ธิดาไม่มีสายสืบ

ลูกอิน ร. ชั้น ๕ (ธิดาพระยาราชนครินทร์ (ปาด)) เป็นภรรยา
นายฤทธิรงค์อาวุธ (คง) มีบุตรและธิดา (ไม่ทราบ) หมกสายสืบ

พระพลสงคราม (เทศ) ร. ชั้น ๕ (บุตรพระยาราชนครินทร์
(ปาด)) มีภรรยา ๓ คน ภรรยาคน ๑ ชื่อ “หงษ์” ร. ชั้น ๕
ธิดาพระยาประชาชีพ (เทพา) มีบุตรและธิดาได้กล่าวมาในทาง หงษ์นั้น
แล้ว ยังมีภรรยาอีก ๒ คนต่างสกุลกันเป็น ส. ชั้น ๕

ภรรยาคน ๑ ชื่อ “ยอด” มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ —

ที่ ๑. ๗. ๗๐ “กลีบ”

ที่ ๒. ๗. ๗๐ “พุก” ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๓. ช. ขอ “ปก”

ภรรยาอีกคน ๑ ขอ “น่วม” มีบุตร ๒ คน คือ —

ที่ ๑. ช. ขอ “เนา”

ที่ ๒. ช. ขอ “ล้ำ” ไม่ทราบสายสืบ

พระยาประชาชีพวิบาล (เหมือน) ร. ชั้น ๕ (บุตรพระยาราชนิกุล (ป่าด)) มีภรรยา ๓ คนต่างสกุลกันเป็น ส. ชั้น ๕

ภรรยาคน ๑. ขอ “ข่อม” มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ —

ที่ ๑. ช. ขอ “เผือก” เป็นมหาดเล็กหลวง แล้วมีบรรดาศักดิ์ตามลำดับ จนถึงหลวงเล่นหรรษา นายเวร

ที่ ๒. ญ. ขอ “จำเวญ” เป็นเจ้าจอมในรัชกาลที่ ๕

ที่ ๓. ช. ขอ “ช่วง” ไม่ทราบสายสืบ

ภรรยาคน ๑ ขอ “พุ่ม” มีธิดา ๔ คน คือ —

ที่ ๑. ญ. ขอ “ลำปาง”

ที่ ๒. ญ. ขอ “แสงยม”

ที่ ๓. ญ. ขอ “สงวน”

ที่ ๔. ญ. ขอ “สายหยก”

ภรรยาคน ๑ ขอ “จ่าง” มีธิดา ๑ คน คือ —

ญ. ขอ “เอี่ยม”

บรรดาบุตรและธิดาพระยาประชาชีพ (เหมือน) ทั้งปวงเป็น ร. ชั้น ๖ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๕,

หนุ่ย ร. ชั้น ๕ (ธิดาพระยาราชนิกุล (ป่าด)) มีสามี

(ไม่ทราบชื่อ) เป็นชาวโคราช เป็น ข. ชั้น ๕ มียุทธและธิดา

๒ คน คือ -

ที่ ๑. ช. (ไม่ทราบชื่อ)

ที่ ๒. ญ. ชื่อ "ลำลี"

ทั้ง ๒ คนเป็น ข. ชั้น ๖ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๕

ท่านพุกทอง ร. ชั้น ๕ (ธิดาพระยาราชสุภาวดี (पाल)) เป็น

ภรรยาพระยาจำแสนยก (เดช) สกลคฤหเดช เป็น ข. ชั้น ๕ มี

ธิดา ๑ คน คือ -

ญ. ชื่อ "เลื่อน" เป็น ร. ชั้น ๖

อนึ่ง ท่านพุกทอง ร. ชั้น ๕ นี้ นับว่าเป็นผู้ที่เชิดหน้าชูตาของ

ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ คน ๑ ได้ในชั้นหลัง สืบมาจกจกสกล

คฤหเดช อันเป็นสายเขยลงไว้ให้พิสการด้วย บุรพชนของพระยา

จำแสน (เดช) ลำมีท่านพุกทองนั้น มาแต่พระยาศรีสุทเทพผู้ ๑

ชื่อทิวไม่ทราบ นบชั้นเพียง อ. ชั้น ๓ มียุทธ ๒ คน ๆ ๑ ชื่อ "เรือน"

เป็นพระยาศรีสุทเทพ ผู้มีภรรยาชื่อ "คล้าย" ทั้ง ๒ คนเป็น อ.

ชั้น ๔ มียุทธ ๒ คน ๆ ๑ ชื่อ "ทิด" เป็นหลวงวทขามาศย์ เป็น

หมั้นไม่มีสายสืบ อีกคน ๑ ชื่อ "เดช" มีบรรดาศักดิ์ในกรมมหาดไทย

ตามลำดับ ตั้งแต่ นายแก้วนคชสาร นายเวร แล้วได้เป็นหลวง

เสนาภักดิ์ และเปลี่ยนมาเป็นหลวงศรีเสนา ต่อมาเป็นพระราชเสนา

แล้วเลื่อนเป็นพระยาในนามนั้น ภายหลังจึงได้เป็นพระยาจำแสนยก

ตามนามที่กล่าวไว้ ท่านผู้นี้ยังจะเป็นคนเปรี๊ยะปราชญ์ เพราะ

ได้เคยรับราชการอันสำคัญ ๆ ในหัวเมืองหลายอย่างหลายครั้ง เช่น
เกี่ยวแก่การเมืองเขมรเขมรคน ทั้งเป็นคนซื้อตรงกล้าหาญ เอาไหน
เอาเข้าตามทเห็นควร ตรงกับคำที่เรียกว่า “ขวานผ่าซาก” เป็น
ผู้ได้รับทรงเมตตาามาตรัสกาล

พระยาจำแลนยัค (เดช) เป็น ข. ชั้น ๕ มีภรรยาตามททราญ
๔ คน สักดต่าง ๆ กันนยเป็น อ. ชั้น ๕ เหมือนกัน เว้นไว้แต่ท่าน
พิททอง เป็น ร. ชั้น ๕ คงกล่าวแล้ว จักกล่าวแต่ภรรยาอื่นอีก ๓ คน
ทเป็น อ. ชั้น ๕

ภรรยาคน ๑ ชื่อ “ทรัพย์” มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ —
ท ๑. ช. ชื่อ “ถม” เป็นพระเกษศรทริฎฐวิษ
ท ๒. ญ. ชื่อ “นวม” ไม่มีสายสืบ

ภรรยาคน ๑ ชื่อ “เต่า” มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ —
ท ๑. ญ. ชื่อ “โหมต”
ท ๒. ช. ชื่อ “ตาค”
ท ๓. ช. ชื่อ “ถ้วน” เป็นหลวงสุริยามาศย์

ภรรยาคน ๑. ชื่อ “พู่” มีบุตรคน ๑ คือ —
ช. ชื่อ “ตุ้ม” เป็นพระยาสุนทรพิพิธ ผู้ช่วยราชการจังหวัด

นครเข็งเทรา

บุตรพระยาศรีสุทเทพ (เรือน) อีกคน ๑ ชื่อ “มา” เป็น
พระยาสเรนทรราชเสนา มีภรรยาชื่อ “ยม”
ทั้ง ๒ นเป็น ร. ชั้น ๔ เหมือนกัน มีบุตรและธิดา ๔ คน คือ

ที่ ๑. ช. ซอ "เสม" เป็นพระเสนาพิพิธ กรมมทาศไทย

ในทณเขน อ. ชัน ๕ มีภรรยาซอ "พวง" เป็น ร. ชัน ๕ ต้อง
เป็น ข. ชัน ๕ ค่วยในทางนั้น มีบุตรและธิดา ๔ คน ซึ่งจักได้
กล่าวในทาง "พวง" ต่อไป

ที่ ๒. ช. ซอ "อ่า" เป็นพระพิเลียงในรัชกาลที่ ๕ มีภรรยา
(ไม่ทราบชื่อ) ทั้ง ๒ เป็น ร. ชัน ๕ มีธิดา ๑ คน คือ —

ญ. ซอ "ขอม" ไม่มีสายลับ

ที่ ๓. ญ. ซอ "รอด" เป็นภรรยาเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ศรี
(เพ็ง) ทั้ง ๒ เป็น อ. ชัน ๕ มีบุตร ๑ คน คือ —

ช. ซอ "เรนทร์" หมกสายลับ

ที่ ๔. ญ. ซอ "ลูกอิน" ไม่มีสามีหมกสายลับ

บรรดาหลานพระยาศรีสุทเทพ (เรอน) อ. ชัน ๔ ทั้งปวงนอก
จากเขน ร. นับเขน อ. ชัน ๖ เพราะเขนบุตรและธิดา อ. ชัน ๕

นายนกเล็ก ร. ชัน ๕ (บุตรพระยาราชสุภาวดี (ปลา)) มี
ภรรยาซอ "นม" ไม่มีสายลับ

วัน ร. ชัน ๕ (ธิดาพระยาราชสุภาวดี (ปลา)) เป็นภรรยา
นายค่านจัน ข. ชัน ๕ มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ —

ที่ ๑. ญ. ซอ "แพ"

ที่ ๒. ญ. ซอ "พวง"

ลูกจัน ร. ชัน ๕ (ธิดาพระยาราชสุภาวดี (ปลา)) เป็นภรรยา
พระราชพิณจชัย (โสฬศ) สกฤ (โตไม่ทราบ) เป็น ข. ชัน ๕ มี

ธิดา ๒ คน คือ —

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “ทวพย”

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “สุน”

ขอม ร. ชั้น ๕ (ธิดาพระยาราชสุภวดี (पाल)) เป็นภรรยา
นายเซยมหากเล็ก ข. ชั้น ๕ มีบุตร ๑ คน คือ —

ช. ชื่อ “นุ้ม” เป็นขุนสมุทโคจร

พระพลียง ครุช ร. ชั้น ๕ (บุตรพระยาราชสุภวดี (पाल))
มีภรรยาชื่อ “กลัก” ไม่มีสายสืบ

พวง ร. ชั้น ๕ (ธิดาพระยาราชสุภวดี (पाल)) เป็นภรรยา
พระเสนาพิพิธ (เสม) สกุกคฤหเทศ เป็น ข. ชั้น ๕ มีบุตรและธิดา
๔ คน คือ —

ที่ ๑. ช. ชื่อ “แสง” เป็นมหาดเล็กหลวง ไม่มีสายสืบ

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “ชน”

ที่ ๓. ญ. ชื่อ “ชม”

ที่ ๔. ช. ชื่อ “สอน” เดิมเป็นนักเรียนนายร้อยทหารบก

แล้วเป็นหลวงสรสิทธิยานุการ ต่อมาเป็นพระสุรเทศรณชาติ ภายหลัง
เป็นพระยาสุเรนทรรคโยธิน กระทรวงกลาโหม

บรรดาหลานพระยาราชสุภวดี (पाल) ร. ชั้น ๔ ทั้งปวงเป็น
ร. ชั้น ๖ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๕

บัดนี้ ถึงลำดับสายเขยทางน้องพระยาสุรเสนา (คุ้ม) สามี่ท่าน
บัน ร. ชั้น ๓ ใน อ. ชั้น ๖ ค่ะไป

นายสี ราชนิกุลรัชกาลที่ ๓ (บุตรนายบุญมี) มีภรรยา
(ไม่ทราบชื่อ) ในทางนัง ๒ คนเป็น อ. ชั้น ๕ (ตามที่ทราบ) มี
ธิดา ๑ คน คือ —

ญ. ชื่อ “คำ” เป็นพนักงานเฝ้าหอพระ ในพระบรมมหา
ราชวัง ไม่มีสายสืบ

นายสี ราชนิกุลรัชกาลที่ ๓ (บุตรนายบุญมี) มีภรรยา
(ไม่ทราบชื่อ) ในทางนัง ๒ คนเป็น อ. ชั้น ๕ (ตามที่ได้ทราบ)

มีธิดา ๒ คน คือ —

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “สวน”

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “พลับ” ไม่มีสายสืบ

ท้าวทองกิมม้า (กลีบ) ราชนิกุลรัชกาลที่ ๓ (ธิดาท้าว

ศรีสัจจา (ลิ้ม)) มีสามี ๒ คน ในทางนังเป็น อ. ชั้น ๕ ทั้ง ๓ คน

สามีคนแรก ชื่อ “นุช” มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ —

ที่ ๑. ช. ชื่อ “หน้อย”

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “เล็ก” เดิมเป็นเจ้าจอมรัชกาลที่ ๔ ภายหลัง

ได้เป็นท้าวโสภานีวงศ์ ไม่มีสายสืบ

ที่ ๓. ญ. ชื่อ “กลั่น”

สามีคนหลังชื่อ “คง” เป็นพระยาสุรเสนา (ตามที่ทราบ)

มีบุตร ๑ คน คือ —

ช. ชื่อ “กลั่น” เป็นพระอนรักษ์โยธา

นายพัน ราชนิกุลรัชกาลที่ ๓ (บุตรท้าวศรีสัจจา (ลิ้ม))

มีภรรยาชื่อ “คล้าย” ในทางนทง ๒ คน เป็น อ. ชั้น ๕ หมก
สายสืบ

บรรดาบุตรและธิดา อ. ชั้น ๕ ในสายพระยาศรีสุรราช (เงิน)
กับพระนม รอด ราชนิกุลรัชกาลที่ ๓ ทั้งปวงเป็น อ. ชั้น ๖ สายเขย
ยี่คน จักกล่าวถึง อ. ชั้น ๖ สายท่านทองอยู่ต่อไป
นายหนุ่ม (บุตรคน) มีภรรยาชื่อ “พลับ” ทั้ง ๒ คน เป็น
อ. ชั้น ๕ มีธิดา ๑ คน คือ —

ญ. ชื่อ “หนู” หมกสายสืบ

กลีบ (ธิดาขำ) เป็นภรรยานายอ้า มหาศักดิ์รายงาน ทั้ง

๒ อ. ชั้น ๕ มีบุตรและธิดา ๗ คน คือ —

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “นวม”

ที่ ๒. ช. ชื่อ “อวม”

ที่ ๓. ช. ชื่อ “อุม”

ที่ ๔. ช. ชื่อ “อาย”

ที่ ๕. ช. ชื่อ “เงาะ” ไม่มีสายสืบ

ที่ ๖. ญ. ชื่อ “ปลัม”

ที่ ๗. ญ. ชื่อ “แปร์”

พลับ (ธิดาขำ) เป็นภรรยาพระเพทราชา (เส็น) ทั้ง ๒ คน

เป็น อ. ชั้น ๕ มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ —

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “เหลอย”

ที่ ๒. ช. ชื่อ “ม่วง” เป็นท่าแก้วนัประภวคงาน

จางวางปลัด (บุตรข้า) มีภรรยาชอเคลือบ ทั้ง ๒ คนเป็น

๑. ชน ๕ มีบุตร ๓ คน คือ —

ที่ ๑. ช. ชอ “ตริก” ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๒. ช. ชอ “ครอง” ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๓. ช. ชอ “ท”

วัน (ธิดาข้า) เป็นภรรยาพระยามนัสวราสาร (ศิริ) ทั้ง ๒

คนเป็น ๑. ชน ๕ มีบุตรและธิดา ๖ คน คือ —

ที่ ๑. ช. ชอ “แจ่ม” ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๒. ช. ชอ “ชบ”

ที่ ๓. ช. ชอ “พน” ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๔. ช. ชอ “ผล” ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๕. ฉ. ชอ “ผาด”

ที่ ๖. ช. ชอ “แหว” เป็นนายรองพลพ่าย กรมมหาดเล็ก

โหมค (ธิดาเสมีนทรานช) เป็นภรรยานายมด ทั้ง ๒ คน

เป็น ๑. ชน ๕ มีธิดา ๒ คน คือ —

ที่ ๑. ฉ. ชอ “ผ่อง” ไม่มีสายสืบ

ที่ ๒. ฉ. ชอ “เขี้ยวหวาน” ไม่มีสายสืบ

ท้าวทองกัญมา (ไผ่) (ธิดากวัง) เป็นภรรยานายกลัน ทั้ง

๒ คนเป็น ๑. ชน ๕ มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ —

ที่ ๑. ช. ชอ “กล่อม” เป็นมหาดเล็กหลวง ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๒. ฉ. ชอ “งุ่ม”

ที่ ๓. ญ. ซอ "ไร"

นายอ้อม (บุตรท้วง) มีภรรยาซอ "อ้อม" ทั้ง ๒ อ้อมเป็น

อ. ชั้น ๕ มีบุตรและธิดา ๗ คน คือ —

ที่ ๑. ซ. ซอ "เอม" มีสายสับแต่ทวายไม่ได้

ที่ ๒. ซ. ซอ "เปรม" ไม่มีสายสับ

ที่ ๓. ญ. ซอ "ปริก" ไม่มีสายสับ

ที่ ๔. ซ. ซอ "ปลั่ง" ไม่มีสายสับ

ที่ ๕. ญ. ซอ "เปลียน"

ที่ ๖. ซ. ซอ "เขยน" ไม่มีสายสับ

ที่ ๗. ญ. ซอ "แหม่ม" ไม่มีสายสับ

นายแหม่ม (บุตรท้วง) มีภรรยา ๒ คน เป็น อ. ชั้น ๕ ทั้ง ๓ คน

ภรรยาคนที่ ๑ ซอ "พร้อม" มีธิดา ๓ คน คือ —

ที่ ๑. ญ. ซอ "เขอน"

ที่ ๒. ญ. ซอ "ข้อม" ไม่มีสายสับ

ที่ ๓. ญ. ซอ "ปลิม" ไม่มีสายสับ

ภรรยาคนที่ ๑ ซอ "บุญ" มีธิดา ๑ คน คือ —

ญ. ซอ "เขยว" ไม่มีสายสับ

บรรดาบุตรและธิดา อ. ชั้น ๕ ในสายพระยาศรีสุรราช (เงิน)

กับท่านทองอยู่ ทั้งปวงเป็น อ. ชั้น ๖

พระยาจุฬาราชมนตรี (สัน) (บุตรพระยาจุฬา (สัน)) มีภรรยา

๒ คนเป็น อ. ชั้น ๕ ทั้ง ๓ คน

ภรรยาคน ๑ ชื่อ “ณอม” มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “เนอง” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๒. ช. ชื่อ “สอน” เป็นหลวงราชเคียรยู่ ยังไม่มีสายสืบ

ภรรยาคน ๑ ชื่อ “เขียน” มีบุตรและธิดา ๕ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “แส” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๒. ช. ชื่อ “แสท” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๓. ช. ชื่อ “สิค” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๔. ญ. ชื่อ “อนงค์” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๕. ญ. ชื่อ “อนนต์” ยังไม่มีสายสืบ

หลวงศรีเนาวรัตน์ (เสม) (บุตรพระยาจุฬาราชมนตรี (สิน)) มีภรรยา

ชื่อ “แย้ม” ทั้ง ๒ คนเป็น อ. ชน ๕ มีธิดา ๑ คน คือ—

ญ. ชื่อ “ยง” ยังไม่มีสายสืบ

บรรดาบุตรและธิดา อ. ชน ๕ ในสายท่านกลัน ทั้งปวงเป็น

อ. ชน ๖ ในสายนั้นนับว่าเป็นอันหมดสาย ยังไม่มีสืบต่อไปอีก

อนึ่ง สายท่านกลันนี้ นับว่าเป็นสายสำคัญสาย ๑ ทางสาม

คือ พระยาจุฬาราชมนตรี (นาม) เป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ชนที่ ๕

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงพระชนม์ชีพในทันตวย แต่จักกล่าวนาม

ตรงเฉพาะทางพระยาจุฬาราชมนตรี (นาม) สายเคียว คือ บุตรชนทางชนก

มาแต่ สกลเอกหมักแขกชาติเปือเซีย นัยหนึ่งเรียกว่า “พวก

มะหังน” ครั้นกรุงทวารวดี (กรุงเก่า) สืบต่อกันมาจนถึงพระยา

จุฬาราชมนตรี (แก้ว) สามท่านเสมราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ชนที่ ๓

ซึ่งเป็นเชื้อสายแขกเหมือนกัน แต่เป็นชาวสัน และสกุลเฉกอหมัด
 นนเป็นสกุลเดียวกับสายเจ้าพระยาอรรคมหาเสนา (ยมนา) สาม
 เจ้าคุณพระไอยกานวล พระน้องนางของสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี
 ในรัชกาลที่ ๑ ซึ่งเป็นสกุลข้างข้าง อันสมญาว่าราชินีกุลรัชกาล
 ที่ ๒ นั้น และพระยาจุฬาราชมนตรี (แก้ว) กับท่านเสม มีธิดา ๓ คน จัก
 กล่าวแต่คนเดียวคือ ท่านนภีเป็นราชินีกุลรัชกาลที่ ๓ ชั้นที่ ๔
 เป็นภรรยาพระยาจุฬาราชมนตรี (เถื่อน) สกุลเฉกอหมัดเหมือนกัน ทั้ง
 ๒ คนนี้ เป็นบิดามารดาของพระยาจุฬาราชมนตรี (นาม) ผู้เป็นสามท่านกลัน
 นั้น ในทางนทพจนานุกรม อ. ชั้น ๓ นั้น เพราะนับตามทางภรรยา
 ที่ ๑ อ. ชั้น ๒ ผู้เป็นน้องนางของพระยาสุรเสนา (คุ้ม) สามท่านขจร.
 ชั้น ๓ จึงมีลำดับชั้นไขว้เขวกันไปจักให้ตรงกันมิได้ ต้องแล้วแต่ที่
 จะกล่าวนามขึ้นในทางไหนก็ลำดับชั้นไปในทางนั้น
 ยศนี้ จักได้กล่าวถึง ร. ชั้น ๖ ตามลำดับก่อนไปในสายท่านหม่า
 ร. ชั้น ๓ เป็นต้น

เจ้าจอมมารดาแพ ร. ชั้น ๕ (ธิดาท้าวศรีสุทธาบุรุษ (น้อย))
 เป็นพระสนมในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ อนันต์ว่าเขน อ.
 ชั้น ๔ ทางพระชนกในสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี ในทางพระ
 ชนนั้นเขน ข. ชั้น ๕ มีพระราชธิดาในเจ้าจอมมารดาแพ ๑ พระองค์คือ—
 ญ. ทรงนามว่า “พระองค์เจ้าถนอมศรี” เดิมมีพระอิสริยยศกิติ
 คำนำหน้าพระนามว่า “พระเจ้ายวงวงศ์เธอ” ภายหลังเปลี่ยนเป็น
 “พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ” ทางพระชนกเขน อ. ชั้น ๕ ทางพระชนนี

เป็น ร. ชน ๒ ไม่มีสายสืบเป็นหมทสายท่านหมา

เมื่อไต่กล่าวถึงพระนามพระบาทสมเด็จพระชนเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นบันทึกแล้ว ก็สมควรจกกล่าวถึงพระบรมบรรพชนไว้ตามระเบียบในลำดับนี้ แต่พระบาทสมเด็จพระชนเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็เป็นสมเด็จพระบรมอนชธานีราชในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ร่วมพระชนนเคียวกัน จกงกไว้กล่าวถึงพระบรมบรรพชนในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า ในตอนเมื่อควรจกกล่าวถึง เพราะข้อม เป็นใหญ่และใกล้ชิดในทางราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ นียงกว่า บคนจกขอกกล่าวแต่พระบรมราชประวัติตามสมควร

พระบาทสมเด็จพระชนเกล้าเจ้าอยู่หัวน มีพระนามว่า "เจ้าฟ้าจุฑามณี" เติมคำรังพระอิสริยยศกค เป็นสมเด็จพระเจ้าหลานเธอในรัชกาลที่ ๑ ต่อมาเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอในรัชกาลที่ ๒ และเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอในรัชกาลที่ ๓ คงมีพระนามตามเดิมว่า "เจ้าฟ้าจุฑามณี" แล้วไต่ทรงกรมเป็นสมเด็จพระเจ้าพากรมชนนอิศเรศร์รังสรรเมื่อถึงรัชกาลที่ ๔ ไต่ทรงรับพระบรมราชาภิเษก มีพระบรมนามาภิธิยเช่นไต่กล่าวมาข้างต้นแล้ว เติมเสด็จประทับอยู่ณพระราชวังเดิมของกรุงธนบุรี ซึ่งขคนเป็นโรงเรียนนายเรือราชธานี จังหวัดธนบุรี ไตนั้นตั้งแต่สมเด็จพระบรมชนกนาถประทับอยู่ณทนน ครนถึงรัชกาลที่ ๒ ตลอดรัชกาลที่ ๓ ก็ประทับอยู่ณทนน เมื่อไต่มีการพระบรมราชาภิเษกเฉลิมพระราชสมณเทษในพระบรมราชวังแล้ว ก็ประทับอยู่ในพระราชวังบรมน เมื่อทรงพระประชวรเสด็จไปตพระราชวังมีพระตำหนักประทับ

อยู่ด้นค้าปลีทา จึงหาศีลระบริเขนชานาน ภายหลังเสด็จประทับณ
 พระที่นั่งอิศเรศร์วังสรร อันได้ทรงสร้างขึ้นใหม่ในพระราชวังบวรณ
 เสด็จสู่สวรรคต และพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น มี
 พระสนมเขนอนมากต่างสกุลกัน ในทางนบเขน อ. ชั้น ๕ เว้นไว้
 แต่เจ้าจอมมารดาพัน ร. ชั้น ๕ ต่างมีพระราชโอรสและธิดาเขนอนมาก
 ล้วนอยู่ในทางนบเขน อ. ชั้น ๖ เพราะเขนสายเขย จึงกล่าวพระนาม
 ทวีไปก็มากมายนัก จึงกล่าวพระนามไว้แต่พระองค์เดียวที่เขน ร. ชั้น ๖
 คือ พระองค์เจาถนอมรมดีมีเท่านั้น

แสง ร. ชั้น ๕ (ธิดากลิ่น) เป็นภรรยาจางวางหนุ ราชีนิ
 กุลรัชกาลที่ ๓ (บุตรนายเขก) เป็น ข. ชั้น ๕ มีบุตรและธิดา ๔
 คน คือ -

- ที่ ๑. ข. ซอ "บัว" ไม่มีสายสืบ
- ที่ ๒. ญ. ซอ "พริ้ง"
- ที่ ๓. ญ. ซอ "เลือน" เป็นผู้รับฯ ตั้งอยู่ในพระบรมมหาราชวัง
- ที่ ๔. ข. ซอ "เปือ" เกิมเป็นนมทาคเด็กข้าหลวงเกิมในรัชกาล

ที่ ๕ แล้วเขนจมนจิตทำงาน ภายหลังได้เขนพระรักษาเทพ ในกรม
 พระตำรวจ

บรรดาบุตรและธิดา "แสง" เป็น ร. ชั้น ๖ เพราะเขนบุตร
 และธิดา ร. ชั้น ๕ และเป็นราชีนิกุลรัชกาลที่ ๓ ด้วย

นายกวท (ทิม) ร. ชั้น ๕ (บุตรนก) มีภรรยา (ไม่ทราบ
 ชื่อ) ส. ชั้น ๕ มีบุตรและธิดาที่ทราบ ๓ คน คือ -

ที่ ๑. ญ. ชื่อ "ถม" เป็น ร. ชั้น ๖ เพราะเป็นธิดา ร. ชั้น ๕

หมกสายลับ

ที่ ๒. ช. ชื่อ "เพ็ญ" เป็นหลวงโลกที่๒

ที่ ๓. ช. ชื่อ "เพิก"

พระยาวิเศษสังฆาตา (โต) ร. ชั้น ๕ (บุตรพักทอง) สกลไชยณรงค์ มีภรรยา ๓ คน ๆ หนึ่งชื่อ "อ้อม" เป็น ส. ชั้น ๕ (ธิดาพระพิทักษ์เทพธานี (นาค) ปลัดจังหวังกรุงเก่า สกลจัน มีบุตรและธิดา ๔ คน คือ —

ที่ ๑. ญ. ชื่อ "พร้อม"

ที่ ๒. ช. ชื่อ "เซย" เดิมเป็นมหาดเล็กหลวง โตเป็นนายพิริจ

หุ้มแพร แล้วเลื่อนเป็นนายจ่าข่าง ต่อมาเป็นพระเทพครุฑานิสัญญ์ และพระยาบริหารราชมานพ ภายหลังเลื่อนเป็นพระยาไชยณรงค์พันทอพงค์

ทุกตำแหน่งในกรมมหาดเล็ก

ที่ ๓. ญ. ชื่อ "หุ่่น"

ที่ ๔. ช. ชื่อ "ชม" เป็นพระสมีครุฑบริวาร

ภรรยาคนที่ ๒ ชื่อ "ปาน" มีบุตร ๒ คน คือ —

ที่ ๑. ช. ชื่อ "เหมือน"

ที่ ๒. ญ. ชื่อ "ปุก" เป็นภรรยาหลวงอรรคเนวธิ (ทองคำ)

ภรรยาคนที่ ๓ ชื่อ "เฟิง" มีธิดา ๑ คน คือ —

ญ. ชื่อ "แปลก" เป็นภรรยานายพิศาลสุวรรณพิกิจ (พ) กรม

มหาดเล็ก

บรรดาบุตรและธิดาพระยาวิเศษสังฆาภา (โต) เป็น ร. ชั้น ๖
 เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๕

พระยาพิทักษ์ภยาต (พุ่ม) ร. ชั้น ๕ (บุตรจัน) เป็นราชินิกุล
 รัชกาลที่ ๓ ด้วย มีภรรยาชื่อ “เจียม” สกกุล (โตไม่ทราบ)
 เป็น ส. ชั้น ๕ มีธิดา ๑ คน คือ —

ญ. ชื่อ “วัน” ไม่มีสายสืบ

พระนพบาง ร. ชั้น ๕ (ธิดาจัน) และเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓
 ด้วย เป็นภรรยาหม่อมราชวงศ์อำ พระพลียงสมเด็จเจ้าฟ้ากรม
 พระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

หม่อมราชวงศ์อำ เป็นบุตรหม่อมเจ้าจ้อย ราชตระกูลกรมพระราชวัง
 หลัง สายกรมหมื่นนราเทเวศร์ เป็น ข. ชั้น ๕ มีบุตรและธิดา (ที่ควรกล่าว)
 ๒ คน คือ

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “หม่อมหลวงผาด” เดิมอยู่วังบูรพาภิรมย์ ภาย
 หลังไปอยู่กับพระองค์เจ้าเฉลิมเขตกรมงคล

ที่ ๒. ช. ชื่อ “หม่อมหลวงเวก” อยู่ในวังบูรพาภิรมย์กับสมเด็จ
 เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

พระพิบูลใจสรวิบ (อ่อน) ร. ชั้น ๕ (บุตรจัน) และเป็นราชินิกุล
 รัชกาลที่ ๓ ด้วย มีภรรยาชื่อ “อิน” สกกุล (โตไม่ทราบ) เป็น ส.
 ชั้น ๕ มีบุตรที่ทราบ ๑ คน คือ

ช. ชื่อ “เปลียน” ไม่มีสายสืบ

นายเอี่ยม ร. ชั้น ๕ (บุตรจัน) และเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ด้วย

ภรรยาชื่อ "ฟอง" สกุล (ใคร่ไม่ทราบ) เป็น ส. ชั้น ๕ มัคร (ที่ทราบ)

๒ คน คือ —

ที่ ๑. ช. ชื่อ "หว่า" ไม่มีสายลับ

ที่ ๒. ช. ชื่อ "เฮม" ไม่มีสายลับ

บรรดาหลานเงิน เป็น ร. ชั้น ๖ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๕ และเป็นราชินิกุลชกาลที่ ๓ ด้วย

พระพลึงฟู, ร. ชั้น ๕ (ธิดาพระยาอิศรานุภาพ (ขุนเพชรน้อย))

ราชินิกุลชกาลที่ ๓ เป็นภรรยาพระยาพิชัยสงคราม (อ่ำ) สกุลอัมมาน

นันทเป็น ข. ชั้น ๕ มัครและธิดา ๕ คน คือ —

ที่ ๑. ช. ชื่อ "เพาะ" ไม่มีสายลับ

ที่ ๒. ฉ. ชื่อ "แพะ" แล้วเปลี่ยนชื่อ "เพม"

ที่ ๓. ฉ. ชื่อ "พลบ" ไม่มีสายลับ

ที่ ๔. ฉ. ชื่อ "ผัน" ไม่มีสายลับ

ที่ ๕. ฉ. ชื่อ "ผิว"

อนึ่ง พระยาพิไชยสงคราม (อ่ำ) สามพระพลึงฟู, ร. ชั้น ๕ นั้น

นับว่าเป็นคนสำคัญผู้หนึ่งในรัชกาลที่ ๕ สมควรจักกล่าวบรรพชนประวัติ

ไว้โดยย่อ และจกนามบุตรและธิดาในภรรยาอื่นเป็นสายเขยด้วย เช่น

บางสายที่สำคัญ ๆ นั้น บรรพชนของพระยาพิไชยสงคราม (อ่ำ) มาแต่

ศฤงคาร ฝ่ายบิดาสืบถึงบรรพบุรุษ ๑ ชื่อ "หนุ" ใดเป็นพระยาณรงค์พิไชย

ท่านขุนภรรยาชื่อ "บัว" ทั้ง ๒ นมัคร ๒ คน ผู้พี่ชื่อ "นาค" ผู้น้อง

ชื่อ "ม่วง" เป็นมหาดเล็กหลวง ฝ่ายมารคามบรรพบุรุษ ๑ ชื่อ "ฉิม"

เป็นหลวงอภัยพลชาญ (ครูบ) ผู้มีภรรยาชื่อ “อู่” ทั้ง ๒ นมีธิดา
 ๒ คน ผู้พี่ชื่อ “บอม” ผู้น้องชื่อ “เขย” นายม่วงกับท่านเขย เป็น
 สามภรรยาคน มีบุตรและธิดา ๓ คน ที่ ๑ ชื่อพระยาพิไชยสงคราม (อ้า)
 ที่ ๒ ญ. ชื่อ “ทิม” เป็นภรรยาหลวงพิพิธพหพล (ยัง) ที่ ๓ ช.
 คือ พระอินทรเทพ (ทับ) สกตทพนนท์ พระยาพิไชยสงคราม (อ้า) นั้นเมื่อ
 ก่อนพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จถึงฉะเชิงเทราสมชก
 เติมเป็นมหาดเล็กและนายเวรจางวาง จนถึงตำแหน่งปลัดกรม ในกรม
 อื่นเป็นข้าหลวงน้อยนั้น ครั้นฉะเชิงเทราที่ ๕ เป็นข้าหลวงใหญ่ก็ได้มี
 บรรดาศักดิ์ เป็น พระอินทรเทพ เจ้ากรมพระตำรวจที่เคี้ยว แล้วเลื่อนเป็น
 พระยามทามนทร์ ในกรมนี้มีอำนาจและภักดีคุณเป็รื่องปราชญ์ปรากฏมาก
 ต่อมามีความผิดข้อถอด ครั้นพ้นโทษแล้วภายหลังได้เป็นพระยาพิไชย
 สงครามถึงกล่าวแล้ว พระยาพิไชยสงคราม (อ้า) มีภรรยาอื่น ๆ นอกจาก
 ในพระพลียงพ้ออีก ๑๐ คนต่างสกุลกัน นับเป็น อ. ชั้น ๕ ต่างมีบุตรและ
 ธิดากัน

(๑) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “เขยม” มีบุตร ๑ คน คือ

ช. ชื่อ “แจ้” เป็นหลวงรวรบริดษัตร์พล ในกรมทหารม้า

แล้วย้ายไปรับราชการในกรมตำรวจพระนครบาล

(๒) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “สตุ” มีธิดา ๑ คน คือ

ญ. ชื่อ “สาย”

(๓) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “เลื่อม” มีบุตร ๑ คน คือ

ช. ชื่อ “คน” เติมเป็นมหาดเล็กข้าหลวงเดิมในรัชกาลที่ ๕

แล้วเป็นหลวงสวัสดิทธานการ ต่อมาเป็นขุนพิไชยยุทธเดชาคนทั้ง ๒
ตำแหน่งในกรมทหารมหาดเล็ก แล้วเลื่อนไปเป็นจมนสมุหพิฆานในกรม
พระตำรวจ ต่อมาเป็นพระคักคากิเดชวรฤทธิ ในกรมทหารหน้า ภายหลัง
เป็นพระยาในนามนั้น

- (๔) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “นวม” มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ
- ที่ ๑. ญ. ชื่อ “แนม” ไม่มีสายสืบ
- ที่ ๒. ช. ชื่อ “เนียม” เป็นจมนคักคิบรีบาล กรมพระตำรวจ

ไม่ทราบสายสืบ

- (๕) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “เซย” มีธิดา ๑ คน คือ
- ญ. ชื่อ “ชม”

- (๖) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “นัม” มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ
- ที่ ๑. ช. ชื่อ “นัม” ไม่มีสายสืบ
- ที่ ๒. ช. ชื่อ “หวาน” เป็นมหาดเล็ก แล้วเป็นนายรองเสนา

นายพิจิตสรพการในกรมมหาดเล็ก ต่อมาเป็นหลวงศรีรัตนจักร และ
เลื่อนขึ้นเป็นพระนามนในกรมยานยนต์ จนภายหลังเป็นพระยาราชรฤทธิ

ไม่ทราบสายสืบ

- ที่ ๓. ญ. ชื่อ “หนอม” ไม่มีสายสืบ
- ที่ ๔. ญ. ชื่อ “เนย” ไม่มีสายสืบ
- ที่ ๕. ช. ชื่อ “นพ” เป็นนายร้อยเอกกรมทหารบก ไม่ทราบ

สายสืบ

- ที่ ๖. ช. ชื่อ “เนน” เป็นนายร้อยโททหารบก ไม่ทราบ

สายสืบ

- (๗) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “พุ่ม” มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ
 ที่ ๑. ญ. ชื่อ “พศ” ไม่มีสายสืบ
 ที่ ๒. ช. ชื่อ “พก” เป็นมหาภคเล็กภรรยาคนต่างหลวง ไม่ทราบ

สายสืบ

- (๘) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “ไผ่” มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ
 ที่ ๑. ช. ชื่อ “โพ” เป็นพระเพลิงงในสมเด็จพระบรมเชษฐา

ธิดาชื่อเจ้าพามหาวิรุณหิศ

- ที่ ๒. ญ. ชื่อ “พี” ไม่มีสายสืบ

- (๙) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “จیب” มีธิดา ๒ คน คือ

- ที่ ๑ ญ. ชื่อ “จیب” ไม่มีสายสืบ

- ที่ ๒ ญ. ชื่อ “จว” ไม่มีสายสืบ

- (๑๐) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “บัว” มีธิดา ๑ คน คือ

- ญ. ชื่อ “คล” ไม่มีสายสืบ

- (๑๑) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “เฟอน” มีบุตร ๑ คน คือ

- ช. ชื่อ “พิณ” ไม่มีสายสืบ

- (๑๒) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “พวง” มีบุตร ๑ คน คือ

- ช. ชื่อ “ผ่อง” เป็นนายร้อยเอกทหารบก

- (๑๓) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “เรณู” มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ

- ที่ ๑. ญ. ชื่อ “หรรุ่น” ไม่มีสายสืบ

- ที่ ๒. ช. ชื่อ “แหรง” ไม่มีสายสืบ

(๑๔) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “เอียม” มีธิดา ๑ คน คือ

ญ. ชื่อ “ต้อ”

(๑๕) ภรรยาคน ๑ ชื่อ “ผาด” มีธิดา ๒ คน คือ

ท ๑. ญ. ชื่อ “เพียน” ไม่มีสายสืบ

ท ๒. ญ. ชื่อ “แล้ว” ไม่ทราบสายสืบ

บรรดาบุตรและธิดาพระยาพิไชยสงคราม (อ๋ำ) ในภรรยาอื่นทั้งปวง
นอกจากพระพลึง “พู่” เป็น อ. ชั้น ๖ เพราะเป็นบุตรและธิดา
ช. ชั้น ๕ สายเขย

พระพลึง “เอม” ร. ชั้น ๕ (บุตรพระยาอิศรานุภาพ (ขุนแฉ-

น้อย)) ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ มีภรรยา (ไม่ทราบชื่อ) เป็น ส. ชั้น ๕
มีธิดา ๑ คน คือ

ญ. ชื่อ “อูน” ไม่มีสายสืบ

นายวงศ์ มหาทเล็ก ร. ชั้น ๕ (บุตรพระยาอิศรานุภาพ (ขุนแฉ-

น้อย)) ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ มีภรรยาชื่อ “ตัว” เป็น ส. ชั้น ๕
มีบุตรและธิดา ๕ คน คือ

ท ๑. ช. ชื่อ “วา” ไม่มีสายสืบ

ท ๒. ญ. ชื่อ “ทรัพย์”

ท ๓ ญ. ชื่อ “สิน” เป็นพลึงหม่อมเจ้า (ชายน้อย) ใน

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

ท ๔. ญ. ชื่อ “แฉ” หมกสาย

ท ๕. ญ. ชื่อ “ส่วน”

พระนมสัณฺฑิตี ร. ชั้น ๕ (ธิดาพระยาธิศรานภาพ (ขุนเฉรน้อย))
ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ เช่นกรรยาหม่อมมาราชวงศ์สร้อย พระพลียง
ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์ ราชกระฎุมภ์พระราชวังหลัง
เป็น ข. ชั้น ๕ มธิตา ๑ คน คือ

ญ. ชอ "หม่อมหลวงผาด" มีศักดิ์เป็นหม่อมมารทานางห้าม
เจ้าฟ้าทรงกรม

พระนมปริก ร. ชั้น ๕ (ธิดาพระยาธิศรานภาพ (ขุนเฉรน้อย))
เช่นภรรยา นายเสด็จรรักษา ปลัดวังซ้าย (เที่ยง) กระทรวงวัง สกุฎรามัญ
เป็น ข. ชั้น ๕ มีบุตรธิดา ๖ คน คือ

ที่ ๑. ญ. ชอ "เชียน" เป็นพระสนมในรัชกาลที่ ๕ แต่เมื่อ
ยังไม่ได้เสกจึงเฉลิมด้วยราชสมบัตินี้ จึงมีศักดิ์เป็นหม่อมนางห้ามเจ้าฟ้า
ทรงกรม ภายหลังถึงแก่พิราลัย ใฝ่อยู่กับสมเด็จพระยาสุภา
รัตนราชประชาราษฎร์

ที่ ๒. ช. ชอ "ศรีสัทธา" เป็นมหาดเล็กข้าหลวงเดิมในรัชกาล
ที่ ๕ ต่อมาได้เป็นหลวงอินทรมนตรี กรมสรรพากร ภายหลังออกบวช
เป็นพระภิกษุภาวอยู่จนทุกวันนี้

ที่ ๓. ญ. ชอ "วาศ" เป็นพระสนมในรัชกาลที่ ๕ มีศักดิ์เป็น
เจ้าจอมมารดา ใฝ่อยู่กับสมเด็จพระยาสุภารัตน เมื่อเป็นเจ้าจอม
มารดาอยู่ตำหนักต่างหาก ภายหลังออกมาอยู่วังกรมหมื่นกำแพงเพชร

ที่ ๔. ญ. ชอ "เชย" ไม่มีสายสืบ

ที่ ๕. ญ. ชอ "ชน" ไม่มีสายสืบ

ที่ ๖. ญ. ชื่อ “แปลก”

บรรพชาหลานพระยาอัครนภาพ (ขุนเดรน้อย) เป็น ร. ชั้น ๖
 เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๕ และเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ด้วย

หม่อมมยุขง ร. ชั้น ๕ (ธิดาท่านแสง) ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓
 เป็นภรรยาหม่อมเจ้ากหลาย ราชสกุลกรมพระราชวังหลัง เป็น ข.
 ชั้น ๕ มีธิดา ๑ คน คือ —

ญ. ชื่อ “หม่อมราชวงศ์ดวง” เพราะเป็นธิดาหม่อมเจ้า เป็น ร.
 ชั้น ๖ เพราะเป็นธิดา ร. ชั้น ๕ และเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ด้วย

สามชื่อ “หม่อมราชวงศ์ญา” มีบุตร ๔ คน คือ —

ที่ ๑. ช. ชื่อ “เยา”

ที่ ๒. ช. ชื่อ “เยย”

ที่ ๓. ช. ชื่อ “ช่วง”

ที่ ๔. ช. ไม่ทราบชื่อ

ญ. หม่อมเจ้าช่ออัน ร. ชั้น ๕ (พระธิดากรมหลวงวรศักดิ์ตาพิตศา
 รัชกาลที่ ๒) เป็นนางห้ามหม่อมเจ้าสรวรณ (พระโอรสกรมหมื่นนครศักดิ์
 ตรีรักษ์ในรัชกาลที่ ๑) เป็น ข. ชั้น ๕ มีบุตรและธิดาเป็นหม่อมราชวงศ์
 (ไม่ทราบชื่อ)

หม่อมเจ้าสันทยา ร. ชั้น ๕ (พระโอรสกรมหลวงวรศักดิ์ตาพิตศา
 รัชกาลที่ ๒) มีนางห้าม ชื่อ “พร้อม” สกตไชยพันธ์ (ธิดาพระยา
 วิเศษสังฆาภา (โต)) เป็น ส. ชั้น ๕ มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ

ที่ ๑. ช. ชื่อ “หม่อมราชวงศ์ลพ” มีบรรพชาศักดิ์ในกรมมหาดเล็ก

เป็นลำดับขึ้นมา ภายหลังเป็นพระยาพิพิธไทรบุรี กรมชาว

ที่ ๒. ญ. ชื่อ หม่อมราชวงศ์ "ลำอังก" "

บรรดาศักดิ์หม่อมราชวงศ์ นิตการกรมหลวงวรศักดิ์ฯ ทั้งปวงเป็น อ.

ชั้น ๖ เพราะเป็นบุตรและธิดาหม่อมเจ้าที่เป็น ร. ชั้น ๕

ชั้น ๗.

ยकिन ถึงกาลที่จะกล่าวใน ร. ชั้น ๗ ต่อไป

เมื่อถึงชั้นพระนาม และ นามผู้ทักต้อง กล่าวกลอง รอยเคียวกันทั้ง

ทางพระชนกและทางพระชนนี คือ สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี ถึงแม่

ว่าพระองค์ทรงเป็นผู้คนเหตุให้เกิดมราชินกตรชกาลที่ ๕ นั้นคนก็ แต่เมื่อ

จกตามลำดับชั้นทั้งทางชนทางลงเสร็จแล้วนั้นว่าพระองค์เป็น ร. ชั้น ๖ และ

เป็นราชินกตรชกาลที่ ๓ ด้วยสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี พระธิดา

ของกรมหม่อมมาตยาพิทักษ์ กษ พระชนนน้อย เป็นพระราชเทวีซึ่งภายหลัง

ปรากฏว่า สมเด็จพระบรมราชินีนาถในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้า

อยู่หัว อันชื่อว่าทรงเป็น อ. ชั้น ๔ ทางพระชนก ในทางพระชนนีเป็น ช.

ชั้น ๖ มีพระบรมราชโอรสและธิดา ๔ พระองค์ คือ

ที่ ๑. ช. คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เติมทรง

พระนามว่า "เจ้าฟ้าฟ้าลงกรณ" เมื่อทรงรับพระสุพรรณบัฏกรม

เป็นหมื่นพมเณศวรสรสังภาค แต่เวลาออกพระนามไม่ได้ใช้พระนามกรม

ต่อมาเมื่อทรงกรมใช้พระนามด้วย เป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนพิษ

ประชานารถ ภายหลังเมื่อได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ มีพระบรม

นามาภิไธยตามทักกล่าวแล้ว เติมประสูติและประทับอยู่ ณ พระตำหนัก

ในพระบรมมหาราชวัง อันเป็นตำแหน่งของสมเด็จพระศรีสุราลัย กับ
 สมเด็จพระบรมราชชนนี และสมเด็จพระไอยิกา คือ สมเด็จพระกรมพระยาสุภา
 วรรคณราชประยูร เป็นลำดับต่อมาครั้นทรงพระเจริญขึ้น เสด็จออกประทับ
 อยู่ ณ โรงช้างเผือก ซึ่งตั้งอยู่ใกล้พระที่นั่งศิวาลัยของคฤหาสน์มา
 แล้ว และยกขึ้นเป็นพระที่นั่งจักรมหาปราสาท ต่อมาเสด็จไปประทับอยู่
 ณ พระตำหนักสวนกุหลาบซึ่งยกขึ้นเป็นโรงทหารบกครั้งที่ ๑ (มหาดเล็กใน
 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ทุกวัน และได้เสด็จไปประทับ
 อยู่ชั่วคราวที่วังนันทอุทยาน ซึ่งยกขึ้นอยู่ในบริเวณสถานราชานาวาศิว เมื่อ
 เสด็จถวิลถวิลราชสมบัติ ประทับอยู่ ณ พระฉาก้านตะวันตกในพระที่นั่ง
 สมรินทร์วันจกษย์ ครั้นเสร็จการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเฉลิมพระราชม
 ณฑลเรียบร้อยแล้ว ประทับอยู่ ณ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมานในหมู่พระราชมณฑล
 สถานเก่านี้ ภายหลังเสด็จประทับอยู่ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยในหมู่
 พระที่นั่งจักรมหาปราสาทและพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยพระราชมณฑล
 เสด็จสวรรคต

ที่ ๒. ญ. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าจันทรมณฑลโสภณภักดี”
 ภายหลังเมื่อสิ้นพระชนม์แล้ว ได้ทรงกรมมีพระนามเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรม
 หลวงวิสุทธิกษัตริย์ในรัชกาลที่ ๕ เมื่อยังทรงพระชนม์อยู่ ประทับอยู่
 ณ พระตำหนักตึกและพระตำหนักหอ เช่น สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช จน
 สิ้นพระชนม์ไปตั้งแต่ยังมพระชนมายุได้ ๕ ข ในรัชกาลที่ ๕ นั้น

ที่ ๓. ฎ. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าจตุรนครคีรี” เดิมเมื่อทรง
 รัชพระสุพรรณบัฏ มีเจ้ากรมเป็นหมื่นจักรพรรดิพงศ์ แต่เวลาออก

พระนามอะไรได้ใช้นามกรม ^๕ ต่อมาเมื่อทรงกรมมิใช่เป็นพระนามด้วยเป็น
 สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงฯ ^๕ ภายหลังเลื่อนขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระ
 มีพระนามอย่างเดียวกัน ^๕ เติมเมื่อยทรงพระเยาว์ประทับอยู่ณพระตำหนักคอก
 เช่นเดียวกัน ^๕ ครั้นเมื่อพระไอยิกาเสด็จออกไปประทับอยู่กับพระบาทสมเด็จพระ
 พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวณพระตำหนักสวนกุหลาบ ^๕ ก็เสด็จออกไปประทับ
 อยู่ด้วยในที่นั้น ^๕ ต่อมาเสด็จกลับมาประทับอยู่ณพระตำหนักคอกเมื่อรัช-
 ทกาลที่ ๕ ^๕ จนทรงพระเจริญขึ้นจึงได้เสด็จออกไปประทับอยู่ ณ พระราชวัง
 สราญรมย์ ^๕ ภายหลังไปประทับอยู่ณพระราชวังเดิมของกรุงธนบุรี ^๕ ซึ่ง
 บกนเป็นโรงเรียนนายเรือราชนาวาคามที่กล่าวแล้ว ^๕ จนถึงกาลที่สิ้น
 พระชนม์ไป

ที่ ๕. ๗. ทรงพระนามว่า “^๕ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์” ^๕ เติมเมื่อ
 ทรงรับพระสุพรรณบัตร ^๕ มีเจ้ากรมเป็นหมื่นภาณุพันธุ์วงศ์วรเดช ^๕ แต่เวลา
 ออกพระนามมิได้ใช้นามกรม ^๕ ต่อมาเมื่อทรงกรมมิใช่เป็นพระนามด้วย
 เป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวง ^๕ แล้วเลื่อนขึ้นเป็นสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระ
 ภายหลังเป็นสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยา ^๕ มีพระนามอย่างเดียวกัน ^๕ เติม
 เมื่อยทรงพระเยาว์ ^๕ ประทับอยู่ณพระตำหนักคอกและพระตำหนักสวนกุหลาบ
 ในรัชกาลที่ ๔ ^๕ ครั้นถึงรัชกาลที่ ๕ ^๕ เสด็จกลับเข้าไปประทับณพระ
 ตำหนักคอก ^๕ ก็เช่นเดียวกันกับพระเชษฐา ^๕ ครั้นเมื่อพระไอยิกา คือ
 สมเด็จพระกรมพระยาศรีสุนทรโวหาร ^๕ ทรงย้ายสถานเสด็จไปประทับอยู่
 ณ พระที่นั่งพิมานรัตยา ^๕ ท้ายพระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท ^๕ ก็เสด็จไปประทับอยู่
 ณ ที่นั้น ^๕ ครั้นค้อยทรงพระเจริญขึ้นเวลากลางวันเสด็จออกมาประทับ ณ โรง

ข้างลำคอกว้าง ๑ ซึ่งเกิมตั้งอยู่ ณ สถานที่อยู่ของกรมพระตำรวจในพระ-
 บรมมหาราชวังข้านั้น ต่อมาย้ายไปประทับ ณ หอราชพิพิธกรม ซึ่ง
 ข้านั้นเป็นหอหินเพดานพิทยาในพระบรมมหาราชวังเหมือนกัน แต่เมื่อถึงเวลา
 บันทึมหอต้องเสด็จเข้าไปรับนมกับพระโอยิกา ณ พระที่นั่งพิมานรัตยา ตลอด
 มาจนถึงมีพระชนมายุได้ ๑๖ ปี เมื่อพระโอยิกาทรงย้ายเสด็จไปประทับ
 อยู่ ณ พระตำหนักใหม่ จึงได้เสด็จออกมาประทับประจำอยู่ ณ หอราชพิ
 พิตรมเป็นสัทธิ ต่อมาได้เสด็จออกไปประทับอยู่ ณ พระราชวังสราญรมย์ ภาย
 หลังจึงได้ประทับอยู่ ณ วังบูรพาภิรมย์ จังหวัดพระนคร อันเป็นวังพระ-
 ราชทานละครเพาะพระองค์จนถึงทุกวันนี้

บรรดาพระราชโอรส และ ธิดาในสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี
 ทั้ง ๔ พระองค์นั้น ถ้าจะกล่าวตามชนพระบรมราชวงศ์จักรี เช่น อ. ชัน ๕
 แต่ในทันเป็น ร. ชัน ๗ เพราะเป็นพระราชโอรสและธิดา ร. ชัน ๖

ข้านั้น ถึงกาลอันควรกล่าวไว้ในทัน คือ พระบรมพจน์ของสมเด็จพระเทพ
 ศิรินทราบรมราชินีได้ปรากฏมาแล้ว สมิควรจะต้องกล่าวถึงพระบรม
 บรมบุรุษของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งนับว่าเป็นสาย
 เชื้อสายสำคัญไว้ในทันด้วย ก็และพระบรมบุรพชนของพระบาทสมเด็จพระ-
 จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ทางพระบรมชนกนาถ ก็ยังมิได้อยู่ในพระบรม
 ราชวงศ์จักรีกับราชินีกลรชกาลที่ ๒ เช่นที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ทางพระ
 บรมราชชนนนั้น ถึงแม้ว่าพระชนนของสมเด็จพระศรีสรีเยนทราบรมราชินี
 จักร่วมในพระบรมราชวงศ์จักรีก็ตาม แต่ทางพระชนกย่อมแยกไปถือพระ-
 วงศ์ ๑ ซึ่งสมญาว่าเป็นราชินีกลรชกาลที่ ๔ ตามที่จักกล่าวต่อไปน คือ

พระชนกของสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี ทรงพระนามว่า “เจ้าขรว
 เงิน” มีพระบรมพชนเอนงมาแก่กันเช่นนี้ สืบต่อมาถึงพระชนกเงินนัยเป็น
 อ. ชน ๒ พระชนกเงินเป็นเค็วขผู้ ๑ มีเค็วสถานอยู่ดคำบิลแม่น้ำอ้อม
 จังหวัทชนบุรี ไท้ ไท้ลวศิษฏาธิฐานและวิทกถาญจนสิงหาสน์ในบคน เติมท
 วิททง ๒ นเรียกว่ววักเงินและวักทอง เป็นของพระชนกเงินและพระอนชา
 ของพระชนกเงิน นามว่า “ทอง” ไท้ทระสร้างไว้องค์ละวัก แล้วปฏิสัง
 ขรณค่อ ๆ กันมา ภายหลังเมื่อเป็นพระอารามจึงเปลี่ยนนามเช่นกล่าวแล้ว
 วิททง ๒ นเป็นเค็วองหมายสำคัญสำหรับสถานท่เค็วมของพระชนกเงิน และ
 พระชนกเงินนัย มีแพสำหรับขายสิ่งของทางพาดิชยกรรมจอกอยู่ในลำน้ำ
 อกนเค็วกัน ซึ่งเรียกว่ววักทองขางกอกใหญ่จังหวัทชนบุรีไท้ทกวันนั้ แต่
 ติงอยู่ใกล้คำบิลท่คำขาย ในบริเวณซึ่งเป็นวักกิลยาณมีคหขคน สถาน
 ครงทจอกแพนนี้ ต่อมาในรัชกาลที่ ๔ ไท้ทระสร้างเป็นหอไครไว้ ในวัก
 กิลยาณมีคหขคนนี้เป็นสำคัญควย พระชนกเงินนัยเป็นพระภักศาของสมเด็จ
 เจ้าฟ้ากรมพระศรีสุฑการักษ์ พระนามว่า “แก้ว” เป็นพระบรมเชษฐภคินี
 พระองค์น้อยของพระบาทสมเด็จพะพุทธยอกพญาฟ้า โลกอินเป็นพระบรมราช
 วงศ์จกริ นบว่าเช่น อ. ชน ๒ เหมือนกัน และสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระศรีสุธา
 ธิราชนัย ไท้ทระปฏิสังขรณวิททงสองนเป็นวักใกล้แพคำขายท่จอกอยู่ใน
 บริเวณนั้นไว้แต่เค็ม ต่อมาในรัชกาลที่ ๔ จึงไท้ทระปฏิสังขรณ ร่วม
 พระราชหฤทัยกับพระบาทสมเด็จพะชนเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้เป็นพระบรมอนุชา
 ธิราชอัครเกล้า จึงไท้ทระราชทานนามวักทงส่วว่า “วักทงสรค์นาราม”
 คำว่า “รคิน” แเปลวว่า “แก้ว” ก็หมายพระนามสมเด็จเจ้าฟ้ากรม

พระศรีสวรินทิราภิเศกนามว่าคนขอมเป็นเครื่องหมายสำคัญอันหนึ่งใน
 พระวงศน์ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระศรีสวรินทิราภิเศกทรง ๒ ซึ่ง
 นับว่าเป็น อ. ชน ๒ มีพระราชโอรสและธิดาหลายพระองค์ ในทันที
 กล่าวแต่พระธิดาพระองค์เดียว คือ สมเด็จพระศรีสวรินทิราภิเศก อันเป็นพระบรม
 ราชนินนาถในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรง ๒ พระองค์นับ
 เป็น อ. ชน ๓ มีพระบรมราชโอรส ๓ พระองค์ พระองค์ ๑ ไม่มีพระนาม
 เพราะสิ้นพระชนม์เสียแต่ยังทรงขอมเยาว์นัก เป็นแต่สมญาว่า “เจ้าฟ
 ราชกุมาร” พระองค์ ๒ คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 พระองค์ ๓ คือ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรง ๓ พระองค์
 นับเป็น อ. ชน ๔ และเมื่อสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินีเป็นพระบรมราชินนาถ
 ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ถ้ากันขมทางสายสะโพกในทาง
 นกทองเป็น อ. ชน ๔ เหมือนกัน ทรง ๒ พระองค์มีพระบรมราชโอรสและ
 ธิดาตามทูลเกล้าพระนามมาแล้ว และ ทรง ๔ พระองค์นั้น ถ้าจะนับทางนก
 ทองเป็น อ. ชน ๕ ตามลำดับแต่ทางราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ทางพระชนน
 ธิ์เป็น ร. ชน ๗ เพราะสมเด็จพระบรมราชชนนเป็น ร. ชน ๖

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อันนับว่าเป็น อ. ชน ๔ และ ข.
 ชน ๖ ควบคุม มีพระนามว่า “เจ้าฟ้ามงกุฏ” เสด็จดำรงพระอิสริยยศคือ
 เป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระเจ้าหลานเธอในรัชกาลที่ ๑ ต่อมาเป็นสมเด็จพระเจ้า
 ลูกยาเธอในรัชกาลที่ ๒ และเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอในรัชกาลที่ ๓
 คงมีพระนามาภิไธยว่า “เจ้าฟ้ามงกุฏ” ไม่ได้ทรงกรมและไม่ได้อภิเษก
 ขยายอนุช เพราะทรงพระผนวชอยู่ตั้งแต่รัชกาลที่ ๒ ตลอดสิ้นรัชกาลที่ ๓

เป็นแต่มีพระสมณศักดิ์ตำแหน่งที่พระราชาคณะชั้นสูง คือ มีพระฐานานุกรม
 หลายรูป และใต้ทรงถือคาลิขุทแลกบกคนเลื่อม เค็มเมื่อทรงพระเยาว
 เสด็จประทับอยู่ ณ พระราชวังเดิมของ กรุงธนบุรีกับสมเด็จพระบรมชนกนาถ
 และ ต่อมาอีกจนถึงเวลาเสด็จออกบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระ
 พุทธศาสนาเป็นนานปี ในเวลาที่ทรงพระผนวชอยู่นั้น ใต้ประทับอยู่
 หลายพระอาราม ในที่สุดเสด็จประทับอยู่ ณ วัดบวรนิเวศวิหารมีพระตำหนัก
 นัยเรียกว่า “พระมเหยหา” เป็นที่สำราญพระราชอิริยาบถ ครั้นเมื่อทรง
 ลาสิกขาบทจากสมณะเพศ เสด็จถึงฉนวนราชสมบัติเสด็จเข้ามาประทับ
 อยู่ ณ พลับพลาซึ่งปลูกขึ้นใหม่เวลานั้นในพระบรมมหาราชวัง ครั้นเสร็จ
 การพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเฉลิมพระราชมณเฑียรแล้ว เสด็จประทับ
 ณ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน ในหมู่พระราชมณเฑียรเก่า และต่อมาณพระ
 ทิ้งราชฤทธิ ซึ่งสร้างขึ้นใหม่ใกล้พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยคานตะวันออก
 และพระที่นั่งศิวาลัยอย่างเช่นข้างคราว ภายหลังโปรดให้สถาปนาหมู่
 พระราชมณเฑียรใหม่ในสวนขวา เสด็จประทับ ณ นั้นจนถึงกาลอันเสด็จ
 สวรรคตในพระที่นั่งภาคมาศจรัญ ซึ่งเป็นพระที่นั่ง ในหมู่พระราชมณ -
 เฑียรใหม่ณสวนขวานั้น (ไม่ใช่พระที่นั่งภาคมาศองค์ใหม่ทกวั้น) และ
 พระราชมณเฑียร ในสวนขวาครั้งรัชกาลที่ ๔ นั้นคง อยู่ข้างหลังริมพระ
 ทิ้งสี่ไสววิชัยปราสาท ต่อมาชำรุดทรุดโทรมไทรอลงเสียหมดแล้ว
 ถิ่นนั้นทำเป็นสวน และ ตนามักักคอกยพระที่นั่งภาคมาศองค์ใหม่ทเรียกว่า,
 สวนเท่าหรือสวนศิลาไสย อยู่ทกวั้น

อนึ่ง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงเป็น ข. ชั้น

๖ นั้น มีพระราชชายาองค์ ๑ คือ “พระองค์เจ้าพรณราย” เป็นพระ
 ธิดาในกรมหมื่นมาตยาพิทักษ์ แต่ต่างชนนกับสมเด็จพระเทพศิรินทราบ
 รมราชินี ถ้านับทางพระชนกเป็นราชชนกตรงกับรัชกาลที่ ๕ ด้วย ก็ต้อง
 เป็น ร. ชน ๖ เหมือนกัน ทั้งเป็นราชชนกตรงกับรัชกาลที่ ๓ ด้วย แต่
 ตามระเบียบขนบแต่ทางพระชนนทางเดียว ก็ต้องนับเป็น อ. ชน ๖ สาย
 นี้ใกล้เคียงสนิทสนมมาก จึงไม่กล่าวไว้ด้วยก็หาสมควรไม่

อนึ่ง พระบรมพชนของพระองค์เจ้าพรณรายทางพระบิดาย่อม
 ปรากฏอยู่แล้ว บิดคนควรจักกล่าวในทางหม่อมมารดา คือ หม่อมกัม
 คุ้ม บรมพชนเช่นเชื้อสายจีนคนสกุลมาแต่บรมชแสดผู้ ๑ (ไม่ทราบ
 นาม) ท่านผู้นั้นมียศและธิดา ๗ คน ทางแยกสายสืบต่อกันออกไป
 อีกมาก ในต้นจักกล่าวแต่ธิดาจีนชแสดผู้ ๑ ชื่อ “แตง” เป็นภรรยา
 จีนตัว ชแสด ทั้ง ๒ มีธิดา ๓ คน ที่ ๑ ชื่อ “กัม” คือ หม่อม
 กัม. หม่อมมารดาพระองค์เจ้าพรณรายทกล่าวนั้น ที่ ๒ ชื่อ “นัม”
 เป็นภรรยาหลวงไม่ทวงรัช (ชงเกียค) ที่ ๓ ชื่อ “เอียม” เป็น
 ภรรยาจีนอยู่ ชแสดแล้ว. น้องพระยาพิสดงค์สืบกับบริวาร (ยิ้ม) ข้าราชการ
 กรมหลวงจันทบุรีนฤนาถ ทั้ง ๓ ทางนี้ต่างสืบสายแยกต่อกันไปอีก
 สายหม่อมกัมมีแต่ธิดา ๑ คือ พระองค์เจ้าพรณรายเท่านั้น สายอื่น ๆ
 มีทั้งก้านสาขาคแตกออกไปอีกมาก ไม่จำเป็นจักกล่าวในที่นี้ให้ยืดยาวไป
 จักขอกล่าวแต่ว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชโอรส
 และธิดาในพระองค์เจ้าพรณราย ๒ พระองค์ คือ—

ที่ ๑. ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้ากรรณิกาแก้ว” เมื่อ

สิ้นพระชนม์แล้วในรัชกาลที่ ๕ ได้มีพระอิสริยยศกิติเป็นเจ้าฟ้าและทรงกรมว่า “พระเจ้าน้องนางเธอเจ้าฟ้ากรมขุนชัชวาลย์กัญญา” ทำให้ใช้พระนามเดิมไม่ ภายหลังเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าในพระนามนั้น ประทับอยู่ณพระตำหนักของพระมารดาในพระบรมมหาราชวัง ตลอดจนสิ้นพระชนม์ไป ในรัชสมัยในรัชกาลที่ ๕

ที่ ๒ ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าจิตรเจริญ” ในรัชกาลที่ ๕ ได้มีพระอิสริยยศกิติเป็นเจ้าฟ้าทรงกรมพร้อมด้วยพระเชษฐภคินี ว่า “พระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนวิจิตรานุกิตติวงศ์” ภายหลังเลื่อนขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงและเป็น สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระในรัชกาลที่ ๖ นี้ มีพระนามอย่างเดียวกัน เมื่อทรงพระเยาว์ประทับอยู่ณตำหนักพระมารดา ครั้นทรงพระเจริญขึ้นเสด็จออกมาประทับอยู่ณหอราชพัลลภกรรม คือ หอนิทศพิทยาศึกษา อันเป็นที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ได้เคยประทับอยู่แต่ก่อน ภายหลังเสด็จออกไปประทับวังไกล่ท่าพระ จังหวัดพระนคร ซึ่งเดิมเป็นพระราชวังเดิมของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระโอรสและธิดาในพระองค์เจ้าพรหมวรางค์ ๒ พระองค์นี้ นับทางพระบรมราชวงศ์จักรี เช่น อ. ชัน ๕ และตามระเบียบทางพระชนนีนอชนเช่น อ. ชัน ๖ และเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ด้วย

อนึ่ง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระสนมเอกโทต่างชั้นต่างสกุลกันออกเป็นอันมาก ในที่นั้นว่าเช่น อ. ชัน ๖ ต่างมีพระราชโอรสและธิดาอีกมากมาย จักกล่าวนามและพระนามไปให้หมด

กัระณเณนิก ^{๕ ๕ ๕ ๕} แทจรงโทยมากทเขนพิเศษกม ^{๕ ๕ ๕ ๕} กัสมพนอเขนสาย
 สโรทหรือทเกยวของอยาเอนกมาก ^{๕ ๕ ๕ ๕} เช่นโตกถ่าวโรียงแลวในเรอง
 ราชนิกตรชกาลที่ ๓ ^{๕ ๕ ๕ ๕} ในทนเทกถ่าวอิกกัระซ้าซากมากไป ^{๕ ๕ ๕ ๕} ึ่ง
 เยนอนระยบไม่ถ่าว ^{๕ ๕ ๕ ๕} ักถ่าวแต้กัเขน ร. ในทางพระชนนอยเท้าน
 แลขบรรคาพระราชาโอรสพระราชาธิกา ^{๕ ๕ ๕ ๕} พระบาทสมเด็จพะรอมเกล้าเจ้า
 อยูหวัทงปวง ^{๕ ๕ ๕ ๕} นอกจากในสมเด็จพะเทพศิรินทราวบรมราชินทง ๔ พระองค
 นนแลว ^{๕ ๕ ๕ ๕} ในระเบยชนนช.เขน อ. ชน ๔ ทางพระชนนอยเขน อ. ชน ๗

สายเขย

^{๕ ๕ ๕ ๕} ขคนดงลาขทางพระชนนโดยทวง ^{๕ ๕ ๕ ๕} ซงเขน ร. ชน ๗ ต่อไป
 ญ. หน ร. ชน ๖ (ธิตาท่านเอมกัขนายปาน) ^{๕ ๕ ๕ ๕} เยนภรรยานาย
 น้อย (บุตรจางวางแตงกัขทรพย) ^{๕ ๕ ๕ ๕} เยน ช. ชน ๖ มีบุตรแลธธิตา ๘ คน

ค.อ.—

- กั ๑. ญ. ^{๕ ๕ ๕ ๕} ซอ “แท้”
- กั ๒. ช. ^{๕ ๕ ๕ ๕} ซอ “สาย”
- กั ๓. ญ. ^{๕ ๕ ๕ ๕} ซอ “จ่าง”
- กั ๔. ช. ^{๕ ๕ ๕ ๕} ซอ “แจง”
- กั ๕. ช. ^{๕ ๕ ๕ ๕} ซอ “นุ่ม”
- กั ๖. ญ. ^{๕ ๕ ๕ ๕} ซอ “สุก”
- กั ๗. ช. ^{๕ ๕ ๕ ๕} ซอ “ชน” ^{๕ ๕ ๕ ๕} ไม่มัสายสืบ
- กั ๘. ญ. ^{๕ ๕ ๕ ๕} ซอ “เพิ่ม”

พระเทพศิรินทราภคย์ (พัน) ร. ชน ๖ (บุตรท่านเอมกัขนาย

ปาน) มีภรรยาชื่อ "พลอย" สกตอินแต่บ้านอยู่ข้างเขน เป็น ส.
ชั้น ๖ มีบุตร ๑ คน คือ

ช. ชื่อ "เลือน" มหาคเล็กขาหลวงเดิมรัชกาลที่ ๕

เจ้าแก้วพลัย ร. ชั้น ๖ (บุตรท่านเอมกั๊จางวางแดง) เป็นภรรยา
นายปรีการาช (อิน) สกต (ไคไม้ทวาย) เป็น ข. ชั้น ๖ มีบุตร ๑
คน คือ—

ช. ชื่อ "ตุ้" หมกสายสับ

บรรดาบุตรและธิดาท่านเอมทั้งปวง เป็น ร. ชั้น ๗ เพราะเป็นบุตร
และธิดา ร. ชั้น ๖.

อนึ่ง สายเขยทางท่านบุญจันทมสายสับยาน คือ พระพลเสียงเขอน
เป็นภรรยาพระยาสุภารัตนราชประยูร (อุน เซอจัน) เจ้ากรมคนหลังใน
สมเด็จพระบรมพระยาสุภารัตนนั้น ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๖ มีบุตรและธิดา
(ตามททวาย) ๑ คน คือ—

ญ. ชื่อ "เลียบ" เป็นขาหลวงในสมเด็จพระบรมพระยาสุภารัตน-
ราชประยูร เป็น อ. ชั้น ๗ (ตามททวาย) เป็นหมกสายสับสายน

ส่วนสายเขยทางท่านเอมที่เป็น อ. ชั้น ๗

นายน้อย อ. ชั้น ๖ (บุตรจางวางแดงกับทรัพย์) มีภรรยาชื่อ
"หนู" ร. ชั้น ๖ (ธิดาท่านเอมกั๊จางวางปาน) มีบุตรและธิดา ๘ คน
ได้กล่าววามมาในทางหนูแล้วไม่ต้องกล่าวซ้ำอีก แต่บุตรและธิดาหนูทั้ง
๘ คนเป็น ร. ชั้น ๗ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๖

นายจัน อ. ชั้น ๖ (บุตรจางวางแดงกับทรัพย์) มีภรรยาชื่อ

“จัน” สกฺล (โตไม้ทวาย) อยู่บ้านบางเขนเป็น อ. ชั้น ๖ เหมือนกัน
มีบุตรและธิดา ๕ คน คือ—

ที่ ๑. ญ. ชอ “เณร”

ที่ ๒. ญ. ชอ “หรั่ง”

ที่ ๓. ญ. ชอ “เลือน” เป็นพระพลอยงในสมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎ

ในรัชกาลที่ ๕

ที่ ๔. ญ. ชอ “รว”

ที่ ๕. ญ. ชอ “นิต”

บรรดาบุตรและธิดานายจันเป็น อ. ชั้น ๗ เพราะเป็นบุตรและธิดา
อ. ชั้น ๖ สายเขย

สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี ร. ชั้น ๖ (พระธิดากรมหมื่น
มาศยาพิทักษ์ (พระองค์เจ้าศิริ) ในรัชกาลที่ ๓) เป็นสมเด็จพระบรม
ราชินีในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ข. ชั้น ๖ มีพระบรม
พระราชโอรสและธิดา ๔ พระองค์ ได้กล่าวพระนามไว้แล้วในทางพระชนก
ไม่ต้องกล่าวซ้ำอีก คงเป็น ร. ชั้น ๗ เพราะเป็นพระราชโอรสและธิดา
ร. ชั้น ๖.

ยศคนจกกล่าวถึง ร. ชั้น ๗ ในสายท่านชั้น ร. ชั้น ๓ ต่อไป

ท่านเขย ร. ชั้น ๖ (ธิดาพระยานรานุกิจ (เนียม)) เป็นภรรยา
พระยาประมวดีประมาณพล (มา) สกฺล (โตไม้ทวาย) เป็น ข. ชั้น ๖
มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ—

ที่ ๑. ญ. ชอ “อิม”

ที่ ๒. ช. ชอ “ชั้น” เป็นพระประมวดประมาณพล

ที่ ๓. ญ. ชอ “เลื่อม”

พระยาบริรักษ์ราชา (โต) ร. ชั้น ๖ (บุตรพระยานานุกิจ (เนียม)) มีภรรยาชอ “ทรัพย์” ธิดาพระยามหานิเวศน์ (เผือก) ไม่มีบุตรและธิดา หมกสายสืบ

บรรดาบุตรและธิดาพระยานานุกิจ (เนียม) เป็น ร. ชั้น ๗ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๖

อนึ่ง สายเขยทางท่านพี่ ภรรยาพระยานานุกิจ (เนียม) ร. ชั้น ๕ ชงเป็น อ. ชั้น ๗ นั้น

เกษ อ. ชั้น ๖ (ธิดาพระยาภบาลบรรเทิง (เทศ)) เป็นภรรยา นายสวต เรียกว่า “รองขครราช” (อะไรไม่ทราบ) สกุล (โตไม่ทราบเหมือนกัน) เป็น อ. ชั้น ๖ มีบุตรและธิดา (ไม่ทราบ) หมกสายสืบ

ฟุ่ม อ. ชั้น ๖ (ธิดาพระยาขำเรอภักดี (ขำรง)) เป็นภรรยา หลวงมหามณฑัยร (จ้อย) สกุล (โตไม่ทราบ) เป็น อ. ชั้น ๖ มีบุตรและธิดา ๗ คน

ที่ ๑. ช. ชอ “สังข์” เป็นหลวงมหามณฑัยร ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๒. ญ. ชอ “สว่าง” ไม่มีสายสืบ

ที่ ๓. ญ. ชอ “สาย” ไม่มีสายสืบ

ที่ ๔. ญ. ชอ “อรุณ” ภายหลังเป็นขรัวยายพระองค์เจ้าฝ่าย

ในในรัชกาลที่ ๕.

ที่ ๕. ญ. ข้อ “เสงี่ยม” ไม่มีสายสืบ

ที่ ๖. ช. ข้อ “เงิน” เป็นหลวงมหามณฑลเกียรติ

ที่ ๗. ช. ข้อ “ทิด” เป็นหลวงราชวินทรวิชัย หมกสายสืบ

บรรดาศักดิ์และธิดา อ. ชั้น ๖. ในสายเจ้าพระยาธรรมาธิกรณ

(สมบุญ) ทั้งปวง เป็น อ. ชั้น ๗ เพราะเป็นสายเขย

บิดา จักกล่าวถึง ร. ชั้น ๗ ในสายท่านนั้นต่อไป

จ้าย ร. ชั้น ๖ (ธิดาทรงสักขีพระพลสงคราม (เทศ)) เป็นภรรยา

หลวงเสน่หารักษา (เขย) ข. ชั้น ๖ หมกสายสืบ

เข่า ร. ชั้น ๖ (บุตรทรงสักขีพระพลสงคราม (เทศ)) เป็นภรรยา

นายสองเมืองมหาคเล็ก ข. ชั้น ๖ หมกสายสืบ

หลวงทิวตมน์ (เฉลิม) ร. ชั้น ๖ (บุตรหลวงเทพานุพันธ์

(เขยต้น)) มีภรรยาชื่อ “ใหญ่” สกตจีน เป็น ส. ชั้น ๖ มีธิดา ๑

คน คือ —

ญ. ข้อ “นม้าย” ยังไม่มีสายสืบ

บรรดาศักดิ์และธิดา ร. ชั้น ๖ สายพระยาประชาชีพ (เทพา) ทั้งปวง

เป็น ร. ชั้น ๗ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๖

ตลับ ร. ชั้น ๖ (ธิดาพระยามหานภาพ (โนรี)) เป็นภรรยาหลวง

สุริยามาศย์ (ถ้วน) สกตฤๅเทศ เป็น ข. ชั้น ๖ ไม่มีสายสืบ

หลวงอภัยพิทักษ์ (กลิ่ง) ร. ชั้น ๖ (บุตรพระยามหานภาพ

(โนรี)) มีภรรยาชื่อ “เขย่ม” ส. ชั้น ๖ หมกสายสืบ

พระอินทราภิบาล (คำ) ร. ชั้น ๖ (บุตรพระยามหานภาพ (โนรี))

มีภรรยาชื่อ "นัม" ส. ชั้น ๖ หมกสายสืบ

วิว ร. ชั้น ๖ (ธิดาพระยามหานุภาพ (โนรี)) เป็นภรรยาหลวง
สุริยามาศย์ (ถ้วน) สกฤตฤทเทศ ข. ชั้น ๖ ภายหลังเป็นภรรยา
นายหมี ข. ชั้น ๖ หมกยศธรธิดา ไม่มีสายสืบ

นายน้อม ร. ชั้น ๖ (บุตรพระยามหานุภาพ (โนรี)) มีภรรยา
ชื่อ "เพิม" ส. ชั้น ๖ ไม่ทราบสายสืบ

แย้ม ร. ชั้น ๖ (ธิดาพระยามหานุภาพ (โนรี)) เป็นภรรยา
ขุนลำพักซา (นัม) ข. ชั้น ๖ ไม่ทราบสายสืบ

จัน ร. ชั้น ๖ (ธิดาพระยามหานุภาพ (โนรี)) เป็นภรรยา
พระยาพนมสารคาม ข. ชั้น ๖ ไม่ทราบสายสืบ

บุญรอด ร. ชั้น ๖ (ธิดาพระยามหานุภาพ (โนรี)) เป็นภรรยา
หลวงฤทธินายเวร (พุด) สกฤต เทพหัสดิน ณ อยุธยา ข. ชั้น ๖
หมกสายสืบ

บรรดาบุตรและธิดา ร. ชั้น ๖ สายพระยามหานุภาพ (โนรี) ถ้า
ยังมีเหลืออยู่เป็น ร. ชั้น ๗

ยศคนถึงลำดับ ร. ชั้น ๗ สายพระยาราชนิกูล (ปาด) พระพล-
สงคราม (เทศ) ผู้เป็นบุตรเป็นสามี หงส์, ไท่กล่าวนามไว้ในทางหงส์,
สายพระยาประชาชีพ (เทพา) แล้ว ไม่จำเป็นต้องกล่าวซ้ำอีก จากกล่าว
แต่ทางบุตรและธิดาพระพลสงคราม (เทศ) ในภรรยาอื่นต่อไป

กลัย ร. ชั้น ๖ (ธิดาพระพลสงคราม (เทศ)) เป็นภรรยาหลวง
สุริยามาศย์ (ถ้วน) สกฤตฤทเทศ เป็น ข. ชั้น ๖ หมกสายสืบ

นายพัก ร. ชั้น ๖ (บุตรพระพลสงคราม (เทศ)) มีภรรยา
๒ คน คน ๑ ชื่อ "ชม" คน ๑ ชื่อ "ชื่น" เป็น ส. ชั้น ๖ ไม่
ทราบบายสืบ

นายเนา ร. ชั้น ๖ (บุตรพระพลสงคราม (เทศ)) มีภรรยา
๑ คน ชื่อ "เอม" เป็น ส. ชั้น ๖ ไม่ทราบบายสืบ

หลวงมหาใจภักดี (เผือก) ร. ชั้น ๖ (บุตรพระยาประชาชีพ
(เหมือน)) มีภรรยา ๒ คน ต่างสกุลกัน เป็น ส. ชั้น ๖

ภรรยาคน ๑ ชื่อ "เสงี่ยม" มีบุตร ๑ คน คือ—

ช. ชื่อ "เสริม" เป็นมหาดเล็กหลวง

ภรรยาคน ๑ ชื่อ "ท่วน" มีบุตรคน ๑ คือ—

ช. ชื่อ "ภาพย์"

ลำปาง ร. ชั้น ๖ (ธิดาพระยาประชาชีพ (เหมือน)) เป็นภรรยา
ปลัดท้อม (ปลัดอะไรไม่ทราบ) สกุล (ใดไม่ทราบ) เป็น ข. ชั้น ๖
ไม่ทราบบายสืบ

เสงี่ยม ร. ชั้น ๖ (ธิดาพระยาประชาชีพ (เหมือน)) เป็นภรรยา
พระยาธรรมสารเนต (ไม่ทราบชื่อตัว) สกุล (ใดไม่ทราบ) เป็น ข.
ชั้น ๖ ไม่ทราบบายสืบ

สงวน ร. ชั้น ๖ (ธิดาพระยาประชาชีพ (เหมือน)) เป็นภรรยา
หลวงพินิจ (อะไรและชื่อตัวไม่ทราบ) สกุล (ไม่ทราบ) เป็น ข. ชั้น
๖ ไม่ทราบบายสืบ

สายหยก ร. ชั้น ๖ (ธิดาพระยาประชาชีพ (เหมือน)) เป็น

ภรรยาหลวงรามรณภพ (หม่อมหลวงอุดม) ราชตระกูลกรมพระราชวัง

หลัง เป็น ข. ชั้น ๖ มีบุตรและธิดา ๖ คน คือ—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “อรุณ” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๒. ช. ชื่อ “โอ” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๓. ช. ชื่อ “พัก” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๔. ญ. ชื่อ “สมร” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๕. ญ. ชื่อ “หน” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๖. ญ. ชื่อ “น้อย” ยังไม่มีสายสืบ

เอี่ยม ร. ชั้น ๖ (ธิดาพระยาประชาชีพ (เหมือน)) เป็นภรรยาหลวงที่วัดมณาราม (เฉลิม) ร. ชั้น ๖ (บุตรหลวงเทพานพิทักษ์ (เปลี่ยน)) ไม่มีสายสืบ

บรรดาบุตรและธิดา ร. ชั้น ๖ สายพระยาประชาชีพ (เหมือน) ทั้งปวงเป็น ร. ชั้น ๗

นาย (อะไรไม่ทราบชื่อ) ร. ชั้น ๖ (บุตรหนุ่น) มีภรรยา (ไม่ทราบว่าใครเหมือนกัน) เป็น ส. ชั้น ๖ มีธิดา ๑ คน คือ—

ญ. ชื่อ “ลำลี้” (อีกคนหนึ่งไม่ใช่ลำลี้อาร์)

ลำลี้ ร. ชั้น ๖ (ธิดาหนุ่น) เป็นภรรยานายเหม. สกุล (ไต่ไม่ทราบ) เป็น จ. ชั้น ๖ ไม่ทราบสายสืบ

บรรดาหลานหนุ่นทั้งปวงเป็น ร. ชั้น ๗ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๖

เลื่อน ร. ชั้น ๖ (ธิดากำนพักทอง) เป็นภรรยาหลวงฤทธินายเวร

(พท) สกตเทพหีสกิน ฅกรงเทพ ๗ และเป็นราชันนิกตรชกาลที่ ๓
ควย ในทนเช่น ข. ชน ๖ มยตรและธคา ๔ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ "ผาด" เดิมเป็นมหาดเล็กและเป็นหลวงภวนารด
นฤบาล และเป็นพระในนามนิน ต่อมาเป็นพระยาพิไชยชาญฤทธิ

ที่ ๒. ญ. ชื่อ "ลมาย" ไม่มีสายสืบ

ที่ ๓. ช. ชื่อ "จาร์ส" เดิมเป็นมหาดเล็กแล้วเป็นหลวงอภิบาล-
ภวนารด ต่อมาเป็นพระในนามนิน

ที่ ๔. ญ. ชื่อ "เพญ"

ทั้ง ๔ คนนี้เป็น ร. ชน ๗ เพราะเป็นบุตรและธคา ร. ชน ๖ และ
เป็นราชันนิกตรชกาลที่ ๓ ควย

อนึ่ง ไคกล่าวไว้แล้ว ว่าท่านพักทอง ร. ชน ๕ เป็นผู้เชิดหน้า
ชูตาในราชันนิกตรชกาลที่ ๕ นี้ผู้หนึ่ง จึงไคกล่าวถึงบรรพชนทางสาม
คือ พระยาจำแสนยอก (เทศ) สกตคฤเทศไว้แล้ว เมื่อมาถึงชนสาม
ของเดือนธคาท่านพักทอง ผู้เป็นภรรยาหลวงฤทธินายเวร (พท) สกต
เทพหีสกิน ฅกรงเทพ ๗ ก็ควรเป็นเช่นเดียวกัน และเมื่อมาถึงชนบุตร
และธคาเดือน กยงพวพนคายเกี่ยวแก่สกตต่าง ๆ เป็นหลายทาง สสมควร
จักอธิบายไว้ ให้แจ่มแจ้งในที่นี้

บรรพชนของหลวงฤทธินายเวร (พท) ทางบิดามาแต่สายพระ
บรมราชวงศ์จักรี กษัตริราชันนิกตรชกาลที่ ๒ คือ สกตขางข้าง สืบต่อ
มาแยกทางสายราชันนิกตรชกาลที่ ๔ ควย ในทนจกขอกกล่าวแต่ชนพระ
บรมราชวงศ์จักรีกษัตริราชันนิกตรชกาลที่ ๔ คือ แยกสายจากสมเด็จพระเจ้า

๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

พากกรมหลวงเทพหริกรี ซึ่งทรงพระนามว่า “เจ้าพาดน” อันเป็นพระ
 เชษฐภคินิของสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีในรัชกาลที่ ๒ สมเด็จพระ
 เจ้าพากรมหลวงเทพหริกรี มีนางห้ามเป็นชายาคน ๑ ชื่อ “ผ่อง”
 เป็นธิดาของเจ้าขรวทองราชินิกุลรัชกาลที่ ๔ ผู้เป็นพี่ชายของเจ้าขรวเงิน
 คือ พระชนกของสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีในรัชกาลที่ ๒ หม่อม
 ผ่องมีพระธิดาทรงนามว่า “หม่อมเจ้าฉิม” หม่อมเจ้าฉิมมีบุตรชื่อ
 “หม่อมราชวงศ์ช้าง” อีกนัยหนึ่งว่าหม่อมราชวงศ์ช้างนั้น เป็น
 พระโอรสของสมเด็จพระเจ้าพากรมหลวงเทพหริกรีนั่นเอง ในนางห้ามอีก
 คน ๑ ชื่อ “หม่อมแปลก” เป็นชาวนครราชสีมา เมื่อเป็นขัญหาอินชย
 ไม่แตกอยู่ขณะนั้น ครั้นถึงรัชกาลที่ ๔ จึงโปรดเกล้าฯ ให้มีบรรดาศักดิ์
 ขุนนางในชั้นเริ่มแรกที่เดิวก็นับพระยาราชนิกติในกรมพระคลังมหา
 สมบัติ และทรงยกย่องมากแปลกกว่าผู้มีบรรดาศักดิ์ขุนนางในชั้นเดิวก
 กัน ถึงกับโปรดให้บรรดาพระราชโอรสและธิดาทรงนับถือเป็นการพิเศษ
 เช่นต้องไปลาโสดันต์เช่นต้น พระยาราชนิกติ (ช้าง) มีบุตรและธิดา
 มาก ในทางราชการปรากฏชื่อว่าเป็น “หม่อมหลวง” ทุกคน ตาม
 เหตุนี้คงจะคิดว่าพระยาราชนิกติ (ช้าง) มีศักดิ์เป็นหม่อมราชวงศ์ ประกอบ
 ทั้งสกุลเดิมนามว่า “เทพหัสดิน ณครุงเทพฯ” ย่อมหมายความว่า
 “เทพ” มาแต่สมเด็จพระเจ้าพากรมหลวงเทพหริกรี “หัสดิน” แปลว่า
 “ช้าง” ก็คือฉะเพาะมาแต่นามเดิมของพระยาราชนิกติ (หม่อมราชวงศ์
 ช้าง) นั่นเอง ไม่เหมือนกับสกุลณครุงเทพฯ อื่นๆ ซึ่งจะเพาะใช้นาม
 พระบิดาหม่อมเจ้าในกรมอื่น ๆ เท่านั้น ตามความมีตัวอย่างนี้ จึงจัก

นับว่าพระยาราชนิกูลเป็น อ. ชั้น ๕ บุตรของพระยาราชนิกูล (หม่อม
ราชวงศ์ช้าง) ผู้ ๑ ชื่อ "หม่อมหลวงเจียม" มารดาชื่อ "คล้าย"
เดิมเป็นขุนพิณประธานารด เจ้ากรมในรัชกาลที่ ๕ แต่เมื่อยังดำรง
พระอิสริยยศคือ เป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอทรงกรมอยู่ ครั้นเมื่อ
ไท่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ไต่เป็นพระยาไชยสุนทรเจ้ากรมพระคลัง
ข้างที่ในชั้นแรกคล้ายกันกับขนิลา จึงต้องนับว่าพระยาไชยสุนทร (หม่อม
หลวงเจียม) ผู้ เป็นคนสำคัญในรัชกาลที่ ๕ นั้นผู้ ๑ ซึ่งเป็นบิดา
หลวงฤทธิ (พท) สามเเลอ น. ชั้น ๖ นี้

ส่วนบรรพชนของหลวงฤทธิ (พท) ทางมารดา มาแก่สายราชินิกูล
รัชกาลที่ ๓ ชั้นต้นมาแต่พระยาราชนิกูล (หวัง) กับท่านผู้ เป็นชนก
และชนนีของพระชนนึ่งในสมเด็จพระศรีสุริยาไลย ทาง ๑ แยกสาย
จากท่านปล้องน้องนางพระชนนึ่ง ท่านปล้องเป็นภรรยาพระยาพิศล
(ทองขาว) ทั้ง ๒ มีบิดาผู้ ๑ ชื่อท่านผ่อง, ท่านผ่องเป็นภรรยาพระ
อักษรสุมภ์ (หม่อมราชวงศ์ทับ) ราชตระกูลกรุงเก่า บุตรที่ทรง
กนกาล (ทองมอญ) ทั้ง ๒ มีบุตรและธิดา ๖ คน จักกล่าวแต่ ๒ คน
คือ เจ้าจอมมารดาทรัพย์ผู้ ๑ ซึ่งเป็นเจ้าจอมมารดาของกรมหมื่นมาคยา-
พิทักษ์ อีกผู้ ๑ คือนายแขก มีภรรยาชื่อ มิ่ง ทั้ง ๒ มีบุตรและธิดา
๓ คน ๆ ๑ คือ พระกรมพิรุ (อู) มีภรรยาชื่อ "สวน" ทั้ง ๒ มี
ธิดาชื่อ "คาค" เป็นภรรยาพระยาไชยสุนทร (หม่อมหลวงเจียม)
คือ มารดาหลวงฤทธิ (พท) นั้น อีกทาง ๑ แยกสายจากพระนมรอก
น้องนางพระชนนึ่งอีกผู้หนึ่ง พระนมรอกเป็นภรรยาพระยาศรีสุริราช

(เงิน) น้องพระยาสุรเสนา (คุ้ม) สามท่านชั้น ร. ชั้น ๓ ทั้ง ๒ มี
บุตรและธิดา ๒ คน คือ นายบุญมี คน ๑ ท้าวศรีจจา (คุ้ม) คน ๑
นายบุญมี มีบุตรและธิดา ๓ คน ธิดาคน ๑ ชื่อ "ท่านสวน" ภรรยา
พระครูมหิธร (อู่) บิดามารดาท่านคาค ภรรยาพระยาไชยสุนทร
(หม่อมหลวงเจียม) บิดามารดาหลวงฤทธิ (พุก) ตามที่กล่าวแล้ว

เมื่อจึกกล่าวถึงบรรพชนของบรรดาบุตรและธิดาหลวงฤทธิ นายเวร
(พุก) ก็เปลี่ยนรวมกันอีกชั้น ๑ แล้วแยกเป็นสาย ๆ จึกเป็นดังนี้
ทางบิดามีเชื้อสายมาแต่

- สายราชินิกุลกรุงรัตนโกสินทร์ (คือพระบรมราชวงศ์จักรี) ๑.
  - สายราชินิกุลรัชกาลที่ ๒. (คือสกุลบางช้าง) ๑.
  - สายราชินิกุลรัชกาลที่ ๔. (คือสกุลเชื้อจีนแซ่ตัน) ๑.
  - สายราชินิกุลรัชกาลที่ ๓. (คือสกุลเชื้อแขกสนี่) ๑.
  - สายราชินิกุลรัชกาลที่ ๓. (คือสกุลชาวสวนวัดหนึ่ง) ๑.
  - สายราชตระกูลกรุงทวารวดี (กรุงเก่า) (คือสาย ม. ร. ว. ทับ) ๑.
- ทางมารดามีเชื้อสายมาแต่

- สายราชินิกุลรัชกาลที่ ๕. (คือสกุลหงส์ทองรามัญ) ๑.
- สายสกุลพระยาสุรเสนา (คุ้ม) (คือสกุลสุรคุปต์) ๑.
- สายสกุลเจ้าลาวกรุงศรีสัตนาคนหุต (คือสกุลฉนวนเวียงจันทน์) ๑.
- สายสกุลพระยาศรีสุทเทพ (เรือน) (คือสกุลคฤหเทศ) ๑.

จึงรวมเป็น ๑๐ สาย นับว่าคงกันกษัตริย์ที่กล่าวไฉนถึงผู้ซึ่งสืบ
สายมาแต่ผู้ใดหลาย ๆ สายว่า "ผู้คิดแปดสายแรก" นั้น แต่พวกนม

สายแรกถึง ๑๐ สายสัมพันธ์กันยุ่งอยู่จึงได้กล่าวไว้คู่เล่น

ส่วนพระยาไชยสุนทร (หม่อมหลวงเจียม) นั้น นับว่าเป็น อ.

ชั้น ๕ มีภรรยานอกจากท่านตาคนนี้อีกมากต่างสกุลกัน ล้วนเป็น อ.

ชั้น ๕ ต่างมีบุตรและธิดาอีกมากมาย ล้วนเป็น อ. ชั้น ๖ สายเขย

จักกล่าวนามไว้ในทีนี้อีกจะซ้ำซากไป เพราะได้กล่าวไว้ข้างแล้วใน

เรื่องราชินิกุลชกาลที่ ๓ นั้น บุคคลที่ออกกล่าวถึงสายสกุลคุณเทศ

อันเป็นสายเขยทางสามีท่านพักทอง ร. ชั้น ๕ ตามซึ่งได้กล่าวไว้แล้ว

จักต่อไปนี้ อ. ชั้น ๗ ต่อไปตามลำดับ

พระเกษตรหิรัญรักษ์ “ถม” (บุตรพระยาจำแสนย์ (เทศ)) มี

ภรรยา (ไม่ทราบชื่อ) ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๖ มีบุตรและธิดา ๕ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “เนย”

ที่ ๒. ฉ. ชื่อ “นม” ไม่มีสายสืบ

ที่ ๓. ฉ. ชื่อ “นม” ไม่มีสายสืบ

ที่ ๔. ฉ. ชื่อ “หนอม” ไม่มีสายสืบ

ที่ ๕. ฉ. ชื่อ “นวล” ไม่มีสายสืบ

โหมต (ธิดาพระยาจำแสนย์ (เทศ)) เป็นภรรยานายเผื่อน ทั้ง

๒ เป็น อ. ชั้น ๖ มีบุตร ๑ คน คือ—

ช. ชื่อ “พก” หมกสายสืบ

นายตาค (บุตรพระยาจำแสนย์ (เทศ)) มีภรรยาชื่อ “เนย”

ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๖ มีธิดา ๑ คน คือ—

ฉ. ชื่อ “จำเรณู” ไม่มีสายสืบ

หลวงศรียามาศย์ (ถ้วน) (บุตรพระยาจำแลนย์ (เทศ)) มี
ภรรยาชื่อ "รว" ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๖ หมกสายสืบ ส่วนภรรยาอื่น ๆ
ที่เป็น ร. นั้นได้กล่าวไว้ตามทางบิดามารคานั้นแล้ว

พระสุนทรพิพิธ (ชุ่ม) (บุตรพระยาจำแลนย์ (เทศ)) มีภรรยา
ชื่อ "เชยง" ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๖ มีบุตร ๓ คน คือ —
ที่ ๑. ศ. ชื่อ "เฉลิม" ไม่ทราบสายสืบ
ที่ ๒. ศ. ชื่อ "สอาด" เป็นนายอรอ (อะไร) ไม่ทราบสายสืบ
ที่ ๓. ศ. ชื่อ "เฉลา" ไม่ทราบสายสืบ

พระยาสุเรนทร์อัคโยธิน (สอน) บุตรพระเสนาพิพิธ (เสม) อ.
ชั้น ๖ (บุตรพระยาสุเรนทรราชเสนา (มา)) จัดได้ทั้งตัวไว้กล่าวทางพ่อ
ร. ชั้น ๕ ผู้เป็นมารดา

บรรดาบุตรและธิดา อ. ชั้น ๖ สายสกุลคฤหกิจทั้งปวง เป็น
อ. ชั้น ๗ สายเชย

บิดนจักดลขักกล่าวถึง ร. ชั้น ๗ สายพระยาราษฎร์ภาวดี (ปลา)
ต่อไป

แพ ร. ชั้น ๖ (ธิดาวัน) เป็นภรรยาพระราชพิณจัย (โสฬศ)
สกุล (โตไม่ทราบ) เป็น ข. ชั้น ๖ หมกสายสืบ

พ่วง ร. ชั้น ๖ (ธิดาวัน) เป็นภรรยาหลวงสกุล (ต้อ) สกุล
(โตไม่ทราบ) เป็น ข. ชั้น ๖ หมกสายสืบ

ทวีย์ ร. ชั้น ๖ (ธิดาลูกจัน) เป็นภรรยาจำจิตรอนุกุล สกุล
(โตไม่ทราบ) เป็น ข. ชั้น ๖ หมกสายสืบ

ชั้น ร. ชั้น ๖ (ธิดาลูกจีน) เป็นภรรยาหม่อมหลวงชุก (ใน
พระองค์เจ้าองค์โตไม่ทราบ)) เป็น ข. ชั้น ๖ หมกสายสืบ

ขุนสมุทโคจร (นุ่ม) ร. ชั้น ๖ (บุตรขอม) มีภรรยา ๓ คน
ต่างสกุลกัน เป็น ส. ชั้น ๖

ภรรยาคน ๑ ชื่อ "ไย" มีบุตร ๒ คน คือ —

ที่ ๑. ช. ชื่อ "นุช" เป็นนายร้อยตรีทหารบก

ที่ ๒. ช. ชื่อ "เอี่ยม"

ภรรยาคน ๑ ชื่อ "จิน" มีบุตร ๑ คน คือ —

ช. ชื่อ "ศิริ"

ภรรยาคน ๑ ชื่อ "ชน" มีบุตรคน ๑ คือ —

ช. ชื่อ "เฟื่อน"

ชั้น ร. ชั้น ๖ (บุตรพวंगกับพระเสนาพิพิธ (เสม)) มีสามี ๒

คนต่างสกุลกันเป็น ข. ชั้น ๖

สามีคนแรกชื่อ "ภักตร์" มีธิดา ๑ คน คือ —

ญ. ชื่อ "พิศ"

สามีคนหลังคือ พระราชพิณจัญ (โสฬส) มีบุตร ๑ คน คือ —

ช. ชื่อ "ชโล" ไม่มีสายสืบ

ชม ร. ชั้น ๖ (บุตรพวंगกับพระเสนาพิพิธ (เสม)) เป็นภรรยา

นายภักตร์ (สามีชนพสาว) ข. ชั้น ๖ มีธิดา ๑ คน คือ —

ญ. ชื่อ "เพียน" เป็นนางห้ามพระองค์เจ้าทรงกรมในรัชกาล

พระยาสุเรนทรอรรคมโยธิน (สอน) ร. ชั้น ๖ (บุตรพ่วงกับพระ
เสนาพิพิธ (เสม)) มีภรรยา ๒ คนต่างสกุลกันเป็น ส. ชั้น ๖

ภรรยาคน ๑ ชื่อ "บยุ" มีบุตร ๑ คน คือ—

ช. ชื่อ "เล็กสอน" ยังไม่มีสายสืบ

ภรรยาคน ๑ ชื่อ "พวง" มีบุตร ๒ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ "บยผา" ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๒. ช. ชื่อ "มาลี" ยังไม่มีสายสืบ

บรรดาบุตรและธิดา ร. ชั้น ๖ สายพระยาราชาสุภาวดี (ปลา)
ทั้งปวงเป็น ร. ชั้น ๗

ยี่คน ถึงลำดับสายเขยทางน้องพระยาสุเรน (คุ้ม) สามีท่านชั้น
ร. ชั้น ๓ ใน อ. ชั้น ๗ ค่อยไป

ท่านสวน (ธิดานายสังข์) เป็นภรรยาพระครูมหาร (อู่) ทั้ง ๒
เป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ เป็น อ. ชั้น ๖ มีธิดา (ตามัทธวาย) ๒
คน คือ—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ "ตาค"

ที่ ๒. ญ. ชื่อ "ตาว" ไม่มีสายสืบ

นายหน้า (บุตรท้าวทองกัญม้า (กลีบ) กษัตริย์นุช) ราชินิกุล
รัชกาลที่ ๓ มีภรรยาชื่อ "หนู" สกุล (ไคไม่ทวาย) ทั้ง ๒ เป็น
อ. ชั้น ๖ มีบุตรและธิดา ๔ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ "ไม่ทวาย" เป็นขุนราโยธิน

ที่ ๒. ญ. ชื่อ "ห้วง" ไม่ทวายสายสืบ

ที่ ๓. ช. ชื่อ “ใบ” ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๔. ช. ชื่อ “ห้อย” ไม่ทราบสายสืบ

กลัน (ธิดาท้าวทองกิมม่า (กลัน) กัษณายนุช) ราชนิกุลรัชกาล

ที่ ๓ เป็นภรรยาพระอนรุักษภักดิ์ (ชั้น) สกุด (โตไม่ทราบ) ทั้ง ๒ คน

เป็น อ. ชั้น ๖ มีบุตรและธิดา ๔ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “ชิต” ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๒. ช. ชื่อ “ชั้น” ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๓. ญ. ชื่อ “เซอ” ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๔. ช. ชื่อ “ชาย” ไม่ทราบสายสืบ

พระอนรุักษโยธา (กลัน) (บุตรท้าวทองกิมม่า (กลัน) กับพระยา

สุรเสนา (คง)) ราชนิกุลรัชกาลที่ ๓ มีภรรยา ๒ คน เป็นพี่น้องกัน

สกุด (โตไม่ทราบ) เป็น อ. ชั้น ๖ ทั้ง ๓ คน

ภรรยาคน ๑ ชื่อ “เกิด” มีธิดา ๑ คน คือ—

ญ. ชื่อ “ช่วง”

ภรรยาคน ๑ ชื่อ “กิง” มีบุตร ๒ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “สงวน” เป็นหลวงเสวกวชิรวิทร ในพระราช

สำนักสมเด็จพระพนม

ที่ ๒. ช. ชื่อ “ทอง” เป็นพันจ่าราชหน้า

บรรดาบุตรและธิดา อ. ชั้น ๖ ในสายพระยาศรีสุรราช (เงิน) กับ

พระนมรอกษัตริย์รัชกาลที่ ๓ ทั้งปวงเป็น อ. ชั้น ๗ สายเขย

เป็นคน ใจกล้าถึง อ. ชั้น ๗ สายท่านทองอยู่ อันที่เป็นสายเขย

เหมือนกันต่อไป

นวม (ธิดากลับ) เป็นภรรยา นายคตเปรี๊ญ ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๖

มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ —

ที่ ๑. ช. ชื่อ “ช่วง” เป็นข่า ไม่มีสายลับ

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “ถม”

ที่ ๓. ญ. ชื่อ “ขุย” ไม่มีสายลับ

นายอ่วม (บุตรกลับ) มีภรรยาชื่อ “ถม” ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น

๖ มีธิดา ๑ คน คือ —

ญ. ชื่อ “ผาบ” ไม่มีสายลับ

นายอม (บุตรกลับ) มีภรรยาชื่อ “พัน” ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น

๖ มีธิดา ๑ คน คือ —

ญ. ชื่อ “ปรัก” หมกสายลับ

นายอาบ (บุตรกลับ) มีภรรยาชื่อ “อู่” ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น

๖ มีบุตรและธิดา ๔ คน คือ —

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “เอิบ” ไม่มีสายลับ

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “เออ” ไม่มีสายลับ

ที่ ๓. ช. ชื่อ “ทองคี่” ไม่มีสายลับ

ที่ ๔. ญ. ชื่อ “อ่อนศรี” ไม่มีสายลับ

ปลม (ธิดากลับ) เป็นภรรยา นายรักษภวนารถ (ชื่อตัวไม่ทราบ)

ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๖ หมกสายลับ

แปร (ธิดากลับ) เป็นภรรยา นายรณ ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๖ มี

บุครและธิดา ๖ คน คือ—

- ท ๑. ญ. ชื่อ “ปรุง”
 ท ๒. ช. ชื่อ “โรจน์” ไม่มีสายสืบ
 ท ๓. ญ. ชื่อ “ปรวน” ไม่มีสายสืบ
 ท ๔. ช. ชื่อ “เริง” ไม่มีสายสืบ
 ท ๕. ช. ชื่อ “รูน” ไม่มีสายสืบ
 ท ๖. ญ. ชื่อ “ปราง” ไม่มีสายสืบ

เหลือบ (ธิดาพลับ) เป็นภรรยาพระยามนสารสาคร (ชื่อตัว

ไม่ทราบ) ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๖ มีบุตร ๑ คน คือ—

ช. ชื่อ “สละ” เป็นขุนยุกธกาทำธรร

จำแค้นประภวตงาน (ม่วง) (บุตรพลับ) มีภรรยา ๓ คน

ข้างสกุลกัน เป็น อ. ชั้น ๖ ทั้ง ๔ คน

ภรรยาคน ๑ ชื่อ “เออน” มีธิดา ๑ คน คือ—

ญ. ชื่อ “นอย” ยังไม่มีสายสืบ

ภรรยาคน ๑ ชื่อ “จัน” มีธิดา ๑ คน คือ—

ญ. ชื่อ “นารต” ยังไม่มีสายสืบ

ภรรยาคน ๑ ชื่อ “หรม” มีธิดา ๑ คน คือ—

ญ. ชื่อ “เขยว” ยังไม่มีสายสืบ

นายทิ (บุตรจางวางปลัด) มีภรรยาชื่อ สมบุญ สกุส (โตไม่ทราบ)

ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๖ มีธิดา ๒ คน คือ—

ท ๑. ญ. ชื่อ พน ไม่มีสายสืบ.

ที่ ๒. ญ. ชอ. ขวัญ

นายชบ (บุตรวัน) มีภรรยาชอ เขียม สกุด (โตไม่ทราบ) ทั้ง
สองเป็น อ. ชั้น ๖. มีธิดา ๑ คน คือ—

ญ. ชอ. เรือง ไม่มีสายสืบ.

ผาก (ธิดาวัน) เป็นภรรยาหลวงเส้นหรัณชิต (ชอตัวไม่ทราบ) สกุด
(ไม่ทราบ) ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๖. มีบุตร ๑ คน คือ—

ช. ชอ. สอาด ไม่ทราบสายสืบ.

นายรองพลพ่าย (แป้ว). (บุตรวัน) มีภรรยาชอ. เขย (ธิดา
พระยาประทุมประธานารด (เขียม)) (สกุดลอกมากยกุด) ทั้ง ๒ เป็น อ.
ชั้น ๖. มีบุตรและธิดา ๕ คน คือ—

ที่ ๑. ญ. ชอ. มณี ไม่มีสายสืบ.

ที่ ๒. ญ. ชอ. ประเทือง ไม่มีสายสืบ.

ที่ ๓. ชอ. ชลอ ไม่มีสายสืบ.

ที่ ๔. ญ. ชอ. ชอน ไม่มีสายสืบ.

ที่ ๕. ช. ชอ. สง่า ไม่มีสายสืบ.

ชุ่ม (ธิดาท้าวทองกิมม้า (ไผ่)) เป็นภรรยานายสง. สกุด
(โตไม่ทราบ) ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๖. มีบุตรและธิดา ๕ คน คือ—

ที่ ๑. ญ. ชอ. “เผือก” ไม่มีสายสืบ.

ที่ ๒. ญ. ชอ. “โตะ” ไม่มีสายสืบ.

ที่ ๓. ช. ชอ. “สาย” ไม่มีสายสืบ.

ที่ ๔. ชาย. ชอ. “ชอน” เป็นหลวงทวีปวิศา ไม่มีสายสืบ.

ท ๕. ช. ชื่อ “แดง” ไม่มีสายลับ.

ท ๖. ฉ. ชื่อ “ผิว” ไม่มีสายลับ.

ท ๗. ฉ. ชื่อ “เนิน” ไม่มีสายลับ.

ท ๘. ช. ชื่อ “สรรค์” เป็นขุนบรรดเกรโกศล ไม่มีสายลับ.

ท ๙. ช. ชื่อ “เคียร” ไม่มีสายลับ.

ไร (ธิดาท้าวทองกิมม้า (ไฉ่)) เป็นภรรยา นายสง สามีของพี่สาว
ทั้ง ๒ คน เป็น อ. ชั้น ๖. มีธิดา ๑ คน คือ—

ชื่อ “ผวน”

เปลียน (ธิดานายอ้อม) เป็นภรรยา นายสิงห์โต. สกุด (โตไม่
ทราบ) ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๖. มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ—

ท ๑. ฉ. ชื่อ “เชอ” ไม่มีสายลับ.

ท ๒. ช. ชื่อ “นค” ไม่มีสายลับ.

เขอน (ธิดานายแยม) เป็นภรรยา เจ้าแก้ว่น (ม่วง) ทั้ง ๒ เป็น อ.
ชั้น ๖. มีธิดา ๑ คน คือ—

ฉ. ชื่อ “นอบ” ไม่มีสายลับ.

บรรดาบุตรและธิดา อ. ชั้น ๖. ในสายพระยาตรีสุรราช (เงิน) กับ
ท่านทองอยู่ทั้งปวง. เป็น อ. ชั้น ๗.

ลำดับจนถึงสายท่านกลั่นภรรยาพระยาจุฬา (นาม) ยังไม่มีสายต่อที่
เป็น อ. ชั้น ๗. ถ้ามกเป็น อ. ชั้น ๗.

เมื่อจกกลั่นกล่าวถึง ร. ชั้น ๗. ตามลำดับ. ก็ถึงสายท่านห่ม่า. ถึง
พระเอกเจ้าถนอมรัศมี ร. ชั้น ๕. ก็หมดสาย. เป็นอันไม่มีนามพระกล่าว

อีก. จึงตั้งสายแสง ร. ชั้น ๕. ทิ้งไป.

พรัง ร. ชั้น ๖. (ธิดาแสง) และเป็นราชินีภูธรรัชกาลที่ ๓. ด้วย
เป็นภรรยาหลวงวุดมาตย์ (หล้า) สกฤ (โตไม้ทราย) เป็น ข. ชั้น ๖. มี
บุตร ๑ คน คือ—

ช. ชื่อ. “มถ”

พระรักษาเทพ (เปือ) ร. ชั้น ๖. (ธิดาแสง) และเป็นราชินีภู
ธรรัชกาลที่ ๓. ด้วย. มีภรรยา ๒ คน. ต่างสกุลกันเป็น ร. ชั้น ๖.

ภรรยาคน ๑ ชื่อ “แปลก” มีบุตรและธิดา ๔ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ. “เล็ก” ยังไม่มีสายสืบ.

ที่ ๒. ญ. ชื่อ. “ยวง” ยังไม่มีสายสืบ.

ที่ ๓. ญ. ชื่อ. “ปริก” ยังไม่มีสายสืบ.

ที่ ๔. ญ. ชื่อ “ปลิม” ยังไม่มีสายสืบ.

ภรรยาคน ๑ ชื่อ. “ชน” มีธิดา ๑ คน คือ—

ญ. ชื่อ. “เปี่ยม”

บรรดาหลานแสงเป็น ร. ชั้น ๗. เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๖
และเป็นราชินีภูธรรัชกาลที่ ๓. ด้วย.

พร้อม ร. ชั้น ๖. (ธิดาพระยาวิเศษสังฆาตา (โต)) สกฤไชยนันท์.
เป็นนางห้ามหม่อมเจ้าสนทยา. (พระโอรสกรมหลวงวรศักดิ์เทพพิศาล รัช
กาลที่ ๒. เป็น ร. ชั้น ๕. มีบุตรและธิดาได้กล่าวไว้ในทางหม่อมเจ้า
สนทยานันท์แล้ว.

ท่น ร. ชั้น ๖. (ธิดาพระยาวิเศษสังฆาตา (โต)) สกฤไชยนันท์.

เป็นภรรยา (ใครไม่ทราบ) เป็น ข. ชั้น ๖. มีบุตร ๑ คน คือ—

ช. ชื่อ “ศิริ” เป็นจมนานพ กรมมหาดเล็ก

พระยาไชยณรงค์ (เซย) ร. ชั้น ๖. (บุตรพระยาวิเศษสังฆาตา

(โต)) สกตไชยณรงค์. มีภรรยา ๒ คน.

ภรรยาคน ๑ ชื่อ “ทรัพย์” สกต (ใครไม่ทราบ) เป็น ส. ชั้น ๖.

มีบุตร ๑ คน คือ—

ช. ชื่อ “สอาด” เป็นบุตรใหญ่. ได้เป็นนายรองสนองราชบรรหาร.

แล้วเป็นนายพลพ่ายหุ้มแพร. และหลวงสิทธิินายเวร. ต่อมาเป็น

เจ้าหมื่นสรรเพชภักดี. แล้วเป็นพระยาประสิทธิ์เสวีวัตร. ตามลำดับ

มาในกรมมหาดเล็ก.

ภรรยาคน ๑ ชื่อ “แปลก” ร. ชั้น ๖. (ธิดาพระนมปรีก) เป็น

ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓. คุ้ม มีบุตรและธิดา ๗ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “เซอ” เป็นหลวงจ่านาเวศ ราชนาวิ

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “จิด” ยังไม่มีสายสืบ.

ที่ ๓. ช. ชื่อ “สาย” เป็นนายร้อยโททหารบก ยังไม่มีสายสืบ.

ที่ ๔. ญ. ชื่อ “แจ่ม” ยังไม่มีสายสืบ.

ที่ ๕. ญ. ชื่อ “ปลง” ยังไม่มีสายสืบ.

ที่ ๖. ญ. ชื่อ “เจริญ” ยังไม่มีสายสืบ.

ที่ ๗. ญ. ชื่อ “ครุณ” ยังไม่มีสายสืบ.

พระสมัคบริวาร (ชม) ร. ชั้น ๖. (บุตรพระยาวิเศษสังฆาตา (โต))

สกตไชยณรงค์ มีภรรยา (ใครไม่ทราบ) เป็น ส. ชั้น ๖. มีธิดา ๑ คน คือ.

ญ. ชอ. “ช”

บรรดาบุตรและธิดา ร. ชั้น ๖. สายพระสันทรพิมล (ทองพูน)
ทั้งปวงเป็น ร. ชั้น ๗.

หม่อมหลวงผาด ร. ชั้น ๖. (ธิดาพระนบยาง) เป็นราชินิกุลรัชกาล
ที่ ๓. คุ้ม เป็นนางห้ามหม่อมเจ้าคำรบ (พระโอรสกรมขุนวรจักรธร
ธาดา รัชกาลที่ ๒) เป็น ข. ชั้น ๖. มีธิดา ๑ คน คือ—

ญ. ชอ. “หม่อมราชวงศ์ประนต” ยังไม่มีสายสืบ.

อนึ่งในต้นสมศวรจักกล่าวบุตรพชนของหม่อมเจ้าคำรบไว้ด้วย. คือ
ต้นสายมาแต่พระบรมราชวงศ์จักรี และราชินิกุลรัชกาลที่ ๒. สืบต่อมา
ถึงรัชกาลที่ ๒. มีพระสนมคน ๑ ชื่อ “อิมพา” เป็นเจ้าจอมมารดา
ของกรมขุนวรจักรธรธาดา, มีพระนามเดิมว่า “พระองค์เจ้าปราโมทย์”
มีนางห้ามมาก คน ๑ ชื่อ “หม่อมราชวงศ์กวาง” ราชตระกูลในกรมพระ
ราชวริทธิ์. ทั้ง ๒ นี้ คือ. พระธิดาและหม่อมมารดาของหม่อมเจ้า
คำรบ. ผู้เป็น ข. ชั้น ๖. ทักกล่าวแล้ว.

หม่อมหลวงเวก ร. ชั้น ๖. (บุตรพระนบยาง) เป็นราชินิกุลรัชกาล
ที่ ๓. คุ้ม มีภรรยาชื่อ “บัน” สกุลเขมรเป็น ส. ชั้น ๖. มีบุตรและธิดา
สองคน คือ—

ที่ ๑. ช. ชอ. “เขยว” ยังไม่มีสายสืบ.

ที่ ๒. ญ. ชอ. “วัน” ยังไม่มีสายสืบ.

บรรดาบุตรและธิดา ร. ชั้น ๖. ในสายจัน. เป็น ร. ชั้น ๗. และเป็น
ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓. คุ้ม.

แพะหรือเพิ่ม ร. ชั้น ๖. (ธิดาพระพลึงพู่) เป็นราชินีกุลรัชกาล
ที่ ๓. ค้วย เป็นภรรยาพระยาคักกาภิเดชวรฤทธิ (ตัน) สกุลอัมมานนท์.
มีบุตร ๑ คน คือ—

ช. ชื่อ. “เฉลิม” ไม่มีสายสืบ.

ฉิว ร. ชั้น ๖. (ธิดาพระพลึงพู่) เป็นราชินีกุลรัชกาลที่ ๓. ค้วย
เป็นภรรยาพระยาณรงค์วิไชย (เถอ) สกุลทัพพินท์. เช่น ช. ชั้น ๖. มี
บุตร ๔ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ. “วาท” เป็นนายร้อยเอกทหารบก.

ที่ ๒. ช. ชื่อ. “อิน” ยังไม่มีสายสืบ.

ที่ ๓. ช. ชื่อ. “เอิบ” ยังไม่มีสายสืบ.

ที่ ๔. ช. ชื่อ. “อู๋” ยังไม่มีสายสืบ.

อนึ่งบิดาของพระยาณรงค์ (เถอ) นั้น คือพระอินทรเทพ (ทัย) เป็น
น้องชายร่วมบิดามารดากับพระยาพิไชยสงคราม (อ่ำ) เกษมรัชกาล
ที่ ๕. ยังไม่ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ. เป็นจางวางข้าหลวงน้อย
ครั้นเป็นข้าหลวงใหญ่เป็นหลวงสิทธิ์นายเวรในกรมมหาดเล็ก. ภายหลัง
ได้ขึ้นพระอินทรเทพ เจ้ากรมพระตำรวจใหญ่ขวา. ส่วนพระยาณรงค์
(เถอ) ผู้บุตรนั้น เติบโตขึ้นที่กรมมหาดเล็ก แล้วเป็นขุนสรชาญพลไกร
ต่อมาเลื่อนเป็นพระในนามนั้น ภายหลังจึงเป็นพระยาณรงค์วิไชย กระทั่ง
กลาโหม

บิดาจึงกล่าวถึงสายบุตรและธิดาพระยาพิไชยสงคราม (อ่ำ) ใน
ภรรยาอื่น ๆ ที่ไม่ได้เป็น ร. ชั้น ๘ ต่อไป

สาย อ. ชั้น ๖. (ธิดาพระยาพิไชยสงคราม (อ้า)) สกฺลธมฺรณนท^๑
เป็นภรรยา นายพิทักษ์ราชา (ทองคำ) บุตรพระยาจิรายมนตรี (เนียม)
สกฺล (ไคไม่ทราย) เป็น ข. ชั้น ๖. มีบุตรและธิดา ๒ ก็คือ—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ. “หงวน” ไม่มีสายสืบ.

ที่ ๒. ช. ชื่อ. “ทวน” ไม่มีสายสืบ.

พระยาศักดาพิเศชวรฤทธิ อ. ชั้น ๖. (บุตรพระยาพิไชยสงคราม
(อ้า)) สกฺลธมฺรณนท^๑ เป็นสามีแพะหรือเพิ่ม ร. ชั้น ๖. บิดาเดียวกัน
แต่ต่างมารดา มีบุตรเป็น ร. ชั้น ๗. ไต่กล่าวไว้ในทางเพิ่มแล้ว.

ชม (ธิดาพระยาพิไชยสงคราม (อ้า)) สกฺลธมฺรณนท^๑ เป็นภรรยา
พระยาอรรคราช (ภัสรา) สกฺลบุตรณศิริ ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๖. มีบุตร
และธิดา คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ. “สุปริศา” ยังไม่ทรายสายสืบ.

ที่ ๒. ช. ชื่อ. “สมจินดา” ยังไม่ทรายสายสืบ.

ที่ ๓. ช. ชื่อ. “มุกดา” ยังไม่ทรายสายสืบ.

ที่ ๔. ญ. ชื่อ. “กานดา” ยังไม่ทรายสายสืบ.

ที่ ๕. ญ. ชื่อ. “พนธิดา” ยังไม่ทรายสายสืบ.

ที่ ๖. ช. ชื่อ. “อัญญา” ยังไม่ทรายสายสืบ.

ที่ ๗. ช. ชื่อ. “ไทวศา” ยังไม่ทรายสายสืบ.

ที่ ๘. ญ. ชื่อ. “สุศา” ยังไม่ทรายสายสืบ.

นายไพ (บุตรพระยาพิไชยสงคราม (อ้า)) สกฺลธมฺรณนท^๑. มี
ภรรยาชื่อ “กลิง” สกฺลไคไม่ทราย. ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๖. มีธิดาคน ๑

คช-

ญ. ชอ. “ชุ่ม” ยังไม่มีสายสับ.

นายร้อยเอก ผ่อง (บุตรพระยาพิไชยสงคราม (อ่ำ)) สกฺลธัมมรา-
นนท์. มีภรรยาชื่อ “เขียน” สกฺล (โตไม่ทราบ) ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๖.
มีบุตรและธิดา (ไม่ทราบ)

ท้อ (ธิดาพระยาพิไชยสงคราม (อ่ำ)) สกฺลธัมมรานนท์. เป็น
ภรรยาจ่ามคักคิยวิบาล (เนียม) ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๖. มีบุตรและธิดา
(ไม่ทราบ)

บรรดาบุตรและธิดา อ. ชั้น ๖. ในสายพระยาพิไชยสงคราม (อ่ำ)
ทั้งปวงนอกจากในพระเพลิงฟู. เป็น อ. ชั้น ๗. สายเขย.

ยี่คนจกกลักถ้าวถึง ร. ชั้น ๗. ในสายพระยาอิศรานุภาพ (ขุน
เถรน้อย) ต่อไป.

ทรัพย์ ร. ชั้น ๖. (ธิดานายวงศ์) เป็นภรรยานายกระช่าง. สกฺล
(โตไม่ทราบ) เป็น ข. ชั้น ๖. มีธิดา ๑ คน คช-

ญ. ชอ. “ลออ” ไม่มีสายสับ.

สิน ร. ชั้น ๖. (ธิดานายวงศ์) เป็นภรรยานายกำ (บุตรพระนม
คล้ายในสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) สกฺล ขงใหญ่ทอ.
เป็น ข. ชั้น ๖. มีธิดา ๒ คน คช-

ท. ๑. ญ. ชอ. “เฮา” ยังไม่มีสายสับ.

ท. ๒. ญ. ชอ. “สอน” ยังไม่มีสายสับ.

ส่วน ร. ชั้น ๖. (ธิดานายวงศ์) เป็นภรรยานายร้อยโทพูน.

สกุล (โตไม่ทราย) เป็น ข. ชั้น ๖. มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ. “เพิ่ม” ยังไม่มีสายสืบ.

ที่ ๒. ฉ. ชื่อ. “ถมถ” ยังไม่มีสายสืบ.

ที่ ๓. ฉ. ชื่อ. “ไม่ทราย” ยังไม่มีสายสืบ.

หม่อมหลวงผาด ร. ชั้น ๖. (ธิดาพระนมสัมฤทธิ์) เป็นนางห้าม
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์ ร. ชั้น ๗. มีพระโอรสจกกล่าวคำออกไป
ในทางพระบิดา.

หลวงอินทรมนตรี (ศรีสิทธิ์) ร. ชั้น ๖. (บุตรพระนมปรีก) ก่อน
ออกอุปสมบทเป็นภิกษุ มีภรรยาชื่อ (ไม่ทราย) เป็น ร. ชั้น ๖. มี
บุตร ๑ คน คือ.

ช. ชื่อ. “ปาน” ไม่มีสายสืบ.

เจ้าจอมมารดาวาด ร. ชั้น ๖. (ธิดาพระนมปรีก) เป็นพระสนม
ในรัชกาลที่ ๕. มีพระราชโอรส ๑ พระองค์จกกล่าวพระนามในทาง
พระชนกนาถ

แปลก ร. ชั้น ๖. (ธิดาพระนมปรีก) เป็นภรรยาพระยาไชยนิทัศน์
สกุลไชยนิทัศน์ เป็น ข. ชั้น ๖. มีบุตรและธิดาได้กล่าวในทางพระยา
ไชยนิทัศน์แล้ว

บรรดาบุตรและธิดา ร. ชั้น ๖. ในสายพระยาอิศรานภาพ (ขุนเพชร
น้อย) ทั้งปวง. เป็น ร. ชั้น ๗. และเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓. ด้วย

พระยาพิพิธไศลวิชัย (หม่อมราชวงศ์ถนอม) ร. ชั้น ๖. (บุตรหม่อมเจ้า
สนิทยา ในกรมหลวงวรศักดิ์เทพพิศาล รัชกาลที่ ๒) มีภรรยา (ไม่

ทราบซอ) เป็น ส. ชั้น ๖. มีบุตรและธิดา (ไม่ทราบบุตรเหมือนกัน)

หม่อมราชวงศ์ลำอาง ร. ชั้น ๖. (ธิดาหม่อมเจ้าสนททยา ใน
กรมหลวงวรศักดิ์เทพพิศาล รัชกาลที่ ๒) เป็นภรรยาพระยาวรสิทธิ์
(สอาก) สกตไชยนิทัศน์ เป็น ข. ชั้น ๖. มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ—

ที่ ๑. ข. ซอ. “ออ” ยังไม่มีสายสืบ.

ที่ ๒. ข. ซอ. “อวบ” ยังไม่มีสายสืบ.

ที่ ๓. ข. ซอ. “เอียบ” ยังไม่มีสายสืบ.

บรรดาบุตรและธิดา อ. ชั้น ๖. ในสายหม่อมเจ้าสนททยาทั้งปวง
เป็น ร. ชั้น ๗.

ชั้น ๘

มีคนถึงกาลตจกกล่าวใน ร. ชั้น ๘. ท่อไป ในชั้นนี้ในทางพระ
ชนกก็ดี ในทางพระชนนีที่เป็นสายเขยก็ดี จกกล่าวพระนามพระบรม
วงศานุวงศ์ในพระบรมราชวงศ์จักรีให้ทั่วไปก็มากมายนัก จึงจกกล่าว
แต่สายสำคัญอันได้จกไว้ว่าเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๕. แต่ ๓ สาย คือ.
ในรัชกาลที่ ๕ สาย ๑ ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์สาย ๑
ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชสาย ๑ ส่วนที่จกไว้ว่า
เป็นสายเขย เพราะไม่ได้คิดทางพระชนกเป็น ร. ด้วย คือ บรรดาพระ
ราชโอรสและธิดาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทั่วไปนั้นเป็นต้น
จกไม่กล่าวเพราะได้กล่าวไว้ข้างบนพระองค์ในเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓
แล้ว จกกล่าวแต่สายเดียว คือ ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์
วงศ์เท้านน นอกนั้นเมื่อลงพระนามองค์ใดที่เกี่ยวของสัมพันธ์ในพระนาม

ร. ชั้น ๘. นั้น ก็จักกล่าวแต่เฉพาะเป็นพระองค์ ๆ ไปในลำดับนั้น

ในเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓. ไต่กล่าวพระนามผู้เป็นชั้น ๘. ไว้
บางพระองค์เฉพาะ แต่ที่เป็นพิเศษหรือสัมพันธ์ และเกี่ยวของ ทรงกล่าวพระ
ประวัติเล็ก ๆ น้อยไว้บ้าง เช่นพระนามเดิมและพระนามกรมที่เลื่อนขึ้น
เป็นชั้น ๆ และที่ประทัมต่าง ๆ เป็นต้น ถ้าจะกล่าวเช่นนั้นก็จะซ้ำซาก
เบื่อหเบื่อตาเพราะเช่นอย่างเดียวกัน ในเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๕. นี้
จักเปลี่ยนกล่าวถึงพระนามให้ทั่วกันใน ๔ สายซึ่งไต่กล่าวมาแล้ว แต่
จักไม่กล่าวถึงพระประวัติเช่นนั้น จักกล่าวแต่พระบรรพชนทางพระมารดา
หรือเจ้าจอมมารดาหรือหม่อมมารดาโดยย่อ ๆ พอทราบเค้าเงอนไว้เป็น
สาย ๆ ตลอดไป ส่วน ร. ชั้น ๘. ในสกุลอื่น ๆ จักไต่กล่าวต่อไปให้
พิสดารตามระเบียบเดิมที่ไต่กล่าวมาแล้ว.

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ร. ชั้น ๗. (พระราช
โอรสสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี. มีพระบรมราชินีนาถ. และ
พระบรมราชเทวี. พระอรรคชายาเธอ. พระราชชายา. และพระสนม
ต่างชั้นเป็นอันมาก) ก็มีพระบรมราชโอรสและธิดา. หรือพระราชโอรส
และธิดา รวม ๓๘ กวักกันต่างสกุลกันล้วนนับว่าเป็น ส. ชั้น ๗. เว้นไว้
แต่เจ้าจอมมารดาวาดธิดาพระนมปรีกเท่านั้น ในที่นี้คงจักว่าเป็น ร. ชั้น ๗.
ต่างกัน มีพระบรมราชโอรสและธิดา. หรือพระราชโอรสและธิดามาก
ข้าง น้อยข้าง รวมหมกกวักกันเป็น ๕๗ พระองค์ ทั้งที่ไม่เป็นพระองค์ด้วย
ล้วนเป็น ร. ชั้น ๘. ทุกพระองค์ การที่จักจดพระนามต่อไปนี้ จักไม่
เรียงตามลำดับโดยพระชนมายุก่อนหลัง จักกล่าวรวมกันไปในพระ

มารคา หรือเจ้าจอมมารคาเดียวกันนั้นพวก ๆ และจักเรียงตามลำดับ
พระอิสริยยศกษัตริย์ของพระมารคาหรือเจ้าจอมมารคาขึ้น ๆ ถาดังศักดิ์ของ
ชั้นเดียวกันจากถือเอาที่พระมารคา หรือ เจ้าจอมมารคาใดเป็นผู้ประสูติพระ
องค์แรกก่อนเป็นหลัก แล้วจึงต่อในเจ้าจอมมารคาเดียวกัน และตั้ง
เจ้าจอมมารคาที่ประสูติภายหลังต่อไปตามลำดับดังนี้.

(๑) สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ มีพระนามเดิมว่า
“พระองค์เจ้าเสาวภาผ่องศรี” เป็นสมเด็จพระบรมราชชนนีในรัชกาล
ที่ ๖. (พระราชนิเทศในรัชกาลที่ ๔) มีพระบรมราชโอรสและธิดา
๑๕ พระองค์ ไม่เป็นพระองค์เสวย ๗. จักกล่าวแต่ที่เป็นพระองค์ ๘.
พระองค์ คือ.

ที่ ๑. ญ. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าพาหุรัตมณีมัย” สิ้นพระชนม์
แต่ยังทรงพระเยาว์ ได้ทรงกรมภายหลังในรัชกาลที่ ๖. “เป็น
สมเด็จพระเจ้าพากรมพระเทพนารีรัตน์”

ที่ ๒. คือ. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระนาม
เดิมว่า “เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ” เติบโตทรงกรมเป็น “สมเด็จพระพากรม
หลวงเทพทวาราวดี” ต่อมากำรงพระอิสริยยศกษัตริย์เป็น “สมเด็จพระบรม
โอรสาธิราชสมภพกุฎราชกุมาร” ครั้นเมื่อเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ มี
พระบรมนามาภิไธยเช่นที่กล่าวมาแล้ว

ที่ ๓. ช. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าตรีเพ็ชรุตม์ธำรง” เป็นแต่
สมเด็จพระเจ้าฟ้า สิ้นพระชนม์แต่ยังทรงพระเยาว์.

ที่ ๔. ช. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ” ทรงกรม

เป็นสมเด็จพระเจ้าพากรมหลวงพิชฌุโลกประธานาถ.

ที่ ๕. ช. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์” เป็นแต่
สมเด็จพระเจ้าฟ้า สิ้นพระชนม์แต่ยังทรงพระเยาว์.

ที่ ๖. ช. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าอัญญาองค์เดชาวุธ” ทรงกรม
เป็นสมเด็จพระพากรมขุนนครราชสีมา.

ที่ ๗. ช. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก” ทรงกรม
เป็นสมเด็จพระพากรมขุนเพชรบรมอินทราชาไชย.

ที่ ๘. ช. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าประชาธิปกคัคคิเทศน์” ทรงกรม
เป็นสมเด็จพระพากรมขุนศุโขทัยบรมราชา.

(๒) สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีวัติน พระบรมราชเทวี และ
เป็นสมเด็จพระมาตุจฉาเจ้าในรัชกาลที่ ๖. (พระราชธิดาในรัชกาล
ที่ ๔.) มีพระบรมราชธิดา ๑ พระองค์ สิ้นพระชนม์พร้อมกษัตริย์
เสีย ๑ รวม ๒ ที่มีพระองค์ คือ—

ญ. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าวรรณาภรณ์เพชรรัตน” เป็นแต่สมเด็จพระ
เจ้าฟ้า สิ้นพระชนม์แต่ยังทรงพระเยาว์.

(๓) สมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา พระบรมราชเทวี. และเป็น
สมเด็จพระมาตุจฉาเจ้าในรัชกาลที่ ๖. (พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔.)
มีพระบรมราชโอรสและธิดา ๑๐ พระองค์. ไม่เป็นพระองค์เสีย ๓. จึง
กล่าวแต่ ๗ พระองค์ คือ.

ที่ ๑. ช. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าเพชรรัตนธิดา” เป็นแต่
เจ้าฟ้า แล้วเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชมกุฎราชกุมาร. เสกสมรสกับ

แต่มีชื่อนิมิต. ในรัชกาลที่ ๖. เป็นสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช เจ้าฟ้า
มหาวชิราวุธ.

ที่ ๒. ช. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าศิริยาลงกรณ์” เป็นแต่สมเด็จพระ
เจ้าฟ้า สันพระชนม์แต่ยังทรงพระเยาว์.

ที่ ๓. ฉ. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าจักรทิพย์ประภา” เป็นแต่สมเด็จพระ
เจ้าฟ้า สันพระชนม์แต่ยังทรงพระเยาว์.

ที่ ๔. ช. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าสมมติวงศโรทัย” ทรงกรม
เป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนศรีธรรมราชาธิราชฤทธิ สันพระชนม์แต่มีชื่อนิมิต.

ที่ ๕. ฉ. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์” ทรงกรมเป็น
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร.

ที่ ๖. ฉ. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าศิริภรณ์โสภณ” เป็นแต่
สมเด็จพระเจ้าฟ้า สันพระชนม์แต่ทรงพระเยาว์.

ที่ ๗. ช. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช” ทรงกรม
เป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนสงขลานครินทร์

สมเด็จพระบรมราชินนาถ. และสมเด็จพระบรมราชเทวีทั้ง ๒ รวม
๓ พระองค์รวมพระชนม์แต่ยวกัน พระชนม์นามว่า “เปี่ยม” เดิม
เมื่อรัชกาลที่ ๔. มีฐานันดรศักดิ์เป็นเจ้าจอมมารดา. ครั้นถึงรัชกาล
ที่ ๕. เมื่อเป็นเจ้าชวราย ได้เป็นเจ้าจอมมารดา. ในรัชกาล
ที่ ๖. มีอิสริยยศศักดิ์เป็นพระไอยกา บวรพจน์ของพระไอยกาเปี่ยม
มาแต่ต้น ต่อสายมาถึง ท่านท้าวทองกัญมา ตำแหน่งท้าววิเศษนอก
ภายหลังเป็นท้าวสุริยธำรง ต้นสกุลสุริยธิด. ซึ่งเป็นราชินิกุล

รัชกาลที่ ๖. ท่านผู้นี้ คือ ชนชั้นของพระไอยการเยี่ยงมทกั่วแล้ว

(๕) พระนางเจ้าสุชมาลัยมารศรี พระราชเทวี (พระราชธิดา
ในรัชกาลที่ ๔) มีพระราชโอรสและธิดา ๔ พระองค์ ไม่เป็นพระองค์
เสีย ๒ จักกล่าวแต่ ๒ พระองค์ คือ—

ที่ ๑. ญ. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าสุอาทิพรรัตน” ทรงกรมเป็น
สมเด็จพระเจ้าพากรมหลวงศรีรัตนโกสินทร.

ที่ ๒. ช. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์” ทรงกรม
เป็นสมเด็จพระเจ้าพากรมหลวงนครสวรรค์พินิต.

เจ้าคุณจอมมารดาของพระนางเจ้าสุชมาลัยมารศรี มีนามว่า “สาลี”
เดิมเมื่อรัชกาลที่ ๔. เป็นเจ้าจอมมารดา ครั้นถึงรัชกาลที่ ๕. เมื่อ
เป็นเจ้าช่วยยายได้เป็นเจ้าคุณจอมมารดา บรพชนมาแต่สกุลชาวบางช้าง
ตำบลอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งสมญาว่าเป็นราชินิกุลรัชกาล
ที่ ๒. ดิยสายชื่อมาดามเจ้าคุณพระไอยการานวล ซึ่งเป็นพระน้องนางร่วม
พระชนนีกบัสสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีในรัชกาลที่ ๑. เป็นภรรยา
เจ้าพระยาอรรคมหาเสนา (ขุนนาง) ท่านผู้นี้เป็นเชื้อสายเอกอหมัก
แขกชาติเปอร์เซีย คือ ต้นสกุลขุนนาง ทั้ง ๒ นี้บุตรและธิดาหลายคน
ในท่านจักกล่าวแต่บุตรคนเดียว ซึ่งเกี่ยวแก่ทางเจ้าคุณจอมมารดาสำคัญ
คือ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาพิไชยญาติ (ทัต) ซึ่งมีภรรยา
ต่างมีบุตรและธิดามากหลาย อนภรรยาคน ๑ ชื่อ “น้อย” คือมารดา
ของเจ้าคุณจอมมารดาสำคัญ ผู้เป็นธิดาของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาพิไชย
ญาตินั้น.

(๕) พระองค์เจ้าทักษิณชา (พระราชธิดาในรัชกาลที่ ๔) มีพระราชโอรส ๑ พระองค์ สิ้นพระชนม์แต่แรกยังไม่มีการฝังศพ เป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้า

เจ้าจอมมารดาของพระองค์เจ้าทักษิณชา ชื่อ "จัน" มีบรรพชนมาแต่จังหวัดตราด พระยาพิพิธสุนทรการ ผู้ว่าราชการจังหวัดตราด เชิญบิดาเจ้าจอมมารดาจัน.

มีพระราชโอรสและธิดาในรัชกาลที่ ๔. รวม ๔ พระองค์ คือ—
พระองค์เจ้าทักษิณชานัน ๑. ญ. พระองค์เจ้ามณฑยาภาธร ๑. ช. กรมหลวงอิศริยยศองค์เจ้า ๑. กรมหมื่นทิฆนทวงศ์ประวดี ๑. พระองค์เจ้าทักษิณชานัน เมื่อพระราชโอรสสิ้นพระชนม์แล้ว เสียพระจริต. จึงไม่ได้มีพระอิสริยยศกตอย่างใดอย่างหนึ่งจนสิ้นพระชนม์ไป

(๖) พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าอุบลรัตนนารีนาค. (พระธิดากรมหมื่นภมรินทร์ภักดีในรัชกาลที่ ๓.) มีพระราชธิดา ๑ พระองค์ คือ—

ญ. ทรงพระนามว่า "เจ้าฟ้าเยาวมาลย์นฤมล" ทรงกรมเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสวรรคโลกลักษณวดี สิ้นพระชนม์แต่มีชันษาวัย

(๗) พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าเสาวภาคย์นารีรัตน์. (พระธิดากรมหมื่นภมรินทร์ภักดีในรัชกาลที่ ๓.) มีพระราชธิดา ๑ พระองค์ คือ—

ญ. ทรงพระนามว่า "เจ้าฟ้าจันทราสารัตนาร" ทรงกรม เมื่อสิ้นพระชนม์แล้ว เป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนพิริยดิศไชยรัตน.

(๘) พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ (พระธิดา กรมหมื่นมณฑิตรภักดีในรัชกาลที่ ๓.) มีพระราชโอรสและธิดา ๕ พระองค์ ไม่เป็นพระองค์เดียว ๑ จักกล่าวแต่ ๔ พระองค์ คือ—

ที่ ๑. ช. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้ายุกถิชฌมพร” ทรงกรมเป็น สมเด็จพระเจ้าพากรมขุนลพบุรีราเมศวร.

ที่ ๒. ฉ. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้านภางร์จำรัสศรี” ภายหลัง เป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้า สิ้นพระชนม์แต่ยังทรงพระเยาว์.

ที่ ๓. ญ. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้ามะลิฉันทาทิศา” ภายหลัง เป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้า.

ที่ ๔. บ. ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้านิภาณภักดี” ภายหลัง เป็น สมเด็จพระเจ้าฟ้า.

พระอรรคชายาทั้ง ๓ พระองค์นี้ ร่วมพระบิณฑกและเจ้าจอมมารดา เคียงกัน เป็นพระบรมราชวงศ์จักรีกับราชินีในรัชกาลที่ ๒. และ เป็นราชินีในรัชกาลที่ ๓. ด้วย มีพระบรมชนกนางพระธิดา คือ กรมหมื่นมณฑิตรภักดี ทรงพระนามเดิมว่า “พระองค์เจ้าเสกศกาวลัย” เป็นพระราชโอรสพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในเจ้าจอมมารดา เอมน้อย พระบรมบุตรพจนในรัชกาลที่ ๓ ปรากฏอยู่แล้ว จักกล่าว แต่บุตรพจนของเจ้าจอมมารดาเอมน้อย ฝ่ายบุตรพจนริกาแต่ข้าหัดวงเดิม ในรัชกาลที่ ๑. ก่อนไปเสกถึงเถลิงถวัลยราชสมบัติแต่ครั้งกรุงธนบุรี สืบสายมาดี นายแสง เป็นจางวางในสมเด็จพระเจ้าหลานเธอในรัชกาล ที่ ๑. คือ เจ้าฟ้ามอญบริเบศร์ ซึ่งประสูติกับเจ้าพากรมขุนลพบุรีราเมศวร์

(หรือหม่อมเหี้ยน) โอรสพระเจ้ากรุงธนบุรี ฝายบุตรพลตรีที่เป็นภรรยา
 จางวางแสงซ้อ "คุม" เป็นท้าวเมือง (ท้าววิเศษนอก) ส่วนเจ้าจอม
 มารดาของพระอรรคชายาเจือทั้ง ๓ พระองค์นั้น คือ เจ้าจอมมารคำ
 เดิมมีฐานันดรศักดิ์เป็นหม่อมนางท้าวพระองค์เจ้าทรงกรม ภายหลัง
 เมื่อเป็นเจ้าชรวายเจ้าพาแล้ว เลื่อนศักดิ์ขึ้นเป็น "เจ้าจอมมารคำ"
 ขรพจนมาแต่เชอจินแซ่ (โตไม่ทราบ) สืบสายมาถึงบรมผู้ ๑ ซ้อ "แฉ่"
 คือ บิดาของเจ้าจอมมารคำนั้น นามสกุลในพระวงศ์กรมหมื่นนภินทร
 ภาณี สำหรับชนผู้ที่อยู่ในว่า "ดกาวลย์ ณกรุงเทพฯ"

(๕) เจ้าท้าววิเศษราชชายา (ธิดาเจ้าอินทวิชยานนท์

นครเชียงใหม่) มีพระธิดา ๑ พระองค์ คือ—

ญ. ทรงพระนามว่า "พระองค์เจ้าวมลนาคนพิศ" สันพระชนม์

แต่ทรงพระเยาว์.

ขรพจนของเจ้าท้าววิเศษราชชายานั้น มาแต่วงศ์ผู้ครองนคร
 ภาคพายัพ ซึ่งสมญาว่า สกุล "นครเชียงใหม่" จึงไม่กล่าวถึง
 ตักคำบรรพ จึงตกเขาแต่เพียงชนพระยาภาวดี ผู้ครองนคร
 ลำปาง ได้เป็นเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ มีบุตรผู้ ๑ ได้เป็นเจ้าผู้ครอง
 นครเชียงใหม่สืบมา ภายหลังได้มีฐานันดรศักดิ์เป็นพระเจ้ากาลวิไลรส
 สิริวงศ์ มีธิดาผู้ ๑ ชื่อ "เจ้าทิพเกสร" เป็นภรรยา น้อยอินทนนท์
 ซึ่งได้เป็นเจ้าบริวรัตน และ เจ้าอุปราช ตำแหน่งในนครเชียงใหม่ตามลำดับ
 ต่อมาได้เป็นเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ภายหลังได้เป็นพระเจ้าอินทร
 วิชยานนท์ พระเจ้านครเชียงใหม่ ผู้นี้ คือ ชนกกของเจ้าท้าววิเศษ

พระราชชายา อันเจ้าทิพเกสรธิดาพระเจ้ากาลวิโลธน์เป็นชนนี้ เจ้า
การารักษ์พระราชชายานัน เติมสัญญาว่าเจ้าจอมมารดาการารักษ์ ต่อมา
ไต่เดือนคักกขันเป็นพระราชชายาทั้งนามตกแล้ว

(๑๐) เจ้าคุณจอมมารดาแพ (ธิดาเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์
(วอน)) มีพระราชธิดา ๓ พระองค์ คือ—

ที่ ๑. ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าศรีวิไลลักษณ์” ทรง
กรมเป็นกรมขุนสุพรรณภาควดี.

ที่ ๒. ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าสุวภักดิ์วิไลพรรณ.”

ที่ ๓. ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าฉัตรวรรณโรภาส.”

บุตรพจนของเจ้าจอมมารดาแพ ทางบิดามารดาแต่สกุลชวาบางช้าง
ก่ายลอมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งสัญญาว่าเป็นราชินิกุลรัชกาล

ที่ ๒. และสืบต่อมาในชั้นสัมพันธ์กับสกุลอื่น เป็นสกุลขนานก เหมือน
กันกับบุตรพจนของเจ้าคุณจอมมารดาลำดวน แต่มาแยกสายกันในชั้น

บุตรเจ้าคุณพระไอยกีานวล คือ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์
(ดิศ) และสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาพิไชยญาติ (ทัต) ซึ่งเป็นพันธมิตรร่วม

บิดามารดาเดียวกัน เจ้าคุณจอมมารดาแพเป็นสายผู้พี่ คือ สมเด็จพระ
เจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ) ท่านผู้นับภรรยามาก ต่างมีบุตร

และธิดามากหลาย ภรรยาผู้ ๑ เป็นเอกภรรยา คือ ท่านผู้หญิงจัน (ธิดา
เจ้าพระยาพลเทพ (ทองอิน)) น้องกรมหมื่นนรินทร์พิทักษ์ (มข) พระ

ภริยาศากรมหลวงนรินทร์เทว (พระองค์เจ้ากุ) ทั้ง ๒ นมีบุตรและธิดา
หลายคน ในชั้นจกแล้วแต่ผู้เดียว คือ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรี

สรีรยวงศ์ (ช่วง) ท่านผู้ไม่มีเอกราช คือท่านผู้หญิง กลิ่น เป็นธิดา
 หลวงแก้วอายุก็เป็นผู้เป็นญาติกัน มีบุตรและธิดาจากกล่าวแต่ผู้เดียว คือ
 เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (วอน) ท่านผู้ไม่มีภรรยาและบุตรธิดามาก
 จากกล่าวแต่ผู้ ๑ คือ ท่านผู้หญิงอม บุรพชนมาแต่เชอจิน ทง ๒ มีบุตร
 และธิดาหลายคน ผู้ ๑ คือ เจ้าคุณจอมมารดาแพน เมอรัชกาลที่ ๔
 เจ้าคุณจอมมารดาแพ มีศักดิ์เป็น “หม่อม” นางห้ามสระไว้หลวงใน
 สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้า ครั้นถึงรัชกาลที่ ๕ มีศักดิ์เป็นเจ้าจอม
 มารดาตามพระราชประเพณี ภายหลังในรัชกาลที่ ๕ นั้นเอง โปรด
 เกล้าฯ ให้มีศักดิ์เป็นเจ้าคุณจอมมารดาเช่นกล่าวมาแล้ว

(๑๑) เจ้าจอมมารดาแพ (ธิดาหม่อมในหม่อมไกรสรรัชกาล
 ที่ ๑.) มีพระราชธิดา ๑ พระองค์ คือ —

ญ. ทรงนามว่า “พระองค์เจ้าผ่อง”

บุรพชนของเจ้าจอมมารดาแพ มาแต่พระบรมราชวงศ์จักรี คือ พระ
 ราชโอรสพระองค์ ๑ ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ในเจ้า
 จอมมารดาแก้ว ทรงนามว่า “พระองค์เจ้าไกรสร ในรัชกาลที่ ๓ เป็น
 กรมหลวงรักษ์รณเรศ ภายหลังในรัชกาลเดียวกันนี้ มีความผิด
 เป็นมหันตโทษ ต้องลกลิขิตยศศักดิ์สมญาเป็น “หม่อม” ตลอดทั้งวงศ์
 วาน หม่อมไกรสรมีบุตรมาก คน ๑ เกิมชื่อ “หม่อมเจ้านก” ภาย
 หลังต้องลกลิขิตลงเป็นหม่อมตามบิดา ท่านผู้ คือ บิดาเจ้าจอมมารดาแพ
 ซึ่งควรจะมีศักดิ์เป็นหม่อมราชวงศ์ แต่ต้องเป็นหม่อมจึงใคร่เรียกกันแต่
 ถิ่นว่า “คุณแพ” และเจ้าจอมมารดาแพนั้น เมอรัชกาลที่ ๔ ก็มี

ศักดิ์ “หม่อม” นางห้ามในสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าหม่อมกนก
 ทงเป็นหม่อมมารดาของหม่อมเจ้าด้วย เพราะพระองค์เจ้าผ่องประสูติใน
 รัชกาลที่ ๕ นั้น ครั้นถึงรัชกาลที่ ๕ ทง ๒ จึงมีศักดิ์เป็นเจ้าจอมมารดา
 ในพระองค์เจ้าคามพระราชประเพณี และพระองค์เจ้าผ่องพระองค์นั้น เป็น
 พระธิดาพระองค์แรก ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่
 เมือยังไม่โตเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัตินั้น

(๑๒) เจ้าจอมมารดาแสง (ธิดาพระยาไชยวิจิตรผู้รักษากรุงเก่า)

มีพระราชโอรสและธิดา ๔ พระองค์ คือ—

- ที่ ๑. ช. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าศิริวงศ์วรราชกุมาร”
- ที่ ๒. ช. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้านางพินิจวงศ์”
- ที่ ๓. ฉ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าเอทริสภทราวุฑ์”
- ที่ ๔. ฉ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าเจริญศรีชนมายุ”

บรรพชนของเจ้าจอมมารดาแสง มาแต่เชื้อจีน สืบต่อมาถึง
 เจ้าพระยานิกรบดินทรทสมุหนายกในรัชกาลที่ ๔ นามเดิมว่า “เจ้าสี
 โท” มีบรรดาศักดิ์ขึ้นมาตามลำดับถึงเป็นเจ้าพระยาตั้งแล้ว ท่าน
 ฝันเห็นคนเฝ้าคณผู้ ๑ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงไว้
 วางพระราชหฤทัยสนทนเสนาหาเป็นอันมาก เช่นปรากฏในสร้อยนามที่
 ท้ายว่า “มหินทรมหากถยาณมิตร” เป็นต้น จึงได้มีบรรดาศักดิ์คือฐาน
 โทใหญ่โต บริวารณคหฤทพยเป็นเศรษฐ มีสำคัญที่โตสร้างวัดกถยาณมิตรไว้
 จึงได้มีนามสกุลว่า “กถยาณมิตร” เจ้าพระยานิกรบดินทร มีบุตรและ
 ธิดาซึ่งเป็นหลักฐานหลายคนทศวรรษกชนกล่าวเช่น บุตรคนหนึ่ง คือ

พระยาไชยวิชิต บิคาเจ้าจอมมารคาแสงนั้น บุตรคนหนึ่ง คือเจ้าพระยา
 รัตนกนิทร (รอด) ที่สมุหนายกรัชกาลที่ ๕ บุตรคนหนึ่ง คือพระยา
 มหาอำมาตย์ (ชั้น) บิคาเจ้าพระยาสุรศรี (เชย) เสนาบดีกระทรวง
 มหาดไทยในรัชกาลที่ ๖. อีกคนหนึ่ง คือ ท้าวสมศักดิ์ (อง) ซึ่งเป็น
 เจ้าจอมมารคาของกรมหลวงวรเสรฐสุตา เคมีทรงพระนามว่า “พระ
 องค์เจ้าบุตรี” ในรัชกาลที่ ๓. ส่วนเจ้าฟ้าอิศรวังศัวรราชกุมารนั้น
 ก็เป็นพระราชโอรสพระองค์แรก ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ และ
 เป็นพระเจ้าลูกเธอ พระองค์แรก ตั้งแต่ไท่เสด็จเจดิงถวัลยราชสมบัติแล้วนั้น
 ด้วย แต่สิ้นพระชนม์ไปเสียแต่ยังทรงพระเยาว์อยู่

(๑๓) เจ้าจอมมารคาสุต (อีกาพระยาสุรินทรราชเสนี (เงิน)) มี
 พระราชธิดา ๑ องค์ คือ —

ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าวรลักษณาวดี”

บุพชนของเจ้าจอมมารคาสุต ทางบิดามาแต่พระยาวิสูตรโกษา
 (นุ่น) กรมท่าฝ่ายพระราชวังบวร มีภรรยาคน ๑ ชื่อ “บุญมี” เป็น
 อิกานายอิน บุตรพระยาธรรมปโรหิตในรัชกาลที่ ๑. ซึ่งจึงกล่าวต่อไป
 ในทางมารดาของเจ้าจอมมารคาสุตนั้น พระยาวิสูตรโกษา (นุ่น) ก็ย
 บุญมี, มีบุตรคน ๑ (ตามที่ทราบ) คือ พระยาสุรินทรราชเสนี (เงิน) บิคา
 เจ้าจอมมารคาสุต ทางพระมารดามีถึงกันสาขามากมาแต่พระยาธรรม
 ปโรหิต (แก้ว) ที่กล่าวแล้ว ท่านมีนมบุตรและธิดา ๕ คน, คน ๑
 คือนายอินที่กล่าวแล้ว และในท่านจึงกล่าวแต่อีกคน ๑ คือ พระธิดาลักษณ
 (กลัก) บิคาพระยามหานิเวศ (ยัง) ผู้สร้างวัดพระยายัง ซึ่งพระองค์เจ้า

วรลักษณาวาทิศทรงเอาเป็นพระธูระ ออกทรวพยปฏิสังขรณ์เป็นอนมกานัน พระ
 ยามทานิเวศ (ยัง) มีบุตรและธิดามาก คน ๑ คือ พระยาราชาสัมภารากร
 (เทศ) ท่านผู้ มีบุตร และธิดามากเหมือนกัน จักกล่าวแต่ธิดา ๒ คน
 คือ เจ้าจอมมารดาจัน ซึ่งเป็นเจ้าจอมมารดาพระองค์เจ้าศรีพิงค์ ใน
 รัชกาลที่ ๕ คน ๑, อีกคน ๑, ชื่อ "กลั่น" ท่านกลั่นผู้ เป็น
 ภรรยาพระยาสุรินทรราชเส็น (จัน) มีบุตร และธิดาคู่ด้วยกันหลายคน
 คน ๑, คือ เจ้าจอมมารดาตัก ซึ่งเป็นเจ้าจอมมารดาพระองค์เจ้าวรลักษ-
 ณาวคินัน ยังธิดาอีก ๒ คน ทักกล่าวไว้ในต้นทวย คน ๑ คือ ทาว
 วนิศาพิจาริณี (สุน) ซึ่งเป็นเจ้าจอมมารดาพระองค์เจ้าประพาฬร์คมี ใน
 รัชกาลที่ ๔ อีกคน ๑ คือ เจ้าจอมมารดาสาย์ ผู้เป็นเจ้าจอมมารดา
 ของพระราชธิดาพระองค์ ๑. ในรัชกาลที่ ๕ ซึ่งยังไม่มีพระนาม เพราะ
 ประสูติในวันเคี้ยว กัดฟันพระชนม์

บรรดาบุตร และธิดาพระยาสุรินทรราชเส็น (จัน) กับท่านกลั่นนั้น
 มีนามสกุลว่า "กุสุมลจันทร์"

(๑๔) เจ้าจอมมารดาตัก (ธิดาพระยาเวียงในนฤบาล (ทรง))
 มีพระราชโอรส และธิดา ๒ พระองค์ คือ—

- ที่ ๑. ญ. ทรงพระนามว่า "พระองค์เจ้าอรุณพรพรรณรัชกัญญา"
- ที่ ๒. ช. ทรงพระนามว่า "พระองค์เจ้ารพพิพัฒน์ศักดิ์" ทรง

กรมเป็นกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์

บรรพชนของเจ้าจอมมารดาตัก นับแต่ชั้นที่ปรากฏและลำดับ คือ
 พระยาเพชรพิไชย (เกตุ) ท่านผู้ เป็นผู้ที่สร้างวัดโปรดเกตุเชษฐาราม

ในคลองลัดจ์หรือวัดพระประแดง พระยาเพชรพิไชย (เกตุ) มีบุตรและธิดา
 ทั่วเกล้าแต่ในท่น แต่ผู้เคี้ยว คือ พระยาเพชรพิไชย (ท่น) ท่านผู้
 บบุตรและธิดาอีกหลายคน บุตรผู้ ๑ คือ พระยาเวียงในนฤบาล (หวัง)
 ผู้เป็นบิดาของเจ้าจอมมารคาคลย์ เจ้าจอมมารดาพระองค์เจ้าทั้ง ๒ องค์
 ทั่วเกล้าพระนามมาแล้ว และพระยาเวียงในนฤบาล (หวัง) มีบุตร และ
 ธิดาอีกหลายคน มีพระยาเวียงในนฤบาล (เจ๊ก) เป็นต้น ต่างมีบุตร
 และธิดาแยกสายต่อไปอีกมาก รวมสกุลนี้ ทั่วเกล้าว่า "เกตุทัต"

(๑๕) เจ้าจอมมารคามรกต (ธิดาเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ศรี
 (เพ็ง)) มีพระราชโอรสและธิดา ๒ พระองค์ คือ —

ที่ ๑. ญ. ทรงพระนามว่า "พระองค์เจ้าจรัสคนราชมารี"

ที่ ๒. ช. ทรงพระนามว่า "พระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงศ์" ทรง

กรมเป็นกรมหมื่นพิไชยมหินทรโรคม

บุตรพชนของเจ้าจอมมารคามรกต มาแต่คฤหบดี มีชื่อว่า "คัง"
 เป็นหมอนวคณมอคคิน ๑ มีภรรยาชื่อ "มอญ" มีบุตรและธิดาด้วยกัน
 ๕ คน บุตรคน ๑ เป็นที่ ๔ ชื่อ, "เพ็ง" สมญาว่า "นโปเลียน"
 คือ เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ศรี บิดาเจ้าจอมมารคามรกตนั้น และเจ้าพระยา
 มหินทร ๑ ผู้นี้ นับว่าเป็นคนมีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ และเปรื่องปราด
 ผู้ ๑ ในรัชกาลที่ ๔ เสด็จตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยัง
 ไม่ได้เสด็จเสด็จถึงฉะวราชสมบัติ ครั้งทรงพระผนวชประทับอยู่ณวัด
 นิเวศ ทรงเลี้ยงบุตรเจ้าพระยามหินทรมาแต่ยังย่อมนเยาว์ ทรงพระเมตตา
 กรุณา และอุปการะมาก เกือบเสมือนว่าเป็นพระราชบุตรบุญธรรมกว่าได้

ครั้นเมื่อเสด็จเสด็จถึงถวญวราชสมบัตแล้ว ก็เป็นมหาคเล็กข้าหลวงเดิม และโปรดให้มบรมราชคักกขึ้นสูง ในกรมมหาคเล็กตามลำดัขโดยฉบัพลน ไม่ชากโกเป็นเจ้าหมนสรอเพธกัก และพระยาบรชรัตนราชพลลภ ธิราชการใช้อยโดยสนทสนม และเป็นที่เสนาหา ไวรวงพระราชหฤทัยทง ในราชการและการในพระองค์ ความโปรดปรานนั้น ถึงกับมีพระราช คารัสเรียกหาว่า "พ่อเพ่ง" เป็นเนองนิตย ในที่สกเมื่อทรงพระประชวร จกเสกถึงสวรรคต ก็โกเป็นผู้ปฏิบัติประจำอยู่ใกล้ชิตพระองค์ จนตลอดกาล ครนดงรัชกาลที่ ๕ โกเป็นพระยาราชสรวาคี ต่อมาเป็นเจ้าพระยามหินทร คักกธารง ไทบัญญัติชาการกรมพระสุรสวัค สิทธิชาก ซึ่งในเวลานั้น กรมนียากยุ่งมิใช่เล่น เจ้าพระยามหินทร ฯ มีภรรยาและบุตรธิดามาก ภรรยาคน ๑ ชื่อ "หุ่น" เป็นธิดาท่านทรพย นัยว่าเป็นเอกภรรยา มีธิดา ๒ คน คน ๑ ชื่อ, "ทบทม" อีกคน ๑ คือ เจ้าจอมมารตามรกตนั้น

บรรดาบุตรและธิดาเจ้าพระยามหินทร ฯ ต่างแยกสายออกไปเป็นหลาย สาย รวมกันมีนามสกุลว่า "เพญกุล"

(๑๖) เจ้าจอมมารคาหม่อมราชวงศ์ชอย, (ธิดาหม่อมเจ้าโสภณ)

มีพระราชธิดา ๑ พระองค์คือ —

ญ. ทรงพระนามว่า "พระองค์เจ้าอรพินธเพญภาคย์"

บรรพชนของเจ้าจอมมารคาหม่อมราชวงศ์ชอย, มาแต่พระบรม ราชวงศ์จักรกบราชชนกถรัชกาลที่ ๒ และสมพันธภราชชนกถรัชกาล ที่ ๔ ขึ้นต้นเช่นกล่าวแล้วในพระบรมบรรพชนของพระบาทสมเด็จพะจอม เกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ทางนเบนสายพระภาคาพระองค์ ๑ ของสมเด็จพะ

ศรีสุริเยนทราบรมราชินี ซึ่งมียุ ๓ พระองค์ คือ สมเด็จพระเจ้าพาดรมชน
 อิศรานรัถย์ ทรงพระนามว่า “เจ้าฟ้าเกษ” สมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์นี้
 มีนางห้ามมาก ต่างมีพระโอรส และธิดามากเหมือนกัน องค์ ๑ คือ
 หม่อมเจ้าโสภณ บิดาเจ้าจอมมารดาอ่อน ผู้เป็นหม่อมราชวงศ์ในสกุล
 อิศรางกูร ณ อยุธยา

(๑๗) เจ้าจอมมารดาอ่อน (ธิดาพระยาพิสดมภ์สัมปตบิรุณ
 (ยิม) มีพระราชโอรส ๑ พระองค์ คือ —

๗. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้ากิติยากรวรลักษ” ทรงกรม
 เป็นกรมหลวงจันทยุรินฤนาถ

บรรพชนของเจ้าจอมมารดาอ่อน มาแต่จีนแต่แล้วสืบต่อมาถึงพระยา
 พิสดมภ์สัมปตบิรุณ (ยิม) เดิมเป็นเจ้าสัวแลวมบรรดาศักดิ์ เป็นหลวง
 ภาณุวิเศษ ต่อมาเลื่อนขึ้นเป็นพระในนามนั้น ภายหลังจึงเป็นพระยา
 พิสดมภ์สัมปตบิรุณ ใต้เป็นผู้คิดขุดคลองภาษีเจริญ ในรัชกาลที่ ๔
 และเป็นเจ้าของเรือกลไฟ ชื่อ “เจ้าพระยา” ซึ่งเป็นเรือเมล์เดินระหว่าง
 กรุงเทพฯ ๑ กับสิงคโปร์เป็นคราวแรก และมีอยู่แต่ลำเดียวในเวลานั้น
 ท่านผู้นมกรรยาชื่อ “ปราง” ทั้ง ๒ มีบุตรและธิดาหลายคน ธิดาคน ๑
 คือ เจ้าจอมมารดาอ่อนที่กล่าวนี้

(๑๘) เจ้าจอมมารดาแ่ม, (ธิดาพระยามหาอำมาตย์ (ชั้น)) มี
 พระราชโอรส ๑ พระองค์ คือ —

๗. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าประวิตรวิมลโนคม” ทรงกรม
 เป็นกรมหลวงปราจิณกิติยัคิ

บุตรพจนของเจ้าจอมมารคาแหม่ม, มาแต่เชื้อจีน อินมีนามสกุล
 ภายหลังว่า "กัลยาณมิตร" เช่นกล่าวไว้ในบุตรพจนของเจ้าจอมมารคา
 แสงนั้นแล้ว แต่แยกสายลงทางพระยามหาอำมาตย์ (ชั้น) ผู้มีเอก
 ภรรยาคน ๑ คือ ท่านผู้หญิงจับ สกฤตไกรฤกษ์ ไม่มีบุตร และภรรยาอื่น
 มีอีกหลายคน ต่างมีบุตรและธิดา มีธิดาคือ เจ้าจอมมารคาแหม่มนี้ นอก
 จากนั้นภรรยาอีกคน ๑ ชื่อ ไหมค, มีบุตร คือ เจ้าพระยาสุรสีห์ (เซย)
 เป็นต้น ผู้เป็นบิดาของหม่อมชน ซึ่งเป็นนางห้ามสระโกลหลวงในกรมหลวง
 ปรายจิณ ผู้เป็นญาติอันสนิทต่อกัน เหล่าล้วนเป็นสกุล กัลยาณมิตรด้วยกัน
 และพระยามหาอำมาตย์ (ชั้น) ผู้นั้น ได้เคยไปราชการทัพศึกในทันทนาร
 หลายคราว นับว่าเป็นทหารอย่างเก่าผู้ ๑

(๑๕) เจ้าจอมมารคาเจิม (ธิดาพระยาวิเศษสังฆาตา (จัน)) มีพระ
 องค์เจ้าไม่เป็นพระองค์ ๑ พระองค์

บุตรพจนของเจ้าจอมมารคาเจิม มาแต่มหาดเล็กข้าหลวงเดิม ใน
 รัชกาลที่ ๔ ชื่อ "น่วม" มีบุตร ๔ คนร่วมบิดามารดาเดียวกัน คน
 ที่ ๑. คือ เจ้าพระยาบรมราช (เฉย) ซึ่งเดิมเป็นจางวางข้าหลวงน้อย
 รัชกาลที่ ๕ แต่ครั้งยังไม่ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ครั้นเมื่อเป็น
 ข้าหลวงใหญ่ ได้เป็นพระยาอภัยรณฤทธิ์ จางวางกรมพระตำรวจที่ ๒
 พระยาวิเศษสังฆาตา (จัน) เดิมเป็นพระยาสุจริตรักษา ผู้ว่าราชการ
 จังหวัดลพบุรี แล้วไปเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดตาก ผู้นี้คือ บิดา
 เจ้าจอมมารคาเจิม ที่ ๓. พระยาวิสุทธิธรรมธาดา ผู้ว่าราชการจังหวัด
 ลพบุรี เดิมเป็นพระพลพลพยุหเสนา ผู้บังคับการทหารหน้าใน

รัชกาลที่ ๔ ผู้ ๑ แล้วเป็นผู้บังคับการทหารบกใหญ่ ที่ ๕. พระนคร พระ
ราม (แจ่ม) ปลัดจังหวัดลพบุรี

(๒๐) เจ้าจอมมารดาทัตติมา (ธิดาพระยาอภัยนริศกรมราชทัณฑ์ (ติศ))

มีพระราชโอรสและธิดา ๓ พระองค์ คือ —

ที่ ๑. ช. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าจรัสประวิตรเทศ” ทรง
กรมเป็นกรมหลวงนครไชยศรีสุรเทศ

ที่ ๒. ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าประเวศธรรมย์”

ที่ ๓. ช. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าวุฒิไชยเฉลิมลาภ” ทรง
กรมเป็นกรมหมื่นสิงหวิกรมเกรียงไกร

บรรพชนของเจ้าจอมมารดาทัตติมา เป็นคฤหบดีชาวเมืองสุวรรณภูมิ
สืบสายต่อมาถึงกรมการผู้ ๑ ชื่อ “บุญชู” เดิมเป็นหลวงวังใต้รัชการ
ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และได้โดยเสด็จงานสงคราม
หลายคราว เมื่อเสด็จเฉลิมถวัลยราชสมบัติแล้ว โปรดให้เป็นพระจันทรา-
ทิกย์ กรมสนมพลเรือน แล้วเลื่อนขึ้นเป็นพระยาในนามนั้น มีบุตรและ
ธิดาหลายคน บุตรคน ๑ ชื่อ “เลียง” เป็นมหาดเล็กในรัชกาลที่ ๑
ถึงรัชกาลที่ ๓ ได้เป็นจมนอินทรประพาศ กรมวังฝ่ายพระราชวังบวร มี
ภรรยาชื่อ, “จำ” ซึ่งต่อมาได้เป็นท้าวมิ่งสี ตำแหน่งท้าววิเศษนอก
มีบุตรคน ๑ ชื่อ, “ติศ” เดิมเป็นมหาดเล็กข้าหลวงเดิม ในรัชกาล
ที่ ๔ เมื่อได้เสด็จเฉลิมถวัลยราชสมบัติแล้ว โปรดให้เป็นนายเสด็จยร-
รักษา ปลัดวังซ้าย ในเวลาไม่ช้าก็ได้เป็นจมนงรักกองคี่ขวา และ
พระยาบำเรอภักดิ์ ตามลำดับมาในกรมวัง ครั้นถึงรัชกาลที่ ๕ จึงได้

เป็นพระยาอภินทริกามาตย์ จางวางกรมสนมพลเรือน ท่านผู้มกรรยา
หลายคน จักยกชนกล่าวนั้นแต่ ๓ คน คน ๑ ชื่อ, "อิม" คือ
มารดาเจ้าจอมมารดาทิษิม ทักกล่าวแล้ว คน ๑ ชื่อ, "คล้าย" เป็น
เชอจันธิดาเจ้าตัว บุญศรีผู้เป็นเอกภรรยา ท่านคล้ายมีธิดาหลายคน จัก
กล่าวในนั้นแต่ ๒ คน คน ๑ คือ เจ้าจอมมารดาเที่ยง ในรัชกาลที่ ๔
มีพระราชโอรสและธิดาหลายพระองค์ มีกรมหลวงมรรตน์ศิริไชยจูเป็นต้น
ซึ่งเดิมทรงพระนามว่า, "พระองค์เจ้าโสมมาศ" นั้น ธิดาท่านคล้ายอีก
คน ๑ คือเจ้าจอมมารดาชุ่ม ในรัชกาลที่ ๔ เหมือนกัน มีพระราชโอรสพระ
องค์ ๑ คือ กรมพระดำรงราชานุภาพ ซึ่งเดิมทรงพระนามว่า, "พระ
องค์เจ้าศิริวรกรม" นั้น และภรรยาพระยาอภินทริกามาตย์ อีกคน ๑
ชื่อ, "บาง" เป็นมารดาเจ้าจอมมารดาแล, ในรัชกาลที่ ๕ มีพระ
ราชธิดา ๓ พระองค์ ซึ่งจักได้กล่าวต่อไปตามลำดับเจ้าจอมมารดาใน
รัชกาลที่ ๕ นี้ การที่ยกเอานามสายอื่น นอกจากสายเจ้าจอมมารดา
ทิษิมมากกล่าวในนั้น เพื่อจักให้แลเห็นว่าในสกุลนี้ได้เป็นเจ้าจอมมารดา
ถึง ๔ คน และมีพระราชโอรส และธิดาในสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินถึง ๔
สายหลายพระองค์ด้วยกัน นับว่าแปลกประหลาด อาจให้มีกำลัง และ
เชิดชูสกุลวงศ์เป็นอันดี ทั้งหลายพระองค์ที่เป็นผู้มพระอิสริยยศกต
อินสูง และมีคุณสมบัตินั้นทำให้เกิดผลแก่บ้านเมืองก็มีอยู่ด้วย

(๒๑) เจ้าจอมมารดาขิว มีพระราชธิดา ๑ พระองค์ ประสูติในวัน
เดือนสิบพระชนม์ จึงยังไม่มีพระนาม

บรรพชนของเจ้าจอมมารดาขิว มาแต่ชาวบ้านบางเขนสาย ๑ ไม่

เกี่ยวแก่ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ นั้น

(๒๒) เจ้าจอมมารดาโหมก (ธิดาเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์

(วอน)) มีพระราชโอรสและธิดา ๓ พระองค์ คือ —

ที่ ๑. ช. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าอากาศเกษมทิวงค์” ทรง
กรมเป็นกรมหมื่นชุ่มพรเชตรอกุมคักกิต.

ที่ ๒. ฉ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าอรอนงค์อรรคยพา”

ที่ ๓. ช. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าสุริยงประยูรพันธุ์” ทรง
กรมเป็นกรมหมื่นไชยาศรัยวิโยภาค

บุตรพจนของเจ้าจอมมารดาโหมก เหมือนกันที่กล่าวแล้วในบุตรพจน
ของเจ้าคุณจอมมารดาแพ เพราะท่านผู้นั้นเป็นน้องนางร่วมบิดามารดา
เดียวกัน อันนับว่าเป็นสกุลขุนนาง และเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๒.

(๒๓) เจ้าจอมมารดาจัน (ธิดาพระยาราชสัมภารากร (เทศ))

มีพระราชธิดา ๑ พระองค์ คือ —

ฉ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าคีติพงศ์ประไพ”

บุตรพจนของเจ้าจอมมารดาจัน มาแต่พระยารวมยโรหิต (แก้ว)
ในรัชกาลที่ ๑ มีบุตรและธิดา ๕ คน แยกออกไปเป็น ๕ สาย ในที่
นี้กล่าวแต่บุตร ๒ คน

คน ๑ คือ นายอิน บิดาบุญมี ภรรยาพระยาวิสูตรโกษา (นุ่น)
ทางบิดาเจ้าจอมมารดาสุดที่โตกล่าวไว้แล้ว บุตรอีกคน ๑ คือ พระอา-
ลักษณ (กลัด) มีบุตรและธิดา ๔ คน แยกออกอีก ๔ สาย igitกล่าว
แต่สายเดียวในบุตรคน ๑ คือ พระยามหานันต์ (ยง) ซึ่งเดิมเป็นพระยา

อนรุทษราชสมณเทวีร และที่เป็นผู้สร้างวัดพระยาบังคังกล่าวแล้ว ท่าน
 ผู้ไม่มีบุตรและธิดามาก ย่อมแยกสายกันไปอีกชั้น ๑ ในทันจิกกล่าวแต่
 คนเดียว คือ พระยาราชาสัมภารากร (เทศ) ผู้เป็นบิดาของเจ้าจอม
 มารดาจันทน์ มารดาของเจ้าจอมมารดาจันทน์ ชื่อ อ้า ท่านผู้ไม่มีบุตรและ
 ธิดามากเหมือนกัน อีกคน ๑ นั้นชื่อ กลิ่น ภรรยาพระวิสูตรโกษา (นุ้ม)
 บิดามารดาของท้าววนิดาพิจาวุธ (สุน) ซึ่งเป็นเจ้าจอมมารดาของพระองค์
 เจ้าประพาฬรัศมีในรัชกาลที่ ๔ และเจ้าจอมมารดาสุต ซึ่งเป็นเจ้า
 จอมมารดาพระองค์เจ้าวรลักษณาวดี และเจ้าจอมมารดาสาย ซึ่งเป็นเจ้า
 จอมมารดาของพระองค์เจ้าทสันพระชนม์ แต่ยังไม่พระนาม เจ้าจอม-
 มารดาทั้ง ๒ ที่กล่าวนามคอนท้ายในรัชกาลที่ ๕ การศึกษามากกล่าว
 ในทันอีก เพื่อจกให้แลเห็นว่าพวกนี้ก็ได้เป็นเจ้าจอมมารดาถึง ๔ คน
 เหมือนกัน และมีพระองค์เจ้าถึง ๔ สาย แต่สาย ๑ แยกสกุลไปทางบิดา
 ทั้งข้างมีพระองค์เจ้าน้อยพระองค์ และเป็นแต่พระราชธิดาทูกพระองค์ด้วย
 จึงทำให้อ่อนกำลังไปในความเชิดชแห่งสกุลนี้ แท้จริงเครือญาติที่สืบสาย
 โดยตรงลงมาจากพระยาธรรมปโรหิตนั้น มีมากมายหลายชั้น แต่โดยมาก
 พวกนี้เห็นดีชอบแยกสกุลต่างกันไปเสียอีกชั้น ๑ จึงทำให้อ่อนไป

(๒๔) เจ้าจอมมารดาสาย (ธิดาพระวิสูตรโกษา (นุ้ม)) มี
 พระราชธิดา ๑ พระองค์ ประสูติในวันเดียวกับสิ้นพระชนม์ จึงยังไม่มี
 พระนาม

บรรพชนของเจ้าจอมมารดาสาย เหมือนกันที่กล่าวแล้วในบรรพชน
 ของเจ้าจอมมารดาสุต เพราะท่านผู้เป็นบิดาเป็นนางร่วมบิดามารดาเดียวกัน

อันนับว่าเป็นสกุล “กุศลจันทร”

(๒๕) เจ้าจอมมารดาเรือน (ธิดาพระยาสุนทรบุรี (สว่าง)) มี
พระราชธิดา ๑ พระองค์ คือ —

ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าพิศมัยพิมลลักษณ์”

(๒๖) เจ้าจอมมารดาวก (ธิดานายเสด็จรวิรักษา (เที่ยง)) มี
พระราชธิดา ๑ พระองค์ คือ —

ช. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร” ทรงกรม
เป็นกรมหมื่นกำแพงเพชรอรรคโยธิน

บุรพชนของเจ้าจอมมารดาวก ทางบิดาเป็นคฤหบดีรามีญู ชาว
เมืองหงสาวดี สืบสายลงมาถึงรามีญูผู้ ๑ ชื่อ “เที่ยง” กล่าวว่า
ตนเองเป็นผู้ที่ไต่เข้ามาจากจังหวัดหงสาวดีประเทศรามีญู ครั้นมาอยู่ใน
กรุงเทพฯ ชำนาญ ไต่เป็นนายเสด็จรวิรักษา ปลัดวังซ้ายในกรมวัง ภาย
หลังไต่เป็นสามพระนมปรีกพระนมเอกในรัชกาลที่ ๕ ไม่มีเรื่องราวที่จัก
กล่าวนอกจากนี้ ทางมารดาของเจ้าจอมมารดาวก คือ พระนมปรีกนั้น
มีบุรพชนอันเป็นชั้นสูงในจำพวกที่กล่าวว่า “ผู้ค้ำปากสายแรก” ผู้ ๑
เพราะเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ และที่ ๕ ดังได้กล่าวไว้ตามลำดับชั้น
โดยพิสดารแล้ว ในเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ และในเรื่องราชินิกุล
รัชกาลที่ ๕ ซึ่งกล่าวอยู่นี้ ไม่จำเป็นที่จะต้องกล่าวซ้ำในที่นี้ อีกสรุป
ความแต่โดยย่อ แต่ว่าบุรพศตของเจ้าจอมมารดาวก รวมเป็น ๘ สาย
ดังนี้

ทวารวดีของพระนัมปริก

สายราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ (คือสกุลอำมาตย์รามัญ (หงส์ทอง)) ๑.

ทางมารดาของพระนัมปริก

สายราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ (คือสกุลแขกชวาสิสุนันท์หงส์) ๑.

สายราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ (คือสกุลชาวสวนนันทน์) ๑.

สายแขกชวาสิสุนันท์หงส์ (คือสกุลฉมพัตลุง) ๑.

สายราชสกุลกรุงทวารวดี (กรุงเทพฯ) (คือสกุล ม.ว. ร. ทย์) ๑.

รวม ๕ สายนี้เช่นสายสัง สายที่กล่าวเหล่านี้นี้แต่สายใหญ่ที่ไม่ใช่สายย่อย และไม่ใช้เป็นสายเขยหรือสายสะใภ้ ถ้ากันยทั้งสายคำอีกด้วยก็มีอีก ๓ สาย คือ—

สายมารดาพระเทพเพชรรัตน (นาค) สกุล (โตไม่ทราบ) ๑,

สายมารดาพระยาอัครานภาพ (ขุนแผนน้อย) สกุล (โตไม่ทราบ) ๑,

สายท่านขำมารดาพระนัมปริก สกุล (โตไม่ทราบ) ๑,

จึงจกรวมไปเป็น ๘ สายด้วยประการฉะนี้ แต่ถึงจะอย่างไร ๆ ก็ที่เจ้าจอมมารดาวาดผู้หนึ่ง คงเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ทั้งเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ด้วย เหตุที่แปลกประหลาดอย่างหนึ่งซึ่งควรจักภาคภูมิใจในนี้ เจ้าจอมมารดาวาดผู้หนึ่งพระสนมผู้เดียวใน ๓๘ นาม ที่มีพระราชโอรสในรัชกาลที่ ๕ ผู้เป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ตามระเบียบที่นับแต่การพระชนม์ของสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินีท่านนี้ แต่ส่วนเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ นั้น ยังมีพระอัครชายาเธออีก ๓ พระองค์ แต่จริง

พระอัครชายาเธอ^๕เป็นราชินี^๖ในรัชกาลที่ ๕ เหมือนกัน และใกล้ชิดสนิทกว่าเสียอีก แต่เมื่อทางพระชนก^๗ไม่ช่วยก็^๘เป็นไม่ได้ ถ้าจะ^๙นบ^{๑๐}ด้วย บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์^{๑๑}ทั้งปวง ทัดมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี^{๑๒}เป็นต้นตลอดจนถึง^{๑๓}ไท่^{๑๔}ไชยนามสกุล^{๑๕} ณ กรุงเทพมหานคร^{๑๖} กิจที่ต้อง^{๑๗}นบ^{๑๘}ด้วย^{๑๙}ทั้งสิ้น

(๒๗) เจ้าจอมมารดาทิพเกษร (ธิดาเจ้าราชวงศ์นครเชียงใหม่ (น้อยมหาพรหม)) มีพระราชโอรส ๑ พระองค์ คือ —

๗. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้ากิดกนพรรัตน์” ทรงกรมเป็นกรมหมื่นสรศักดิ์ไฉยนรบดี

บุตร^๑พระชนของเจ้าจอมมารดาทิพเกษร มาแต่สกุล ณ เชียงใหม่^๒ สาย ๑ สืบสายถึงเจ้าราชวงศ์^๓ ๗ ชื่อเดิมว่า “น้อยมหาพรหม” มีภรรยา^๔ ชื่อ “เจ้าอุบลวรรณ” คือธิดามารดาของเจ้าจอมมารดาทิพเกษร ท่าน^๕สิ้น^๖เมื่อลงมา^๗เป็นพระสนมในรัชกาลที่ ๕ นั้น อยู่ในสำนักเจ้าคุณจอมมารดาแพ^๘เป็น^๙ผู้อภิบาล ทั้งไป^{๑๐}รศเกล้าฯ ให้^{๑๑}เจ้าพระยานรรัตนราชมานิต (โต) เป็น^{๑๒}ผู้อุปการะ^{๑๓}เช่น^{๑๔}ธิดาบุญธรรม^{๑๕}ด้วย

(๒๘) เจ้าจอมมารดาหม่อมราชวงศ์เนอง (ธิดาพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์) มีพระโอรสและธิดา ๒ พระองค์ คือ —

- ที่ ๑. ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าเขาวภาพงศ์สนิท”
- ที่ ๒. ๗. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้ารังสิตประยูรศักดิ์” ทรง

กรมเยนกรมหมื่นไชยนาทนเรนทร.

บรรพชนของเจ้าจอมมารคา ม. ร. ว. แห่ง ทางชนกบรรพบุรุษมาแต่
พระบรมราชวงศ์จักรีกรุงรัตนโกสินทร์กาลที่ ๒ ถึงรัชกาลที่ ๒ มีพระสนม
คน ๑ ชื่อ “ปรางใหญ่” เป็นราชินีกรุงรัตนโกสินทร์เหมือนนกัน มีบรรพชน
(จักเจ้าเจต ตามภาษาชาวบางช้างที่เรียกกัน) ชั้นต้นท่านตาปะขาว
พลาย มีธิดาชื่อว่า ท่านยายเจ้าชู้ ท่านฝันมีบุตรชื่อ ท่านตาเจ้าแทน
คือพญาร่วมพระชนนของพระชนกทรง พระชนกสมเด็จพระอมรินทรา-
บรมราชินี ผู้เป็นพระชนนของสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีในรัชกาล
ที่ ๑ นั้น ท่านตาเจ้าแทน มีบุตรชื่อ ท่านตาเจ้ากั ท่านฝันมีธิดาชื่อ
คุณยายอิน คือ มารดาเจ้าจอมมารตาปรางใหญ่ ซึ่งมีพระราชโอรส
ในรัชกาลที่ ๒ พระองค์ ๑ คือ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท เคมีทรงพระ
นามว่า “พระองค์เจ้านวม” กรมหลวงวงศาฯ มีนางห้ามมาก คน ๑
ชื่อ “แย้ม” มีพระโอรส คือ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ซึ่งมีนางห้าม
ชื่อ “เขียน” คือ บิดามารดาของเจ้าจอมมารคาแห่ง เจ้าจอมมารคา
ของพระองค์เจ้าท่ง ๒ พระอรคน สายนคาบเคยอยู่กันอยู่ในเรื่องสกุลชาว
บางช้าง ซึ่งสมญาว่าเป็นราชินีกรุงรัตนโกสินทร์กาลที่ ๒ นั้น ตกเป็นสายที่แปลก
อยู่สายหนึ่ง เจ้าจอมมารคาแห่งเป็นหม่อมราชวงศ์ มีสกุลว่า “สนิทวงศ์
ณกรุงเพทฯ” และเป็นราชินีกรุงรัตนโกสินทร์กาลที่ ๒ ด้วย

(๒๕) เจ้าจอมมารคาอ่อน (ธิดาเจ้าพระยาสุรพันธ์พิสุทธิ์ (เทศ))
มีพระราชธิดา ๒ พระองค์ พระเจ้าลูกเธอที่ไม่เป็นพระองค์ ๒ รวม ๔
พระองค์ คือ —

ที่ ๑. ญ. ทรงพระนามว่า “ พระองค์เจ้าอรประพันธ์รำไพ ”

ที่ ๒. ญ. ทรงพระนามว่า “ พระองค์เจ้าอติสยสุริยาภา ”

บรรพชนของเจ้าจอมมารคำอ่อน มาแต่สกุลบางช้างอำพา ซึ่ง
 สมญาว่าเป็นราชินิกุลชกาลที่ ๒ ทั้งฝ่ายบิดาและมารดา (จักจกคามภาษา
 ชาวบางช้างที่เรียกกัน) คือ ชนต้นท่านตาเจ้าปะขาวพลาย ผู้ ๑ มีบุตร
 และธิดา ๖ คน จักกล่าวในต้นแต่คนเคี้ยว คือ ท่านยายเจ้าชี่ ท่านผู้ไม่มี
 บุตรและธิดา ๑๐ คน จักกล่าวแต่ ๒ คน ผู้ ๑ เป็นธิดาที่ ๑ ชื่อ ท่าน
 ยายเจ้าเมือง. ผู้ ๑ เป็นบุตรที่ ๕ พระนามว่า ทอง. เป็นพระภักดีสาม-
 เเก้พระรปศิริโสภาคมหานาคนารี พระนามเดิมว่า สัน. ทั้ง ๒ นมีพระโอรส
 และธิดา ๑๐ องค์ จักกล่าวแต่ ๒ องค์ คือ พระธิดาที่ ๔ คือ สมเด็จพระ
 พระอมรินทรบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๑ พระนามเดิม นาค. พระธิดา
 ที่ ๕ คือ เจ้าคุณนวล (ทางราชการเรียกว่าเจ้าคุณพระไอยกีานวล)
 เป็นภรรยาเจ้าพระยาอรรคมหาเสนา (ขุนนาค) เชื้อสายเดออกหมักแขก
 ซาคีเปอร์เซีย ที่เรียกกันว่า “ เซียะ ” หรือ “ มะหังน ” คือ พวกแขก
 กุฎเจ้าเช่น ครึ่งกรุงทวารวดีศรีอยุธยา (กรุงเก่า) สืบสายต่อมา
 จนทุกวันนี้ แต่สายเจ้าพระยาอรรคมหาเสนา (ขุนนาค) นับถือพระ
 พุทธศาสนาเป็นไทย ซึ่งชคนมีนามสกุลว่า “ ขุนนาค ” เจ้าคุณนวล
 มีบุตร ๖ คนธิดา ๔ คน รวม ๑๐ คน จักกล่าวถึงแต่บุตรที่ ๘ คนเคี้ยว
 ชื่อ “ คุณคึก ” (ชนนในทางราชการเรียกว่า “ เจ้าคุณพระราชพันธุ์ ”)
 คือ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยุรวงศ์ สามัญเรียกกันว่าสมเด็จพระเจ้าพระยา
 องค์ใหญ่ ผู้ที่สร้างวัดประยุรวงศาวาสไว้เป็นสำคัญของสกุลขุนนาค

สายนี้ ท่านผู้^{๒๕}มีภรรยา^{๒๕}มาก ต่างมีบุตรและธิดารวมกันเป็นชาย ๓๐
 หญิง ๓๑ ทั้งสิ้น ๖๑ คน ในทันจกกล่าวแต่ภรรยาคน ๑ เป็นอนภรรยา
 ชื่อว่า หม่อมหรุ่น มีบุตร ๒ คน ธิดา ๑ คน บุตรีที่ ๑, ชื่อ "คุณเอี่ยม"
 บุตรีที่ ๒, ชื่อ "คุณเทศ" เดิมเป็นมหาดเล็ก แล้วเป็นนายรองไชยขรรค์
 และนายศัลยวิไชยหุ้มแพรในกรมมหาดเล็ก ต่อมาเป็นพระเพชรพิไลย
 ศรีสวัสดิ์ ปลัดจังหวัดเพชรบุรี แล้วได้เป็นพระยาสุรินทรฤไชย ผู้ว่า
 ราชการจังหวัดเพชรบุรี ต่อมาเป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลราชบุรี ภายหลัง
 ได้เป็นเจ้าพระยาสุรพันธ์พิสุทธิ์ มีภรรยาหลายคน ต่างมีบุตรธิดามากหลาย
 ส่วนธิดาหม่อมหรุ่นที่ ๓ นั้นไม่มีชื่อ ตามทกล่าวมาแล้วนเป็นทางบรรพบุรุษ
 ส่วนทางบรรพสตรีนั้นขึ้นเดิมร่วมกัน จนถึงท่านยายเจ้าเมืองกษัตริย์ชนก
 ทอง แล้วยกสายเป็นท่านยายเจ้าเมือง มีบุตร และธิดา ๕ คน คนที่ ๔ เป็น
 ธิดาชื่อท่านยายเทอ มีสามีชื่อท่านตาชุนแก้ว มีบุตรชื่อ "ท่านเลม" ได้
 เป็นเจ้าพระยาราชบุรี ท่านผู้^{๒๕}มีภรรยาในวงศ์เดียวกันชื่อ "ท่านอิน" ธิดา
 ท่านตาชุนศรี (ช) ผู้เป็นน้องท่านยายเทอ มีบุตรชื่อ "ท่านแสง" เป็น
 เจ้าพระยาวงศ์สารศักดิ์ ท่านผู้^{๒๕}มีบุตรและธิดามากรวม ๑๗ คน คน ๑
 ชื่อ "กิ่ง" เป็นพระยาภักดีคุณุคินทร มีธิดาคน ๑ ชื่อ "อู" เป็น
 เอกภรรยาเจ้าพระยาสุรพันธ์พิสุทธิ์ (เทศ) ทั้ง ๒ นี้เป็นบิดามารดาของ
 เจ้าจอมมารดาอ่อน ท่านผู้^{๒๕}หญิงผู้มีบุตรและธิดาก็มาก บรรดาธิดาโดย
 มากเป็นพระสนมในรัชกาลที่ ๕ ท่านผู้^{๒๕}หญิงเป็นผู้ที่ทรงพระเมตตา
 มาก เช่นเมื่อเวลาถึงอนิจกรรม ได้รับพระราชทานโกศแปดเหลี่ยม เป็นพิเศษ
 นามสกุลของท่านผู้^{๒๕}หญิงผู้นี้ว่า วงศ์โรจน์ ส่วนเจ้าจอมมารดาอ่อนนั้น

นามสกุลก็เห็น ขุนนาคตามทางบิดา.

(๓๐) เจ้าจอมมารดาพร้อม (ธิดาพระยาพิทักษ์ โด่กาธิบดี
มีพระราชโอรสและธิดา ๖ พระองค์ ไม่เป็นพระองค์เลย ๒ จึงกล่าว
แต่ ๔ พระองค์ คือ —

ที่ ๑. ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าประภาพรรณพิไลย”
(พระธิดาแฝด)

ที่ ๒. ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าประไพพรรณพิลาศ”
(พระธิดาแฝด)

ที่ ๓. ช. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าสมิษฐ์วิโรตม์”

ที่ ๔. ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าวชิรมยุธากร”

(๓๑) เจ้าจอมมารดาวรงค์ (ธิดาพระยาอรรคราชนารถภักดี
(เนตร)) มีพระราชธิดา ๑ พระองค์ คือ —

ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าโกมลเสาวมาลย์”

บรรพชนของเจ้าจอมมารดาวรงค์นั้น ในเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่
๕ นั้น ได้กล่าวมาข้างแล้วในเมื่อถึงตอนสายเขยตามลำดับ ทางท่าน
การะเกษ ร. ชั้น ๔ ธิดาพระยาสุรเสนา (คุ้ม) สามีท่านชั้น ร. ชั้น ๓
เกี่ยวข้องกับท่านพัก ภรรยาพระยานานุกิจ (เนียม) บุตรท่าน
การะเกษ ท่านพักเป็นธิดาท่านแพ่ง ท่านแพ่งเป็นน้องท่านเพ็ญ
ภรรยาเจ้าพระยาธรรมมาธิกรณาธิบดี (สมบุญ) ผู้เป็นต้นสกุลของเจ้าจอม
มารดาวรงค์นั้น ในต้นสกุลควรจักรวมมากแล้วไว้อีกแผนก ๑ เพราะเป็น
สกุลอื่นต่างหาก ผิดกับเจ้าจอมมารดาวาด

บุรพสตรีของเจ้าจอมมารดวงคำ ที่ปรากฏเริ่มตนมาแต่เจ้าพระยา
 อรรมาธิกรณวิชัย (สมบุญ) มีภรรยาชื่อ “เพื่อง” (คนทักแล้ว
 แล้ว) เป็นท่านผู้หญิง ทั้ง ๒ นมีบุตร ๒ คน ผู้พี่คือ พระยา
 ภูบาลบรรเทิง (เท็ค) สืบสายไปทาง ๑ ผู้น้องคือ พระยาขำเรอภาค
 (ข้าง) มีภรรยาชื่อ “กล้า” คือสายที่จักกล่าวนี้ มีบุตรและธิดา
 หลายคน จักกล่าวแต่ธิดาค้นเคี้ยวชื่อ “นุ่ม” เป็นภรรยาหลวงมหา
 มณฑลพิร (จุก) ทั้ง ๒ นมีบุตรและธิดาหลายคน คน ๑ ชื่อ “อรุณ”
 เป็นภรรยาพระยาอรรคราช (เนตร) ผู้เป็นบิดามารดาของเจ้าจอมมาร
 วงศ์นั้น และพระยาอรรคราช (เนตร) นั้น เมื่อรัชกาลที่ ๔
 โปรดให้ออกไปศึกษาภาษาอังกฤษณจังหวัดสิงคโปร์ ซึ่งในเวลานั้นก็
 น้อยตัวที่เช่นเช่นนั้น อยู่ในความกำริจัดการของพระยาอนดลสยาม
 กิจ (ทันกิมจิง) กงซลสยามณสิงคโปร์ แต่เมื่อยังเป็นพระพิเชศ-
 พาดิษ อยู่ก่อน และทันกิมจิงนั้นเป็นขจรจีน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ
 จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเล็งขมาตั้งแต่ยังเด็ก ๆ ในเวลาก่อนได้เสด็จ
 เสด็จถวัลยราชสมบัติ ทรงตั้งนามเองโปรดให้มีแซ่เช่นแซ่ต้น (เหมือน
 แซ่ฝ่ายราชินิกลรัชกาลที่ ๔ และเป็นพระนามเดิมของสมเด็จพระเจ้า
 กรมหลวงเทพทรวรกันน) เมื่อทันกิมจิงเจริญขึ้นแล้ว โปรดให้
 ออกไปศึกษาวิชาณสิงคโปร์แต่ชั้นแรก แล้วจึงโปรดให้เป็นกงซล
 สยามทมนั้น เคยเป็นฝีมุโกลทรวพิชบริบดิด้วยชื่อเดิม ส่วนพระยา
 อรรคราช (เนตร) นั้น เมื่อทราบภาษาอังกฤษพอควรแล้ว โปรด
 ให้เป็นหลวงศรีสยามกิจ กงซลที่ ๒ ประจำอยู่ณสิงคโปร์ เป็นคนไทย

ครั้งแรก และเห็นจกเป็นคนที่เที่ยวที่ไต่เข่นกงซลสยามประจำเมือง
ต่างประเทศ ถูกเข่นการแปลกอยู่จึงไต่จกลงไว้ที่เส้น ครนถวรัชกาล
ที่ ๕ ไปรตให้กลับเข่นมาเข่นพระยาสมุทรมุขานุรักษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัด
สมุทรปราการ ภายหลังเลื่อนเข่นพระยาอรรคราชานารถภักดี รัย
ราชการในกระทรวงต่างประเทศ

(๓๒) เจ้าจอมมารดาแสด (ธิดาพระยาอภินันทรวิภาต (ทิศ))

มีพระราชโอรสและพระราชธิดา ๓ พระองค์ คือ —

ที่ ๑. ช. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าเชจรจิรประทีป”

ที่ ๒. ฉ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าอภินันทรประสา”

ที่ ๓. ฉ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าทิพยาลังการ”

บุรพชนของเจ้าจอมมารดาแสด เหมือนกับที่กล่าวแล้วในบุรพชน
ของเจ้าจอมมารดาขัติยมา เพราะท่านผู้เข่นนางแต่ต่างมารดา
คือ ขวัญยายขางเข่นมารดาเจ้าจอมมารดาแสด

(๓๓) เจ้าจอมมารดาหม่อมราชวงศ์เกสร (ธิดาหม่อมเจ้าสวาทิ

ในกรมหลวงวงศาธิราชสนิท รัชกาลที่ ๒) มีพระโอรส ๒ พระองค์

ไม่เข่นพระองค์ ๑ รวม ๓ พระองค์ จกกล่าวแต่ ๒ พระองค์ คือ —

ที่ ๑. ช. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าอิศริยาภรณ์”

ที่ ๒. ช. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าอนุสรศิริประสาธน์”

บุรพชนของเจ้าจอมมารดาเกสร ทางชนกเหมือนกับที่กล่าวแล้ว
ในบุรพชนทางชนกของเจ้าจอมมารดาเนอง ธิดาพระองค์เจ้าสายสนิท
วงศ์ เพราะหม่อมเจ้าสวาทิเข่นพระโอรสกรมหลวงวงศาธิราชสนิทเหมือน

กัน แต่ต่างหม่อมมารดากัน หม่อมมารดาหม่อมเจ้าสวาคีชื่อ “สุน” และหม่อมเจ้าสวาคีมีนางทามชื่อ “พลอย” คือ เป็นธิดามารดาของเจ้าจอมมารดาเกษ ผู้เป็นหม่อมมารดาของเจ้าในสกุลสนธิวงศ์ณกรุงเพทฯ และเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ ด้วย

(๓๔) เจ้าจอมมารดาชุ่ม (ธิดาพระมงคสรัตน (ช่วง)) มีพระราชธิดา ๒ พระองค์ คือ —

- ที่ ๑. ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าอาทรทิพนิภา”
- ที่ ๒. ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าสัจจิราภรณ์”

บรรพชนของเจ้าจอมมารดาชุ่ม มาแต่พระยาไกรโกษา (ฤกษ์) เป็นบุตรจีนแซ่หลิมครั้งกรุงเก่า มีกิ่งก้านสาขาในสกุลนี้ทั้งในสกุลที่เกี่ยวของสัมพันธ์กันด้วยมาก โดยมากเป็นผู้ที่มั่งคั่งอยู่หลายสาย ในต้นศตวรรษกล่าวไว้พอทราบเค้าเงื่อน พระยาไกรโกษา (ฤกษ์) ผู้ต้นสกุล “ไกรฤกษ์” นมีบุตรและธิดาหลายคน จักกล่าวแต่ ๒ คน คือ ช. ที่ ๑. ซ้อ ทองเงิน เป็นพระยาโชฎ๊กราชเศรษฐี ช. ที่ ๓. ซ้อ สุก เป็นหลวงเทศนายเวร พระยาโชฎ๊กราชเศรษฐี (ทองเงิน) มีบุตรและธิดาหลายคน จักกล่าวแต่ ๓ คน คือ บุตรคนหนึ่งชื่อ “ช่วง” เป็นพระมงคสรัตน ผู้เป็นบิดาเจ้าจอมมารดาชุ่ม ผู้หนึ่งกับพี่น้องนอกหลายคน มีพระยาบรรณรัตน์ราชพิสดก (นพ) เป็นต้น อีกคน ๑ ชื่อ “อ้อม” เป็นธิดาคณะหญิงนงเอกภรรยา เรียกกันว่า “คุณอ้อมย่าหวัน” เพราะเดิมเป็นละครหลวงในรัชกาลที่ ๒ ซึ่งเรียกกันว่า “หม่อมละคร” เป็นตัวย่าหวันในเรื่องอิเหนา ชื่อนั้นจึงติดตัวมาไม่มีสูญ ท่านอ้อม

ย่าหรณผู้คนคล้ายเครือญาติ เพราะบริบูรณ์ด้วยทรัพย์สมบัติและชื่อเสียง
 เป็นผู้ ๑ ที่ฝากฝังตัวอยู่ในสมเด็จพระนเรศวรมหาราชประยูรมาเก่าแก่ช้านาน
 ภายหลังถึงกับรบเป็นผู้อุปการะในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิ
 พงศ์ด้วย สมเด็จพระนเรศวรมหาราชโปรดปรานอย่างสนิทสนม ทรง
 นับถือว่าเป็นผู้ที่เกื้อหนุนมรรยาทศ (ท่วงท่าที่จริง ผู้เขียนได้ค้นเคยกันดี
 และได้เคยเห็นแต่นั่งจับหม้อแปรร้อยเสมอ จนถึงชั้นหลัง ๆ ก็ไม่ยอมเลิก
 จนตลอดชีวิต) ท่านอิมย่าหรณผู้คนเช่นผู้ ทชกของพระมณฑลรัตน (ช่วง)
 ผู้เขียนญาติให้ถวายธิดา คือ เจ้าจอมมารดาชุ่มไว้ในพระสำนักสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
 พระนเรศวรมหาราช อันได้ทรงอภิบาลทะนุบำรุงสืบมาจนถึงได้เป็นพระสนม
 เอกในรัชกาลที่ ๕ นั้น ธิดาอีกคน ๑ ชื่อ "พลอย" เป็นภรรยา
 นายโหมก สกฤตมาตยกุล ซึ่งแต่ก่อนเป็นพระยากระสาปนักโกลด

ส่วนหลวงเทศนายเวร (สุก) ผู้น้องพระยาไชยภูกราชเครือญาติ
 (ทองจีน) นั้นมีบุตร ๔ คน จักกล่าวแต่ ๓ คน ธิดาคนหนึ่ง คือ
 คุณหญิงจ้อย ไม่มีบุตรและธิดา เป็นเอกภรรยาพระยามหาอำมาตย์
 (เช่น กัลยาณมิตร) บิดาเจ้าพระยาสุรสีห์ (เซย) และเจ้าจอมมารดา
 ชุ่ม เจ้าจอมมารดากรมหลวงปราจิณกิติบดี บุตรคนหนึ่ง คือ พระยา
 ศรีสวัสดิ์เทพ (ทัต) ผู้เป็นบิดาพระยาภักดีณรงค์ (ศิลา) และท้าว
 นาวีวรรคตารักษ์ (แจ่ม) บุตรอีกคนหนึ่ง คือ พระยาเพชรรัตน์ (โมรา)
 ผู้เป็นบิดาพระยาจรรยาอุฎก (สวน) และพระยาจักรปาณิศร์ศิวสุทธ
 (ลออ) เป็นต้น บรรดาสายพระยาไกรโกษา (ฤกษ์) ทุกสายมี
 นามสกุลว่า "ไกรฤกษ์"

(๓๕) เจ้าจอมมารดาเอี่ยม (ธิดาเจ้าพระยาสุรพันธ์พิสุทธิ์ (เทศ))
มีพระเจ้าลูกยาเธอไม่เป็นพระองค์ ๒ พระองค์

บุตรพจนของเจ้าจอมมารดาเอี่ยม เหมือนกับทักแล้วในบุตรพจน
ของเจ้าจอมมารดาอ่อน เพราะท่านผู้เป็นน้องนางร่วมบิดามารดาเดียวกัน
อยู่ในนามสกุลขุนนาค และเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ ด้วย

(๓๖) เจ้าจอมมารดาเหม (ธิดาพระยาธรรมสารนิตี (พลับ
ขอมาศยกุล)) มีพระราชธิดาพระองค์ ๑ และพระองค์เจ้าไม่เป็นพระองค์
๑ พระองค์ จักกล่าวแต่ ๑ พระองค์ คือ —

ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าเหมวดี”

บุตรพจนของเจ้าจอมมารดาเหม มาแต่พระยาสมขัตติบาล (บุญเกิด)
กับคุณหญิงเย็น ธิดาเจ้าพระยาสุรสงคราม (ปาน) เป็นบิดามารดา
หลวงพิพิธสมขัตติ ผู้เป็นบิดาพระยามหาอำมาตย์ (ข้อม) ต้นสกุล
อมาตยกุล มีภรรยา คือ คุณหญิงเย็น มีบุตรและธิดา ๘ คน จักกล่าว
แต่ ๒ คน บุตรคนหนึ่งชื่อ พลับ เป็นพระยาธรรมสารนิตี มีภรรยา
หลายคน ต่างมีบุตรและธิดากันมาก จักกล่าวแต่คนหนึ่งชื่อแส
ทรงเป็นบิดามารดาเจ้าจอมมารดาเหมกับทั้งผู้อื่นอีกหลายคน มีพระยา
บุษยรรยดี (ทัษัทธิ) เป็นต้น

อีกคนหนึ่งชื่อโหมซึ่งเดิมเป็นพระยากระสาปนักจโกศล สามีพลอย
พิพระมงคลรัตน (ช่วง) บิดาเจ้าจอมมารดาขุ่ม บรรดาบุตรและธิดา
พระยามหาอำมาตย์ (ข้อม) และบุตรธิดาสืบต่อดังมานี้ นามสกุลว่า
“อมาตยกุล”

(๓๗) เจ้าจอมมารดาเลื่อน (ธิดาพระนรินทรภรณ์ (ลอย))

มีพระราชโอรสและธิดา ๒ พระองค์ คือ —

ที่ ๑. ญ. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าลวาทรวงศ์”

ที่ ๒. ช. ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าอรพงค์รัชสมโภช”

บุรพชนของเจ้าจอมมารดาเลื่อน มาแต่เชื้อสายจีน คือ เจ้า

เตากระทุ้ง ๑ มีบรรดาศักดิ์เป็นพระอินทร์อำกร มีบุตรและธิดา

กล่าวแต่ ๒ คน ธิดาคน ๑ คือ เจ้าจอมมารดาอัมพา ซึ่งเป็นเจ้า

จอมมารดากรมขุนวรจักรธรานุภาพ เติมทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้า

ปราโมทย์” ในรัชกาลที่ ๒ บุตรคน ๑ ชื่อ “มุย” เป็นขุน

วรจักรธรานุภาพ เจ้ากรมในกรมขุนวรจักรนั้น เจ้ากรมมุยมีบุตร คือ

พระนรินทรภรณ์ (ลอย) ธิดาของเจ้าจอมมารดาเลื่อนนั้น นามสกุล

ว่า “นิยะวานนท์”

(๓๘) เจ้าจอมมารดาหม่อมราชวงศ์จิว (ธิดาหม่อมเจ้าวศนา

ในกรมหมื่นภบาลบริรักษ์ รัชกาลที่ ๒) มีพระราชธิดา ๑ พระองค์

มีพระชนม์ช้อยู่โตเดือนเศษสิ้นพระชนม์

บุรพชนของเจ้าจอมมารดาจิว ทางชนกมาแต่พระบรมราชวงศ์

จักรี กษัตริย์ในรัชกาลที่ ๒ ถึงรัชกาลที่ ๒ มีพระสนมคน ๑

ชื่อ “อัมพา” มีพระราชโอรสและธิดามากถึง ๖ พระองค์ สมควร

จักกล่าวพระนามในหนังสือให้หมด ที่ ๑. ช. พระองค์เจ้ากษัตริยาในรัช-

กาลที่ ๔ ได้ทรงกรมเป็นกรมหมื่นภบาลบริรักษ์ ที่ ๒. ช. พระองค์

เจ้าปราโมทย์ ในรัชกาลที่ ๔ ได้ทรงกรมเป็นกรมหมื่นวรจักรธรร

นภาพ ภายหลังเลื่อนขึ้นเป็นกรมขุนในพระนามนั้น ที่ ๓. ช. พระองค์
เจ้าเกยร ที่ ๔. ฉ. พระองค์เจ้ากณฐา ที่ ๕. ฉ. พระองค์เจ้ากมลยาณ
ที่ ๖. ฉ. พระองค์เจ้านิษฐานยนา

เจ้าจอมมารคานัมพา ซึ่งเป็นเจ้าจอมมารดาของพระองค์เจ้าทง ๖
พระองค์ทักกล่าวพระนามมาแล้วนั้น เป็นเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนเจ้าสัวเตากระทะ มี
นามบรรดาศักดิ์ว่า “พระอินทร์อัคร” นับว่าเป็นผู้มีชื่อเสียงโด่งดังผู้
๑ ซึ่งมีคนนับถ้ำยำเกรงมากมายแต่ในรัชกาลที่ ๒ เพราะเป็นเจ้าจอม
ที่โปรดปรานมีพระเจ้าลูกเธอมากผู้ ๑ ครั้นถึงรัชกาลที่ ๔ ก็ได้ทรงยก
ย่องมาก เป็นต้นว่าโปรดให้เป็นผู้รับเสด็จสมเด็จพระเจ้าลูกเธอและพระเจ้า
ลูกเธอแรกประสูติใหม่ในรัชกาลที่ ๔ นั้นเป็นหลายพระองค์ เมื่อเวลาสม-
โภชเดือนละ ๓ วันสลับเปลี่ยนกันกับเจ้าจอมมารดาปรายใหญ่ ซึ่งเป็นเจ้า
จอมมารดาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทอีกผู้ ๑ ผู้เขียนเรื่องนี้เมื่อเวลา
สมโภชเดือนเจ้าจอมมารคานัมพาขึ้นเป็นผู้รับอุ้มผู้ ๑

กรมหมื่นภบาลและกรมขุนวรจักรทง ๒ พระองค์นั้น ท่านมีนาง
ห้ามและพระโอรสธิดามากหลาย ในทันเจกกล่าวแต่พระโอรสในกรม
หมื่นภบาลเฉพาะองค์เดียว คือ หม่อมเจ้าวัฒนา และหม่อมเจ้าวัฒนา
มีนางห้ามคน ๑ (ไม่ทราบชื่อ) ทง ๒ นมิตาคือเจ้าจอมมารดาจิว
ซึ่งมีศักดิ์เป็นหม่อมราชวงศ์ในทางราชตระกูลนั้น บรรดาบุตรและ
ธิดาของหม่อมเจ้าทงปวง ในกรมหมื่นภบาลบริรักษ์นั้น มีนามสกุลว่า
“กษัตริย์นครกรุงเทพ” ตามพระราชนิยม

อนึ่ง เมื่อกล่าวถึงพระนามกรมหมื่นนภบาลเช่นนั้นแล้ว จักขอ
 กล่าวเติมอย่างอื่นไว้อีก คือ กรมหมื่นนภบาลพระองค์นั้น เป็นผู้ที่เคย
 ประทับอยู่ในพนทอนเช่นวงบรรพารมย์ทกวัน และเป็นพระองค์ที่สถิต
 ประทับอยู่ก่อนสร้างวังบรรพารมย์ใหม่ พนทวงบรรพารมย์ทมอยู่เดยวัน
 แต่ก่อนแยกออกเป็น ๓ วัง ตอนข้างกำแพงเหนือเช่นวงกรมหมื่นนรินทร์เทพ
 ตอนกลางเป็นวงกรมหมื่นนเรนทรบริรักษ์ ทั้ง ๒ องค์เป็นพระโอรส
 ของพระองค์เจ้าภู่พระเจ้านางเธอในรัชกาลที่ ๑ กรมหลวงนรินทร์
 เทวี ซึ่งมีพระนามเดิมว่า และที่เรียกกันว่า “เจ้าครอกวัดโพธิ์”
 กับพระภคินี คือ กรมหมื่นนรินทร์พิทักษ์ ทรงนามเดิมว่า “หม่อมมุก”
 ยศเจ้าพระยามหาสมบัติในรัชกาลที่ ๑ ตอนนั้นได้เป็นวงศ์สมเด็จพระ
 พระยาเศวตฉัตร ทั้ง ๒ วังทกล้วนเป็นตำแหน่งเสนาไม่ฝ่าไม่มั่งกะของ
 ไทยข้างจากข้าง เมื่อกสร้างวังบรรพารมย์ไซ้เซทรคโตรมเต็มทีแล้ว แต่
 วงกรมสมเด็จพระเศวตฉัตร มีตำแหน่งไม่หลังคามั่งกะของโดยมาก มี
 คักย้อม ๆ อยู่หลัง ๑ เป็นท่านองอย่างจีน ทั้ง ๓ วังตรงที่ตั้งตำแหน่ง
 ค่อนไปข้างหน้าวงทิศตะวันออก หลังวงเป็นส่วนมีทองร้องอย่างส่วนมี
 ต้นผลไม้หมากมะพร้าวเป็นต้นทุกวง อนึ่ง วงสมเด็จพระยาเศวตฉัตร
 ยิงบรรณอยู่ได้นั้น เพราะกรมหมื่นนภบาลได้เสด็จประทับอยู่ต่อมา แต่
 ก็โรวะเต็มที่อยู่แล้วเหมือนกัน เพราะท่านไม่ทรงไปคักในเรือสถานที
 อยู่เลย ทรงชวนชวายแต่ข้อหาสิ่งของแปลก ๆ ต่าง ๆ มาตั้งไว้ทอด
 พระเนตรเล่น ผู้เขียนได้เคยมาเฝ้า เห็นประทับอยู่ในตำแหน่งคัก ๆ
 พนสนเดยหลัง ๑ อันเต็มไปด้วยสิ่งของแปลก ๆ ต่าง ๆ นานา เรียง

รายกันอยู่และจนถึงชัยชื่อนกนกมี สิ่งของเหล่านี้มีจนชั้นเครื่องเล่น
เครื่องกลเครื่องตุ๊กตาต่าง ๆ เช่นลิงไล่เสอสีชอยกหน้าไปมา และนก
ร้องในกรงเป็นต้น เวลานั้นผู้เขียนขงเขียนเค็ก เมื่อไปเห็นเช่นนั้นก็ใจ
เต้นเกือบตาย ทำทางเห็นจะทรงเป็นนกเลงขนหางจุดเป็นแน่ การพิธิ-
ภณฑุเช่นนกกกลายเป็นตำนานมาจนถึงนวงบูรพานด้วยตุ๊กตากล

บรรดาพระราชโอรสและธิดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัว เป็นอันโตกล่าวมาหมดสิ้นเชิงแล้ว การทักกล่าวไว้แล้วอยู่ข้าง
จะพุ่งชานขยขาวเกินต้องการ แต่ถากจกแต่พระนามก็มีอยู่ในท่อน ๆ
ถมไป จึงได้ยกจกเสียอย่างใหม่ บางทักเป็นประโยชน์สำหรับความ
รู้ในชั้นชั้นข้างหน้า ขยจกจกต่อไปตามลำดับ เช่นระเบียบทักกล่าว
มาแล้ว

สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎพระจักรพรรดิพงศ์ ร. ชั้น ๗ (พระราชโอรส
สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี) มีนางห้ามที่เขนหม่อมมารดา มีพระ
โอรสและธิดารวม ๕ คน ต่างสกุลกันล้วนเป็น ส. ชั้น ๗ ต่างก็
มีพระโอรสและธิดามากข้างน้อยข้าง รวมหมดด้วยกัน ๑๔ องค์ ไม่
ใดคกทที่ไม่เป็นพระองค์ด้วย ล้วนเป็น ร. ชั้น ๘ ทุกองค์ การทักจกนาม
ต่อไปนี้ จกไม่เรียงตามลำดับโดยชนมายุก่อนหลัง จกกล่าวรวมกัน
ไปในหม่อมมารดาเดียวกันเช่นพวก ๆ และจกเรียงตามลำดับคักคของ
หม่อมมารดานั้น ๆ ถ้ามีคักคช่นเดียวกัน จกถือเอาที่หม่อมมารดา
ใดเป็นผู้ประสูติองค์แรกก่อนเป็นหลัก แล้วจกต่อไปในหม่อมมารดาเดียว
กัน และตั้งหม่อมมารดาที่ประสูติภายหลังต่อไปตามลำดับดังนี้

อันไถ่กล่าวไว้โดยพิสดาร ในเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ แล้ว

(๒) หม่อมทัษติม (ธิดาหลวงเวียงศักดิ์สาร (เผือก)) มี

พระโอรสและธิดา ๒ องค์ คือ —

ที่ ๑. ช. ทรงนามว่า “พระองค์เจ้านพทพพิสัยภู่งค์”

ที่ ๒. ฉ. ทรงนามว่า “หม่อมเจ้าทรงศักดิ์คุณ”

บุตรพจนของหม่อมทัษติม ทางบิดาเป็นสกุลดนมหาไชย คือ หลวง
เวียงศักดิ์สาร (เผือก) ปลัดจังหวดศรีสมุทรสาคร บิดาหม่อมทัษติม
ทางมารดาเกี่ยวข้องกับสกุลอัมรรานนท์ คือ ปริก มารดาหม่อมทัษติม เป็น
น้องต่างมารดาของท่านแม่ มารดาพระยาพิไชยสงคราม (อ่ำ) หลวง
เวียงศักดิ์สาร (เผือก) กับปริก มีบุตรและธิดาหลายคน ธิดาคณ ๑
คือ หม่อมทัษติมนัน และจักยกชนกล่าวไว้อีก ๓ คน บุตรคน ๑ คือ
พระยานนารถภักดี (เอม) บุตรคน ๑ คือ พระยาสาครสงคราม (ดม)
บิดาพระยาบำเรอบริรักษ์ (สาย) ธิดาคณ ๑ คือ เมื่อน ภรรยาพระยา
(เล็ก จุลกะ) บรรดาสายของบุตรเหล่านี้เป็นสกุลดนมหาไชย อนึ่ง
เหตุใดพระโอรสและธิดาในหม่อมทัษติม จึงเป็นพระองค์เจ้า องค์ ๑
เป็นหม่อมเจ้าองค์ ๑ ขออธิบายว่า เพราะพระองค์เจ้านพทพพิสัยภู่งค์
เป็นพระโอรสองค์แรกของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงษ์ ในหม่อม
ใหญ่ก่อนสมเด็จได้พระราชทานหม่อมราชวงศ์สว่าง เป็นนางห้ามสะไว้
หลวงผู้เป็นชายา พระโอรสในหม่อมมารดาชั้นนี้ ตามพระราชประ
เพณีเคยเป็นแต่องค์เดียว และใช้พระอิสริยยศก็ค้ำำนำหน้าว่า “พระ
วรวงศ์เธอ” เช่นที่เรียกกันว่า “พระองค์เจ้าคง” แต่ถ้าในชายาเป็น

“พระเจ้าวรวงศ์เธอ” และเป็นทกองค์ในชวษาเดียวกันนี้ เรื่องชวษา
นี้ได้อธิบายไว้พิสดารในเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ แล้ว ส่วนกนิษฐภคินี
คือ หม่อมเจ้าทรงศศิคุณไม่ได้เป็นพระองค์เจ้าควยนั้น ตามเหตุผลที่กล่าว
แล้วทั้งเป็นกมารักควย

(๓) หม่อมจ๊อบ (ธิดานายฉิม จางวางในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักร
พรรดิพงศ์) มีพระโอรส ๑ องค์คือ —

ช. นามว่า “หม่อมเจ้าครุฑไวยวิวัฒน์”

บุรพชนของหม่อมจ๊อบไม่มีเรื่องกล่าวมากนอกจากที่จกกล่าวว่า จาง
วางฉิม มีภรรยาคน ๑ ชื่อ “เอี่ยม” คือ บิดามารดาของหม่อมจ๊อบ

(๔) หม่อมเอม (ธิดานายยศย์) มีพระโอรส ๑ องค์คือ —

ช. นามว่า “หม่อมเจ้าคณัฏวรินช”

บุรพชนของหม่อมเอม ก็ไม่มีเรื่องที่จกกล่าวเหมือนกัน เป็น
อันว่านายยศย์มีภรรยาชื่อ หุ่น คือ บิดามารดาของหม่อมเอม อนึ่ง หม่อม
เอมผู้นี้เดิมกระทำการราชการอยู่ในพระบรมมหาราชวังในรัชกาลที่ ๕ โปรด
พระราชทานแก่สมเด็จพระอนชวธิปัตย์ที่กล่าวพระนามอยู่ย่น การที่กล่าว
เช่นนี้บางที่จกทำให้บางคนมีความสงสัยว่าอยู่ จึงจกขออธิบายถึง
เรื่องพระราชทานนางห้ามแก่นาย และพระราชทานภรรยาแก่ข้าราชการ
ตามพระราชประเพณีอย่างเก่า ให้ทราบไว้ด้วย นางห้าม
พระราชทานนั้นเป็น ๒ อย่าง อย่าง ๑ พระราชทานเพราะจกออกไปล่า-
หริยเป็นชวษา หรือโปรดให้ไปเป็นชวษา อีกอย่าง ๑ พระราชทาน
เพื่อเป็นเกียรติยศหรือเป็นบำเหน็จความชอบ เช่นไปราชการสงคราม

เป็นคน ผู้ที่พระราชทานยอมเป็นนางในราชการไม่ว่าชั้นใด ๆ เช่น
 ตังแต่ชั้นพระสนมถึงชั้นพนกงาน หรือผู้ซึ่งไต่ถวายเป็นแล้วสำหรับ
 ราชการใด ๆ ในพระบรมมหาราชวังนั้น อย่างก่อนที่โปรดให้ไปเป็น
 ซายาว่าเป็นสะโกลหลวงแท้ อย่างหลังไม่จำเป็นต้องให้เขียนซายา หรือ
 เอกภรรยาเช่นอย่างท่านผู้หญิง และจักพระราชทานสลักคนกักรักก็ไต่
 ตาสตามซายาหรือท่านผู้หญิงแต่เดิม หรือมิชนใหม่ทสมควรจักเป็น
 ซายากก็ หม่อมหรือภรรยาพระราชทานอย่างหลังนั้น ก็เป็นแต่นาง
 ห้ามสามัญ หรืออนุภรรยาที่เรียกว่าภรรยาอันน้อยท่านั้น และสมเด็จพระ
 เจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงษ์คั่น ไต่ทรงเคยเป็นผ้ มินางห้ามพระราชทาน
 ทั้ง ๒ อย่างเช่นกล่าวแล้วในชั้นแรกเมื่อเสด็จออกไปอยู่พระราชวังสรณ
 รมย์ในรัชกาลที่ ๕ ไต่รับพระราชทานนางในเป็นนางห้ามพร้อมกันถึง
 ๔ คน หม่อมเอม มารดาหม่อมเจ้าคั่นยวรรณชนเป็นผู้ ๑ ในที่ ๔ คนนั้น
 นางห้ามพระราชทานทั้ง ๔ คนนั้นเป็นสำหรับพระเกียรติยศแต่ จรรวมนิยม
 เช่นนทกักรมาจากรั้วถวายเป็น ๑๒ พระก้านั้น แต่สมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน
 ในงานพระบรมราชาภิเษก แต่เมื่อมีพระเจ้าแผ่นดินอยู่เห็นอดทนจึงเป็น
 ชินต้องเป็นพระเจ้าแผ่นดินพระราชทาน และจำนวน ๑๒ นั้น ลดลง
 เป็น ๔ ก็เกี่ยวแก่พระเกียรติยศ นางห้ามพระราชทานทั้ง ๔ คนทกล่าว
 แล้วนั้น เมื่อมาอยู่กับสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงษ์คั่น ก็มิคัด
 เสริมอกันเช่นหม่อมสามัญทั่วไป หรืออย่างก็ยกหย่อนกว่าหม่อมทขิต
 ซึ่งในเวลาชั้นแรกนั้นเป็นหม่อมใหญ่หัวหน้าหม่อมทั้งหลาย ทั้งมีพระ
 โอรสองค์ ๑ เป็นพระองค์เจ้ากิ่งก่าแล้วด้วย ภายหลังสมเด็จพระเจ้าฟ้า

พระองค์เกษมกันนิง จึงใคร่ขอร้องราชทานนางห้ามอย่างสะโง่หัดวงแต่คน
 เกี้ยวอีกชั้น ๑ เพื่อสำหรับเป็นชานาเช่นกล่าวแล้ว ท่านผู้นั้นคือ
 หม่อมมราชวงศ์สว่าง จิตาพระองค์เจ้ามงคลเด็ค คักคักคัก ประโยชน์
 กัก และวิธอนมีเป็นชานาอย่างไร ใ้คักกล่าวไว้ในเรื่องราชินิกุลรัชกาล
 ที่ ๓ โดยพิสดารแล้ว เช่นพระโอรสและจิตามคักคักเป็นพระเจ้าวรวงศ์
 เจอพระองค์เจ้าทกองค์ และหลานเป็นหม่อมเจ้า เหลนเป็นหม่อมมราช-
 วงศ์ เหมือนหม่อมทองอยู่ ชานากรมพระราชวังวิหลังในรัชกาลที่ ๑
 เป็นต้น ธรรมเนียมพระราชทานนางในหลาย ๆ คนให้เป็นนางห้ามเพื่อ
 เกี้ยวคักคักเช่นนั้น ครั้นนั้นจะเป็นสุกท่ายไม่มีอก เพราะเมื่อผู้เขียน
 เรืองนแรกใ้คักออกมาอยู่ใ้พระราชวังสราญรมย์ ก็ใ้คักเอะอะเตรียมการ
 พระราชทานนางห้าม ๔ คน เพื่อใ้คักใ้เหมือนพระเชษฐา แต่ผู้รับ
 ขอทกลางคประเพณีเช่นนั้น จนถึงเป็นปากเสียงกันมาก ภายหลังจึง
 เป็นแต่ใ้ใคร่ขอร้องราชทานนางห้ามอย่างนางห้ามสะโง่หัดวงสำหรับเป็นชานา
 คนเกี้ยว คือ หม่อมแมน จิตาเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ อันใ้คัก
 กล่าวไว้โดยพิสดารในเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ แล้วเหมือนกัน

(๕) หม่อมพลัก (จิตานายพุก) มีพระจิตา ๑ องค์คือ —
 ญ. นามว่า “หม่อมเจ้ามาลิศเสาวรสค์”

บุรพชนของหม่อมพลัก ทราบใ้คักโดยย่อว่ามาแต่ชายพัก เป็น
 งามวางในพระองค์เจ้ามงคลเด็ค มีภรรยาชื่อ “นก” ทั้ง ๒ มีจิตา
 ชื่อ “แจ่ม” เป็นพระนมในสมเด็จพระเจ้าพากรมพระจักรพรรดิพงศ์ พระนม
 แจ่มเป็นภรรยาชายพุก คือ บิตามารกาของหม่อมพลัก

(๖) หม่อมเลื่อม (ธิดาทรงอภิบาลภูวนารถ (พู่) มีพระธิดา ๑ องค์ คือ —

ญ. นามว่า “หม่อมเจ้าบรรจงมารยาทร”

บรรพชนของหม่อมเลื่อม ไม่มีอะไรกักถ่วงอีก นอกจากกล่าว ว่า ทรงอภิบาลภูวนารถ (พู่) มีภรรยาชื่อ “แสง” เป็นชาว กรุงเก่า ทั้ง ๒ นี้ คือ บิดามารดาหม่อมเลื่อม

(๗) หม่อมเลื่อน (ธิดาขุนศรีสังคราม (เนตร) มีพระธิดา ๑ องค์ คือ —

ญ. นามว่า “หม่อมเจ้าบุษชาติชลา”

บรรพชนของหม่อมเลื่อน มาแต่ชาวบางเขนพวก ๑ ถึงบรรพบุรุษ ๑ ชื่อ “ชิต” มีภรรยาชื่อ “ทรัพย์” ทั้ง ๒ มีบุตรคน ๑ ชื่อ “เนตร” เป็นขุนศรีสังคราม มีภรรยาชื่อ “เจยก” ธิดานายกล้าและพึ่ง เจยกเป็นมารดาหม่อมเลื่อน และหม่อมเลื่อนนี้เป็นน้องนางของพลอย ภรรยาพระเทพศิรินทรมาศย์ เจ้ากรมพระอภัยในสมเด็จพระเทพศิรินทรา บรมราชินี บุตรท่านเอม ฟนางพระชนนีน้อยน

(๘) หม่อมหลวงผาด (ธิดาหม่อมราชวงศ์สร้อย—บุตรหม่อม เจ้าจ๋วยในกรมหมื่นนราเทเวศร์) มีพระโอรส ๑ องค์ คือ —

ช. นามว่า “หม่อมเจ้าทศศิริวงศ์”

บรรพชนของหม่อมหลวงผาด ทางบิดามาแต่พระบรมราชวงศ์จักรี บิดาชื่อนักเลงวิเศษที่ ๒ ถึงชนกกรมพระราชวังหลัง มีพระชายา คือ หม่อมทองอยู่ มีพระโอรส ๓ องค์ที่เรียกว่า ๓ กรมหมื่น ในทันเจก

กล่าวแต่พระองค์ ๑ คือ กรมหมื่นนราเทเวศร์ พระนามเดิมว่า “พระ-
 องค์เจ้าปลา” มีนางห้ามมาก ต่างมีพระโอรสและธิดา นับว่าเช่น
 จำนวนถึง ๑๐๐ องค์ จากกล่าวแต่องค์เดียว คือ หม่อมเจ้าไชย มีนาง
 ห้ามและบุตรธิดามากหลายเหมือนกัน นางห้ามคน ๑ ไม่ทราบชื่อ
 มีบุตร คือ หม่อมราชวงศ์สุทนต์ บิดาหม่อมหลวงผาด ส่วนทางมารดา
 บรมพรชนมาแต่ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ กับราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ สืบต่อมา
 ถึงพระนมสัมฤทธิ์ธิดาพระยาอิศรานภาพ (ขุนเฉนน้อย) ซึ่งเป็นบุตรท่าน
 ฉิมหรืออรรคราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ กับพระยาเพชรรัตน (นาค) ราชินิกุล
 รัชกาลที่ ๕ อันมีบรมพรชนได้กล่าวไว้แล้วตามลำดับ พระนมสัมฤทธิ์
 นี้เป็นภรรยาหม่อมราชวงศ์สุทนต์ ทั้ง ๒ มีธิดา คือ หม่อมหลวงผาด
 ซึ่งเป็นหม่อมมารดาของหม่อมเจ้าทศศิริวงศ์นั้น หม่อมหลวงผาดมีศักดิ์
 เป็นหม่อมหลวงทางราชตระกูลกรมพระราชวังหลัง ขึ้นพวกนี้นาม
 สกกว่า “ปลากระวงศ์ ณ กรุงเทพ” ตัวหม่อมหลวงผาดเป็นราชินิกุล
 รัชกาลที่ ๓ และที่ ๕ ด้วย ส่วนชั้นหลานหม่อมหลวงผาด คือ บุตร
 หม่อมเจ้าทศศิริวงศ์ มีนามสกกว่า “จักรพันธิ ณ กรุงเทพ”

(๕) หม่อมบุษย์ (ธิดาหม่อมเจ้าไชยในกรมหมื่นสันติทนเรนทร์ รัช-

กาลที่ ๒) มีพระโอรส ๑ องค์ คือ -

ช. นามว่า “หม่อมเจ้าไชยบุตร”

บรมพรชนของหม่อมราชวงศ์บุษย์ มาแก่พระบรมราชวงศ์จักรีกับ

ราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ ถึงรัชกาลที่ ๒ มีพระต้นมคน ๑ ชื่อ “ทิม”

มีพระโอรสพระองค์ ๑ ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าไพฑูริย์” ได้เป็น

กรมหมื่นสันตทวารเมธราชกาลที่ ๓ มีนางห้ามหลายคน คน ๑ ชื่อ
 “พุ่ม” ทั้ง ๒ มีพระโอรสหลายองค์ จักกล่าวแต่องค์ ๑ มีนามว่า
 “หม่อมเจ้าจ้อย” หม่อมเจ้าของคนมีนางห้ามชื่อ “ทองดี” คือบิดา
 มารดาของหม่อมราชวงศ์บ๊วย ผู้เป็นหม่อมมารดาหม่อมเจ้าบ๊วยบุตร
 หม่อมราชวงศ์บ๊วยมีศักดิ์เป็นหม่อมราชวงศ์ ผู้ที่ทองดีใช้นามสกุลทางพวก
 หม่อมราชวงศ์บ๊วยควรเป็น “ไพฑูริย์ถรณ์เทพ ฯ” แต่ชั้นหลานเป็น
 “จักรพรรดิถรณ์เทพ ฯ” ตามทางพระบิดา.

บรรดาพระโอรสและธิดาในสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์
 เป็นหม่อมกันแล้ว บัดนี้จักกล่าวต่อไปตามลำดับเช่นระเบียบที่กล่าวมา
 แล้วเหมือนกัน.

สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ร. ชั้น ๗ (พระราช
 โอรสสมเด็จพระเทพศิรินทราวรมราชินี) มีนางห้ามที่เป็นหม่อมมารดา
 มีพระโอรสและธิดารวม ๕ คน ต่างสกุลกันล้วนเป็น ร. ชั้น ๗ ต่างกัน
 มีพระโอรสและธิดามากบ้างน้อยบ้าง รวมหม่อมด้วยกัน ๑๖ องค์ ทั้งที่
 ไม่เป็นองค์กษัตริย์ ล้วนเป็น ร. ชั้น ๘ การที่จักกล่าวนามต่อไปนี้ จัก
 เรียงตามลำดับเช่นระเบียบซึ่งได้กล่าวมาแล้วในสายของสมเด็จเจ้าฟ้า
 กรมพระจักรพรรดิพงศ์ดังนี้

(๑) หม่อมแม่ัน (ธิดาเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (วธม.)

มีพระโอรสและธิดา ๓ องค์ คือ.—

ที่ ๑. ช. ทรงนามว่า “พระองค์เจ้านพธิ์ภาณุพงศ์”

ที่ ๒. ช. ทรงนามว่า “พระองค์เจ้าศรัวรงค์วรมณฑล”

(สันพระชนม์ณประเทศเยอรมันในเวลาทรงศึกษาวิชาทหาร).

ที่ ๓. ญ. ทรงนามว่า “ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตรมงคล ”

บุรพชนของหม่อมแม่้น เหมือนกับที่กล่าวไว้ในบุรพชนของเจ้าคุณจอมมารดาแพ เพราะหม่อมแม่้นเป็นน้องนางร่วมบิดามารดาเดียวกัน อันนับว่าเป็นสกุลขุนนาค และเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ และหม่อมแม่้นผู้นี้ เป็นนางท้าวสะโรให้หลวงพระวราชทานสำหรับเป็นชานา อันได้กล่าวไว้โดยพิสดารในเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ แล้ว.

(๒) หม่อมเลี่ยม (จิตาหลวงศุภมาตรา (สอาด)) มีธิดา ๑ องค์ คือ.—

ญ. นามว่า “ หม่อมเจ้าทิพสัมพันธ ”

บุรพชนของหม่อมเลี่ยม ทางชนกเป็นคฤหบดีชาวเมืองเพชรบุรีสืบมาลงบุรุษผู้ ๑ ชื่อทองมาก มีภรรยาชื่อ “ แท้ม ” เป็นธิดาพระยาพิไชยรณฤทธิ แท้มมีพนางคน ๑ ชื่อ “ แดง ” เป็นภรรยานายเพ็งทอง ๒ นมบุตรคือพระยาฤทธิไกรเกรียงหาญ (เสือ) บิดาพระยานานุกิจ (เปลี่ยน) ส่วนแท้มกับนายทองมากชาวเพชรบุรีนั้น นมบุตรคือหลวงศุภมาตรา (สอาด) กรมการจังหวัดเพชรบุรี ทั้ง ๒ นี้เป็นบิดามารดาของหม่อมเลี่ยม นามสกุลของหม่อมเลี่ยมว่า “ ศุภสัมพันธ ”

(๓) หม่อมลุ่น (จิตานายส่วน) มีพระโอรส ๑ องค์ คือ.—

ช. นามว่า “ หม่อมเจ้าสุริยนิเขมมพย ”

(สันชีพิตักษัยณประเทศสวิตเซอร์แลนด์ในเวลาทรงศึกษาชั้นต้น).

บุรพชนของหม่อมลุ่น มาแต่เชื้อจีนชาวแม่กลอง จังหวัด

สมเด็จพระสังฆราช สืบมาถึงบรรพชา ๑ ข้อ "นก" มีภรรยาชื่อ "โหมก"
 ๒ นมบัตรชื่อ "สวน" ผู้มีภรรยาชื่อ "เปลี่ยน" ทั้ง ๒ น
 เป็นบิดามารดาหม่อมสุ่น และเปลี่ยนนั้น บิดาชื่อ "กรวด"
 มารดาชื่อ "น้อย" น้อยเป็นพนางของเงินร่วมบิดามารดาคนกับเงิน
 เป็นภรรยาเงินเหมง ทั้ง ๒ นมบัตรชื่อ "เหมง" ผู้มีภรรยาชื่อ "เอม"
 ๒ นมบัตร ๒ คน คือ ผู้พ่อชื่อ "หงส์" เป็นนายเวรมหาศเล็ก
 ในสมัยเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ผู้น้องชื่อ "ขุนทอง"
 เป็นพระยาพิไชยสุนทรผู้ว่าราชการจังหวัดคือไทยธานีอยู่นับวัน อีกทาง ๑
 นายเก บิดหม่อมสุ่น มีน้องนางคน ๑ ชื่อ "สุ่น" มีบิดาชื่อ "ลิม"
 เป็นภรรยานายน่วม ทั้ง ๒ นมบัตรและบิดา ๒ คน บัตรชื่อ "เทียน"
 บิดาชื่อ "เอม" เอมเป็นภรรยานายเหมง ซึ่งเป็นบิดาและมารดานายเวร
 หงส์และพระยาพิไชยสุนทร (ขุนทอง) ซึ่งมีนามสกุลว่า "จินทรวงค์"
 แต่สายหม่อมสุ่นมีนามสกุลว่า "บักขึงคา."

(๔) หม่อมลัมย์ (ธิดาพระมหาสังฆราช (เอี่ยม) มีพระโอรส
 ธิดา ๒ องค์ คือ,—

- ญ. ยังไม่มีนาม
- ช. นามว่า "หม่อมเจ้าพัลลภกนิษ"
- ทั้ง ๒ องค์ นิสินชัพทกษยแต่ยังเยาว์.

บรรพชนของหม่อมลัมย์ มาแต่ทางสายสะโพกของสกุลยมนาคน แต่
 ไม่ใช่ราชินิกุลรัชกาลที่ ๑ คือ พระมหาสังฆราช (เอี่ยม) เป็นบุตร
 หลวงแก้วอายุทิ และเป็นน้องชายของท่านผู้หญิงกลิ่น มารดาเจ้าพระยา

สุวรรณค์ไววัฒน์ (วอน ขุนนาค) ส่วนพระมหาสงคราม (เอี่ยม) นั้น
มีภรรยาชื่อ “แย้ม” ทั้ง ๒ นี้คือบิดามารดาหม่อมลัย นามสกุล
ว่า “ชาติกรตัน”

(๕) หม่อมเล็ก (ธิดานายคำมหากเล็กข้าหลวงเดิมในรัชกาล
ที่ ๕) มีพระโอรสและธิดา ๖ องค์ ไม่เป็นองค์ ๓ รวม ๔ ใน ๖ องค์
นั้น สิ้นชีพตักษัยแต่แรกประสูติเสีย ๒ องค์ เป็นโอรส ๑ ธิดา ๑
ปักถั่วแต่ ๔ องค์ ดังนี้—

ที่ ๑. ญ. นามว่า “หม่อมเจ้ารำไพประภา”

ที่ ๒. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าอาภัสสรวงศ์”

ที่ ๓. ช. ยังไม่มีนามสมญาว่า (น้อย)

ที่ ๔. ช. ยังไม่มีนามสมญาว่า (นิก)

บุตรพชนของหม่อมเล็ก ทางบิดามาแต่พระมหาโยธา (มิ่ง) มี
ภรรยาชื่อ “มา” ทั้ง ๒ นมบุตรชื่อ “สุทใจ” เป็นนายจ่านายเวร
กรมวัง สามีพระนมคล้าย ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช
ทั้ง ๒ นมบุตรคือนายคำมหากเล็กข้าหลวงเดิมในรัชกาลที่ ๕ นายคำ
มการยาชื่อ “ถม” ทั้ง ๒ นี้คือบิดามารดาหม่อมเล็ก ส่วนบุตรพชน ทาง
พระนมคล้ายมารดานายคำนั้น มาแต่พระยาธรรมปโรหิต (แก้ว) ใน
รัชกาลที่ ๑ ซึ่งได้แก่แล้วในบุตรพชนของเจ้าจอมมารคาสุด และเจ้า
จอมมารดาเงินในรัชกาลที่ ๕ ตามทางตรงลงสายพระนมคล้ายนั้น ก็คือ
พระอาลกษณ์ (กลัด) บุตรคน ๑ ของพระยาธรรมปโรหิต (แก้ว) นั้น
เป็นบิดาพระยามหานิเวศน์นารักษ์ (ยัง) ท่านผู้นมภรรยาชื่อ “เอี่ยม”

คือขีตคามารคาของพระนมคล้าย   นามสกุลของบิดา หม่อมเล็กว่า
“บังใจยุทธ.”

บรรดาพระโอรสและธิดาในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์-
วรเดชเป็นหมดสิ้นเชิงแล้ว   เป็นอันว่าไต่กล่าวพระนาม ร. ชั้น ๘ ใน
สายสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินีเสร็จแล้วทั้ง ๓ สาย   บิดคนจกไต่
กล่าวพระนามพระโอรสและธิดาของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์
ซึ่งเป็นคนจกไว้แต่เดิมว่าเป็น อ. ชั้น ๘ ตามที่อ้างว่า   จกกล่าวแต่สายเดียว
นั้นดังนี้.—

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ (พระองค์เจ้าจิตรเจริญ)
อ. ชั้น ๗ (พระโอรสในพระองค์เจ้าพรณราย) มีนางห้ามที่เป็นหม่อม
มารคา มีพระโอรสและธิดารวม ๓ คน   ต่างสกุลกัน   ล้วนเป็น อ. ชั้น
๗   ต่างกันมีพระโอรสและธิดามากบ้างน้อยบ้าง   รวมหมดด้วยกัน ๖ องค์
ล้วนเป็น อ. ชั้น ๘ ดังนี้

(๑) หม่อมราชวงศ์ปลื้ม (ธิดาพระองค์เจ้าประเสริฐศักดิ์) มี
พระธิดา ๑ องค์ คือ.—

ญ. นามว่า “หม่อมเจ้าปลื้มจิตร”

บรรพชนของหม่อมราชวงศ์ปลื้ม   ทางบิดามาแต่พระบรมราชวงศ์
จักรกษัตริย์นิลราชกาลที่ ๒   และราชินีนิลราชกาลที่ ๓ ถึงชั้นกรมหมื่น
มาตยาพิทักษ์   มีนางห้ามหลายคน   จกกล่าวในต้นแต่คนเดียวคือ หม่อม
น้อย   ธิดาพระยาราชมนตรี (ภู่) มีพระโอรสและธิดา ๒ องค์   องค์พี่
เป็นพระธิดา ทรงนามว่า “หม่อมเจ้าสารพัดเพชร”   องค์น้องเป็นพระ

โอรสทรงนามว่า “หม่อมเจ้าประเสริฐศักดิ์” ถึงรัชกาลที่ ๕ โดเป็น
 พระองค์เจ้า มีนางห้ามและบุตรธิดามาก นางห้ามคน ๑ มี
 ธิดา ๑ คือ หม่อมราชวงศ์ปลื้มผู้เป็นนางห้ามสะโกหลวง และเป็นชายา
 ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎพระนครศรีธรรมราชที่ ๒ ทั้ง ๒ นี้เป็นพระบิดาและ
 หม่อมมารดาของ หม่อมเจ้าหญิงปลื้มจิตรนั้น ตามทางราชตระกูล
 หม่อมราชวงศ์ปลื้มเป็นหม่อมราชวงศ์ และเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓
 ด้วย ผู้ที่ใช้นามสกุลในชั้นหม่อมราชวงศ์ปลื้มนั้นว่า “ศิริวงศ์-
 ฌกรเทพ ฯ” อนึ่ง หม่อมน้อยซึ่งเป็นหม่อมมารดาของพระองค์เจ้า
 ประเสริฐศักดิ์นั้น ถึงแม้ว่าเป็นนางห้ามอย่างสามัญเพราะมีพระโอรส
 และธิดาภายหลังผู้นั้นก็จริง แต่เห็นว่าชั้นหม่อมเชิดหน้าชูตาผู้ ๑ เหตุ
 ว่าเป็นธิดาพระยาราชมนตรี (กู) จางวางข้าหลวงเดิมในรัชกาลที่ ๓
 และเป็นคนโปรดปรานมาก เพราะเป็นผู้คิดค้ำและบำรุงจัดการภาษีอากร
 ขนอนตลาทให้เจริญยิ่งขึ้น ทั้งเป็นผู้กำกับจัดการโรงงานด้วย จึงนับว่า
 มีคนยำเกรงรักใคร่ ทั้งบริบูรณ์ไปด้วยทรัพย์สมบัติ เช่นมีเคหสถาน
 ใหญ่โตในเวลานั้นอยู่ที่ตำบลท่าพระริมแม่น้ำเช่นต้น เมื่อกรมหมื่น
 มาศยาพิทักษ์สิ้นพระชนม์ไปแล้ว หม่อมเจ้าสารพัดเพชรกับพระองค์เจ้า
 ประเสริฐศักดิ์ จึงได้อยู่กับหม่อมมารดาที่ขานพระยาราชมนตรี (กู) ผู้
 เป็นตานั้น ต่อมาหม่อมน้อยได้เป็นนางห้ามกรมขุนราชสีหวิกรม มีพระ
 นามเดิมว่า “พระองค์เจ้าช่อมส่าย” ในรัชกาลที่ ๓ (ในเจ้าจอมมารดา
 เอมใหญ่) มีพระโอรสและธิดาอีก ๗ องค์ คือ ๗. หม่อมเจ้าระเบียบ ๑.
 ๘. หม่อมเจ้าประภาที่เรียกกันว่า “ปุก” ๑ ๙. หม่อมเจ้าจำเริญ ๑.

ญ. หม่อมเจ้าจรัส ๑. ญ. หม่อมเจ้ามาลย์ ๑. ช. หม่อมเจ้า
 ประวิตร ๑ (ซึ่งเรียกกันว่า “เจ้าตัง” เป็นภาษาจีนแปลว่า “ซึกเอา
 เกียเอา” ที่นั่นนี้หมายความว่า “ลักเอา” เพราะแต่ก่อนหม่อม
 เจ้าประวิตรได้ไปลักพาเอาพระธิดาองค์ ๑ ของ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท
 มีนามว่าหม่อมเจ้าสารภี น้องนางร่วมพระบิดาและมารดาทักขพระองค์เจ้า
 สายสนทวงศ์ไปเป็นนารีห้าม ต่อมาเมื่อมีคน ๑ ชื่อ “หม่อมราชวงศ์
 ถัก” ที่เป็นพระเกษตร์รักษาอยู่ทุกวันนี้) ช. หม่อมเจ้าปฤษฎางค์ ๑
 ซึ่งต่อมามีความชอบ ถึงขั้นนั้นสุดท้องก็จริงแต่ได้เป็นพระองค์เจ้า
 สำหรับสืบพระเกียรติศักดิ์ของกรมขุนราชสีหวิกรม แต่ต้องทำหนีเพราะ
 ไปอุปสมบทเป็นภิกษุอยู่ณประเทศสิงคโปร์ (ลังกา) บรรดาพระโอรสและ
 ธิดาในหม่อมนี้ ซึ่งกรมขุนราชสีหวิกรมเป็นพระบิดาเหล่านี้ ในชั้นผู้ที่ใช้
 นามสกุลเป็น “ชมสายตมกรุงเทพฯ.”

(๒) หม่อมมาลย์ (ธิดาเสมีนตรา (เผือก)) มีพระโอรส
 ๑ องค์ ซึ่งเป็นพระโอรสองค์แรกสืบพระวงศ์ คือ.—

ช. นามว่า “หม่อมเจ้าเจริญใจ”

บุรพชนของหม่อมมาลย์ มาแต่พระสัมภานุเทวี เป็นธิดานาย
 เผือกเสมีนตราฝ่ายพระราชวังบวร เป็นธิดาหม่อมมาลย์.

(๓) หม่อมราชวงศ์โต (ธิดาหม่อมเจ้าแดงในพระองค์เจ้าอง
 รต) มีพระโอรสและธิดา ๔ องค์ คือ.—

ที่ ๑. ญ. นามว่า “หม่อมเจ้าประโลมจิตร”

ที่ ๒. ญ. นามว่า “หม่อมเจ้าดวงจิตร”

ที่ ๓. ช. นามว่า “หม่อมเจ้ายาใจ”

ที่ ๔. ช. นามว่า “ยังไม่มีนามสมญาว่า (งั่ว)”

บรรพชนของหม่อมราชวงศ์โต มาแต่พระบรมราชวงศ์จักรี กษัตริย์ราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ และราชินิกุลรัชกาลที่ ๔ ถึงพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระสนมคน ๑ ชื่อเจ้าจอมมารดาจาก มีพระราชโอรสองค์ ๑ ทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าอนรด” พระองค์เจ้าพระองค์นี้ มีพระโอรสนามว่า “หม่อมเจ้าชายแคง” คือบิดาของหม่อมราชวงศ์โต ซึ่งเป็นหม่อมราชวงศ์ในทางราชตระกูล และเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ด้วย นามสกุลในสายนี้ว่า “อนรดนกรงเทพฯ” อันหม่อมเจ้าชายแคงบิดาของหม่อมราชวงศ์โตนั้นเป็นผู้ที่แปลกประหลาดผู้ ๑ ซึ่งเป็นผู้ (จักเรียกว่า) ได้รับพระราชทานอันใดกล่าวไว้แล้วในเรื่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ นั้น.

บรรดาพระโอรสและธิดาในสมเด็จพระเจ้าพวกรมพระนริศรานุวัดติวงศ์หมดสิ้นเชิงแล้ว บัดนี้ถึงกาลที่จักต้องกล่าวถึงทางพระชนนีน้อย ตามลำดับซึ่งเป็น ร. ชัน ๘ ต่อไป การที่จักกล่าวในตอนนี้จะคงตามระเบียบที่ใดเขามาแล้ว จักเริ่มต้นในทางท่านม่วง ร. ชัน ๓ สายท่านเอม ร. ชัน ๕ ให้ติดต่อกันกับ ร. ชัน ๗ ที่ใดกล่าวไว้แล้ว.

แต่ ร. ชัน ๗ (ธิดาหนู) เป็นภรรยานายเจิม สกุล (โคไม้ทราบ) เป็น ข. ชัน ๗ มีบุตร ๒ คน คือ.—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “เจ็ก” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๒. ช. ชื่อ “สน” ยังไม่มีสายสืบ

นายสาย ร. ชั้น ๗ (บุตรหนู) มีภรรยาชื่อ “อิม” เป็น ส.

ชั้น ๗ มีบุตรและธิดา ๖ คน คือ.—

- ที่ ๑. ช. ชื่อ “ชู” ยังไม่มีสายสืบ
- ที่ ๒. ช. ชื่อ “เชิด” ยังไม่มีสายสืบ
- ที่ ๓. ช. ชื่อ “เขื่อน” ยังไม่มีสายสืบ
- ที่ ๔. ช. ชื่อ “จืด” ยังไม่มีสายสืบ
- ที่ ๕. ญ. ชื่อ “เชื่อม” ยังไม่มีสายสืบ
- ที่ ๖. ญ. ชื่อ “ชุบ” ยังไม่มีสายสืบ

ช่าง ร. ชั้น ๗ (ธิดาหนู) เป็นภรรยา นายเขย เป็น ช. ชั้น ๗

มีบุตรและธิดา ๕ คน คือ.—

- ที่ ๑. ญ. ชื่อ “เข็ม” ยังไม่มีสายสืบ
- ที่ ๒. ญ. ชื่อ “นาค” ยังไม่มีสายสืบ
- ที่ ๓. ญ. ชื่อ “เล็ก” ยังไม่มีสายสืบ
- ที่ ๔. ช. ชื่อ “บุญมี” ยังไม่มีสายสืบ
- ที่ ๕. ช. ชื่อ “บุญมา” ยังไม่มีสายสืบ

นายแจ้ง ร. ชั้น ๗ (บุตรหนู) มีภรรยาชื่อ “สมบุญ” เป็น

ส. ชั้น ๗ มีบุตร ๒ คน คือ.—

- ที่ ๑. ช. ชื่อ “พิท” ยังไม่มีสายสืบ
- ที่ ๒. ช. ชื่อ “ผาด” ยังไม่มีสายสืบ

นายนุ่ม ร. ชั้น ๗ (บุตรหนู) มีภรรยาชื่อ “นัม” เป็น ส.

ชั้น ๗ มีบุตร ๓ คน คือ.—

ท ๑. ช. ชอ “นาม” ยังไม่มีสายลับ

ท ๒. ช. ชอ “โน้มน” ยังไม่มีสายลับ

ท ๓. ช. ชอ “น้อม” ยังไม่มีสายลับ

ส ก ร. ชั้น ๗ (ธิดาหนู) เป็นภรรยา นาย นาค ข. ชั้น ๗ มีธิดา

๑ คน คอ.—

ญ. ชอ “ฟอง” ยังไม่มีสายลับ.

เพ็ญ ร. ชั้น ๗ (ธิดาหนู) เป็นภรรยา นาย จีน ข. ชั้น ๗ มีธิดา

๑ คน คอ.—

ญ. ชอ “ฮู” ยังไม่มีสายลับ.

บรรดาบุตรและธิดา ร. ชั้น ๗ ในสายหนูทั้งปวงเป็น ร. ชั้น ๘
ของนาย นาค ข. ชั้น ๗ สามี ส ก ร. ชั้น ๗ มีภรรยา อน มีบุตรและธิดาอีก

๔ คน คอ.—

ท ๑. ช. ชอ “ไว” ยังไม่มีสายลับ

ท ๒. ญ. ชอ “พิง” ยังไม่มีสายลับ

ท ๓. ญ. ชอ “พิง” ยังไม่มีสายลับ

ท ๔. ญ. ชอ “แฉล้ม” ยังไม่มีสายลับ.

ทั้ง ๔ คนนี้เป็น อ. ชั้น ๘ เพราะเป็นสายเขย ไม่ใช่บุตรและธิดา
ของ ส ก ร. ชั้น ๗ จึงไม่เป็น ร. ชั้น ๘.

นายเถื่อน ร. ชั้น ๗ (บุตรพระเทพศิรินทร์ (พัน)) มีภรรยา
๒ คนต่างสกุลกัน เป็น ส. ชั้น ๗.

ภรรยาคน ๑ ชอ “ท้วน” มีบุตร ๒ คน คอ.—

ที่ ๑. ช. ขอ " ลวม "

ที่ ๒. ช. ขอ " วงศ์ " ยังไม่มีสายลับ.

ภรรยาคน ๑ ขอ " ยม " มีธิดา ๑ คน คือ.—

ญ. ขอ " ลูกจัน. "

ทั้ง ๒ คนนี้เป็น ร. ชั้น ๘ เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๗ บิด

รักกล่าวถึงสายเขยท่านเฮม ร. ชั้น ๕ ทั่วไป

เพื่อน (ธิดานายจัน) เป็นภรรยานายโชติ ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น

๗ มีบุตรและธิดา ๕ คน คือ.—

ที่ ๑. ช. ขอ " ชอบ " ยังไม่มีสายลับ

ที่ ๒. ช. ขอ " เขยม " ยังไม่มีสายลับ

ที่ ๓. ญ. ขอ " มอญ " ยังไม่มีสายลับ

ที่ ๔. ญ. ขอ " ไทย " ยังไม่มีสายลับ

ที่ ๕. ช. ขอ " ชย " ยังไม่มีสายลับ.

หรง (ธิดานายจัน) เป็นภรรยานายหวัง ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๗

มีบุตร ๓ คน คือ.—

ที่ ๑. ช. ขอ " รอก " ยังไม่มีสายลับ

ที่ ๒. ช. ขอ " เจ็ก " ยังไม่มีสายลับ

ที่ ๓. ช. ขอ " บ็อก " ยังไม่มีสายลับ.

วิว (ธิดานายจัน) เป็นภรรยา (ใครไม่ทราบ) ทั้ง ๒ เป็น

อ. ชั้น ๗ มีบุตร ๒ คน คือ.—

ที่ ๑. ช. ขอ " เวิญ " ยังไม่มีสายลับ

ท ๒. ๗. ซอ “ทรก” ยังไม่มีสายสับ.

นิล (ธิดานายจัน) เป็นภรรยา นายแสง ทัง ๒ เป็น อ. ชั้น ๗

มีธิดา ๒ คน คือ.—

ท ๑. ญ. ซอ “นอม” ยังไม่มีสายสับ

ท ๒. ญ. ซอ “หนอม” ยังไม่มีสายสับ.

บรรดาบุตรและธิดา อ. ชั้น ๗ สายนายจัน เป็น อ. ชั้น ๘ เพราะ
เป็นสายเขย.

ลำดับจนถึงสายพระชนนน้อย ร. ชั้น ๕ ซึ่ง เป็น ร. ชั้น ๘ คือพระ
ราชโอรสและธิดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระ
โอรสและธิดาในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์ และสมเด็จพระเจ้าพ
กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ได้กล่าวมาแล้วในทางพระชนก ไม่
ต้องกล่าวซ้ำอีกในที่นี้ จึงกล่าวถึงทางท่านชน ร. ชั้น ๓ ต่อไป

อิม ร. ชั้น ๗ (ธิดาท่านเขย) เป็นภรรยาจันประธานมณ-
เทียร (ทศ) สกล (โตไม่ทวาย) เป็น ข. ชั้น ๗ มีธิดา ๑ คน คือ.—
ญ. ซอ “เนอง”

พระประมุขประมาณพล (ชั้น) ร. ชั้น ๗ (บุตรท่านเขย) มี
ภรรยาซอ “ปลม” เป็น ส. ชั้น ๗ มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ.—

ท ๑. ญ. ซอ “สาย” ไม่ทวายสายสับ

ท ๒. ญ. ซอ “ศรี” ไม่ทวายสายสับ

ท ๓. ๗. ซอ “สวัสดิ” ไม่ทวายสายสับ.

เลือน ร. ชั้น ๗ (ธิดาท่านเขย) เป็นภรรยาพระยาอรรคราช-

นารอดกัถิ (เนตร) สกุต (ไตไม่ทราย) เป็น ข. ชั้น ๗ มีธิดา
๓ คน คือ,—

ที่ ๑. ญ. ชอ “น้อม” ไม่ทรายสายสืบ

ที่ ๒. ญ. ชอ “ห้อม” ไม่ทรายสายสืบ

ที่ ๓. ญ. ชอ “ผิว” ไม่ทรายสายสืบ.

บรรดาบุตรและธิดา ร. ชั้น ๗ สายท่านเขยมทั้งปวงเป็น ร. ชั้น ๘.
อนึ่งสายเขยทางท่านพัก ภรรยาพระยานานุกิจ (เนียม) ร. ชั้น
๕ ซึ่งเป็น อ. ชั้น ๘ นั้น

อรุ่น (ธิดานุ่ม) เป็นภรรยาพระยาอรรคราชนารอดกัถิ (เนตร)
ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๗ มีธิดา ๑ คน คือ,—

ญ. ชอ “วงศ์” มีศักดิ์เป็นเจ้าจอมมารดาในรัชกาลที่ ๕.

หลวงมหามณฑียร (จัน) (บุตรนุ่ม) มีภรรยา (ไม่ทราย
ชอ) ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๗ มีบุตร ๓ คน คือ,—

ที่ ๑. ช. ชอ “ช่วง” ไม่ทรายสายสืบ

ที่ ๒. ช. ชอ “ชัน” ไม่ทรายสายสืบ

ที่ ๓. ช. ชอ “ฉกร” ไม่ทรายสายสืบ.

บรรดาบุตรและธิดา อ. ชั้น ๗ สายนี้ เป็น อ. ชั้น ๘ เพราะเป็น
สายเขย.

ยคนจกกลิมกัถิถึง ร. ชั้น ๘ ในสายท่านขึ้นไป. บรรดาบุตร
และธิดา ร. ชั้น ๖ สายพระยาประชาชีพ (เทพา) ทั้ง ๕ ร. ชั้น ๗
ไม่ทรายว่ามีสายสืบต่อกัน ถ้ามีอยู่หรือจกมีต่อไปเป็น ร. ชั้น ๘

บรรดาบุตรและธิดา ร. ชั้น ๗ สายพระยามหาภูภาพ (โนวี) ก็
เหมือนกัน ไม่ทราบว่ามิใช่สายสืบอีก ถ้ามิหรือจะมีต่อไป เช่น ร. ชั้น ๘.

ยัดขึ้นถึงสายพระยาราชาสุภาวดี (पाल) บุตรและธิดา ร. ชั้น ๗
สายพระพลสงคราม (เทศ) ไม่มีเหมือนกัน ถ้ามีก็เป็น ร. ชั้น ๘
คือลำดับขึ้นไปถึงสายพระยาประชาชีพ (เหมือน) ที่มีสายต่อไปใน ร.
ชั้น ๘ ดังนี้—

นายเสริมมหาดเล็ก ร. ชั้น ๗ (บุตรหลวงมหาใจภักดิ์ (เผือก))
ภรรยา (ไม่ทราบชื่อ) เป็น ส. ชั้น ๗ มีบุตรและธิดา ๔ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “ชิต” ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๒. ช. ชื่อ “อชเชย” ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๓. ยังไม่ทราบชื่อ ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๔. ยังไม่ทราบชื่อ ยังไม่มีสายสืบ.

นายกาพย์ ร. ชั้น ๗ (บุตรหลวงมหาใจภักดิ์ (เผือก)) มี
ภรรยา (ไม่ทราบชื่อ) เป็น ส. ชั้น ๗ มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “ประกอบ” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๒. ช. ชื่อ “อึ่งเก็บ” ยังไม่มีสายสืบ.

บรรดาบุตรและธิดา ร. ชั้น ๖ สายพระยาประชาชีพ (เหมือน)
ก็เช่น ร. ชั้น ๗ ไม่ทราบว่ามิใช่สายสืบ หรือที่ยังไม่มีสายสืบ เพราะยัง
ไม่มีภรรยาเป็นต้น ถ้ายังมีบุตรและธิดาหรือจะมีต่อไป เช่น ร. ชั้น ๘.

สายหนุเงิน พงษ์ลี ร. ชั้น ๗ อยู่คน ๑ เป็นภรรยาพระยากำแหง-
สงคราม (ทองดี) มีใครเป็นบุตรและธิดาก็ไม่ทราบ จึงจักขอกล่าว

รวมไว้ว่าบรรดาภิกษุและธิดา ร. ชั้น ๗ ในสายหนุจันนุเขน ร. ชั้น ๘.

ต่อไปจนถึงสายเลือน ร. ชั้น ๖ ภรรยาหลวงฤทธิธินายเวร (พุก)
ตามลำดับ

พระยาพิไชยชาญฤทธิ (ผาค) ร. ชั้น ๗ (บุตรเลือน) มี
ภรรยาที่มีบุตรแล้วอยู่ ๒ คนเป็น ส. ชั้น ๗

ภรรยาคน ๑ ชื่อ "จันทน์" มีบุตร ๒ คน คือ.—

ที่ ๑. ช. ชื่อ "ผกพนธ์" ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๒. ช. ชื่อ "เผ่าพงศ์" ยังไม่มีสายสืบ.

ภรรยาคน ๑ ชื่อ "ไปล์" มีบุตร ๓ คน คือ.—

ที่ ๑. ช. ชื่อ "ผกพนธ์" ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๒. ช. ชื่อ "ผกผัน" ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๓. ช. ชื่อ "แผ่พจน์" ยังไม่มีสายสืบ.

พระอธิการถาวรฤทธิ (จ้าวรัส) ร. ชั้น ๗ (บุตรเลือน) มีภรรยา
๒ คนเป็น ส. ชั้น ๗.

ภรรยาคน ๑ ชื่อ "สังวน" มีธิดา ๑ คน คือ.—

ญ. ชื่อ "สว่างวงศ์" ยังไม่มีสายสืบ

ภรรยาคน ๑ ชื่อ "แจ่ม" มีธิดา ๑ คน คือ.—

ญ. ชื่อ "จำลอง" ยังไม่มีสายสืบ.

เพื่อ ร. ชั้น ๗ (ธิดาเลือน) เป็นภรรยาพระปฏิเวทวิศิษฐ์
(กระแด้ ๒ มาคยกุล) (บุตรพระยาอภัยธฤทธิ (ถวิล) กับทราวม
สังวน) เป็น ข. ชั้น ๗ มีบุตรและธิดา ๔ คน คือ.—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “ประสิทธิ์ฤทธิ” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๒. .... ยังไม่มีชื่อ

ที่ ๓. .... ยังไม่มีชื่อ

ที่ ๔. .... ยังไม่มีชื่อ.

บรรดาบุตรและธิดา ร. ชั้น ๗ ในสายเลือนทั้งปวงเป็น ร. ชั้น ๘. หนึ่ง เมื่อดังวาระนี้ได้เคยจดสายเขยทางท่านพี่ทงมาแล้ว จก

ที่อยู่ใน อ. ชั้น ๘ ท่อไปตามลำคยทมอย

นายเนย (บุตรพระยาเกษมตรีหิรัญรักษ์ (ถม)) มีภรรยาชื่อ

“ลำอาง” ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๗ มีบุตร ๑ คน คือ.—

ช. ชื่อ “ก้าน” เป็นหลวงสิทธิสาร

นอกจากนี้ไม่มีสายสืบหรือยังไม่มี ถ้ามีก็ออกไปตามชั้นล้วนเป็น

อ. สายเขย ท่อนไปตองกลับกล่าวถึง ร. ชั้น ๘ สายพระยาราชาสุภาวภิ (ปลา) อีก

นายร้อยตรีนุช ร. ชั้น ๗ (บุตรขุนสมุทโคจร (นุ่)) มีภรรยา

ชื่อ “แม่น” ส. ชั้น ๗ มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ.—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “ศข” ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๒. ช. ชื่อ “เจริญ” ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๓. ธ. ชื่อ “ประไพ” ไม่ทราบสายสืบ

นายเอี่ยม ร. ชั้น ๗ (บุตรขุนสมุทโคจร (นุ่)) มีภรรยา

๒ คนเป็น ส. ชั้น ๗.

ภรรยาคน ๑ ชื่อ “ห้อย” มีบุตรคน ๑ คือ.—

๗. ชื่อ “เขย” ไม่ทราบสายสืบ

ภรรยาคน ๑ ชื่อ “สงวน” มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “อ่วม” ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๒. ๗. ชื่อ “ตุ้” ไม่ทราบสายสืบ.

นายศิริ ร. ชั้น ๗ (บุตรขุนสมุทโคจร (นุ้ม)) มีภรรยาชื่อ
“ห้วง” เป็น ส. ชั้น ๗ มีบุตรและธิดา (หรือไม่มีทราบ)

นายเลื่อน ร. ชั้น ๗ (บุตรขุนสมุทโคจร (นุ้ม)) มีภรรยา
(ไม่ทราบชื่อ) เป็น ส. ชั้น ๗ มีบุตรคน ๑ คือ—

๗. ชื่อ “ผูกพงศ์” ไม่ทราบสายสืบ.

พิศ ร. ชั้น ๗ (ธิดาชั้น) เป็นภรรยาหลวงอารีชน (หม่อม
หลวงเจริญ) อิศรางกูรธกรุงเทพ ฯ เป็น ส. ชั้น ๗ มีบุตรและธิดา
(ไม่ทราบ)

เพียน ร. ชั้น ๗ (ธิดาชม) เป็นนางห้ามกรมหมื่นกำแพงเพชร
อรรคโยธิน (พระองค์เจ้าบรมวงศ์ไชยากร) ในรัชกาลที่ ๕ ไม่มีพระ
โอรสและธิดาในหม่อมเพียน.

บรรดาบุตรและธิดา ร. ชั้น ๗ ในสายพระยาราชาสุภวาทิ (ปลา)
ทั้งปวง เป็น ร. ชั้น ๘ และที่ไม่ทราบหรือว่ามีสาย ภายมีอีกหรือ
จักมีต่อไปก็เช่น ร. ชั้น ๘ ทั่วไป.

ยี่ต้นถึงลำดับสายเขย ทางน้องพระยาสุภเสนา (คุ่ม) สามท่าน
มี ร. ชั้น ๓ ใน อ. ชั้น ๗ ต่อไป.

ท่านทาด (ธิดาท่านสวน) เป็นภรรยาพระยาไชยสุนทร (หม่อม

หลวงเจียม) สกตเทพหีสกนธกรุงเทพฯ ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๗ มี
บุตรและธิดา ๔ คน คือ.—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “พุด” เป็นหลวงฤทธิธินายเวร

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “กลีบ”

ที่ ๓. ญ. ชื่อ “ลิ้นจี่”

ที่ ๔. ญ. ชื่อ “พิกเหลือง.”

ช่วง (ธิดาพระอนรรักษ์โยธา (กลั่น)) เป็นภรรยาหลวงหาญ-

หิกริพย์าย ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๗ มีธิดา ๒ คน คือ.—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “สุคติ” ไม่ทราบสายสืบ

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “พิมพ์เสน” ไม่ทราบสายสืบ

หลวงเสวทวิชรินทร์ (สงวน) (บุตรพระอนรรักษ์โยธา (กลั่น))

มีภรรยาชื่อ “เผื่อน” ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๗ มีบุตรและธิดา (ไม่
ทราบชื่อ).

พันจ่าทอง (บุตรพระอนรรักษ์โยธา (กลั่น)) มีภรรยาชื่อ

“เอียง” ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๗ มีบุตรและธิดา (ไม่ทราบชื่อ).

บรรดาบุตรและธิดา อ. ชั้น ๗ ในสายพระยาศรีสุรราช (เงิน)

กับพระนมรอตราชินิกตรชกาลที่ ๓ ทั้งปวงเป็น อ. ชั้น ๘ เป็นสายเขย
แต่เป็นราชินิกตรชกาลที่ ๓.

บุคคลกกล่าวถึง อ. ชั้น ๘ สายท่านทองอยู่เป็นสายเขยเหมือน
กันต่อไป.

ถม (ธิดาถม) เป็นภรรยานายภู ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๗ มี

ธิดา ๑ คน คือ.—

ญ. ชื่อ “พร” ไม่ทราบสายสืบ.

ปรุง (ธิดาแปร) เป็นภรรยา นายอยู่ ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๗

มีบุตร ๒ คน คือ.—

ท. ๑. ชื่อ “ทิว” ไม่ทราบสายสืบ

ท. ๒. ชื่อ (ยังไม่มี)

ขุนยทุทธากำจร (สละ) (บุตรเหลือบ) มีภรรยาชื่อ “อิน”
ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๗ มีบุตร ๑ คน คือ.—

ช. ชื่อ “สละบาย” ไม่ทราบสายสืบ

ขวัญ (ธิดา นายท) เป็นภรรยา นายช้อย ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๗

มีบุตร ๑ คน คือ.—

ช. ชื่อ (ยังไม่มี)

ผวน (ธิดาไร) เป็นภรรยา ขุนฉันทพาทย์ไพเราะ (ชื่ออะไรไม่
ทราบ) ทั้ง ๒ เป็น อ. ชั้น ๗ มีบุตร ๒ คน คือ.—

ท. ๑. ชื่อ “จำลอง” ไม่ทราบสายสืบ

ท. ๒. ชื่อ “จินดา” ไม่ทราบสายสืบ.

บรรดาบุตรและธิดา อ. ชั้น ๗ ในสายพระยาศรีสุรราช (เงิน)
กับท่านทองอยู่ทั้งปวงเป็น อ. ชั้น ๘ ที่ไม่ทราบหรือยังไม่มีสายสืบ ถ้ามี
ก็เป็น อ. ชั้น ๘ เพราะเป็นสายเขย.

ถ้าकिनณถึงสายท่านกลั่นภรรยาพระยาฟ้า (นาม) ยังไม่มีสาย
สืบใน ร. ชั้น ๘ ต่อสายนี้ไปจนถึงสายท่านหมา ร. ชั้น ๓ ทมดสายสืบ

จักกล่าวในสายแสง ร. ชั้น ๕ ต่อไป.

นายมล ร. ชั้น ๗ (บุตรพรัง) มีภรรยา (ไม่ทราบชื่อ) เป็น
ส. ชั้น ๗ มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ.—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “สอาด” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๒. ช. ชื่อ “ประมุข” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๓. ญ. ชื่อ “ไม่ทราบ” ยังไม่มีสายสืบ

เปี่ยม ร. ชั้น ๗ (ธิดาพระรักษาเทพ (เขือ)) เป็นภรรยา
นายร้อยตรีตำรวจพระนครบาล สกุด (ไตไม่ทราบ) เป็น ข. ชั้น ๗ มี
ธิดา ๒ คน คือ.—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “บุญ” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๒. ญ. ชื่อ (ไม่ทราบ) ยังไม่มีสายสืบ.

บรรดาบุตรและธิดา ร. ชั้น ๗ ในสายแสงทั้งปวงเป็น ร. ชั้น ๘
และเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ด้วย.

บัดนี้ถึงสายพระสุนทรพิมล (ทองพูน) ร. ชั้น ๓ ต่อไป

พระยาวรสิทธิเสวตร (สอาด) ร. ชั้น ๗ (บุตรพระยาไชยนิรันทน
(เชย)) มีภรรยาชื่อ “ลำอาง” เป็นหม่อมราชวงศ์ ธิดาหม่อม
เจ้าสนทยา ในกรมหลวงวรคัฎกาศพิศาลรัชกาลที่ ๒ หม่อมราชวงศ์
ลำอางเป็น ร. ชั้น ๖ มีบุตร ๓ คน คือ.—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “อ้อ” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๒. ช. ชื่อ “อวย” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๓. ช. ชื่อ “เอิบ” ยังไม่มีสายสืบ

หลวงจ่านางาเวศ (เชอ) ร. ชั้น ๗ (บุตรพระยาไชยชนนทน์ (เชย)) มีภรรยา (ไม่ทราบชื่อ) เป็น ส. ชั้น ๗ มีบุตร ๑ คน คือ—
ญ. ชื่อ “เชยน” ยังไม่มีสายสืบ.

บรรดาบุตรและธิดา ร. ชั้น ๗ ในสายพระสุนทรพิมล (ทองพูน) ทั้งปวงเป็น ร. ชั้น ๘.

อนึ่ง ในสายนมโอดงชนทเป็นสกุลไชยชนนทน์ชั้นเป็น ร. ชั้น ๘ สมัย
นั้นกว่ายงไม่มีผู้สืบสายค่อลงไปอีกแล้ว สมควรจักอธิบายถึงบรรพชน
ของ ร. ชั้น ๘ ในสกุลไชยชนนทน์ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับราชินิกุล
รัชกาลที่ ๓ และที่ ๕ ก็ทั้งในราชตระกูล พี่พ้องชบช้อนกันเป็นการ
ยากยุ่งอยู่หลายชั้น จักได้ทราบค้ำไว้

(๑) ชั้นต้นพระศรีวิโรจน์ (หม่อมราชวงศ์อ่อน) ราชตระกูล
กรุงเก่า เป็นพี่ชายของพระอักษรสุมบัตติ (หม่อมราชวงศ์ทัช) ยิดาท่าน
ผู้่องราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ผู้เป็นมารดาของเจ้าจอมมารดาทรัพย์ ในกรม
หมื่นมาตยาพิทักษ์ ทางนเป็นสายเชย

(๒) พระยาสุรบดินทร์ (โนรี) หลานหม่อมราชวงศ์อ่อน เป็น
สามีท่านพักทอง ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ธิดาพระสุนทรพิมล (ทองพูน)
บุตรพระยารัตนจักร (หงส์ทอง)

(๓) พระยาไชยชนนทน์ (เชย) บุตรพระยาวิเศษสังฆาตา (โต)
ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ (บุตรท่านพักทอง) เป็นสามีแปลกราชินิกุลรัชกาล
ที่ ๕ ธิดาพระนมปรีก

(๔) พระนมปรีกเป็นธิดาพระยาอิศรานภาพ (ขุนแผนน้อย) ผู้ซึ่ง

พระเทพเพชรรัตน์ (นาค) ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ เป็นบิดา ท่านฉิมหรือรอด
ราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ (ธิดาท่านม่อมกับหม่อมราชวงศ์ทัญ) เป็นมารดา
พระนมปรีก จึงเป็นราชินิกุลทั้งรัชกาลที่ ๕ และที่ ๓ กษัตริย์เชื้อสายราช
ตระกูลกรุงเก่าด้วย (ทาง ม.ร.ว. ทัญ)

(๕) หลวงจางงนาเวศ (เชอ) บุตรพระยาไชยชนันท์กับแปลก
จึงเป็นราชินิกุลทั้งรัชกาลที่ ๕ และที่ ๓ กษัตริย์เชื้อสายราชตระกูลกรุงเก่า
ด้วย ทั้งบุตรของหลวงจางงนาเวศสืบมากเป็นเช่นนี้ด้วย

(๖) พระยารสทิธิเสวีวัตร (สอาด) บุตรพระยาไชยชนันท์
มารดาเป็นสกุลอื่น ไม่ได้เป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ คงเป็นแต่ราชินิกุล
รัชกาลที่ ๕ และเชื้อสายราชตระกูลกรุงเก่าด้วย แต่พระยารสทิธิ
(สอาด) มีพิเศษอีกอย่าง ๑ ทางภรรยา คือ หม่อมราชวงศ์ลำอองธิดา
หม่อมเจ้าสนทยาในกรมหลวงวรคัคคาพิศาลรัชกาลที่ ๒ ซึ่งเป็นพระบรม
ราชวงศ์จักรกับราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ และเป็นราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ด้วย
เพราะเจ้าจอมมารดาเอม ซึ่งเป็นเจ้าจอมมารดาของกรมหลวงวรคัคคา
พิศาลนั้น เป็นธิดาของพระยารัตนจักร (หงส์ทอง) ส่วนกรมหลวง
วรคัคคาพิศาลนั้น มีนางห้าม คือ หม่อมราชวงศ์คำบิดาหม่อมเจ้าฉัตร
บุตรกรมหมื่นนราเทเวศ เป็นราชตระกูลกรมพระราชวังหลัง ทาง
พระชนกเสมีอีกทาง ๑

(๗) หม่อมเจ้าสนทยา (พระโอรสกรมหลวงวรคัคคาพิศาลกับ
หม่อมราชวงศ์คำ) มีภรรยาคือพร้อม ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ธิดาพระยา
วิเศษสังฆาคา (โต) และที่เป็นพี่นางของบิดาพระยารสทิธิ (สอาด) นั้น

และพรอมัน คือ มารคาทม่อนราชวงศ์ลำปาง ภรรยาพระยาวรสิทธิ์ ๗
 ทง ๒ นมบุตร คือ นายอ้อ เป็นต้น ก็เป็นแต่ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ และ
 เชื้อสายราชตระกูลทรงเก่า แต่เป็นเชื้อสายราชตระกูลทางพระบรมราช
 จักรวงศ์ด้วย ก็ทั้งราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ และราชตระกูลกรมพระราช
 วงศ์หลวงทางพระชนกเสมี ซึ่งเป็นพระภักดีของสมเด็จพระพุทธเจ้าฟ้ามงกุฎ
 เทพสุภาวดีนั้น

จักอธิบายแยกสายให้เห็นชัดเป็นสายแรก เช่นเคยเขียนมาแล้ว
 ก็ชัชชอนยากยุ่งเต็มที เมื่อได้อธิบายไว้แต่เพียงทงกล่าวแล้วนั้น ทงท
 ไท่กล่าวมาแล้วเป็นชั้น ๆ ตามลำดับแต่ก่อน ๆ คงพอจะทราบได้ตลอด
 บัดนี้จักขอกลับกล่าวในสายอื่นต่อไป

ลำดับนี้ ถึงสายท่านเงิน ร. ชั้น ๔ ซึ่งเป็นภรรยาจางวางพ่วง ราชิน
 ิกุลรัชกาลที่ ๓ ใน ร. ชั้น ๘ สายพระนมบาง ยังไม่มีในสมัยนี้ ถ้า
 มกเป็น ร. ชั้น ๘

ลำดับนี้ ก็ถึงสายพระพลึงพู่ (ตามททราช) มี ร. ชั้น ๘ อยู่
 แต่สายเดียว คือ นายร้อยเอกกวาด ร. ชั้น ๗ (บุตรผิว) มีภรรยาชื่อ
 “สง่า” สกุล (ไถ่ไม่ทราบ) เป็น ส. ชั้น ๗ มีบุตรและธิดา ๒ คน
 คือ. —

ที่ ๑. ช. ชื่อ “สวาด” ยังไม่มีสายสืบ

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “สังเวียน”

บรรดาบุตรและธิดา ร. ชั้น ๗ สายพระพลึงพู่ งามหรือมอก
 ทงปวงเป็น ร. ชั้น ๘

ลำดับนี้ ถึงสายบุตรและธิดาพระยาพิไชยสงคราม (อ๋) ซึ่งเป็น
สายเขยใน อ. ชั้น ๘ (ตามที่ทราบ) สมัยนี้ยังไม่มีตัว ถ้ามีเขย อ.
ชั้น ๘ เพราะเป็นสายเขย

บัดนี้ ถึงลำดับ ร. ชั้น ๘ ในสายพระยาอิศรานภาพ (ขุนเดรน้อย)
และในสายกรมหลวงวรศักดิ์คานพิศาลต่อไป (ตามที่ใดที่ทราบ) ก็ไม่มีผู้ใด
ที่จกกล่าวหรือทักใดกล่าวไว้ในทางอื่น หรือที่จกกล่าวในทางอื่นจึง
รวมความบรรดาบุตรและธิดา ร. ชั้น ๗ ทุกสาย (ที่ไม่ทราบ) ถ้ามีหรือ
จกมีต่อไปเป็น ร. ชั้น ๘ ทั่วไป

ชั้น ๙

บัดนี้ ถึงกาลที่จกกล่าวใน ร. ชั้น ๙ ต่อไป.

ในชั้นนี้ทางพระชนกจกกล่าวตามระเบียบที่ใดกล่าวมาแล้วในชั้น ๘
จกยกขึ้นกล่าวแต่ที่มีสายสืบต่ออยู่ในสมัยนี้ ดังนี้

สมเด็จพระเจ้าพากรมหลวงพิษณุโลกประชานารถ ร. ชั้น ๘ (พระบรม
ราชโอรสในรัชกาลที่ ๕) มีนางห้าม ชื่อ "คัทริน" เป็น ส. ชั้น ๘ มีพระ
โอรส ๑ องค์ คือ.—

ช. ทรงนามว่า "หม่อมเจ้าจุลจักรพงษ์"

บุรพชนของหม่อมคัทริน มาแต่ฤดูหยกั ชาวประเทศรัสเซียสืบสาย
มาถึงหม่อมคัทรินผู้มีนามสกุลว่า "ณพิษณุโลก" นับว่าเป็นชายาใน
สมเด็จพระเจ้าพากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถนั้น

สมเด็จพระเจ้าพากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิจ ร. ชั้น ๘ (พระราชโอรส
ในรัชกาลที่ ๕) มีนางห้ามเป็นพระชายานามว่า "หม่อมเจ้าประสงค์สม"

เป็น ส. ชั้น ๘ มีพระโอรสและธิดา ๖ องค์ คือ—

ที่ ๑. ช. ทรงนามว่า “พระองค์เจ้าจุมภฏพงศ์บริพัตร”

ที่ ๒. ญ. ทรงนามว่า “พระองค์เจ้าศิริรัตนยอยง”

ที่ ๓. ญ. ทรงนามว่า “พระองค์เจ้าสัทธวงค์วิจิตร”

ที่ ๔. ญ. ทรงนามว่า “พระองค์เจ้าพิศมัยสุสขสมัย”

ที่ ๕. ญ. ทรงนามว่า “พระองค์เจ้าไวยรัตนศิริมาลย์”

ที่ ๖. ญ. ทรงนามว่า “พระองค์เจ้าจันทรกานต์มณี”

บรรพชนของหม่อมเจ้าประสงค์สุม มาแต่พระบรมวงศ์จักริกษ
ราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ และราชินิกุลรัชกาลที่ ๔ ถึงในรัชกาลที่ ๕ มีพระสนม
คน ๑ ชื่อ “เจ้าจอมมารดาท้วง” เป็นเจ้าจอมมารดากรมหมื่นมหิศร์ราช
หฤทัย ทรงพระนามเดิมว่า “พระองค์เจ้าไชยันต์มงคล” มีนางห้าม
หลายคน คน ๑ ชื่อว่า “กลีบ” เป็นหม่อมเดิม สกกุล (โตไม้ทราย)
ทั้ง ๒ นมมีพระโอรสและธิดาหลายองค์ จักกล่าวแต่ ๒ องค์ พระโอรส
คือ หม่อมเจ้าถาวรมงคลวงศ์ เป็นพระโอรสองค์ใหญ่สืบพระวงศ์ พระ
ธิดา คือ หม่อมเจ้าประสงค์สุม พระชายาในสมเด็จพระเจ้าฟ้าทศเกล้าพระนาม
แล้วนี้ ผู้ที่ชะโงกนามสกกุลในทางกรมหมื่นมหิศร์นั้นว่า “ไชยันต์นคร
เทพฯ”

สมเด็จพระเจ้าพากรมขลุ่ยระนาดแก้ว ร. ชั้น ๘ (พระราชโอรสใน
รัชกาลที่ ๕) มีนางห้ามเป็นพระชายา ทรงนามว่า “พระองค์เจ้าเฉลิม
เขตรมงคล” เป็น ร. ชั้น ๘ ด้วยกัน มีพระโอรส ๓ องค์

ที่ ๑. ช. ทรงนามว่า “พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล”

ที่ ๒. ช. ทรงนามว่า “พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร”

ที่ ๓. ช. ทรงนามว่า “พระองค์เจ้าอนุสรรมงคลการ”

บรรพชนของพระองค์เจ้าเฉลิมเชครมงคล มาแต่พระบรมราชจักรีวงศ์กับราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ และราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ถึงในรัชกาลที่ ๕ มีพระบรมราชินีนาถ คือ สมเด็จพระเทพศิรินทร ในพระบรมวงศ์จักรีกับราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ และราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ ถึงสมเด็จพระมหามหาชาติพิทักษ์ มีนางหำม คือ พระชนนีน้อย ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ มีพระธิดา คือ สมเด็จพระเทพศิรินทรบรมราชินีในรัชกาลที่ ๕ นั้น ทั้ง ๒ พระองค์นมัสพระราชโอรสและธิดา ๔ พระองค์ จักกล่าวในที่นี้แต่พระองค์เดียว คือ สมเด็จพระเจ้าพากรมพระยาภาณุพงษ์วงศ์วรวงศ์ เดิมทรงพระนามว่า “เจ้าพากรมวงศ์วรวงศ์” เจ้าพาพระองค์นี้นางหำมหลายคน จักกล่าวแต่คนเดียว คือ หม่อมแมน ผู้เป็นชายา เป็นธิดาเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (วอน บุนนาค) ราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ ผู้มีบรรพชนได้กล่าวมาแล้ว ทั้ง ๒ นมัสพระราชโอรสและธิดา ๓ องค์ พระธิดาองค์เดียวในหม่อมแมนนั้น คือ พระองค์เจ้าเฉลิมเชครมงคล ผู้เป็นพระชายาในสมเด็จพระเจ้าพากรมขุนลพบุรีรามเศวริน

กรมหลวงจันทบุรีนฤนาถ ร. ชั้น ๘ (พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๕) มีนางหำม ๓ ล้วนเป็น ส. ชั้น ๘ ทั้งมีพระโอรสและธิดารวมหมกด้วยกัน ๑๒ องค์

(๑) นางหำมองค์ ๑ เป็นพระชายาทรงนามว่า “หม่อมเจ้าอัมพรสมาน” (พระธิดากรมพระเทววงศ์โรโปการในรัชกาลที่ ๕) มีพระโอรส

และธิดา ๑๑ องค์ คือ—

- ที่ ๑. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าเกียรติกำจร”
- ที่ ๒. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าอมรสมานลักษณ์”
- ที่ ๓. ช. นามว่า “หม่อมเจ้านักขัตรมงคล”
- ที่ ๔. ญ. นามว่า “หม่อมเจ้ากมลปราโมทย์”
- ที่ ๕. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าขจรขยเกียรติคุณ”
- ที่ ๖. ญ. นามว่า “หม่อมเจ้าพิบูลย์เชษฐางค์”
- ที่ ๗. ญ. นามว่า “หม่อมเจ้ากัลยาณิศัมบดี”
- ที่ ๘. ญ. นามว่า “หม่อมเจ้าจิตรบรรจง”
- ที่ ๙. ญ. นามว่า “หม่อมเจ้าทรงอักษร”
- ที่ ๑๐. ญ. นามว่า “หม่อมเจ้าสรุทจันทร์”
- ที่ ๑๑. ญ. ยังไม่มีนาม “สมญาว่า พนม”

บุตรพชนของหม่อมเจ้าอักษรสมาน มาแต่พระบรมราชจักรวงศ์
กษัตริย์ราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ และราชินิกุลรัชกาลที่ ๔ ถึงในรัชกาลที่ ๔ มี
พระสนมองค์ ๑ คือ พระไวยิกา เขมม สุจริตกุล คือ ราชินิกุลรัชกาล
ที่ ๖ ซึ่งเป็นเจ้าจอมมารภากรมพระเทววงศ์วโรปการ เสด็จทรงพระนามว่า
“พระองค์เจ้าเทวัญอุทัยวงศ์” มีนางห้ามที่เป็นชานา คือ หม่อมใหญ่
ธิดาเจ้าพระยาศิริวิธานมนตรี (หงส์) สุจริตกุล ราชินิกุลรัชกาลที่ ๖
ซึ่งเช่นพี่ยาพระไวยิกาเขมมนี้ กรมพระเทววงศ์ฯ กับหม่อมใหญ่ มี
พระโอรสและพระธิดาหลายองค์ ธิดาองค์แรก คือ หม่อมเจ้าอักษรสมาน
เป็นพระชายาของกรมหลวงจันทบุรีนฤนาถ

(๒) หม่อมขจร มีพระโอรสและธิดา ๓ องค์ คือ—

ที่ ๑. ญ. นามว่า “หม่อมเจ้าพัฒนคณา”

ที่ ๒. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าสุมาคม”

ที่ ๓. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าพรพิพัฒน์”

(๓) หม่อมลลของ มีพระโอรสธิดา ๒ องค์ คือ—

ที่ ๑. ญ. นามว่า “หม่อมเจ้าชมชิต”

ที่ ๒. ช. นามว่า “ตุ”

หม่อมขจรและหม่อมลลของทั้ง ๒ น เป็นพี่น้องกัน บุรพชนไม่ทราบ
อยู่กับหม่อมเจ้าอภัยรามาธิบดี พระชายาในกรมหลวงจันทบุรีน

กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ร. ชัน ๘ (พระราชโอรสในรัชกาล

ที่ ๕) มีนางห้าม ๑ คน ชื่อ “อ่อน” เป็น ส. ชัน ๘ มีพระโอรสและธิดา

๑๑ องค์ คือ—

ที่ ๑. ญ. นามว่า “หม่อมเจ้าพิมพ์ว่าไพ”

ที่ ๒. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าไชแสงระพี”

ที่ ๓. ญ. นามว่า “หม่อมเจ้าสุริยัษระภา”

ที่ ๔. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าวิมวาทิพย์”

ที่ ๕. ญ. นามว่า “หม่อมเจ้าชวลิตโอภาส”

ที่ ๖. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าอากาศคำเกิง”

ที่ ๗. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าเพลิงนภกมล”

ที่ ๘. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าดกกลไกวัด”

ที่ ๙. ช. นามว่า “หม่อมเจ้ารวพรรณไพโรตม์”

ที่ ๑๐. ญ. ยังไม่มีนาม

ที่ ๑๑. ญ. ยังไม่มีนาม

บรรพชนของหม่อมอ่อน มาแต่คฤหบดีสืบถึงบุรุษผู้ ๑ เป็นช่างทอง
 ชื่อ "โต" ในรัชกาลที่ ๕ ได้ทำเครื่องทองของหลวงอย่างก็ถวาย
 ไปรคมาก จึงได้เป็นพระสุพรรณพิจิตร ผู้ขึ้นคือ บิคาหม่อมอ่อน ส่วน
 มารดาเป็นราชตระกูลกรมพระราชวังหลัง ซึ่งมีพระบรรพชนมาแต่พระ
 บรมราชวงศ์จักรีภิษานิกฤตรัชกาลที่ ๒ ถึงสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
 สืบมาคือ มีพระภัสคานามว่า "หม่อมเสม" เป็นพระอินทรรักษาในรัชกาล
 กรุงธนบุรี ทั้ง ๒ นี้มีพระโอรส คือ กรมพระราชวังหลัง ซึ่งมีหม่อม
 ทองอยู่เป็นชายา มีพระโอรสเป็นพระองค์เจ้าทรงกรม ๓ องค์ ในต้น
 จักกล่าวแต่องค์เดียว คือ องค์ที่ ๓ ทรงนามว่า "พระองค์เจ้าแดง" เป็น
 กรมหมื่นเสนาบดีบริรักษ์ ภายหลังเป็นกรมหลวง พระองค์เจ้าองค์นี้มี
 บุตรและธิดามาก จักกล่าวแต่องค์ ๑ คือ หม่อมเจ้าหนู ท่านผู้นี้มี
 ธิดา ชื่อ "หม่อมราชวงศ์ลำอาง" เป็นภรรยาพระสุพรรณพิจิตร (โต)
 ทั้ง ๒ นี้คือบิดามารดาหม่อมอ่อน เหตุนี้หม่อมอ่อนไม่ใช่สกุลเสนาบดี
 ณกรุงเก่า ราชตระกูลกรมพระราชวังหลัง เพราะต้องนับทางบิดา

กรมหลวงปราจิณกิติบดี ร. ชัน ๘ (พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๕)
 มีนางห้าม ๒ คนเป็นพี่น้องร่วมบิดาเป็น ส. ชัน ๘ คน ๑ ชื่อ "ชัน"
 เป็นชายามีพระโอรส ๓ องค์ คือ—

ที่ ๑. ช. นามว่า "หม่อมเจ้ากัลยาณวงศ์ประวิตร"

ที่ ๒. ช. นามว่า "หม่อมเจ้าจิตรปรีดี"

ที่ ๓. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าวิกรมสุรัสวดี”

๒. หม่อมช้อย มีพระโอรสและธิดา ๒ องค์ คือ—

ที่ ๑. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าสหัสวดี”

ที่ ๒. ญ. นามว่า “หม่อมเจ้าสวาสกีร์ฉิมโนคม”

บรรพชนของหม่อมชนและหม่อมช้อยทั้ง ๒ นั้นมาแต่เชื้อจีน สืบสายมาถึงเจ้าสัวโต คือ เจ้าพระยานิกรบดินทรมหินทรมหากัลยาณมิตร ต้นสกุลกัลยาณมิตร อันได้กล่าวมาในบรรพชนของเจ้าจอมมารดาแสง และเจ้าจอมมารดาเข้มในรัชกาลที่ ๕ นั้นแล้ว ในที่นี้จึงจักกล่าวแต่เจ้าบุตรผู้ ๑ ของเจ้าพระยานิกรบดินทรนั้น คือ พระยามหาอำมาตย์ (ชน) เป็นบิดาเจ้าพระยาสุรัสวดี (เซย) ผู้เป็นบิดาของหม่อมทั้ง ๒ นี้ หม่อมชนเป็นบิดาของเอกภรรยา คือ ท่านผู้หญิงพุ่ม หม่อมช้อยเป็นบิดาของภรรยาอีกผู้ ๑

กรมหลวงนครไชยศรีสุทธเดช ร. ชั้น ๘ (พระวาทโอรสในรัชกาลที่ ๕) มีนางห้ามเป็นพระชายาทั้ง ๒ องค์ ร่วมพระบิดาและหม่อมมารดาเดียวกันเป็น ส. ชั้น ๘ ต่างมีพระโอรสและธิดารวมหกด้วยกัน ๕ องค์

(๑) หม่อมเจ้าประวาศสวัสดิ์ มีพระโอรสและธิดา ๓ องค์ คือ—

ที่ ๑. ญ. นามว่า “หม่อมเจ้าวิมลขัติยราช”

ที่ ๒. ญ. นามว่า “หม่อมเจ้านิภาศสวัสดิ์”

ที่ ๓. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าประสพศิริจิระประวีติ”

(๒) หม่อมเจ้าสุมลมาลย์ มีพระโอรส ๒ องค์ คือ—

ที่ ๑. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าทิศนาค”

ที่ ๒. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าเชษฐาธิราช”

บรรพชนของหม่อมเจ้าประวาศสวัสดิ์ และหม่อมเจ้าสุมลมาลย์ ร่วมกัน มาแต่พระบรมราชวงศ์จักรีราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ และราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ถึงในรัชกาลที่ ๕ มีพระสนมคน ๑ คือ เจ้าจอมมารคาวาศ ภายหลังเป็นท้าววรจันทร์ในรัชกาลที่ ๕ เป็นธิดาท้าวด้วย ท้าววิเศษนอก ท้าววรจันทร์นั้นเป็นเจ้าจอมมารคาวาศองค์กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา เคมีทรงพระนามว่า “พระองค์เจ้าโสณบัณฑิต” มีนางห้ามเป็นชายา คือ หม่อมเอม ธิดาเจ้ากรมทาส (เจ้ากรมอะไรและสกุลใดไม่ทราบ) กรมขุนพิทยลาภฯ กับหม่อมเอม มีพระโอรสและธิดาหลายองค์ ในต้นจกกล่าวแต่พระธิดา ๒ องค์ ก็คือ หม่อมเจ้าประวาศสวัสดิ์และหม่อมเจ้าสุมลมาลย์ เป็นพระชายาในกรมหลวงนครไชยศรีนั้น และการที่กล่าวว่าเป็นพระชายาทอง ๒ องค์นั้น พึงเข้าใจว่าหม่อมเจ้าประวาศสวัสดิ์ เป็นชายาก่อนสิ้นชีพิตักษัยไปแล้ว หม่อมเจ้าสุมลมาลย์ จึงได้เป็นชายาภายหลังหาใช่พร้อมกันไม่

กรมหมื่นสมุทพรเชษฐอนุกรมศักดิ์ ว. ชั้น ๘ (พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๕) มีนางห้ามมากที่มีพระโอรสและธิดา ๖. คือ พระชายา ๑ องค์ เป็น ว. ชั้น ๘ นอกนั้นอีก ๕ คนเป็น ส. ชั้น ๘ ต่างมีพระโอรสและธิดารวมหมกด้วยกัน ๕ องค์

(๑) หม่อมเจ้าทิพสมพันธ์ (พระธิดาสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) มีพระโอรส ๓ องค์ หม่อมเจ้าไม่เป็นองค์ ๑

รวม ๕ จักกล่าวแต่ ๓ องค์ คือ—

ที่ ๑. ช. “หม่อมเจ้า” สิ้นชีพิตักษัยในวันประสูติ

ที่ ๒. ช. ทรงนามว่า “พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา”

ที่ ๓. ช. นามว่า “หม่อมเจ้ารังษิยากร”

บรรพชนของหม่อมเจ้าทิพสัมพันธิ ทางพระบิดาเหมือนกับที่กล่าวแล้วในบรรพชนของพระองค์เจ้าเฉลิมเชครวมงคล และทางหม่อมมารดานั้น ก็ไต่กล่าวไว้ในบรรพชนของหม่อมเลี่ยม ในตอนส่วนหม่อมสมเ็จเจ้าฟ้าผู้เป็นพระบิดาของหม่อมเจ้าทิพสัมพันธิ นั้นแล้ว

(๒) หม่อมกิม (ธิดานายสี) มีพระธิดา ๒ องค์ คือ—

ที่ ๑. ฉ. นามว่า “หม่อมเจ้าจรรุภักตรา”

ที่ ๒. ฉ. นามว่า “หม่อมเจ้าเริงจิตรแรง”

บรรพชนของหม่อมกิม มาแต่จีน ถึงนายสีมีภรรยาชื่อ “อิม” ทั้ง ๒ นี้ คือ บิดามารดาหม่อมกิม และนายสีนี้เป็นหลานพระพิพิธภักดีวิจารณ์ (ชกเซ่ง)

(๓) หม่อมแฉล้ม (ธิดานายเท็กสัน) มีพระโอรสและธิดา

๒ องค์ คือ—

ที่ ๑. ฉ. นามว่า “หม่อมเจ้าศิริมาขจร”

ที่ ๒. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าคำแดงฤทธิ”

บรรพชนของหม่อมแฉล้ม มาแต่จีน ถึงนายเท็กสัน มีภรรยาชื่อ “แฉ่ง” เป็นชาวจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง ๒ นี้ คือ บิดามารดาหม่อมแฉล้ม

(๔) หม่อมเมียน (ธิดานายสอน) มีพระโอรส ๑ องค์ คือ—
 ช. นามว่า “หม่อมเจ้าสมรบรรเทิง”

บรรพชนของหม่อมเมียน มาแต่ชาวเมืองเพชรบุรี ถึงนายสอน มี
 ภรรยาชื่อ “แท้” ทั้ง ๒ นี้ คือ บิดามารดาหม่อมเมียน

(๕) หม่อมช้อย (ธิดาหลวงอำนาจณรงค์ราษฎร์ (ปู่)) มีโอรส
 ๑ องค์ คือ—

ช. นามว่า “หม่อมเจ้าครุฑพิทล”

บรรพชนของหม่อมช้อย มาแต่คฤหบดีในกรุงเทพฯ ถึงหลวง
 อำนาจณรงค์ราษฎร์ (ปู่) เป็นนายทหารเก่าผู้ ๑ ในกรมทหารบก มี
 ภรรยาชื่อ “ชน” ทั้ง ๒ นี้ คือ บิดามารดาหม่อมช้อย

(๖) หม่อมแจ่ม (ธิดานายสอน) มีพระโอรส ๑ องค์ คือ—
 ช. นามว่า “ถัน”

บรรพชนของหม่อมแจ่มมาแต่ชาวเมืองเพชรบุรี เหมือนกันทุกตัว
 ในบรรพชนของหม่อมเมียน เพราะหม่อมแจ่มเป็นน้องนางร่วมบิดา
 มารดาเดียวกันกับหม่อมเมียน

กรมหมื่นกำแพงเพชรอรรคโยธิน ร. ชั้น ๘ (พระโอรสในรัชกาล
 ที่ ๕) มีนางห้ามทัพพระโอรสและธิดา ๑ องค์ เป็นพระชายา ทรงนาม
 ว่า “พระองค์เจ้าประภาวดีคนฤมิต” เป็น ร. ชั้น ๘ คู่ด้วยกัน มีพระโอรส
 และธิดา ๓ องค์ พระธิดาสืบพระชนม์ได้แก่ ๕ เกือบยังไม่มามีพระนาม ๑
 จักกล่าวแต่ ๒ องค์ คือ—

ที่ ๑. ญ. ทรงนามว่า “พระองค์เจ้ามยุรฉัตร”

ที่ ๒. ๗. ทรงนามว่า “ พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร ”

บุตรพจนของพระองค์เจ้าประภาวดีสินธุมล ชั้นต้นเหมือนกันกับที่
กล่าวแล้วในบุตรพจนของพระองค์เจ้าเฉลิมเขตรนน แต่เมื่อถึงชั้นสมเด็จพระ
เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เปลี่ยนพระนามเป็นสมเด็จพระเจ้า
กรมพระจักรพรรดิพงศ์เสียบเท่านั้น และสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์นี้ ได้มีทรง
พระนามว่า “ เจ้าฟ้าจาทรณตรีศมี ” มีนางห้ามหลายคน จักกล่าวแต่คน
เดียว คือ หม่อมราชวงศ์สว่าง ผู้เป็นชายาเป็นธิดาพระองค์เจ้ามงคลเลิศ
พระบรมราชวงศ์จักรี กับ ราชนิกุลรัชกาลที่ ๒ และ ราชนิกุลรัชกาลที่ ๓
สมเด็จพระเจ้าฟ้าที่ กล่าวพระนาม มีพระโอรสและธิดาใน หม่อมราชวงศ์สว่าง
๕ องค์ พระธิดาองค์ที่ ๓ คือ พระองค์เจ้าประภาวดีสินธุมล ผู้เป็น
พระชายาของกรมหมื่นกำแพงเพชรอรรคโยธินนั้น

กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม ร. ชั้น ๘ (พระราชโอรสในรัชกาล
ที่ ๕) มีนางห้าม ๒ ท่านเป็น ส. ชั้น ๘ ต่างมีโอรสและธิดา รวม ๒ องค์

(๑) หม่อมเจ้าวรรณวิไล (พระธิดากรมพระนเรศวรวรฤทธิ)

ผู้เป็นพระชายา มีพระธิดา ๑ องค์ คือ—

ญ. นามว่า “ หม่อมเจ้าพรหมเพ็ญแข ”

บุตรพจน ของ หม่อมเจ้าวรรณวิไล มาแต่พระบรมราชวงศ์จักรีกับ
ราชนิกุลรัชกาลที่ ๒ และราชนิกุลรัชกาลที่ ๔ ถึงรัชกาลที่ ๔ มีพระสนม
๑ คน คือ เจ้าจอมมารทากัน เป็นธิดาเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง) ต้น
สกุลคชเสนี เป็นอำมาตย์รามีญ เจ้าจอมมารทากันเป็นเจ้าจอมมารคา
กรมพระนเรศวรวรฤทธิ ได้มีทรงพระนามว่า “ พระองค์เจ้ากฤษฏาภินิหาร ”

มีนางห้ามหลายคน จักกล่าวแต่คน ๑ คือ หม่อมแหม่มบุรพชนเป็นรามัญ
ผู้เป็นญาติกับพระยาเกษรศักดิ์ (ขุนทอง) น้องยาร่วมบิดามารดากับเจ้าจอม
มารดาภักดี หม่อมแหม่มมีพระธิดากษัตริย์กรมพระนเรศวร ๑ ๒ องค์ จัก
กล่าวแต่องค์ที่ ๑ คือ—

หม่อมเจ้าวรรณวิไล ผู้เป็นพระชายาของกรมหมื่นพิไชยมหัน

(๒) หม่อมเทียม (ธิดานายเอี่ยม) มีพระโอรส ๑ องค์ คือ—
ช. นามว่า “หม่อมเจ้าเฝ้าเพ็ญพจน์”

บุรพชนของหม่อมเทียม ทางมารดาบิดาแต่สกุลอำมาตย์รามัญ
“คชเสนี” คือ เจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง) มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ—
เจ้าจอมมารดาภักดี ๑, พระยามหาโยธา (นกแก้ว) ๑, พระยา
เกษรศักดิ์ (ขุนทอง) ๑, ท่านผู้เป็นบิดา ๑ คนชื่อ “แทน” ผู้เป็นภรรยา
นายเอี่ยมรามัญในเครือญาติ ทั้ง ๒ นี้คือ บิดามารดาของหม่อมเทียม
ซึ่งเป็นหม่อมมารดาของหม่อมเจ้าเฝ้าเพ็ญพจน์ ผู้เป็นพระโอรสสืบพระวงศ์
ของกรมหมื่นพิไชยมหันทรโศกต่อไป

กรมหมื่นสิงหวิกรมเกรียงไกร ร. ชั้น ๘ (พระราชโอรสในรัชกาล
ที่ ๕) มีนางห้ามเป็นพระชายา ๑ องค์ นามว่าหม่อมเจ้าพร้อมเพราพรต
เป็น ส. ชั้น ๘ มีพระโอรสและธิดา ๓ องค์ คือ—

ที่ ๑. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าทรงวุฒิไชย”

ที่ ๒. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าอุไทยเฉลิมลาภ”

ที่ ๓. ญ. นามว่า (ยังไม่มีนาม)

บุรพชนของหม่อมเจ้าพร้อมเพราพรต มาแต่พระบรมราชวงศ์

จักริกษราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ และราชินิกุลรัชกาลที่ ๔ ถึงรัชกาลที่ ๕ มี
 พระสนม ๑ คน คือ เจ้าจอมมารคำซุ่ม จิตาพระยาอภัยนริศรามาตย์ (จิต))
 ผู้มีบุตรชนโตกล้า่วไว้ในบุตรชนของเจ้าจอมมารคำซุ่มในรัชกาลที่ ๕
 แล้ว และเจ้าจอมมารคำซุ่มนั้น เช่นเจ้าจอมมารคากรมพระตำรงราชาน
 ุภาพ เติมทรงพระนามว่า “ พระองค์เจ้ากิศวรรคมาร ” มีนางห้าม
 หลายคน จักกล่าวแต่คน ๑ ชื่อหม่อมมวม มีพระธิดาจักกล่าวแต่
 องค์เดียว คือ หม่อมเจ้าพร้อมเพราพรรณ ผู้เป็นพระชายาของกรมหม
 นสิงหวิกรมเกรียงไกร นั้น

กรมหมื่นไชยาศรีสุริโยภาศ ร. ชั้น ๘ (พระราชโอรสในรัชกาล
 ที่ ๕) มีนางห้าม ๕ คน ๓ สกต่างกันเป็น ส. ชั้น ๘ มีพระโอรส
 และธิดารวม ๗ องค์

(๑) หม่อมชน (ธิดาเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (โท บุนนาค))

มีพระโอรส ๑ องค์

ช. นามว่า “ หม่อมเจ้าตรภุมประยูรพันธุ์ ” สิ้นชีพตักษัยแต่ยัง
 เยาววัย

บุตรชนของหม่อมชน มาแต่ราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ และสกุลบุนนาค
 ชั้นต้นเหมือนโตกล้า่วแล้วในบุตรชนของเจ้าคุณจอมมารคำแพ แต่เมื่อถึง
 ชั้นเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (วอน) แยกสายกันออกไป คือ เจ้าพระยา
 สุรวงศ์ไวยวัฒน์ มีเอกภรรยาเป็นท่านผู้หญิง ๒ คน ร่วมขิดามารดา
 ่เดียวกัน ผู้พี่ชื่อ “ อ่วม ” ผู้น้องชื่อ “ อิ่ม ” ทางท่านผู้หญิงอ่อม
 เป็นมารดาเจ้าคุณจอมมารคำแพตั้งกล่าวแล้ว ส่วนท่านผู้หญิงอ่วมมี

บุตร ๓ คน คือ พระยาประภากรวงศ์ (ชาย) ๑. เจ้าพระยาสุรวงศ์
 วิวัฒน์ศักดิ์ (โต) ๑. พระยาราชาณรงค์ (ควาย) ๑. เจ้าพระยา
 สุรวงศ์วิวัฒน์ศักดิ์ (โต) มีภรรยามาก ต่างมีบุตรและธิดามากเหมือน
 กัน ในทันทีกล่าวแต่อนุภรรยาผู้ ๑ ชื่อ “แหม่ม” มีธิดา ๑ คน คือ
 หม่อมชนนีนอนนับว่าเป็นชายาของกรมหมื่นไชยา ฯ เพราะว่าได้พระ
 ราชทานนำส่งชดวยกัน หม่อมชนนีนอนนับว่าเป็นราชินีกุลธิกาลที่ ๒ และ
 สกตบุษนาค

(๒) หม่อมจง (ธิดาจีน) มีพระโอรส ๒ องค์ คือ—

ที่ ๑. ช. นามว่า “หม่อมเจ้าสุริยนต์”

ที่ ๒. ช. นามว่า (ยังไม่มีนาม)

(๓) หม่อมสรวง (ธิดาจีน) มีพระธิดา ๑ องค์ คือ—

ฉ. นามว่า “หม่อมเจ้าจิรนาถมุล”

หม่อมจงและหม่อมสรวงเป็นพี่น้องกันแต่ต่างบิดา มีมารดาชื่อน
 เป็นผู้อยู่กับหม่อมชนนีนอนนับในย่านเจ้าพระยาสุรวงศ์วิวัฒน์ศักดิ์ มีธิดา ๒ คน
 คือ หม่อมทกกล่าวนามแล้ว

(๔) หม่อมเลณี (ธิดานายพิวลโค) มีพระธิดาองค์ ๑ คือ—

ฉ. นามว่า “หม่อมเจ้าสุริยันทนา”

(๕) หม่อมเลณี (ธิดานายพิวลโค) มีพระโอรส ๒ องค์ คือ—

ที่ ๑. ช. ไม่ทราบนาม

ที่ ๒. ช. ไม่ทราบนาม

หม่อมเลณีและหม่อมเลณี เป็นพี่น้องแผ่ร่วมบิดามารดาเดียวกัน

บรรพชนทางบิดามารดาแต่ชาวประเทศอิตาลีนั้น สืบถึงนายฟิวลิโคได้เข้ามา
บริหารราชการเป็นครูตรวจของราชสำนักมาก่อน มีภรรยาเป็นไทยชื่อ "เย็น"
ทั้ง ๒ นี้ คือ บิดามารดาหม่อมมาแฝดที่กล่าวแล้ว

กรมหมื่นไชยนาทนเรนทร ร. ชั้น ๘ (พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๕)
มีนางห้าม ๑ คน ชื่อ "อิลิสเบท" เป็น ส. ชั้น ๘ มีพระโอรส ๒ องค์
คือ—

ที่ ๑. ช. นามว่า "บ็วยริงลิท"

ที่ ๒. ช. นามว่า "สนิทประยูรศักดิ์"

บรรพชนของหม่อมมิลิสเบท มาแต่คู่หูกับชาวประเทศเยอรมัน
สืบสายมาถึงหม่อมมิลิสเบท ผู้นี้ว่าเป็นชายาของ กรมหมื่นไชยนาท
นเรนทรนั้น

บรรดาพระโอรสและพระธิดาของสมเด็จพระเจ้าฟ้าและพระเจ้าลูกยาเธอ
ในรัชกาลที่ ๕ ซึ่งนับว่าเป็น ร. ชั้น ๕ ในสมัยนั้นเป็นหมดสิ้นเชิงแล้ว จัก
ไต่กล่าวถึงบุตรและธิดาของพระองค์เจ้าและหม่อมเจ้าในสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรม
พระจักรพรรดิพงศ์ต่อไปตามลำดับ

กรมหมื่นอนุวงศ์จักรพรรดิ ร. ชั้น ๘ (พระโอรสสมเด็จพระเจ้าฟ้า
กรมพระจักรพรรดิพงศ์) มีนางห้าม ๖ คน มีสกุลต่างกัน ต่างมีบุตร
และธิดารวมหมกด้วยกัน ๑๕ องค์

(๑) หม่อมราชวงศ์ศักดิ์ (ธิดาหม่อมเจ้าจุ้ยในกรมหมื่นสนิท-
นเรนทรรัชกาลที่ ๒) มีบุตรและธิดา ๖ องค์ คือ—

ที่ ๑. ญ. ชื่อ "หม่อมเจ้าดวงแก้ว"

- ท. ๒. ช. ซอ “หม่อมเจ้าแววจิตร”
 ท. ๓. ช. ซอ “หม่อมเจ้าเศวตวิชนี”
 ท. ๔. ช. ซอ “หม่อมเจ้าวรรณวิเชียร”
 ท. ๕. ญ. ซอ “หม่อมเจ้าจารุภักตร์”
 ท. ๖. ช. ซอ “หม่อมเจ้าศศิวิมล”

บุรพชนของหม่อมราชวงศ์สีก เหมือนกันทุกแล้วในบุรพชน
 ของหม่อมราชวงศ์ขัยในสมเด็จพระเจ้าพการมพระจักรพรรดิพงศ์ เพราะ
 หม่อมราชวงศ์สีกเป็นน้องนางร่วมบิดามารคากับหม่อมราชวงศ์ขัย ทาง
 บิดาหม่อมราชวงศ์สีกนามสีกว่า “ไพฑูริย์ ณกรุงเทพระ” แต่ทาง
 บิดานามสีกเป็น “จักรพินธิ์ ณกรุงเทพระ” ตามพระบิดา

(๒) หม่อมจี่ (ธิดานายพลอย) มีบุตรและธิดา ๔ คน คือ—

- ท. ๑. ญ. ซอ “หม่อมเจ้าล้านนเศรษฐ”
 ท. ๒. ช. ซอ “หม่อมเจ้าเวียงขวา”
 ท. ๓. ช. ซอ “หม่อมเจ้าอิทธิเดช”
 ท. ๔. ช. ซอ “หม่อมเจ้าแจต”

บุรพชนของหม่อมจี่ มาแต่คฤหบดีถึงบรรพบุรุษ ๑ ซอ “พลอย”
 ผู้เป็นภรรยาซอ “เที่ยง” ทั้ง ๒ น คือ บิดามารคามีหม่อมจี่ ซึ่งเป็นนางทาม
 ใหญ่รองจากหม่อมสีกลงมา

(๓) หม่อมมัย (ธิดานายพลอย) มีบุตรและธิดา ๔ องค์ คือ—

- ท. ๑. ญ. ซอ “หม่อมเจ้ากร่อง”
 ท. ๒. ช. ซอ “หม่อมเจ้าเจตนาพร”

ที่ ๓. ญ. ซอ “ขรอส้าห์”

ที่ ๔. ญ. ซอ “หม่อมเจ้าเหลือง”

บรรพชนของหม่อมไผ่ เหมือนกับหม่อมจี้ เพราะหม่อมไผ่เป็นน้อง
ร่วมบิดามารดาเคียวกับหม่อมจี้ ท่านข้ว่าเป็นผู้มีบุตรและธิดามาก
เหมือนกัน

(๔) หม่อมเชอ (.....) มีธิดา ๑ องค์ คือ—
ญ. ซอ “หม่อมเจ้าจิว”

.....

(๕) หม่อมกิมไหล (.....) มีบุตร ๑ องค์ คือ—
ช. ซอ “หม่อมเจ้าเท็ก”

บรรพชนของหม่อมกิมไหลมาแต่จีน.....

- (๖) หม่อมไผ่ (.....) มีบุตรและธิดา ๔ องค์ คือ—
- ที่ ๑. ญ. ซอ “หม่อมเจ้าหญิง”
- ที่ ๒. ช. ซอ “หม่อมเจ้าวรวิตร”
- ที่ ๓. ญ. ซอ “หม่อมเจ้าหญิง”

.....

พระองค์เจ้าออสการ์นุทิศ ร. ชั้น ๘ (พระโอรสในสมเด็จพระเจ้า
กรมพระจักรพรรดิพงศ์) มีนางห้าม ๒ คนมีสกุลต่างกันเป็น ส. ชั้น ๘
ต่างมีบุตรและธิดารวมหมกด้วยกัน ๕ องค์

(๑) หม่อมทวน (ธิดาเจ้าพระยาสุรพันธ์พิสุทธิ์ (เทศ บุนนาค))
มีบุตรและธิดา ๓ องค์ คือ—

ที่ ๑. ช. ซอ “หม่อมเจ้าคัสทาวด์”

ที่ ๒. ช. ซอ “หม่อมเจ้าสรทกาล”

ที่ ๓. ญ. ซอ “หม่อมเจ้าลูอิสาน”

บุตรชนของหม่อมทวน ทางบิดาเหมือนเก็บทีกล่าวไว้ในบุตรชน
ของเจ้าจอมมารคาอ่อนและเยี่ยมในรัชกาลที่ ๕ เพราะหม่อมทวนร่วม
บิดากับกับเจ้าจอมมารคาทั้ง ๒ นั้น แต่ต่างมารคากัน มารคาของ
หม่อมทวนชื่อ “เหม” สกต (โตไม้ทราย) เป็นนางห้ามพระราช-
ทานสะใภ้หลวงอย่างเช่นชานา หม่อมทวนเป็นสกตยบนาคและราชินิกุล
รัชกาลที่ ๒ ผู้ที่จักใช้นามสกตทางบุตรเป็น “จักรพันธ์ ฅกรุงเทพ ฯ”

(๒) หม่อมจรัส (ธิดาจางวางร่วม) มีบุตรและธิดา ๒ องค์ คือ

ที่ ๑. ญ. ซอ “หม่อมเจ้าดวงตา”

ที่ ๒. ช. ซอ “หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศรี”

บุตรชนของหม่อมจรัส มาแต่คฤหบดีถึงบุรุษผู้ ๑ ชื่อ “ร่วม”
เป็นจางวางในสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์ จางวางร่วมมีภรรยา
คน ๑ ชื่อ “กริม” ทั้ง ๒ นี้ คือ บิดามารคาของหม่อมจรัสนางห้าม
เดิมของพระองค์เจ้าออสการ์

พระองค์เจ้าประภาวดีตนฤมล ร. ชั้น ๘ (ธิดาในสมเด็จเจ้าฟ้า
กรมพระจักรพรรดิพงศ์) เป็นพระชานาในกรมหมื่นกำแพงเพชร ร. ชั้น
๘ มีพระโอรสและธิดา ๓ องค์เช่นได้กล่าวไว้ในทางกรมหมื่นกำแพง-
เพชรแล้ว ส่วนพระบุตรชนของกรมหมื่นกำแพงเพชรในต้นที่ไม่ควร
กล่าว เพราะได้กล่าวในบุตรชนของเจ้าจอมมารคาแล้วเหมือนกัน

หม่อมเจ้าครุฑไวยวัฒน์ ว. ชั้น ๘ (พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์) มีนางท้าว ๕ คน หลายสกุลล้วนเป็น ส. ชั้น ๘ ต่างมีบุตรและธิดารวมหมกด้วยกัน ๑๓ คน คือ—

(๑) หม่อมสกล (ธิดานายเล็ก) มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “หม่อมราชวงศ์หญิง”

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “หม่อมราชวงศ์จรลวงค์”

บุรพชนของหม่อมสกล มาแต่จางวางฉิม บิดาหม่อมจิบ ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์ ซึ่งเป็นหม่อมมารดาหม่อมเจ้าครุฑนั้น มีหม่อมจิบคน ๑ ชื่อ “เล็ก” ผู้นมกรรยาชื่อ “ทาด” ทั้ง ๒ น คือ บิดามารดาหม่อมสกล อันเห็นว่าหม่อมสกลเป็นธิดาของลุงหม่อมเจ้าครุฑนั่นเอง บุตรหม่อมเจ้าครุฑมีนามสกุลว่า “จักรพันธ์ ณ กรุงเทพฯ”

(๒) หม่อมชาย (ธิดานายโพ) มีบุตรและธิดา ๖ คน คือ

ที่ ๑. ช. ชื่อ “หม่อมราชวงศ์สิทธิลาภ”

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “หม่อมราชวงศ์หญิง”

ที่ ๓. ช. ชื่อ “หม่อมราชวงศ์เชาว์ไว”

ที่ ๔. ช. ชื่อ “หม่อมราชวงศ์ชายเล็ก”

ที่ ๕. ญ. ชื่อ “หม่อมราชวงศ์เพทาย”

ที่ ๖. ญ. ชื่อ “หม่อมราชวงศ์ขาว”

บุรพชนของหม่อมชาย มาแต่กฤตยภักดีบุรุษผู้ ๑ ชื่อ “นายโพ” นมกรรยาชื่อ “กลีบ” ทั้ง ๒ น คือ บิดามารดาหม่อมชาย กลีบนั้นเป็นธิดาจางวางฉิมพนางของหม่อมจิบ ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิ-

พงศ์ ซึ่ง เป็น หม่อมมารดา ของ หม่อมเจ้าจรูญไชยวิวัฒน์ เพราะฉะนั้น
หม่อมชาย เป็น ธิดา ของ ข้า หม่อมเจ้าจรูญนั่นเอง และ หม่อมชาย ผู้ นั้น ว่า
เป็น หัว หน้า อยู่ ใน นาง ห้าม ทั้ง ปวง ของ หม่อมเจ้าจรูญด้วย บรรดา บุตร และ
ธิดา มี นาม สัก กว่า “ จักร พันธ์ ๑๑ กรุงเทพมหานคร ฯ ”

(๓) หม่อมลำบั้น (ธิดานายกว้าง) มีบุตร ๑ คน คือ—

ช. ชื่อ “ หม่อมมราชนรงค์ใหม่ ”

บรรพชน ของ หม่อมลำบั้น มา แต่ ฤๅษี กษัตริย์ ๑ ชื่อ “ กว้าง ”
มี ภรรยา ชื่อ “ เคลือบ ” ทั้ง ๒ น เป็น ธิดา มารดา หม่อมลำบั้น

(๔) หม่อมแหน (ธิดานายโพ) มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “ หม่อมมราชนรงค์เขียว ”

ที่ ๒. ฉ. ชื่อ “ หม่อมมราชนรงค์จืด ”

ที่ ๓. ฉ. ชื่อ “ หม่อมมราชนรงค์ขาม ”

บรรพชน ของ หม่อมแหน เหมือน กัน กับ หม่อมชาย เพราะ หม่อม
แหน เป็น น้อง ร่ว มี ธิดา มารดา เดียว กัน กับ หม่อมชาย เว้น ไข่ แต่ ไม่ ได้ เป็น
หัว หน้า นาง ห้าม

(๕) หม่อมสาย (ธิดานายแสง) มีบุตร ๑ คน คือ

ช. ชื่อ “ หม่อมมราชนรงค์ชาย ”

บรรพชน ของ หม่อมสาย มา แต่ ฤๅษี กษัตริย์ ๑ ชื่อ “ นายแสง ”
มี ภรรยา ชื่อ “ เอม ” ทั้ง ๒ น เป็น ธิดา มารดา หม่อมสาย

หม่อมเจ้าคณัฏวณิช ว. ชั้น ๘ (พระโอรส ใน สมเด็จเจ้าฟ้ากรม
พระจักรพรรดิพงศ์) มี นาง ห้าม ๑ คน ชื่อ “ หม่อมจี่ ” เป็น ส. ชั้น

๘ มีบุตรและธิดา ๒ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “หม่อมราชวงศ์ภาคินย”

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “หม่อมราชวงศ์มาลัยพรรณ”

บุตรพจนของหม่อมจ มาแต่จีนสืบมาถึงพระยาสรศิลป์ (เทียนฮั)

ผู้เป็นบิดาหม่อมจ

หม่อมเจ้าทศศิริวงศ์ ร. ชั้น ๘ (พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์) นามงาม ๑ คน ชื่อ “หม่อมหลวงเลื่อน” (ธิดาเจ้าพระยาวิชิทวงศ์ (คลัง)) สกุลสุทัศน์นครกรุงเทพ ฯ เป็น ส.

ชั้น ๘ มีบุตรและธิดา ๔ คน คือ—

ที่ ๑. ช. ชื่อ “หม่อมราชวงศ์พงศ์พรหม”

ที่ ๒. ญ. ชื่อ “หม่อมราชวงศ์สัสมพรรณ”

ที่ ๓. ญ. ชื่อ “หม่อมราชวงศ์วรรณเวว”

ที่ ๔. ช. ชื่อ “หม่อมราชวงศ์แก้วมณี”

บุตรพจนของหม่อมหลวงเลื่อน เป็นราชตระกูลในพระบรมราชวงศ์จักรี (ไม่เกี่ยวแก่ราชินิกุลรัชกาลที่ ๒) คือ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีพระสนมคน ๑ คือ เจ้าจอมมารตากดิน เป็นธิดาพระยาแก้วเการพพิไชย (ขุน) ผู้ว่าราชการจังหวัดพทลง ซึ่งชาวเมืองเรียกกันว่า “พระยาคางเหล็ก” บุตรพจนเป็นแขกชาติจีนครั้งกรุงเก่าสืบเนื่องลงมาถึงแขกผู้หนึ่ง (ไม่ทราบนาม) ได้เป็นพระยาแก้วเการพไปเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดพทลง ตั้งเมืองอยู่ที่ไชยบุรี ชาวเมืองนบดินชยก้องสมญาว่าเป็น “มะหุ่ม” แผลว่าเป็นผู้ใหญ่ในสกุลผู้หนึ่ง อัน

เนื่องมาจากพระผู้เป็นเจ้าของค้ำสนาอิสลาม พระยาพัทลุง (มระห์ม) มีบุตรผู้หนึ่งชื่อ "ตระตา" ได้เป็นพระยาราชนางสังข์ ภายหลังได้เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดพัทลุงเช่นบิดา พระยาพัทลุง (ตระตา) มีบุตรคือ พระยาพัทลุง (ขุน "คางเหล็ก") ที่กล่าวแล้ว ผู้เป็นบิดาของเจ้าจอมมารตากลิ่น และพระยาพัทลุง (ขุน "คางเหล็ก") มีบุตรอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นพี่ชายของเจ้าจอมมารตากลิ่น คือ พระยาพัทลุง (ทองขาว) ท่านผู้นี้คือสามท่านปลัดเอกราชในรัชกาลที่ ๓ นั้นนางร่วมชนนีในพระชนนีเพียงของสมเด็จพระศรีสุวาลัยรัชกาลที่ ๓ ส่วนเจ้าจอมมารตากลิ่นมีพระโอรสในรัชกาลที่ ๑ องค์ ๑ ทรงนามว่า "พระองค์เจ้าสทศน์" ได้เป็นกรมหมื่นไกรสรวิชัย พระองค์มีนางห้ามหลายคน ทั้งมีพระโอรสและธิดามาก จึงกล่าวในต้นแต่คนเดียว คือ หม่อมน้อย มีพระโอรสและธิดาหลายองค์ ๆ หนึ่งในคือหม่อมเจ้าจินดา ท่านผู้นี้มีนางห้ามอีกหลายคน คน ๑ ที่เรียกว่า คือ หม่อมอ่วม ทั้ง ๒ มีบุตรและธิดาหลายคน คน ๑ คือ เจ้าพระยาวิชิตวงศวิกรม (หม่อมราชวงศ์คดี) เจ้าพระยาวิชิตวงศวิกรมเอกราชชื่อ "เผื่อน" เป็นท่านผู้หญิง คือบิดามารดาหม่อมเลื่อนผู้มั่งคั่งในราชตระกูลเป็นหม่อมหลวง นามสกุลทางบิดาว่า "สทศน์นครกรุงเทพฯ" ทางภักดีสาสยบุตรเป็น "จักรพันธ์นครกรุงเทพฯ"

หม่อมเจ้าชายเขต ร. ชั้น ๘ (พระโอรสในสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) มีนางห้าม ๒ คน เป็น ส. ชั้น ๘ คน ๑ ชื่อ "สนม" สกุลเดิมทำไชย เป็นนางห้ามสะใภ้หลวงเป็นชายา แต่เวลานี้ยังมี

บุตรและธิดาไม่ อีกคน ๑ ชื่อ "สุวรรณ" เป็นนางห้ามเดิมร้างกัน
แล้ว แต่มีบุตรอยู่กับบิดา ๒ คน คือ —

ที่ ๑. ชื่อ "หม่อมราชวงศ์ป้อ"

ที่ ๒. ชื่อ "หม่อมราชวงศ์ปาย"

บุรพชนของหม่อมสนม มาแต่สกุลฉนวนหาไชย ซึ่งได้กล่าวไว้ใน
บุรพชนของหม่อมทับทิม ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์ ผู้เป็น
หม่อมมารดาพระองค์เจ้าพันพิทยกฤษณ์วงศ์แล้ว และหม่อมสนมใน
หม่อมเจ้ายะบุตรนี้ เป็นธิดาพระยาเยาว์บริรักษ์ (สาย) บุตรพระยา
สาครสงคราม (ถม) มารดาหม่อมสนมชื่อ "เบา" ซึ่งเป็นเอกภรรยา
ส่วนหม่อมสุวรรณ นางห้ามเดิม ในหม่อมเจ้ายะบุตรที่มีบุตรนี้
บิดาชื่อ "อ่อน" มารดาชื่อ "จ้อย" หม่อมสุวรรณเป็นคนอยู่กับ
หม่อมราชวงศ์ปาย ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์ ซึ่งเป็นหม่อม
มารดาของหม่อมเจ้ายะบุตรนี้ บรรดาบุตรหม่อมเจ้ายะบุตรมีนาม
สกุลว่า "จักรพันธ์ ภูธรเทพ ฯ"

บรรดาบุตรและธิดาของพระองค์เจ้าและหม่อมเจ้าในสมเด็จพระเจ้า
กรมพระจักรพรรดิพงศ์ ซึ่งนับว่าชั้น ร. ชั้น ๕ ในสมัยนั้นเป็นหม่อมสน
เชิงแล้ว บิดนางถึงสายสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ซึ่ง
เป็น ร. ชั้น ๕ แต่ในสมัยนั้นก็ยังไม่มีการกล่าวใดในทันที นอกจากที่
กล่าวไว้ดังนี้

พระองค์เจ้าเฉลิมเชษฐมงคล ร. ชั้น ๕ (พระธิดาในสมเด็จพระเจ้า
ฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) เป็นพระชายาในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรม

ขุนลพบุรีรามเศวร ร. ชั้น ๘ มีพระโอรส ๓ องค์ ไต่กล่าวพระนามไว้
ในทางสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรีแล้ว ส่วนพระบุตรพชนของสมเด็จพระเจ้าฟ้า
พระองค์นี้ก็ไม่ควรกล่าวในที่นี้ เพราะไต่กล่าวไว้ในพระบุตรพชนของ
พระอรรคชายาเธอผู้เป็นพระมารดาแล้วเหมือนกัน

หม่อมเจ้าทิพสัมพันธิ ร. ชั้น ๘ (พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรม
พระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช) เป็นพระชายาในกรมหมื่นชุมพรเขตรอุดม-
ศักดิ์ ร. ชั้น ๘ มีพระโอรส ๓ องค์ ไม่เป็นองค์เดียว ไต่กล่าวนาม
ไว้ในทางกรมหมื่นชุมพรแล้ว ส่วนพระบุตรพชนของกรมหมื่นชุมพรนี้
ก็ไม่สมควรกล่าวในที่นี้ เพราะไต่กล่าวไว้ในบุตรพชนของเจ้าจอมมารดา
โหมก อันอ้างถึงบุตรพชนของเจ้าคุณจอมมารดาแพด้วยแล้วเหมือนกัน

ต่อไปจนถึงสายสมเด็จพระนริศรวรวัคคิงค์ ใน ร. ชั้น ๕
สายนี้ยังไม่มีเลยในสมัยนี้ เป็นอันยังไม่ต้องกล่าว

บัดนี้ ถึงกาลที่จะต้องกล่าวถึงสายพระชนนีน้อยตามลำดับซึ่งเป็น
ร. ชั้น ๕ ต่อไป ในชั้นทางพระชนนีน้อยตัวที่กระษัตริย์ช้อมากกล่าวไว้ได้
เพราะบิดามารดาซึ่งเป็น ร. ชั้น ๘ มักมีอายุน้อยยังไม่มีการหย่าและบุตร
ธิดาเสียโดยมาก และที่ยังเป็นเด็กไม่มืซอกมื ในตอนนั้นจึงกล่าวว่ามี
และไม่มีความทราบแน่ไว้วตามลำดับสาย ที่ต้องกล่าวถึงต่อไป

ทางท่านม่วง ร. ชั้น ๓ สายท่านเอม ร. ชั้น ๕ (ตามทีทราบ)
นายลวม ร. ชั้น ๘ (บุตรนายเลื่อน) มีภรรยาชื่อ "เข้า" เป็น ส.
ชั้น ๘ มีบุตร ๑ คน คือ —

ช, ชื่อ "จำลอง" เป็น ร. ชั้น ๕ มี ร. ชั้น ๕ อยู่แต่ผู้เดียว

ลูกจัน ร. ชั้น ๘ (ธิดานายเลือน) เป็นภรรยาหลวงวิบูลย์เนติ-
 ยາหาร (ตะ) สกฺล (โตไม้ทราย) เป็น ข. ชั้น ๘ มีบุตรและธิดา
 เป็น ร. ชั้น ๕ (ไม้ทราย) ผู้สอนในชั้นเคียวถนน ทั้งที่เป็น ร. และ

อ. สายเขย สายท่านเอมน์ไม้ทรายว่ามีอันอื่นเหมือนกัน

สายพระชนนีน้อย ร. ชั้น ๕ พระโอรสและธิดาหรือบุตรและธิดา
 ร. ชั้น ๘ ที่เป็น ร. ชั้น ๕ นั้น มีอยู่มากได้กล่าวไว้ในทางพระชนกแล้ว
 ไม่จำเป็นต้องกล่าวในที่นี้อีก

ทางท่านขุน ร. ชั้น ๓ สายท่านการเกษ ร. ชั้น ๔ มี ร. ชั้น ๘
 อยู่ ๔ สาย เนื่อง ร. ชั้น ๘ (ธิดาอ้อม) เป็นภรรยาหลวงสาคราธิกร-
 ฤทธิ (โปร่ง) บุตรเจ้าพระยารัตนบดินทร์ (รอด) สกฺลกัลยาณมิตร
 เป็น ข. ชั้น ๘ มีบุตร ๒ คน คือ

ที่ ๑. ช. ชื่อ “เปรื่อง” เป็นนายสนองราชบรรหารหุ้มแพร
 ในกรมมหาดเล็ก

ที่ ๒. ช. ชื่อ “อุดม”
 นอม ร. ชั้น ๘ (ธิดาเลื่อม) เป็นภรรยาหลวงเทพสุภา (ทอง-
 คำ) สกฺล (โตไม้ทราย) เป็น ข. ชั้น ๘ มีธิดา ๔ คน คือ

ที่ ๑. ญ. ชื่อ “เนื่อง”
 ที่ ๒. ญ. ชื่อ “ถนอม”
 ที่ ๓. ญ. ชื่อ “เนยม”
 ที่ ๔. ญ. ชื่อ “นิต”

ห้อม ร. ชั้น ๘ (ธิดาเลื่อม) เป็นภรรยา นายทศ บุตรหลวง

โยธยวิฆาต สกฺล (โตไม้ทราบ) เป็น ข. ชั้น ๘ มีบุตรและธิดา
๓ คน คือ

ที่ ๑. ช. ชอ "สันทศ"

ที่ ๒. ญ. ชอ "ทวน"

ที่ ๓. ช. ชอ "ประไพ"

ฉิว ร. ชั้น ๘ (ธิดาเลื่อม) เป็นภรรยานายศรีรัฐ สกฺล (โตไม้
ทราบ) เป็น ข. ชั้น ๘ มีธิดา ๓ คน คือ

ที่ ๑. ญ. ชอ "หลี่"

ที่ ๒. ญ. ชอ "ข่ม"

ที่ ๓. ญ. ชอ "ใบ"

ภรรยาบุตรและธิดา ร. ชั้น ๘ สายท่านการเกษท่งม่วงเป็น ร. ชั้น
๕ หนึ่งสายเขยทางท่านพักภรรยาพระยานรานกิจ (เนียม) ร. ชั้น ๕
สายซึ่งเป็น อ. ชั้น ๕ นั้น ไม่ทราบบว่ามิใช่โตอีกในสมัยนั้น ถ้ามิใช่
อ. ชั้น ๕ เพราะเป็นสายเขย

สายอื่น ๆ ในทางท่านชั้น ร. ชั้น ๓ นอกจากสายท่านการเกษใน
ร. ชั้น ๕ ในสมัยนั้นไม่ทราบบว่ามี ถ้ามิใช่ในสายโตอีกและจะมีต่อไปก็
เป็น ร. ชั้น ๕ ด้วยกันทั้งสิ้น ถึงสายเขยทางนงเหมือนกัน ที่เป็นบุตร
และธิดาของ อ. ชั้น ๘ ก็ทราบบว่าไม่มีหรือยังไม่มี ถ้ามีหรือมิใช่ต่อไปก็
เป็น อ. ชั้น ๕ เพราะเป็นสายเขย

ทางอื่น ๆ ที่เป็น ร. ชั้น ๓ บุตรพระยารัตนจักร (หงส์ทอง) นอก
จากสายท่านม่วงและท่านชั้นทวดแล้ว ไม่มีสายใครจะมี ร. ชั้น ๕ ใน

สมัยนั้น (ตามทศวรรษ) ถ้ามืดและจะมีต่อไปเช่น ร. ชั้นที่ ๕ ทั่วกันทั้ง
สิ้น เพราะเป็นบุตรและธิดา ร. ชั้น ๘ ตามลำดับมา

ชั้น ๑๐

มีคน ถึงกาลที่ตกลงในราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ ชั้นที่ ๑๐ สืบไป
โตตรวจทุกสายแล้ว ก็เป็นอนยากนักยากหนาที่จักหาข้อผู้ใดมาตกลง
ไว้ ให้เป็นตัวอย่างได้ มีแต่ผู้เดียวกนกนภที่ตกลงแล้วในเรื่องราชินิกุล
รัชกาลที่ ๓ ที่เป็นพระบรมราชวงศ์จักรและในราชินิกุลรัชกาลที่ ๒ ที่ ๓
ที่ ๔ ที่ ๕ และที่ ๖ รวมกันทั้งสิ้น ท่านผู้นั้นคือ —

หม่อมเจ้ากมลปราโมทย์ ร. ชั้น ๕ ธิดากรมหลวงจันทบุรีนฤนาถ
เดิมทรงพระนามว่า “ พระองค์เจ้ากิติยากรวรลักษณ ” ในรัชกาลที่ ๕
อันร่วมในพระชายา คือ หม่อมเจ้าอโยธยธมาน พระธิดากรมพระเทวะ-
วงศ์วโรประการในรัชกาลที่ ๔ หม่อมเจ้ากมลปราโมทย์ ร. ชั้น ๕ นั้น
เป็นชายาในหม่อมเจ้ามรพรพณี อ. ชั้น ๖ พระโอรสกรมพระเทวะวงศ์-
วโรประการ ในทันหม่อมเจ้ามรพรพณีก็กันว่าเป็น ข. ชั้น ๕ ทั่ว ทั้ง
๒ ของคนเวลานกาลังจะมีบุตรหรือธิดา เมื่อประสติดอกออกมาเมื่อใด
หม่อมราชวงศ์ผู้นั้นและเช่น ร. ชั้น ๑๐ ของราชินิกุลรัชกาลที่ ๓ และ
ที่ ๕ ร่วมกัน บ่มเป็นมิ่งคลออันอุดมและที่ควรจักนิยมยินดีกันหนา ขอ
ความสวัสดิ์จงมีแก่ผู้ตกมาอยู่เป็น ร. ชั้นที่ ๑๐ นเทษญ.

เมื่อจักรวมความลงเป็นที่สุด แม้ว่าสายใดมีผู้เป็น ร. ชั้น ๕
มีบุตรและธิดาอยู่แล้วแต่ทว่าไม่ได้ หรือจักมีต่อไปเมื่อใด ก็ควรเข้าใจ
ว่าเป็น ร. ชั้น ๑๐ ทั่วกัน ทั้งเช่นตัวอย่างอันได้กล่าวแล้วนั้นทุกประการ

นามกตความกตตามที่ได้เขียนมาตงแต่คนจนปลายน ตามความ
 ู้ความเห็นและตามละเพราะที่ได้ทราบมาเท่านั้น แม้จะผิดพลงชากเกิน
 ปรการใด ขออย่าให้ผูใดมีนามกตกล่าวหรือทศวจกมแต่ไม่ได้มี
 นามอยู่นั้น ถึ้ถือว่าเป็นการหมิ่นประมาทละเลยในทางใดทางหนึ่ง ผู้
 เขียนทั้งใจจงทำให้ก.เกผู้ที่มีนาม.เกยวของแก่เรองนี้ทุกปรการ ทั้ง
 ขอวิงวอนแก่ผู้อ่านผู้ ฟง เมื่อข้อใดกะทขยโสทไม่ท้องใจปรการใด ๆ
 จงได้ให้อภัยแก่ผู้เขียน ซึ่งได้ทงใจโดยสุจริตทุกปรการ.

เขียนเสร็จ

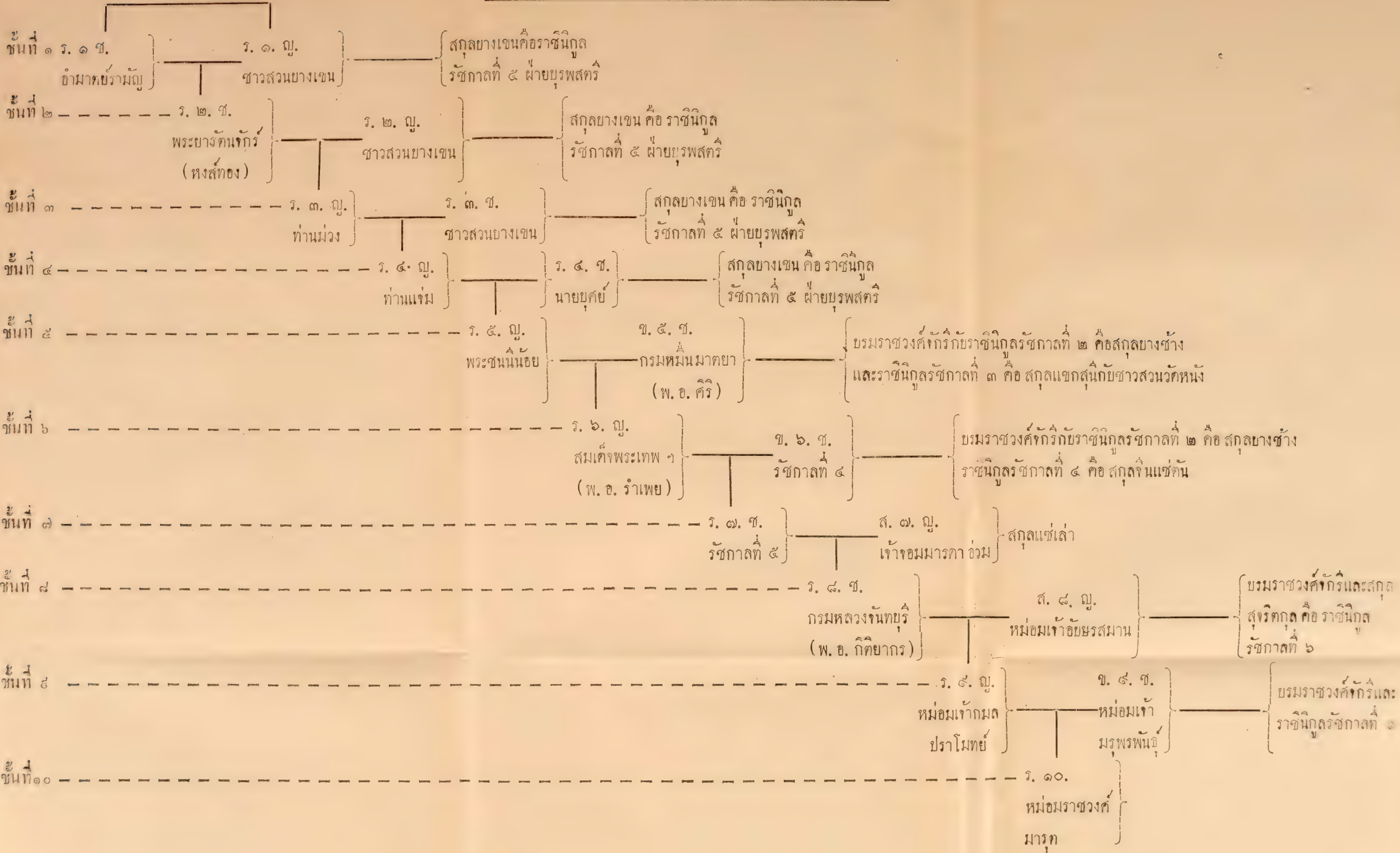
ฉวงบูรพาภิรมย์

วันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕

ภาณุรังษี

ราชินิกุลรัชกาลที่ ๕

ตัวอย่างแผนราชินิกุลรัชกาลที่ ๕ สืบสาย ๑๐ ชั้นดังนี้

OHIO UNIVERSITY LIBRARY

Please return this book as soon as you have finished with it. In order to avoid a fine it must be returned by the latest date stamped below. All books are subject to recall after two weeks or immediately if needed for reserve.

CF

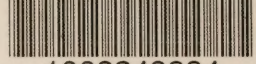
SEAsia

CS1254 .P35 1933x

Phanuphanthuwongworadet,
Prince, son of Mongkut, King
of Siam, 1859-1928

Rachinikun ratchakan thi 5

OHIO UNIVERSITY LIBRARIES

1003249934